

ELŐTERJESZTÉS

a Képviselő-testület 2022. október 20-i ülésére
az Integrált Településfejlesztési Stratégia módosításáról, az előkészítő anyagok
elfogadásáról

Tisztelt Képviselő-testület!

A Képviselő-testület a 2022. évi munkatervében az októberi ülésére tervezte az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) egy éves végrehajtásáról szóló beszámoló megtárgyalását.

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata Belügyminisztériumi pályázat keretében, szakértői támogatással készíthette el a település Integrált Településfejlesztési Stratégiáját, mely 2015. szeptember 24-én került elfogadásra a 332/2015. (IX. 24.) sz. kt. határozattal.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 6. § (3) bekezdése alapján a stratégia végrehajtásáról szóló beszámolóról a helyi önkormányzat képviselő-testülete évente dönt.

Ezt követően minden év októberében tárgyalta meg a képviselő-testület az ITS éves végrehajtását.

A R. 7. § szerint: Az önkormányzat a stratégiát legalább négyévente áttekinti, ellenőrzi, és dönt arról, hogy

- a) továbbra is változatlan tartalommal alkalmazza,
- b) módosítja, vagy
- c) újat készít.

TOP pályázat keretében 2017. évben megtörtént az ITS felülvizsgálata, mely többek között a pályázati lehetőségeket, azok pontosítását és az elnyert pályázatok beépítését is tartalmazza.

Ezt követően 2021. évben kellett döntést hozni az ITS áttekintése utáni teendőkről.

A képviselő-testület a 350/2021. (XII. 16) sz. kt határozatával döntött az ITS felülvizsgálatáról.

A döntést követően az Élhető települések megnevezésű TOP_Plusz pályázati felhívásában lehetőség nyílt az ITS felülvizsgálatára és módosítására.

A felülvizsgálat keretében elkészült az ITS megalapozó vizsgálat és a módosított ITS tervezete. Ezek az előterjesztés 1. sz. és 2 sz. mellékletében találhatók.

A R. előírásai szerint lakossági fórumon kell ismertetni a megalapozó adatokat és a stratégia tervezetét.

A lakossági fórum a testületi ülés előtt kerül megtartásra. Az előkészített anyagokat a tervező ismerteti.

A város jövőképét korábbi ITS az alábbiakban fogalmazta meg:

Mezőkovácsháza Város Jövőképe

„Nyugodt kisvárosi élet – leszakadás helyett felzárkózás”

A módosított ITS az alábbi megfogalmazással foglalja össze városunk jövőképét:

A jövőkép funkcióját tekintve pozicionálja a várost a régióban, járásban, illetve vonzaskörzetében, meghatározza a társadalmi, gazdasági és épített környezetet érintő állapotot és domináns folyamatokat. A 2017-es felülvizsgált ITS-ben leírtak alapján felülvizsgált jövőkép hosszabb időtávra, jelen esetben 2035-ig kiterjedően kerül rögzítésre.

Mezőkovácsháza a hagyományaira büszke, fenntartható módon fejlődő térségi központ

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy tárgyalja meg az előterjesztést és döntsön az ITS megalapozó vizsgálatának és a stratégia a módosításának elfogadásáról.

Határozati javaslat

Mezőkovácsháza Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának felülvizsgálata keretében megismerte az ITS megalapozó vizsgálati anyagát és a stratégia módosításának tervezetét.

A képviselő-testület elfogadja az EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft. által készített „I. kötet: Megalapozó vizsgálat módosítása” és „II. kötet: Integrált Településfejlesztési Stratégia” megnevezésű dokumentumok tervezetét az alábbi kiegészítésekkel:

.....

A képviselő-testület felkéri a polgármestert, hogy az elfogadott előzetes dokumentumokat az önkormányzat honlapján tegye közzé és intézkedjen a jogszabályban előírt egyeztetések lefolytatásáról, majd az egyeztetési eljárások során kapott vélemények és javaslatok stratégiába történő beépítéséről és a végleges dokumentumok előterjesztéséről.

Ezek koordinálásával a települési főépítész közreműködésével megbízza a műszaki irodát.

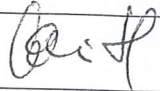
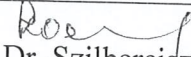
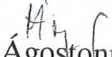
Határidő: egyeztetések megkezdésére: azonnal, egyebekben
értelem szerint

Felelős: Csepreghy Elemér polgármester

Mezőkovácsháza, 2022. október 11.

Csepreghy Elemér
polgármester

Az előterjesztést készítette:	Sóki Zoltán műszaki irodavezető
Az előterjesztést áttanulmányozta és felülvizsgálta:	 Dr. Szilbereisz Edit jegyző Ágostonné Dohányos Ivett költségvetési irodavezető
Tárgyalta:	Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság
Mellékletek:	ITS megalapozó vizsgálati anyaga és az ITS stratégia módosítása a külön mellékletek között
Előterjesztéshez meghívott:	-
Meghívott önszerveződő csoportok:	-
Döntésről kivonattal értesül:	-
Döntéshozatal:	Egyszerű többség

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

I. Kötet: MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT MÓDOSÍTÁSA

.....számú önkormányzati határozattal
elfogadva.....

Készítette:
EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

Farkas László
TT 01-6199; Tkö 01-16873

Településtervező

Dr. Mérei András

Projektmenedzser, terület- és
településfejlesztő geográfus

Janza Frigyes

Ügyvezető, közigazdász

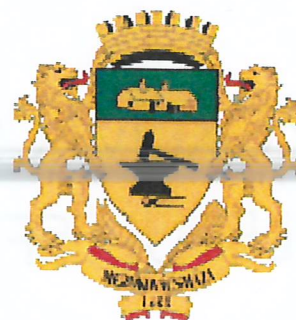
Tóth Róbert

közigazdász

Megbízó:

Mezőkovácsháza Városi Önkormányzat
Cím: 5800, Mezőkovácsháza, Árpád u. 176..
Tel.: 06 (68) 381011
Fax: 06 (68) 381656
E-mail: titkarsagpolghiv@mezokovacshaza.hu

Honlap: www.mezokovacshaza.hu

Dátum: 2022. július

Munkaközi verzió

www.exante.hu

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	10
A tervezés előzményei	10
A tervezés eljárása	10
1 HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ	11
1.1 Településhálózati összefüggések, a város helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok	11
1.1.1 Mezőkovácsháza kialakulása és története	11
1.1.2 A település szerepe a településhálózatban	12
1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	24
1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	31
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)	31
1.3.2 Békés Megye Területrendezési Terve (BMTrT)	31
1.3.2.1 Az OTrt és a BMTrT övezeti tervei	32
1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai	37
1.5 Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása	37
1.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai	37
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések	39
1.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata	39
1.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök	39
1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek	42
1.7 A település társadalma	45
1.7.1 Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség	45
1.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	53
1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)	53
1.8 A település humán infrastruktúrája	58
1.8.1 Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)	58
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása	63
1.9 A település gazdasága	65
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre	65
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	67
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	73

1.9.4	A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)	75
1.9.5	Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	76
1.10	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere	79
1.10.1	Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	79
1.10.2	Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	81
1.10.3	Gazdaságfejlesztési tevékenység	82
1.10.4	Foglalkoztatáspolitikai	83
1.10.5	Lakás- és helyiséggazdálkodás	84
1.10.6	Intézményfenntartás	85
1.10.7	Energiagazdálkodás	87
1.11	Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások	88
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	91
2.1	A vizsgált tényezők elemzése, egymásra gyakorolt hatásuk összevetése	91
2.1.1	Településhálózat	91
2.1.2	Társadalom	91
2.1.3	Gazdaság	92
2.1.4	Infrastruktúra	93
2.1.5	A területrendezési és településrendezési tervek összhangja	93
2.1.6	A hatályos településfejlesztési koncepció, a hatályos integrált településfejlesztési stratégia és a tervezet összhangja	94
3	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	95
3.1	A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis	95
	Társadalom, humáninfrastruktúra	97
	Gazdaság	98
	Intézményrendszer	98
3.2	Probléma- és értéktérkép	101
3.3	Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek	105
3.3.1	Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása	105
	A Központi városrész SWOT analízise	112
	A Szabadidő, sport városrész SWOT analízise	115
	Keleti városrész SWOT analízise	119
	Nyugati városrész SWOT analízise	121
	Ipari, gazdasági városrész SWOT analízise	124
	Reformátuskovácsházi városrész SWOT analízise	127
3.3.2	Szegregált és szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése	128
1.	MELLÉKLET: MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 350/2021. (XII.16.) SZ. HATÁROZATA MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL	133

2. MELLÉKLET: FŐÉPÍTÉSZI SZAKVÉLEMÉNY A MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK MÓDOSÍTÁSA SORÁN KIDOLGOZANDÓ TARTALMI ELEMEINEK MEGHATÁROZÁSÁHOZ	134
3. MELLÉKLET: A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ, INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA ÉS A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK KÉSZÍTÉSÉVEL, MÓDOSÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS PARTNERSÉGI EGYEZTETÉS HELYI SZABÁLYAIRÓL SZÓLÓ (.....). RENDELET	135
4. MELLÉKLET: HATÁROZAT TERVEZET AZ INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA FELÜLVIZSGÁLATÁNAK KÉPVISELŐ-TESTÜLETI ELFOGADÁSÁRÓL	136
5. MELLÉKLET: __/2022. (__. __.) SZÁMÚ HATÁROZAT AZ INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA ELFOGADÁSÁRÓL.....	137

1. ábra: Békés megye járásai, illetve a megye hátrányos helyzetű térségei (forrás: TelR).....	12
2. ábra: Békés megye településhálózata (forrás: Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027 – Helyzetelemzés)	14
3. ábra: Funkcionális térségek Magyarországon (forrás: OFTK).....	15
4. ábra: Városhálózat Magyarországon (forrás: OFTK).....	15
5. ábra: Mezőkovácsházai járás településeinek lakónépessége (forrás: KSH)	17
6. ábra: A járás lakónépesség alakulásának dinamikája 2014-2020 (forrás: KSH).....	17
7. ábra: Lakosság korcsoportonkénti megoszlása a Mezőkovácsházai járásban (forrás: KSH).....	18
8. ábra: Természetes szaporodás/fogyás és vándorlási egyenleg (ezrelék)	18
9. ábra: Adófizetők aránya a Mezőkovácsházai járás egyes településein a teljes népesség %-ában, 2019 (forrás: TelR)	19
10. ábra: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, illetve felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebb népesség arányában, a Mezőkovácsházai járásban, 2011. népszámlálási adat (forrás: TelR).....	19
11. ábra: Békés megye fejlesztési célrendszere	28
12. ábra: OTrT szerkezeti tervlap kivonata (forrás: https://oeny.e-epites.hu/oeny/4tr/#/tudastar/interaktiv-terkep).....	31
13. ábra: BTrT szerkezeti tervlap kivonata.....	32
14. ábra: 4.1. melléklet: Ökológiai hálózat magterületének övezete, a hálózat ökológiai folyosójának övezete és a hálózat puffterületének övezete (forrás: BMTrT)	33
15. ábra: 4.2. melléklet: Kiváló termőhelyi adottságú szántók területe (forrás: BMTrT).....	33
16. ábra: 4.4 melléklet: Erdők övezete (forrás: BMTrT).....	34
17. ábra: 4.5 melléklet: Tájképvédelmi terület övezet (forrás: BMTrT).....	34
18. ábra: 4.7. melléklet: Vízminőség-védelmi terület övezete (forrás: BMTrT).....	34
19. ábra: 4.10. melléklet: Ásványi nyersanyagvagyon övezete (forrás: BMTrT).....	35
20. ábra: 4.11 melléklet: Rendszeresen belvízjárta terület (forrás: BMTrT).....	35
21. ábra: 4. 13 melléklet: Gazdaságfejlesztési és innovációs terület övezete (forrás: BMTrT).....	35
22. ábra: 4.14 melléklet: Kiemelt turisztikai terület övezete (forrás: BMTrT)	36
23. ábra: A 2022. áprilisi HÉSZ módosítással érintett terület (forrás: Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve).....	40
24. ábra Településképi szempontból eltérő karakterű településrészek Mezőkovácsházán	41
25. ábra Mezőkovácsháza város Településszerkezeti Terve (forrás: Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve).....	42
26. ábra: A lakónépesség számának változása Mezőkovácsháza városban (forrás: KSH T-Star)	45

27. ábra: A természetes fogyás Mezőkovácsháza városban (forrás: KSH T-Star).....	46
28. ábra: Az 1000 főre jutó természetes fogyás mértéke (forrás: TeIR)	46
29. ábra: Belföldi vándorlási egyenleg Mezőkovácsháza városban (állandó és ideiglenes együtt (eset) (forrás: KSH T-Star).....	47
30. ábra Az 1000 főre jutó vándorlás mértéke a Mezőkovácsházai járásban (forrás: TeIR).....	47
31. ábra A nyilvántartott állás keresők száma Mezőkovácsházán (forrás: KSH T-Star).....	50
32. ábra A nyilvántartott állás keresők a munkaképes korú népesség százalékában Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)	50
33. ábra 25 év alatti és 45 év feletti nyilvántartott állás keresők Mezőkovácsházán (forrás: TeIR).....	51
34. ábra 100 lakosra jutó adófizetők száma Mezőkovácsházán (forrás: TeIR).....	52
35. ábra Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem Mezőkovácsházán (forrás: TeIR).....	52
36. ábra: Óvodai férőhelyek és azok kihasználtsága Mezőkovácsházán (forrás: TeIR).....	58
37. ábra: Általános iskolai tanulók száma Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)	59
38. ábra: Középiskolai tanulók száma Mezőkovácsházán (forrás: TeIR).....	60
39. ábra: Egy lakosra jutó BHÉ alakulása Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (ezer Ft), (Forrás: TeIR).....	66
40. ábra: 1 lakosra jutó nettó belföldi jövedelem alakulása Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (Ft), (Forrás: TEIR)	66
41. ábra: Működő társas vállalkozások számának alakulása Békés megyében ágazatonként (2015-2019, db) (Forrás: KSH T-STAR)	68
42. ábra Vendégéjszakák száma Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (Forrás: KSH T-STAR)	71
43. ábra Vendégek száma Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (Forrás: KSH T-STAR).....	72
44. ábra: A helyi önkormányzatok helyi idegenforgalmi adó bevételei a Mezőkovácsházai járásban és Mezőkovácsházán (ezer Ft) (Forrás: KSH T-STAR)	73
45. ábra: Egy lakosra jutó jegyzett tőke alakulása Mezőkovácsházán (ezer Ft), (Forrás: TeIR)	74
46. ábra Átlagár-változás (balra) és átlagár (jobbra) Békés megye lakóingatlan-piacán.....	77
47. ábra: Lakásállomány alakulása a Mezőkovácsházai járásban és Mezőkovácsházán (2015-2019, db), (Forrás: KSH T-STAR).....	78
48. ábra: Mezőkovácsháza költségvetési bevételeinek és kiadásainak alakulása 2015 és 2020 között (forrás: KSH T-STAR).....	79
49. ábra Helyi adóbevételek alakulása 2015-2020 között Mezőkovácsházán (forrás: KSH T-STAR).....	80
50. ábra: Közmunkaprogram Mezőkovácsházán (2015-2021) (forrás: http://kozoglalkoztatatas.bm.hu/)	84
51. ábra: Bérlakások és kiadott bérlakások számának alakulása Mezőkovácsházán (2015-2020, db) (Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás).....	85
52. ábra Mezőkovácsháza probléma- és értéktérképe (forrás: Igazgatási terület TSzT alapján saját szerkesztés).....	104

53. ábra: Mezőkovácsháza városrészei (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	105
54. ábra: A lakások és a lakónépesség megoszlásának aránya Mezőkovácsháza városrészei között (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	106
55. ábra: A lakónépesség korcsoportos összetétele városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	107
56. ábra: A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	108
57. ábra: A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	108
58. ábra: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	109
59. ábra: A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül és a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	109
60. ábra: A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	110
61. ábra: A Központi városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	111
62. ábra: Szabadidő, sport városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	114
63. ábra: Keleti városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	117
64. ábra: Nyugati városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	120
65. ábra: Ipari, gazdasági városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	123
66. ábra: Reformátuskovácsné városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	126
67. ábra: Mezőkovácsháza szegregátumokat bemutató térképe (forrás: KSH, illetve (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	129
68. ábra: 1. számú szegregátum (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	130
69. ábra: 2. számú szegregációval veszélyeztetett terület (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	131

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: A Mezőkovácsházai járás települései (forrás: BM adatbázis)	13
2. táblázat: A lakosság korcsoportok szerint Mezőkovácsházán (forrás: KSH Népszámlálás* és T-Star)	46

3. táblázat: Mezőkovácsháza város lakossága iskolai végzettség szerint megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011).....	49
4. táblázat: Civil szervezetek száma Mezőkovácsházán (forrás_ KSH T-Star).....	56
5. táblázat: Működő társas vállalkozások száma létszám kategóriánként Mezőkovácsházán, a Mezőkovácsházai járásban és Békés Megyében (db, 2019) (Forrás: KST T-STAR).....	65
6. táblázat: GINOP pályázatok fontosabb adatai Mezőkovácsházán, a Mezőkovácsházai járásban és Békés megyében(Forrás: palyazat.gov.hu)	75
7. táblázat Ingatlanpiaci adatok Mezőkovácsházáról 2022. II. negyedévében (forrás: www.ingatlan.com, www.jofogas.hu).....	77
8. táblázat: Mezőkovácsháza Város ingatlanvagyonra (Forrás: Mezőkovácsháza Város Gazdasági Programja, 2020-2024).....	80
9. táblázat Európai Unió forrásból megvalósult jelentősebb pályázatok Mezőkovácsházán.....	82
10. táblázat Településfejlesztési dokumentumok célja (forrás: Mezőkovácsháza Város hatályos ITS) ...	94
11. táblázat: Mezőkovácsháza probléma- és értéktérképe (forrás: saját szerkesztés)	103
12. táblázat: Mezőkovácsháza városrészeinek lehatárolása	106

BEVEZETÉS

A megalapozó vizsgálat „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” szóló 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet 1. melléklete értelmében a szükséges tartalommal készül el, a tervezési terület kiterjedésének és adottságainak figyelembevételével, valamint az önkormányzattal kötött szerződéssel összhangban.

Tekintettel arra, hogy Mezőkovácsháza Város Önkormányzata az integrált településfejlesztési stratégia (ITS) felülvizsgálatára készül, jelen megalapozó vizsgálat a településfejlesztési koncepcióhoz és az integrált településfejlesztési stratégia felülvizsgálatához szükséges tartalmú megalapozó vizsgálaton alapul. A korábbi, 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS készítése óta eltelt években számos jogszabályi változás történt, illetve az időközben lezajlott társadalmi-gazdasági folyamatok, a városban megvalósult fejlesztések egyaránt indokolták tették a megalapozó vizsgálat módosítását. A módosítás főépítési szakvélemény alapján történt, amely a megalapozó vizsgálat mellékletében található.

A tervezés előzményei

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata a 2014-2020-as tervezési időszakra készített Integrált Településfejlesztési Stratégiát a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet szerint. Mezőkovácsháza Város Önkormányzata a 350/2021. (XII.16.) Kt. sz. határozatában döntött az Integrált Településfejlesztési Stratégia felülvizsgálatáról. (1. sz. melléklet).

A tervezés eljárása

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata az Integrált Településfejlesztési Stratégia felülvizsgálatát a 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 28. § - 30. § alapján végezte el.

A tervezés szakaszai:

- Munkaközi tájékoztató szakasz (314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 29. § és 29/A. § szerint)
- Képviselőtestületi döntés az Integrált Településfejlesztési Stratégia elfogadásáról

A partnerségi egyeztetés Mezőkovácsháza Város Önkormányzata „A településfejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia és a településrendezési eszközök készítésével, módosításával kapcsolatos partnerségi egyeztetés szabályairól szóló számú önkormányzati rendelete” szerint történt.

1 HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

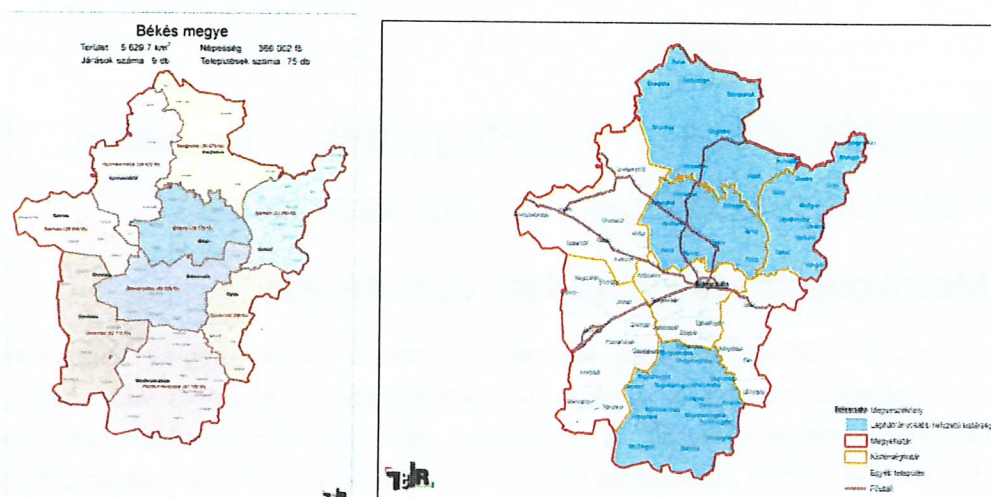
1.1 Településhálózati összefüggések, a város helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

1.1.1 Mezőkovácsháza kialakulása és története

Amint arra a 2014-2020-as fejlesztési időszakra vonatkozó városi integrált településfejlesztési stratégiát megalapozó elemzés is rávilágít, Mezőkovácsháza az Alföld és ezen belül a régió városhálózatában a megyeszékhelyek és másodlagos centrumok után következő hierarchiaszintbe tartozik. Szerepkörét tekintve kistérségi és járási centrum. Noha csak 1986-ban nyilvánították várossá, központi szerepköre a XIX. század utolsó harmadától kimutatható.

Mezőkovácsháza az egykori csanádi, ma dél-békési táj erősen városhiányos térségének központjában fekszik. Nemcsak a városiasodás, de egyáltalán a települések –általában telepítések útján történő– kialakulása is viszonylag későn, a XIX. század első felében vett nagyobb lendületet dohánykertészségek alapításával. Addig az óriási kamarai pusztákat zömében külterjes állattartással hasznosították. A fejlődés menetét később a trianoni határmegvonás akasztotta meg 1920-ban, amikor a vidék természetes központját, Aradot elszakították és Csanád megye Magyarországon maradt részei felvevőpiac és adminisztratív, kulturális központ nélkül a perifériára szorultak. Az Arad elcsatolásával kialakult urbanizációs vákuum betöltése azóta sem sikerült maradéktalanul, jóllehet erre már az 1920-as évektől és a szocializmus idején is történtek erőfeszítések.

A két világháborúban hatalmas emberveszteséget szenvedett a település, a többszáz elesett lakos mellett 420 zsidó polgárt hurcoltak el. Mezőkovácsháza 1950-től kezdődően tartozik Békés megyéhez. Az 1945 és 1970 közötti mérsékelt fejlődési periódust követően, 1971-től a község fokozott mértékben fejlődött. 1971-ben a Kormány döntése alapján az országos településfejlesztési koncepció Mezőkovácsházát középfokú központnak, vidéki ipartelepítési centrumnak jelölte ki. Ettől kezdve a település dinamikusan fejlődött, komoly beruházásokra került sor. A járási megszűnéséig, vagyis 1984-ig, Békés megye déli területének mezőgazdasági, kereskedelmi, oktatási, kulturális és igazgatási központja volt. Városi rangot 1986-ban kapott.

1. ábra: Békés megye járásai, illetve a megye hátrányos helyzetű térségei (forrás: TelR)

Noha a járásban és a járásközpontban is jelentős fejlesztések zajlottak az ezredforduló óta, és az Európai Unióhoz való csatlakozás is Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója és az erre épülő Integrált Területi Program (ITP) egyaránt kiemelten kezeli Mezőkovácsháza – és Sarkad – térségét. A két terület a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Kormányrendelet értelmében komplex programmal fejlesztendő járás, és mint ilyenek kiemelt figyelmet kapnak a megyei programokban a 2021 és 2027 közötti időszakban.

Ezt a kiemelt figyelmet nem csupán a megyei területfejlesztési koncepcióban bemutatott jövőkép, de az ehhez illeszkedő stratégiai célrendszer, valamint a Békés Megye Területfejlesztési Programjában bemutatott prioritás struktúra is tükrözi. A célokkal és a fejlesztési prioritásokkal összhangban került azután meghatározásra a Mezőkovácsházai járás fejlesztési forráskerete, melyet az ITP rögzít.

1.1.2 A település szerepe a településhálózatban

Mezőkovácsháza a Dél-alföldi régióban, Békés megyében fekszik. A megye déli és Csongrád-Csanád megye dél-keleti részére kiterjedőcsanádi táj határai délen a 43-as, nyugaton a 47-es főút határolja, míg északon Békéscsaba-Kétegyháza vonalával, keleten az országhatárral írhatók körül. A hagyományos városi szerepkörök négy település: Tótkomlós, Mezőkovácsháza, Battonya és Mezőhegyes között oszlanak meg. A nagyságrendileg azonos lélekszámú kisvárosok közül adminisztratív centrumként Mezőkovácsháza emelkedett ki, viszont a három másik település hagyományos arculata inkább városias.

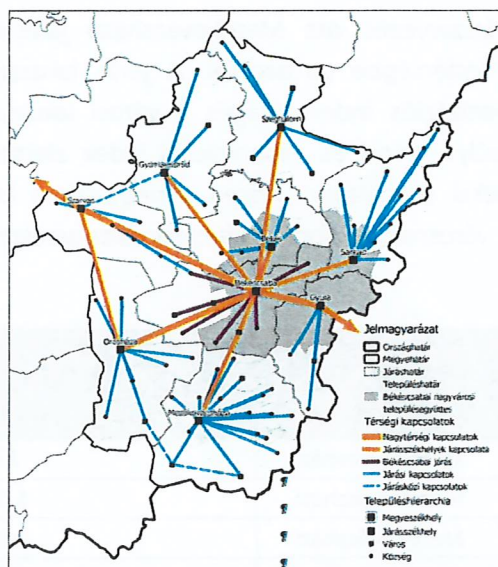
Amint arra a megyei területfejlesztési koncepciót megalapozó helyzetelemzés is felhívja a figyelmet, Békés megye (a Dél-Alföldre, Bács-Kiskun és Csongrád-Csanád megyéhez hasonlóan) az ország legritkább településhálózatával rendelkezik. A megye 75 településéből Békéscsaba megyei jogú város, további 21 megyei település pedig városi rangú. A Békés megyei települések közül 53 település község, illetve nagyközség. A megye összes városa folyamatosan veszít népességéből. A megyeszékhely Békéscsaba népessége is 60 ezer fő alá csökkent. Békéscsabán kívül 2018-ra már 30 ezer fő feletti város sem volt a megyében.

A legutóbbi közigazgatási átszervezés óta Mezőkovácsháza járásközpont. A járásba tartozó települések megegyeznek a kistérségbe tartozókkal. A járás lakosságának 15,12 %-át a város népessége adja, a járás urbanizációs indexe, vagyis a városi lakosság aránya 52,8 %. Mind a járásszékhely járáson belüli súlya, mind az urbanizációs index alacsony. Utóbbi viszont a valós helyzetet tükrözi más járásokkal ellentétben, hiszen a négy város közül csak Medgyesegyháza tekinthető ún. „ceremoniális” városnak, a többi valóban városias arculatú.

Ssz.	Település	Járás	Települési lakosságszám (Belügyminisztérium nyilvántartás statisztikák - 2020.01.01. napi állapot szerint)
1.	Almáskamarás	Mezőkovácsházi	870 fő
2.	Battonya	Mezőkovácsházi	5 926 fő
16.	Dombegyház	Mezőkovácsházi	2 033 fő
17.	Dombiratos	Mezőkovácsházi	552 fő
30.	Kaszaper	Mezőkovácsházi	1 823 fő
34.	Kevermes	Mezőkovácsházi	1 856 fő
35.	Kisdombegyház	Mezőkovácsházi	487 fő
42.	Kunágota	Mezőkovácsházi	2 699 fő
44.	Magyarbánhegyes	Mezőkovácsházi	2 196 fő
45.	Magyardombegyház	Mezőkovácsházi	229 fő
46.	Medgyesbodzás	Mezőkovácsházi	985 fő
47.	Medgyesegyháza	Mezőkovácsházi	3 501 fő
51.	Mezőhegyes	Mezőkovácsházi	5 051 fő
52.	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsházi	5 776 fő
54.	Nagybánhegyes	Mezőkovácsházi	1 240 fő
55.	Nagykamarás	Mezőkovácsházi	1 299 fő
61.	Pusztasótlaka	Mezőkovácsházi	355 fő
72.	Végegyháza	Mezőkovácsházi	1 299 fő
		Összesen:	38 177 fő

1. táblázat: A Mezőkovácsházai járás települései (forrás: BM adatbázis)

A járásközponti szerepkör jelentős mértékben erősítette Mezőkovácsháza helyét atelepüléshierarchiában, noha a kistérségi intézmények jó része a városban működött korábban is, a járás és kistérség területileg megegyezik. Mezőkovácsházán a következő fontosabb intézmények működnek: földhivatal, rendőrkapitányság, tűzoltóság, Járási Hivatal, építési hatóság, gyámhivatal, munkaügyi központ, NAV kirendeltség, okmányiroda, közegészségügyi kirendeltség, állategészségügyi és élelmiszerlánc biztonsági kirendeltség, járóbeteg szakellátás, valamint mezőgazdasági szakigazgatási hivatal - ezen belül hatósági főállatorvos.

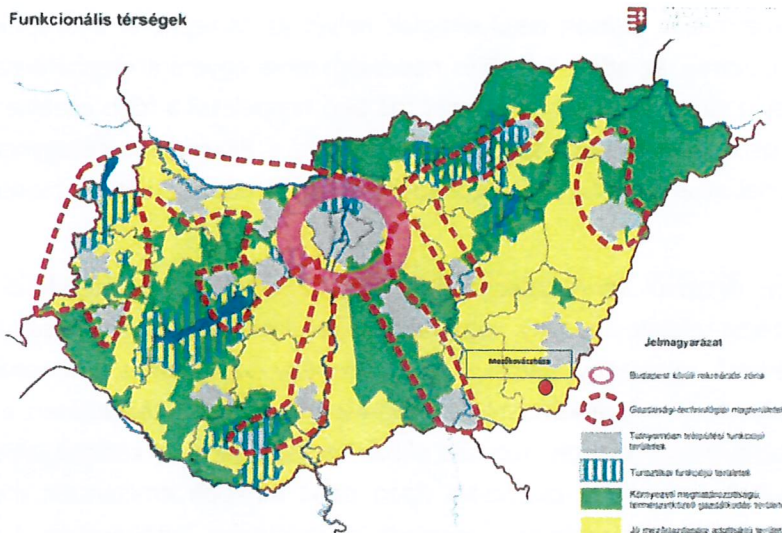
2. ábra: Békés megye településhálózata (forrás: Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027 – Helyzetelemzés)

Összességében korlátozott területi kihatásúnak tekinthető tehát a Mezőkovácsháza–Mezőhegyes–Battonya város csoport, mely az egymás leárnyékolásából adódóan hiányosan kiépült kisvárosi funkciók - Mezőkovácsháza dominanciájú - kölcsönös igénybevétele által formálódik. A megye kisvárosai közül Szeghalom, Mezőkovácsháza, Tótkomlós és Gyomaendrőd részlegesen tölti be térségközponti szerepét, elsősorban intézményi és kereskedelmi szerepköreik révén, igaz Tótkomlós nem járásszékhely.

Dél-Békés két kisvárosa, Mezőhegyes és Battonya a gazdasági átalakulás veszteségeinek tekinthetők, súlyuk csökkent, szolgáltatásaik szegényesek, eltekintve Mezőhegyes turisztikai és kulturális jelentőségétől és kiskereskedelmi mikrocentrum-szerepétől. A dél-békési városok - beleértve Mezőkovácsházát és Tótkomlóst is - szerény gazdaságirányító szerepe és szegényes szolgáltató szektora, valamint a térség periférikus közlekedési helyzete az itteni települések végleges leszakadását eredményezheti.

1.1.2.1 A település szerepe az országos településhálózatban

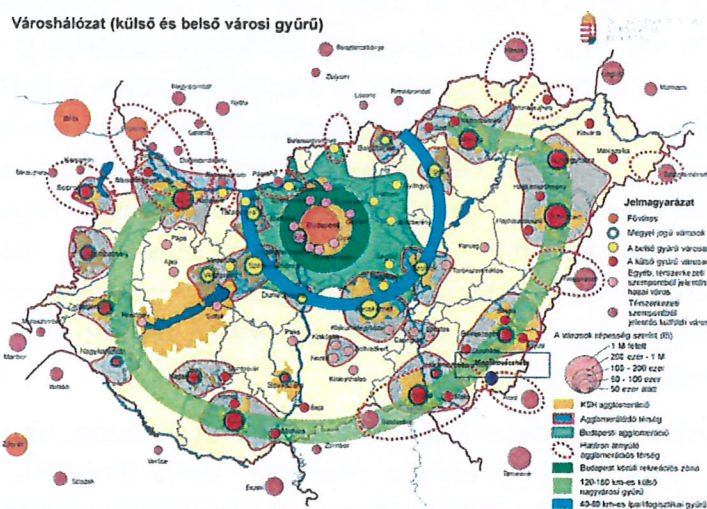
Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK; elfogadva az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával) értelmében a városstratégiák célja a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózatok kialakulása, valamint a kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése. Mindezek szem előtt tartásával az OFTK olyan funkcionális térségeket határoz meg, amelyek a jövőben egy-egy, nemzeti szinten is jelentős gazdasági, társadalmi vagy környezeti feladatot fognak ellátni, integrálódva a nemzeti szintű társadalmi és területi munkamegosztásba.

3. ábra: Funkcionális térségek Magyarországon (forrás: OFTK)

A fenti ábra alapján látható, hogy Mezőkovácsháza jó mezőgazdasági adottságú területbe sorolható a funkcionális térségek szempontjából. A városok és térségeik az ország gazdasági növekedésében és területi fejlődésében is jelentős szerepet játszanak.

A térségi szemlélet érdekében az OFTK kijelölte a növekedés elsődleges színtereit és hálózatait. Ezeket olyan városok alkotják, amelyek kiemelkedő telephelyi lehetőségeik, jelenlévő és potenciális befektetőik, vállalataik, térségi beágyazódottságuk révén a növekedés dinamikus térségeiként jelennek meg a hazai településszerkezetben.

4. ábra: Városhálózat Magyarországon (forrás: OFTK)

Mezőkovácsháza városa a kedvezőtlen elhelyezkedése, és a rossz közlekedési kapcsolata miatt egyetlen kiemelt növekedési zónának sem a része, viszont határon átnyúló agglomerációs térségbe tartozik, Szabadka és Arad vonatkozásában.

1.1.2.2 A település szerepe a regionális, a megyei és a járási településhálózatban

A települések hierarchiáját, járáson belül elfoglalt helyét és szerepkörét a településeken található központi funkciók száma, az adott település népességszáma egyaránt meghatározzák. Alapvetően elmondható, hogy a járás jelentősebb szerepkörrel bíró települései a főbb közlekedési útvonalak, a Gyulát Makóval összekötő 4434-es számú összekötő út, a Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Újszeged vasútvonal, valamint a Gyula-Mezőhegyes 4444 számú összekötő út mentén helyezkednek el.

A járás valamennyi városáról, így Mezőkovácsházáról is elmondható, hogy területükön elhelyezkedő városi funkciók száma relatíve alacsony, vagyis a járás területén nem található egy olyan város sem, ahol helyben elérhető valamennyi városi szintű intézmény, szolgáltatás. Funkcionális szempontból legkedvezőbb helyzetben a járásközpont, Mezőkovácsháza van. A településen a városi funkciók közül a humán szolgáltatási (oktatás, szociális ellátás, egészségügy), a közigazgatási (polgármesteri hivatal, járási hivatal), valamint a gazdasági (ipari park) funkciók említendőek meg. Ezek megléte azonban nem elégséges a járásközponti szerepkör maradéktalan betöltéséhez. A megyei és járási határokon átnyúló, meglehetősen homogén, jól kitapintható történeti táj urbanizációs alközpontjának szerepét más városokkal megosztva tölti be, központi szerepkörének hagyományos történeti megalapozottsága csekély. Mezőkovácsháza nem lát el regionális szintű feladatot, a városban elsősorban térségi és járási jelentőségű intézmények vannak.

A települések közül funkcionális szempontból legelmaradottabb helyzetben Pusztatottlaka, Dombiratos, Magyardombegyház és Kisdombegyház települések vannak, a községek területén az alapfokú intézményi és szolgáltatási szint is szinte teljes egészében hiányzik.

A járás településeinek népességszám szerinti vizsgálata során hasonló hierarchikus sorrendet állíthatunk fel. A járás területén a nagy- és középvárosi szint teljesen hiányzik. A járás központja Mezőkovácsháza (5716 fő), mely a népességszámból adódóan kisvárosként (5 ezer és 20 ezer fő között) értelmezhető. A járásközpontot Battonya és Mezőhegyes követi. A járás települései között mindösszesen egy városi rangú település, Medgyesegyháza lakossága nem érte el az 5000 főt 2020-ig. A járás népességszám szerinti hierarchiájában a nagyközségek és községek következnek, 1-3 ezer fős népességszámukkal. Érdekesség, hogy míg Kevermes és Dombegyház hivatalosan nagyközség jogállású települések, népességszámuk (~2000 fő) nem éri el a térség nagyobb községeinek népességszámát. A térség területén korábban az óriásfalvak és kis mezővárosok hálózati rendje volt jellemző, mára azonban megfigyelhető az 5000 lélekszám feletti óriásfalvak eltűnése, és az 500 főnél kisebb lélekszámú aprófalvak megjelenése.

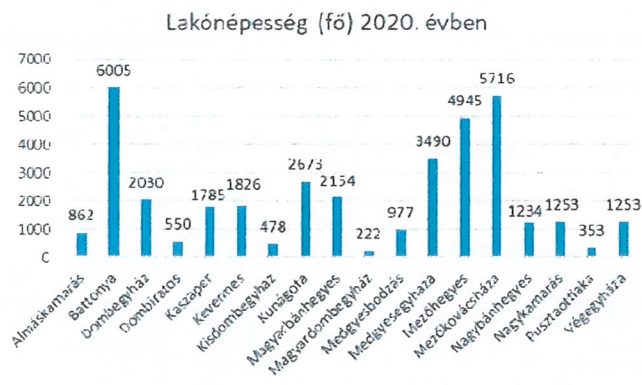
Mezőkovácsháza kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik, hiszen együttműködési megállapodása van többek között Menyháza (Románia), Vinga (Románia), Parajd (Románia), valamint Semlac (Románia) településekkel.

A település vonzáskörzetének bemutatása

Demográfia

Mezőkovácsháza térsége jellegzetesen aprófalvas térség, a járásban az alábbi településtípusok találhatók:

- 4 db város: Mezőkovácsháza, Mezőhegyes, Medgyesegyháza, Battonya
- 2 db nagyközség: Dombegyház, Kevermes
- 12 db község: Almáskamarás, Dombiratos, Kaszaper, Kisdombegyház, Kunágota, Magyarbánhegyes, Magyardombegyház, Medgyesbodzás, Nagybánhegyes, Nagykamarás, Pusztatotla, Végyháza

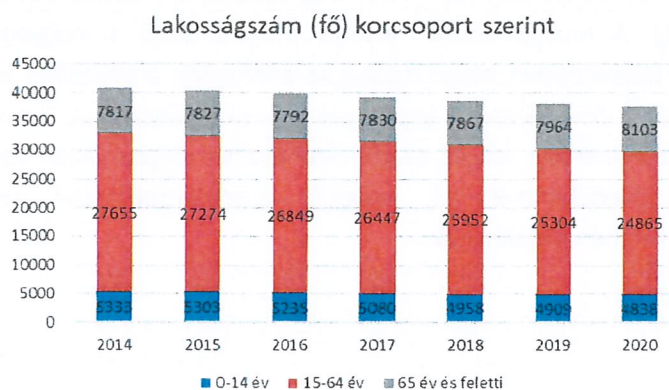

5. ábra: Mezőkovácsházai járás településeinek lakónépessége (forrás: KSH)

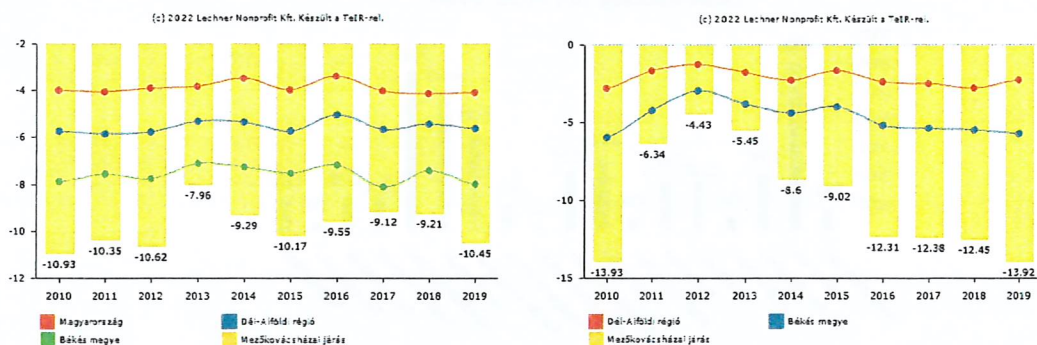
6. ábra: A járás lakónépesség alakulásának dinamikája 2014-2020 (forrás: KSH)

A járás demográfiai jellemzői az országoshoz hasonlóak. A lakosságszám folyamatosan csökken, a születések és a halálozások egyenlege negatív, a lakosság előregszik. Növekedés csak a 65 év és a feletti korosztályban tapasztalható.

7. ábra: Lakosság korcsoportonkénti megoszlása a Mezőkovácsházai járásban (forrás: KSH)

A természetes szaporodás/fogyás (az élveszületések és a halálozások különbözete ezer lakosra vetítve) -10,45 ezrelék volt 2019-ben a Mezőkovácsházai járásban (Magyarország: -4,1, Dél-Alföldi régió: -5,64, Békés megye: -8,01).

8. ábra: Természetes szaporodás/fogyás és vándorlási egyenleg (ezrelék) (forrás: TelR)

A vándorlási egyenleg (vándorlási különbözet az adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és az onnan másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbözete ezer lakosra vetítve) 2019-ben -13,92 ezrelék volt (Dél-Alföldi régió: -2,32, Békés megye: -5,75). A KSH által közölt adatokból láthatjuk, hogy a Mezőkovácsházai járás lakónépessége az országos, de még a megyei átlaghoz képest is sokkal nagyobb mértékben fogy.

Foglalkoztatottság

A Dél-Alföldi Régiót alkotó megyék közül Békés megye helyzete a legkedvezőtlenebb. A KSH adatai szerint 2021 IV. negyedévében Békés megyében a 15–74 éves népesség 63,4%-a, 156 ezer fő tartozott a gazdaságilag aktívak közé, számuk 0,3%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest. Az aktivitási arány 2,9 százalékponttal elmaradt az országos átlagtól. A foglalkoztatási ráta 60,3%-ot ért el, ami 1,4 százalékponttal felülmúlta az egy évvel korábbit. Az arány elmaradt az országos átlagtól (63,8%). A foglalkoztatottság javulásával párhuzamosan a munkanélküliségi ráta az egy évvel korábbihoz képest 1,2 százalékponttal 4,8%-ra mérséklődött, ami ennek ellenére meghaladta az országos átlagot (3,7%). A munkanélküliek aránya utoljára 2020. I. negyedévében volt ennél alacsonyabb. Az egyes településeket megvizsgálva, az adófizetők aránya 2019-ben Nagybánhegyes településen a legmagasabb (56,21%), míg a legnagyobb munkanélküliséget, illetve az inaktív keresők legnagyobb arányát (Az a személy, aki az adatfelvétel eszmei időpontjában kereső tevékenységet nem folytatott, ám jövedelemmel (pl. nyugdíj, gyermekgondozási segély) rendelkezik) Pusztatölke (39,72%) esetében rögzíthetjük.

könnyűiparjelenléte is jellemző amegyére. Többtermálfürdő és tározó, horgásztó, holtág található, amelyek komolyidegenforgalmi szereppel bírnak Békés megyében.

A működő társas vállalkozások számának alakulását vizsgálva azt látjuk, hogy Békés megye legjelentősebb ágazatában – kereskedelem, gépjárműjavítás – jelentősen csökkent a működő társas vállalkozások száma a vizsgált időszakban. Míg 2015-ben 1 647 darab, addig 2019-ben már csupán 1 561 darab társas vállalkozás működött ebben a szektorban, vagyis a csökkenés mértéke 5,22% volt. Szintén nagyobb mértékű csökkenés regisztrálható a második legjelentősebb – szakmai-, műszaki-, tudományos tevékenység – ágazatban, ahol 4,46%-os csökkenéssel 2015 és 2019 között 962 darabról 919 darabra esett vissza a vállalkozások száma.

A megye más ágazataiban kedvezőbb tendenciák figyelhetők meg a vizsgált időszakban. Az építőiparban jelentős mértékben, 583 darabról 645 darabra emelkedett a működő társas vállalkozások száma, vagyis a bővülés mértéke 10,63% volt. Ezzel párhuzamosan az ingatlanügyletek szektor is komoly bővülést tudott felmutatni (8,97%), de jelentős növekményt mutat 2015 és 2019 között a mezőgazdaság (4,5%), és a szállítás, raktározás (6,4%) ágazat is.

Összhangban a megyei adatokkal a járásban viszonylag magas a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban működő cégek száma, de jelentős számú vállalkozás működik a mezőgazdaságban valamint a különböző ipari szektorokban is. A környék Európa-szerte is egyre híresebb dinnyetermesztő vidék, ezen kívül a fólíás paprikatermesztés is népszerű a helyi gazdák körében. A földművelés mellett az agrárszektorhoz kapcsolódó feldolgozóipar, ezen belül a szárnyasok feldolgozása tekinthető meghatározónak a városban.

Békés megyében a koronavírus okozta járvány első, tavaszi hulláma idején sok kereskedelmi szálláshely zárva tartott a korlátozó intézkedések hatására, és vendégforgalmukat nyáron is visszafogta az emberek csökkenő utazási hajlandósága, szeptembertől pedig a fertőzés ismét fokozódó terjedése és a külföldiek beutazására vonatkozó szigorítás. Ennek következtében 2020 I–III. negyedévében a szállodákban, panziókban, kempingekben, üdülőház telepeken, közösségi szálláshelyeken a vendégek (139 ezer) és az általuk eltöltött vendégéjszakák (361 ezer) száma 38, illetve 41%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest.

Összességében a 2020-as évre vetítve az egészségügyi veszélyhelyzet miatt a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma tehát jelentősen visszaesett a 2019-es adatokhoz viszonyítva. A kiskereskedelmi forgalom volumene 1,2%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól, egy lakosra jutó összege 966 ezer forint volt, az országos átlagnál (1 179 ezer forint) kevesebb. Úgy tűnik a turisztikai ágazat teljesítménye lassabban éri el a 2020 előtti értékeket, hiszen 2021. I. félévében a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma továbbra is jelentősen elmaradt az egészségügyi veszélyhelyzet előtti szinttől. A kiskereskedelmi forgalom volumene 2,1%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest, egy lakosra jutó összege 483 ezer forint volt, ami az országos átlagnál (590 ezer forint) jóval alacsonyabb.

A megye nem igazán vonzó a külföldi tőke számára, amiben nagy szerepet játszik afelvevőpiacok szempontjából nem túl kedvező földrajzi elhelyezkedés, a viszonylag rosszinfrastrukturális adottságok, valamint az itteni gazdaság kedvezőtlen szerkezete. A Mezőkovácsházai járás átlag alatti értéket mutat mindenvizsgált mutató esetében.

Közműellátottság

A járás mindegyik települése rendelkezik közüzemi vezetékes ivóvízellátással, de Almáskamarás, Kevermes és Magyarbánhegyestelepülések kivételével a többi településen az ellátottság nem településszintű. Kaszaper, Kisdombegyház, Magyardombegyház és Mezőhegyes település lakosságának egy része nem rendelkezik hálózati vízbekötéssel. 2020-ban az ivóvízvezeték hálózat hossza 459,9 km volt. A 2014 és 2020 évek között 7,3 km vízvezeték épült. A járás területén található 20 529 db lakásból csak 18 304 db ivóvíz hálózatba bekapcsolt lakás volt 2020-ban.

Mezőkovácsházai járástelepülései közül Almáskamarás, Battonya, Kaszaper, Kevermes, Kunágota, Magyarbánhegyes, Medgyesegyháza, Mezőhegyes, Mezőkovácsháza, Nagykamarás, Végegyháza rendelkezik szennyvízgyűjtő közcsatorna hálózattal, ami 2020-ban 271,5 km hosszúságú volt. A 2014 és 2020 között 93,4 km szennyvízvezeték épült. A járás területén található 20 529 db lakásból csak 10 281 db szennyvíz-gyűjtő hálózatba bekapcsolt lakás volt 2020-ban. Ez a térség egyik kiemelt szennyező forrása, amely a térségfelszíni és felszín alatti vizek vízminőségét veszélyeztetik, különös tekintettel azoknál a településeknél, ahol a vízellátás a helyi vízbeszerzésre támaszkodik.

A járás valamennyi települése rendelkezik vezetékes földgázellátással, az egyes települések ellátottsága 30-80 % között változik. A legnagyobb ellátottsággal a járási központja Mezőkovácsháza rendelkezik. 2020-ban a gázcsőhálózat hossza 675,2 km volt Mezőhegyesen. A 2014 és 2020 között 8,5 km gázvezeték épült. A háztartási gázfogyasztók száma 2020-ban 13 186 db volt, amiből a fűtési fogyasztók száma 12 832 db volt. A járásban a kábeltelevízió előfizetéshez kötött internet előfizetések száma 2015 és 2020 között 4 007 darabról 5 647 darabra nőtt, a bővülés mértéke ebben az időszakban közel 41% volt tehát. Összességében a KSH adatai alapján az internet előfizetések száma ugyanebben az időszakban 17,76%-os bővüléssel 7 286 darabról 8 580 darabra emelkedett. A növekedés mértéke egyébként meghaladja az ugyanebben a periódusban rögzített megyei értéket (15,67%).

Térszerkezet

A Dél-Alföld a második legvárosiasabb régiója az országnak. Településszerkezetét leginkább a tanyákkal körülvett mezővárosok és óriásfalvak alkotják. Az aprófalvakban és a kistelepülésekben az élők aránya nagyon alacsony.

A megyei mezőgazdasági területek nagy része jó mezőgazdasági adottságú, vagy kiváló termőhelyi adottságú földterület. A kedvező adottságok megőrzése érdekében törekedni szükséges az intenzív gazdálkodás és a környezeti meghatározottságú, extenzív termelés ideális egyensúlyára. Az erdőgazdálkodás szempontjából a megye nem számít kiemelt területnek, a meglévő erdőszünetek megőrzése azonban fontos feladat, a biodiverzitás megőrzése és a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése szempontjából is.

Békés megye területe ásványi anyagok szempontjából egyáltalán nem kiemelkedő térség, azonban a szoláris és geotermikus energia hasznosíthatósága szempontjából az OFTK a legjobban javasolt térségek között emeli ki.

A megye felszíni vizekben nem tartozik az ország leggazdagabb térségei közé, alapvetően északi területén találhatóak vízfolyások (Körösök vidéke). Vízgazdálkodási szempontból e területeken leginkább az árvízvédelmi és belvízvédelmi feladatok, míg a megye más részein ugyancsak a belvíz, valamint az aszály által generált problémák jelentenek megoldandó, kezelendő feladatokat. A vízgazdálkodásnak kiemelt jelentősége van az ivóvízellátás szempontjából, a felszín alatti vizek védelme vonatkozásában Békés megye esetében a mezőgazdasági használatból adódó szennyeződések elkerülése is fontos elemként jelenik meg.

A megyében található kulturális örökség megőrzése és megújítása, valamint a turisztikai lehetőségek kihasználása gazdasági szempontból is nagy jelentőséggel bír. Bár Békés megyében nincsenek az OFTK szerinti kiemelt üdülőkörzetek, a kulturális, épített örökség, valamint a természeti környezetre, termálvíz adottságokra és a helyi hagyományokra épülő turizmus jelentős mennyiségű látogatót vonz a térségbe.

A település dinamikai típusának meghatározása

A megye népessége főként a nagyobb városok körül koncentrálódik, melyek körül már megkezdődött a szuburbanizáció és az agglomerációk kialakulása. A megye legjelentősebb és elsődleges városi centruma Békéscsaba. A megyeszékhely gazdaság-irányítási, üzleti és lakossági szolgáltató funkciói, továbbá közlekedési csomóponti szerepe térségileg kiemelkedő. Mivel Békéscsaba felsőfokú szerepköre hiányos, Szeged és Debrecen vonzása is érvényesül a megyében. A megyeszékhely mellett három, széles körű gazdasági-szolgáltató-ellátási funkciókkal rendelkező csomópont lát el térségi szervező szerepet: Orosháza, Gyula és Szarvas. Békés megyében a városeyüttesek formálódásának legelőrehaladottabb stádiumában lévő példája a közép-békési városeyüttes, melynek magterületét - a funkcionális munkamegosztást több vonatkozásban gyakorló - Békéscsaba, Gyula, Békés, peremvárosait Mezőberény és Sarkad képezik.

Más léptékű és területi kihatású a Mezőkovácsháza–Mezőhegyes–Battonya város csoport, mely az egymás leányékolásából adódóan hiányosan kiépült kisvárosi funkciók - Mezőkovácsháza dominanciájú - kölcsönös igénybevétele által formálódik. A járásközpontban számos térségi kihatású humán szolgáltatás elérhető, a közigazgatási funkciónak is elérhetők egyes elemei, így például az NFSZ és a tankerület is rendelkezik helyi kirendeltséggel.

A Mezőkovácsházi járás hazánk komplex programmal fejlesztendő járásai közé tartozik. A folyamatos fejlesztések, a helyi lakosság életminőségének javítását célzó törekvések ellenére a térséget – a megye egészéhez hasonlóan – kedvezőtlen demográfiai folyamatok sújtják. A lakosság romló korfája, az idősödő társadalom egyre kisebb mértékben tud hozzájárulni a térség versenyképességének fenntartásához, javításához. Mezőkovácsháza helyzetét a Schengeni határon történő elhelyezkedése is nehezíti, közlekedési szempontból hátrányos helyzetű. Mezőkovácsházi Járás Komplex Programja esetében hangsúlyos fejlesztési irány a foglalkoztatási helyzet javítása, a térség népességmegtartó erejének javítása a helyi települési szolgáltatások minőségi fejlesztésével, új munkahelyek teremtésével. Mindezt kiemelten a helyi adottságokra, lokális közösségi tradíciókra építve lehetséges elérni.

A település foglalkoztatási szerepköre

Békés megye munkaerőpiacát vizsgálva elmondható, hogy az országos átlaghoz viszonyítva mind az aktivitási arányban (2,5 százalékponttal alacsonyabb), mind a foglalkoztatási ráta tekintetében (3 százalékponttal alacsonyabb), mind a munkanélküliségi rátát (1 százalékponttal magasabb) vizsgálva lemaradást tapasztalhatunk. A megyei rangsort vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a munkanélküliségi ráta és a foglalkoztatási ráta tekintetében Békésmegye a középső harmadban helyezkedik el, az aktivitási ráta tekintetében azonban a sereghajtók között szerepel.

A Mezőkovácsházai járás az átlag alatti versenyképességgel jellemezhető területek közé tartozik, a települési rangsorban a 131. pozíciót foglalja el a járások között. Meghatározó gyengeség a helyi KKV szektor tőkehiánya, a gyorsforgalmi úthálózat hiánya és a fentiekből adódó versenyképességi hiány. Hangsúlyos gyengeség a foglalkoztatási központok és kapcsolatok valamint ehhez kapcsolódóan a nagy létszámú foglalkoztatók hiánya és a térség adottságaihoz képest alacsony turisztikai potenciál.

1.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítésének kereteit számos fejlesztéspolitikai dokumentum meghatározza, melyekhez igazodni, illeszkedni szükséges. Ezek a következők:

- EU2020 Stratégia
- 2021-2027-es Uniós kohéziós politika
- Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (továbbiakban: OFTK), ami a 1/2014. (I.3.) OGY határozat mellékleteként került elfogadásra,
- Békés Megye Területfejlesztési Koncepció (2021-2030) Békés Megye Közgyűlésének 60/2021. (V. 17.) sz. BMÖhatározattal elfogadva,
- Békés Megye Területfejlesztési Program (2021-2027) Békés Megye Közgyűlésének 60/2021. (V. 17.) sz. BMÖhatározattal elfogadva.

1.2.1 EU2020 Stratégia

Az „Európa 2020” az Európai Unió 2010-ben útnak indított, 10 évre szóló növekedési és foglalkoztatási stratégiája. Célja, hogy az EU gazdasága intelligens, fenntartható és inkluzív legyen. E három, egymást kölcsönösen erősítő prioritás azt hivatott elősegíteni, hogy az Unióban és a tagállamokban magas legyen a foglalkoztatottság és a termelékenység, és erősödjön a társadalmi kohézió. Az EU öt célt tűzött ki maga elé a foglalkoztatás, az innováció, az oktatás, a társadalmi befogadás és az éghajlat/energiapolitika területén, amelyeket 2020-ig kíván megvalósítani. Mindegyik tagállam saját nemzeti célokat fogadott el az említett szakterületeken. Az EU2020 Stratégia három fő pillére: Az Intelligens növekedés (innováció, oktatás, digitális társadalom), a Fenntartható növekedés (éghajlat, energia és mobilitás, versenyképesség) és az inkluzív növekedés (foglalkoztatás és készségek, szegénység elleni küzdelem). Az EU2020 Stratégia kiemelt célkitűzései:

- A foglalkoztatás szintjének a jelenlegi 69 %-ról legalább 75 %-ra növelése a 20–64 évesek körében.
- A K+F beruházások mértékének a GDP 3 %-ára történő emelését kitűző cél megvalósítása, elsősorban a magánszektor K+F beruházásaira érvényes feltételek javításával; az innováció mérésére alkalmas új mutató kidolgozása.
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 20 %-os csökkentése az 1990-es szinthez képest, vagy megfelelő feltételek esetén a kibocsátás 30 %-os csökkentése; a megújuló energiaforrások arányának 20 %-ra történő növelése a végső energiafogyasztásban, valamint az energiahatékonyság legalább 20 %-os növelése.
- Az iskolából kimaradók arányának a jelenlegi 15 %-ról 10 %-ra csökkentése, és a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők arányának 31 %-ról legalább 40 %-ra növelése 2020-ig a 30–34 éves korosztály körében.
- Az országos szegénységi küszöbök alatt élő európaiak számának 25 %-os csökkentése, 20 millió ember kiemelése a szegénységből

Mindehhez kapcsolódva a Nemzeti Reform Program vállalásai a következők:

- a 20–64 évesek foglalkoztatási rátájának a jelenlegi 60%-ról legalább 75%-ra növelése;
- a kutatás-fejlesztési ráfordítások bruttó hazai termékhez viszonyított szintjének 1,8%-ra növelése;
- az üvegházhatású gázok kibocsátásának legfeljebb 10 százalékos növekedését a 2005. évi szinthez képest; a teljes energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányának 14,6 százalékra történő növelését; a 10 százalékos energia megtakarítás elérése;
- a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának 30,3 százalékra növelését a 30–34 éves népességen belül;
- az oktatásban, képzésben nem részesülő, legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkezők arányának 10 százalékra csökkentését a 18–24 éves népességen belül;
- a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő népesség számának 450 000 fővel való csökkentését, amely 5 százalékpontos csökkentést jelent.

1.2.2 2021-2027-es Unió kohéziós politika

A 2021-es év kezdetével új Európai Unió tervezési időszak vette kezdetét. A 2021-2027-es tervezési időszakban az Unió és hazai fejlesztési hangsúlyok megváltoztak. A Széchenyi 2020 programot követő Széchenyi Terv Plusz, Magyarország Partnerségi Megállapodásán keresztül, az Unió kohéziós politikájában lefektetett 5 szakpolitikai célkitűzés végrehajtásáért felel, melyek az alábbiak:

- 1) egy intelligensebb Európa az innováció, a digitalizálás, a gazdasági átalakulás, valamint a kis- és középvállalkozások támogatása révén;
- 2) egy olyan, zöldebb, karbonmentes Európa, amely végrehajtja a Párizsi Megállapodást, valamint beruház a tiszta energiaforrásokra való átállásba, a megújuló energiaforrásokba és az éghajlatváltozás elleni küzdelembe;
- 3) egy jobban összekapcsolt Európa, amely stratégiai szállítási és digitális hálózatokkal rendelkezik;
- 4) egy szociálisabb Európa, amely megvalósítja a szociális jogok európai pillérét, valamint támogatja a minőségi foglalkoztatást, az oktatást, a készségeket, a társadalmi befogadást és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférést;
- 5) egy, a polgáraihoz közelebb álló Európa, amely szerte az EU-ban támogatja a helyileg irányított fejlesztési stratégiákat és fenntartható városi fejlődést.

1.2.3 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepcióhoz (OFTK)

Az OFTK – felszámolva az ágazati (Országos Fejlesztéspolitikai Kon koncepció) és a területi (Országos Területfejlesztési Kon koncepció) fejlesztés dualitását - a kormányzati fejlesztéspolitika 2030, illetve 2014-2020 között megvalósítandó stratégiai céljait, prioritásait jelöli ki. A koncepcióban foglaltak szerint Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő

versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal. Ennek érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint 13, az átfogó célokénál egyenként jóval szűkebb tárgykörű ágazati és területi specifikus célt fogalmaz meg.

Az OFTK is megemlíti, hogy a közlekedési kapcsolatok hiányosak, illetve felújításra, bővítésre szorulnak. Jelenleg a hazai közúthálózat minőségi jellemzői (teherbírása, balesetveszélyessége), valamint a gyorsforgalmi úthálózat alacsony kiépítettsége nem elégítik ki a növekvő tranzit- és belföldi forgalmi igényeket. Az alacsony sűrűség következtében az ország egyes kistérségeiből másfél órányira van a legközelebbi autópálya, és ez jelentősen visszafogja a gazdasági növekedést. Az M5-ös autópályát a Román határral összekötő M43-as fejlesztése kis mértékben javította Mezőkovácsháza elérhetőségét, az M43-astól a település közel 20 kilométer hosszú útvonalon, két településen keresztül közelíthető meg.

Szintén régóta fennálló probléma, hogy oldódjon a főváros központú úthálózat. A sugaras rendszer helyett egy hálós szerkezetre van szükség, amely sokkal hatékonyabb fejlesztési potenciállal rendelkezik. Ennek érdekében számos terv készült, a legfontosabbak egyike az M4-M8-as autópálya kiépítése és összekötése, valamint az M9 megépítése. Ez utóbbi esetében a nyomvonal, illetve a megvalósítás ütemezése még számos nyitott kérdést tartalmaz, azonban potenciális lehetőséget rejt magában Mezőkovácsháza közúti elérhetőségnek javítása kapcsán.

Az országos gyorsforgalmi úthálózatban az M9 jelentős szerepet tölt be a Budapest központú (M1, M2, M3, M5, M6, M7) sugaras szerkezetből fakadó M0 túlterheltség csökkentésében, a hiányzó gyűrű irányú kapcsolat megteremtésével. Teljes kiépítésével igen jelentőssé válik a térségföltáró, gazdaságélénkítő szerepe. Az M9 lehetőséget kínál a fejletlenebb országrészek – köztük Békés megye – fölzárkóztatására, azok bekapcsolásával a gyorsforgalmi úthálózatba.

Az OFTK is megemlíti, hogy Békés megye jelentős természeti értékekkel, turisztikai vonzerővel rendelkezik, kulturális örökségét a nemzetiségek színesítik. A kiemelkedően jó agráradottságok miatt kiemelkedő mezőgazdasága elsősorban gabonatermesztéséről, zöldségtermesztéséről és bizonyos állatfajták tenyésztéséről ismert, kapcsolódó feldolgozóipar nélkül.

A megye kül- és belföldi tökevonzó képessége egyaránt alacsony, az egy főre jutó GDP-t tekintve a harmadik legrosszabb helyzetű. A rendszerváltás óta a megye munkaerő megtartó képessége folyamatosan romlik, a munkaképes korú lakosság egyre növekvő számban hagyja el a térséget. A foglalkoztatottak folyamatosan és jelentősen csökkenő aránya az utóbbi években csekély növekedést mutat, amelyhez minimálisan javuló munkanélküliségi mutatók társultak.

A fejlesztési dokumentum a térség fejlesztési irányaiaként a következőket jelöli meg:

- Az infrastruktúra fejlesztése: a megközelíthetőség és a logisztikai feltételek javításával, a térségi kohézió erősítésével, minőségi környezet kialakítása mellett.
- Gazdaság- és vidékfejlesztés: munkahelyteremtés ösztönzésével a hozzáadott érték növelése, hungarikumok támogatása, környezetkímélő energiatermelés, valamint az öko-, horgász-, vadász-, kerékpár- és egészségturizmus fejlesztése.
- Társadalmi megújulás: a szakképzés gazdasági igényekhez alakításával, a civil együttműködések erősítésével és a helyi kulturális értékek megőrzésével.

- Környezeti fenntarthatóság segítése az épített és természeti környezet védelme, a környezetbarát hulladékgazdálkodás, -újrahasznosítás fejlesztése és a megújuló energiákra épülő termelés és fogyasztás támogatása által.
- Határon átnyúló együttműködések segítése a gazdaságfejlesztés támogatásával, együttműködési programok szervezésével és helyi termékekre épülő piac beindításával.
- Békéscsaba fejlesztése, különös tekintettel az élelmiszer alapanyag előállítására és –feldolgozásra, valamint a gasztroturizmusra.

Mezőkovácsháza fejlesztési dokumentumainak célrendszerében majdnem mindegyik szakpolitikai célmeghatározás visszaköszön, a helyi adottságokra adaptált formában. A város a 2014-2020-as időszakra a leszakadás helyett a felzárkóztatás perspektíváját mutatja fel jövőképében. A célrendszer egyszerre fókuszál az életminőség javítására (Átfogó cél 1) és a helyi versenyképesség javítására (Átfogó cél 2.). Ez utóbbi célkitűzés egyszerre fókuszál a humán erőforrás fejlesztésére, a foglalkoztatás bővítésére és a vállalkozások részére kedvező üzleti környezet kialakítására.

Előremutató, hogy már a 2017-es felülvizsgálat során kiemelten kezelte az önkormányzat a fenntartható fejlesztés kérdéskörét is (Átfogó cél 3.) A jövőkép elérését, és az átfogó célok teljesülését az ITS 7 tematikus célkitűzéssel, valamint 5, alapvetően a városrészekre fókuszáló területi céllal támogatta.

1.2.4 Kapcsolódás BékésMegye Területfejlesztési Kon koncepciójához és Programjához

Noha Békés megye gazdasági-társadalmi mutatói elmaradnak az országos átlagtól, a térségben rendelkezésre álló erőforrások jobb felhasználásával jelentős javulás érhető el az általános teljesítményt illetően. A Békés Megye Területfejlesztési Kon koncepcióban rögzített jövőkép, valamint az ehhez illeszkedő célok elérésének egyértelmű feltétele a helyi társadalmi-gazdasági erőforrásoknak a korábbinál intenzívebb aktivizálása, a természeti erőforrások fenntartható, bölcs és takarékos használata. Mindennek eredményeként, a térségre jellemző értékek kiaknázásával lehetővé válik a megye új fejlődési pályára állítása.

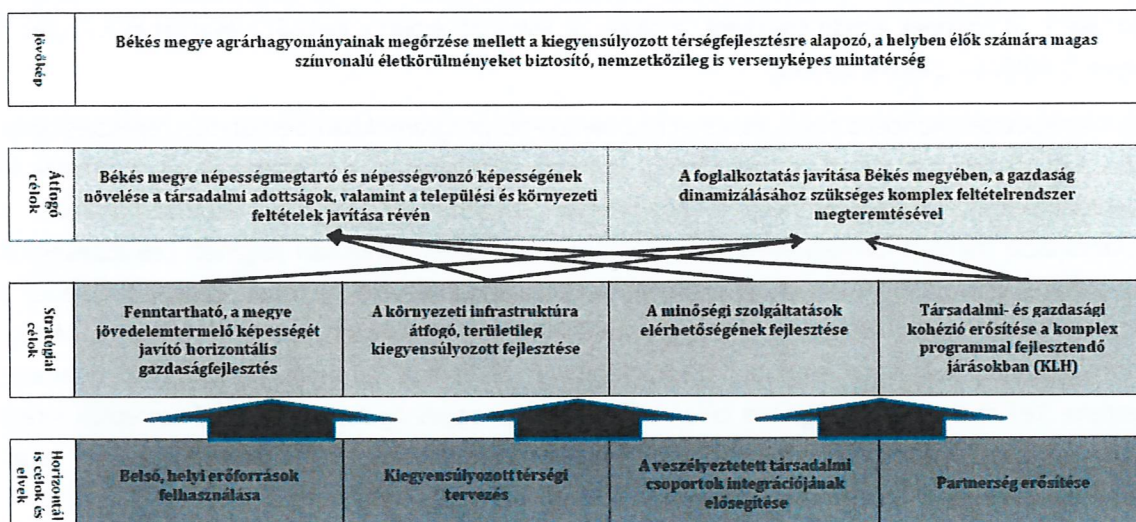
A területfejlesztési koncepcióban, és az ehhez illeszkedő programokban bemutatott fejlesztéseknek hozzá kell járulniuk a társadalmi és térségi kohézió erősítéséhez, a szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez, a közösségek összetartozó erejének előmozdításához, a diszkrimináció minden formája elleni küzdelemhez. A dokumentumokban rögzített célkitűzéseknek támogatniuk kell az intézmények és szolgáltatások kohéziót növelő szerepét. Oldani szükséges a város és vidék között meglévő esetleges konfliktusokat, a javasolt megoldásoknak a térségi versenyképesség javítása mellett a felzárkóztatást, a periferikus területek helyzetének jobbítását egyszerre kell szolgálnia. A rögzített célok teljesülését az egyes ágazati és területi szereplők eltérő módon és eltérő mértékben tudják támogatni. Éppen ezért fontos, hogy a tervezési munka során minden érintett a képességeinek, adottságainak megfelelő hozzájárulást tegye meg.

Békés megyében a munkanélküliek aránya országos összehasonlításban továbbra is magas, melyhez a munkaképes korú népesség alacsony iskolai végzettsége és a diplomások országos átlagnál alacsonyabb aránya is hozzájárul. A leghátrányosabb helyzetű térségekben ráadásul a

munkaerőpiacról való kihullás, a tartós munkanélküliség a megyei értékekhez viszonyítva is kedvezőtlen egészségügyi és szociális paraméterekkel társul. Ez, valamint a helyi roma lakosság esetében megjelenő szegénységi és mélyszegénységi mutatók előtérbe helyezik az átfogó társadalmi integrációs szempontok érvényesítésének szükségességét.

A tervezési dokumentumok tartalma átfogó ágazati és helyi társadalmi egyeztetés keretében kerül véglegesítésre, melynek kereteit Partnerségi Terv rögzíti. A programozási munka során kiemelt szempont az egyes területi- és ágazati szereplők érdekeinek megismerése, ezek összehangolása és érvényesítése az elkészülő szakmai anyagokban. A partnerségi folyamat során hangsúlyos szerepet kapott Békéscsaba MJV, mint kiemelt térszervező település, valamint a gazdasági centrum városok elképzeléseinek megismerése és beépítése a szakmai dokumentumokba. A területfejlesztési koncepció, és az ehhez kapcsolódó stratégiák és programok hatékony megvalósítása érdekében építeni szükséges a városok közötti - erőforrásokkal is megalapozott - hálózatos együttműködésre, a város és vonzáskörzete között meglévő kapcsolatok erősítésére. A gazdaság dinamizálásának is az alapja a vállalkozások, illetve a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló intézményeinek valós partnerségen alapuló együttműködése. A partnerségek ösztönzése nem csupán megyén belül, hanem a határokon átnyúló viszonylatban is fontos, és kiterjesztendő nem csupán a program előkészítő munkálatokra, de a megvalósítás időszakára is.

BékésMegye Területfejlesztési Programja kiemelt célként fogalmazza meg a negatív folyamatok lassítása, megállítása érdekében átgondolt, egymást erősítő fejlesztési célok és beavatkozások rögzítését. Az elkövetkező időszakban elengedhetetlen a megye népességének csökkenését generáló kedvezőtlen tényezők javítása. Ennek egyik kiemelt elemeként elő kell segíteni a gazdaság erősödését, megteremtve annak külső és belső feltételeit. A fiatal népesség megtartása csak a gazdaság fejlesztésén és kedvező, vonzó munkahelyteremtésen keresztül érhető el. Ehhez – egyik elemként – be kell kapcsolni a megyét az országos közlekedési kapcsolatok fő áramába és megfelelő lehetőségeket kell teremteni a cégek letelepüléséhez és működéséhez.

11. ábra: Békés megye fejlesztési célrendszere
(forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója)

A területfejlesztési koncepció a „Komplex programmal fejlesztendő járások” közésorolja a Mezőkovácsházai járást, mely a megyén belül is jelentős hátrányokkal rendelkezik, így fejlesztése kiemelt fontosságú a leszakadás megakadályozása érdekében. E terület fejlesztése összehangolt, mint térségi, mind tematikus értelemben komplex programok mentén érvényesülhet csak. Ennek érdekében fontos feladat e térség helyzetének pontos feltérképezése és önálló fejlesztési programjai kidolgozása, a meglévők felülvizsgálata.

A területfejlesztési koncepció kiemeli továbbá, hogy a területi kohézió biztosítása érdekében kiemelt jelentősége van annak, hogy a tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedjenek a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.

1.2.5 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás

Békés Megye Mezőkovácsházai Járás Járási Fejlesztési Stratégia

A Békés Megyei Önkormányzat TÁMOP-7.2.1-11/K pályázati felhívásra benyújtott projektje Békés megye komplex felzárkóztatási programjának kidolgozását célozta, elsődlegesen az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (továbbiakban: EFOP) elemeire támaszkodva. A 2014-2020-as fejlesztési ciklusra való megyei felkészülés keretében összeállított Integrált Területi Program továbbfejlesztéseként a projekt során olyan fejlesztéseket tartalmazó megyei felzárkóztatási program került összeállításra, melynek megvalósítása túlmutat az EFOP és az egyes operatív programok keretein, komplex módon, több OP forrásait felhasználva hajtható végre, így biztosítva az EFOP programok fenntarthatóságát, a szinergiák kiaknázását, és a projektek eredményességének növelését.

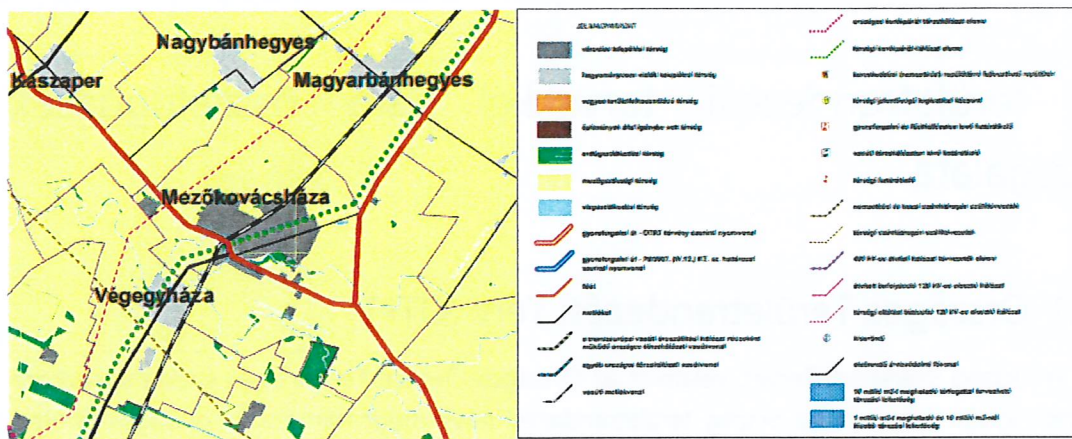
A Komplex Program kidolgozása több főtevékenységet foglalt magába. Az 1. főtevékenysége a „Stratégiai tervezés a komplex felzárkóztatásért”, melynek célja a 2014-2020-as EFOP programok helyi adottságainak felmérése, a fejlesztendő kulcsterületek kijelölése, a kulcsprojektek kimunkálási, ill. a fejlesztési módszertan kidolgozása volt. A 2. főtevékenység azt a célt fogalmazta meg, hogy a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program, a Vidékfejlesztési Program, a Románia - Magyarország Határon Átnyúló Együttműködés Program, a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program, a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program, a „Kitörési pont a háztáji gazdaságok irányába” című Békés megyei közmunka pilot program, valamint az egyes intézkedések szerint külön-külön az EFOP programok közötti szinergiákat feltárja, illetve az egyes elemeket komplex módon kezelő, az egymásra épüléseket időrendben is bemutató útvonaltervet alakít ki. 3. főtevékenységként kidolgozta a fejlesztési/felzárkóztatási stratégiákat a megye két komplex programmal fejlesztendő járására. A 4. főtevékenység, „A társadalmi egyeztetési mechanizmus lebonyolítása” folyamatosan és visszacsatolásokkal történt meg.

Békés Megye Kistérségi Komplex Környezetvédelmi Programja

Az 1995. évi LIII. törvény előírja a települések és a megyei önkormányzatok számára a környezetvédelmi program készítését. A Békés Megyei Önkormányzati Hivatal ennek megfelelően készítette el a SZTE Természeti Földrajzi Tanszékével a Békés Megye Kistérségi Komplex Környezetvédelmi Programját, melyet 2008-ban vizsgáltak felül.

A megye környezetvédelmi stratégiai programjai:

- Árvíz- belvízvédelem fokozása
- Korszerű hulladékgazdálkodás
- Ivóvíz minőségének javítása
- Szennyvíz hálózat kiépítése
- Holtág rehabilitáció
- Maros hordalékkúp vízbázisának védelme
- A megye erdőszűrségének fokozása
- Környezetbarát mezőgazdaság
- A megújuló energiaforrások kiaknázása, fejlesztése
- Társadalmi tudatformálás

13. ábra: BTRT szerkezeti tervlap kivonata
(forrás: BMTrT)

A BMTrT - a készítésére vonatkozó tartalmi követelményeket rögzítő 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet előírásaival összhangban - térségi területfelhasználási kategóriákat alkalmaz. A BMTrT térségi szerkezeti terve az OTÉK szerinti kategóriáit összevontan, a megfelelő kiemelt térségi területfelhasználási kategóriák részeként tartalmazza.

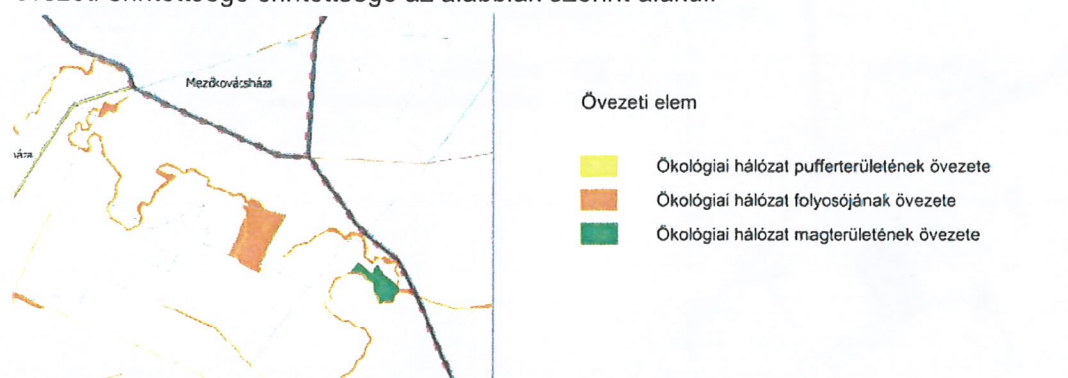
1.3.2.1 Az OTrt és a BMTrT övezeti tervei

Országos Övezeti Terv tervlapjait az 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről 3.számú melléklet (hatályos: 2019.03.15-től) tartalmazza, míg a Békés Megye Területrendezési Tervéről szóló 6/2020. (VII.2.) önkormányzati rendelet 2020. augusztus 1-től lépett hatályba. A dokumentumok mezőkovácsházi érintettsége a következő:

A BMTrT 3. melléklete alapján Mezőkovácsháza érintettsége az alábbi pontokon mutatható ki:

- Az országos és térségi jelentőségű közlekedési infrastruktúra hálózatok és a térségi rendjük szempontjából meghatározó települések felsorolása:
 - 1.1.3.2. Távlati főutak, Tervezett szakaszok: Békéscsaba – Medgyesegyháza – Mezőkovácsháza; Szarvas (44. sz. főút) – Orosháza – Mezőkovácsháza – Battonya – (Románia);
 - 1.1.4.1. Mellékutak, Meglévő térségi szerepű összekötő utak: 4434. j. út Mezőkovácsháza (tervezett főút) – Mezőhegyes – (Pitvaros (4426. j. út)); Mezőkovácsháza (tervezett főút) – Mezőkovácsháza (tervezett főút); 1.1.4.4. Tervezett egyéb mellékutak: Mezőkovácsháza (tervezett főút) – Battonya (4442. j. út);
 - 1.2.2. Térségi kerékpárútvonal, Tervezett szakaszok: Mezőhegyes – Mezőkovácsháza – Medgyesegyháza – Pusztatölke – Csabaszabadi – Újkígyós – Szabadkígyós – Gyula;
 - 5.2. Meglévő földgázelosztó vezetékek: Végyegyháza – Mezőkovácsháza;

A BMTrT 4. számú melléklet alapján – összhangban az OTRT-ben rögzítettekkel, Mezőkovácsháza övezeti érintettsége érintettsége az alábbiak szerint alakul:

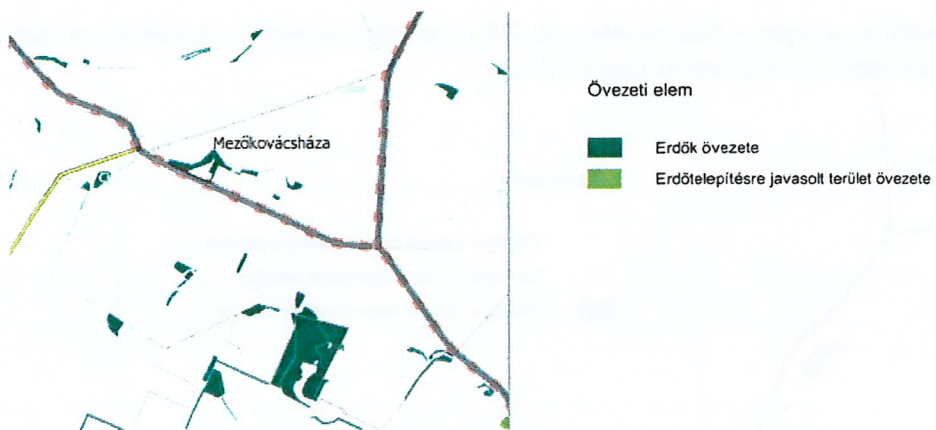
14. ábra: 4.1. melléklet: Ökológiai hálózat magterületének övezete, a hálózat ökológiai folyosójának övezete és a hálózat puffterületének övezete (forrás: BMTrT)

Ökológiai hálózat magterületének övezete, a hálózat ökológiai folyosójának övezete és a hálózat puffterületének övezete (2018. évi CXXXIX. törvény – országos övezetek ökológiai hálózat magterületének övezete: 2018. CXXXIX tv. 25. § ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete: 2018. CXXXIX tv. 26. § ökológiai hálózat puffterületének övezete: 2018. CXXXIX tv. 27. §)

15. ábra: 4.2. melléklet: Kiváló termőhelyi adottságú szántók területe (forrás: BMTrT)

Kiváló termőhelyi adottságú szántók területe (2018. évi CXXXIX. törvény – országos övezetek kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete: 2018. CXXXIX tv. 28. §)

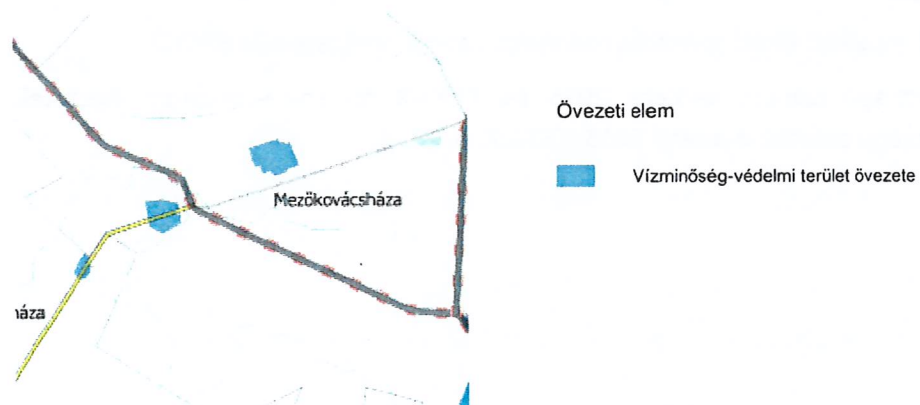
16. ábra: 4.4 melléklet: Erdők övezete (forrás: BMTrT)

Erdők övezete (2018. évi CXXXIX. törvény – országos övezetek erdők övezete: 2018. CXXXIX tv. 29-30. §

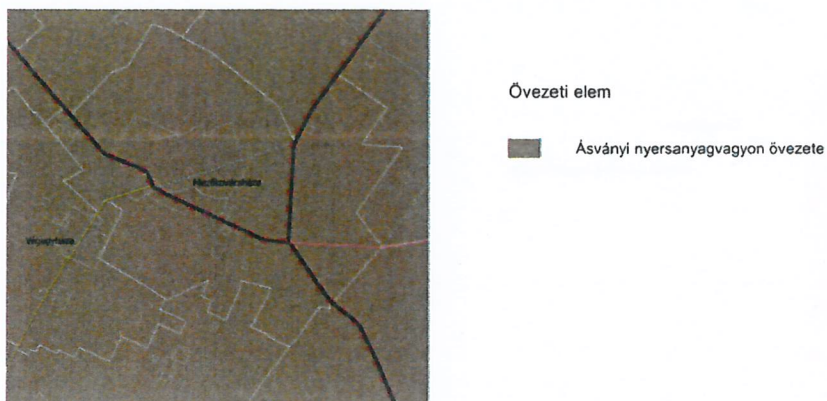
17. ábra: 4.5 melléklet: Tájképvédelmi terület övezet (forrás: BMTrT)

Tájképvédelmi terület övezet (9/2019. (VI.14.) MVM rendelet 3. melléklet)

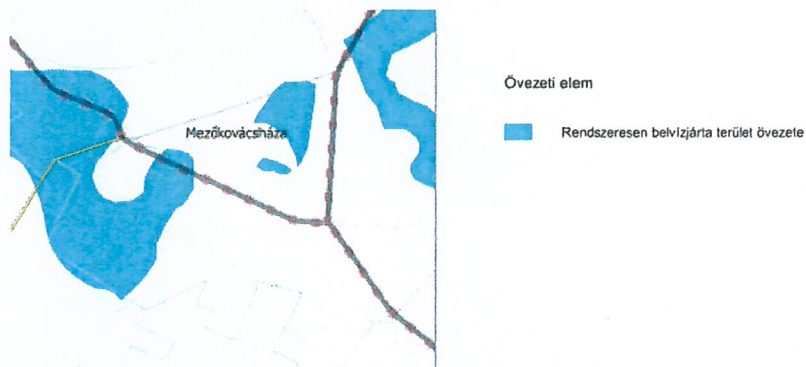
18. ábra: 4.7. melléklet: Vízminőség-védelmi terület övezete (forrás: BMTrT)

Vízminőség-védelmi terület övezete (9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet 4. melléklet)

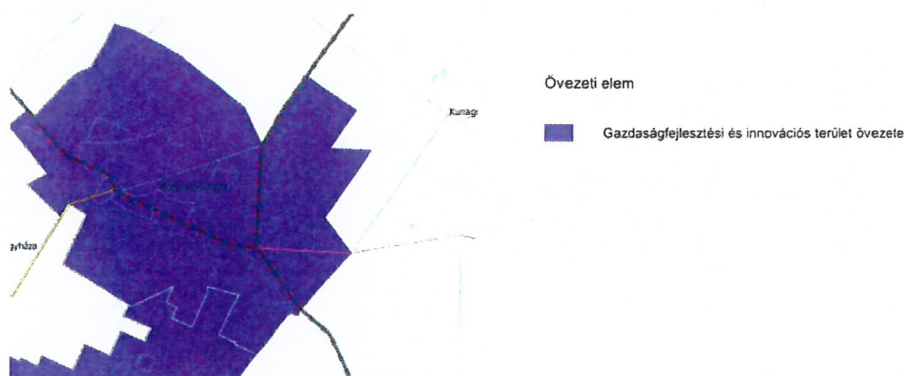
19. ábra: 4.10. melléklet: Ásványi nyersanyagvagyon övezete (forrás: BMTrT)

Ásványi nyersanyagvagyon övezete (6/2020. (VII. 2.) KGy rendelet3. Térségi övezetek3. § (3) Megyei övezetek:a) 4/10. melléklet: ásványi nyersanyagvagyon övezete).

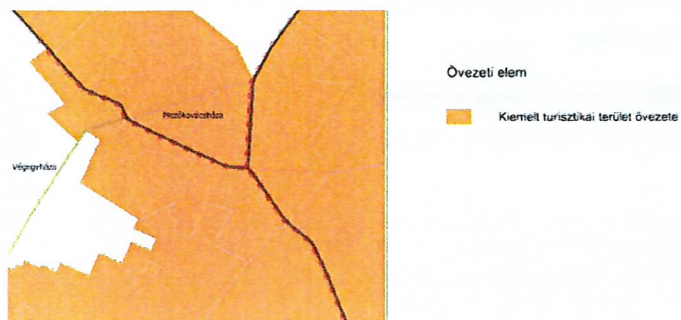
20. ábra: 4.11 melléklet: Rendszeresen belvízjárta terület (forrás: BMTrT)

Rendszeresen belvízjárta terület (6/2020. (VII. 2.) KGy rendelet3. Térségi övezetek, 3. § (3) Megyei övezetek:b) 4/11. melléklet: rendszeresen belvízjárta terület övezete).

21. ábra: 4. 13 melléklet: Gazdaságfejlesztési és innovációs terület övezete(forrás: BMTrT)

Gazdaságfejlesztési és innovációs terület övezete (6/2020. (VII. 2.) KGy rendelet 3. Térségi övezetek 3. § (3) Megyei övezetek:d) egyedileg meghatározott megyei övezetek: da) 4/13. melléklet: gazdaságfejlesztési és innovációs terület övezete

22. ábra: 4.14 melléklet: Kiemelt turisztikai terület övezete (forrás: BMTrT)

Kiemelt turisztikai terület övezete (3. Térségi övezetek 3. § (3) Megyei övezetek:d) egyedileg meghatározott megyei övezetek: db) 4/13. melléklet: gazdaságfejlesztési és innovációs terület övezete).

1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai

A szomszédos települések közül az alábbiak Településszerkezeti Tervei tartalmaznak Mezőkovácsháza fejlesztési elképzeléseit érintő javaslatokat. Az itt nem felsorolt településszomszédok Terveiben nem találhatók a város területére, céljaira hatást gyakorló megállapítások.

Mezőhegyes esetében megjelenik a „Világörökség Várományos Város” turisztikai fejlesztés. Battonya város településszerkezeti terve hivatkozik a Mezőkovácsházára vezető 4443. sz. országos út főúttá fejlesztésére (OTRT szerint), míg Magyarbánhegyes község esetében a kemping bővítése a termálfürdő mellett, Végegyháza község településszerkezeti tervében pedig Végegyháza és Mezőkovácsháza közti kerékpárút, a tervezett fürdőés üdülőterület a „Néplavór” körzetében, továbbá a tatárok kaszaperi mészárlásának emlékhelye a Zsibrikdombon szerepel. Nagybánhegyes, Kaszaper és Kunágota városfejlesztési dokumentumai tehát nem tartalmaznak Mezőkovácsháza fejlesztési elképzeléseit érintő javaslatokat.

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

1.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata Gazdasági Programja (2020-2024)

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata Gazdasági Programja a 2004-ben elfogadott településfejlesztési koncepció fő megállapításaira építve vázolja fel a város középtávú fejlesztési stratégiáját.

A hosszú távú célja az életminőség javítása, amely a helyi kis-és közép, valamint magán gazdaságok versenyképességének fokozásával, a helyi foglalkoztatási szint emelésével, illetve a nem anyagi jellegű életfeltételek javításával érhető el. Ugyanígykiemelt célkitűzés a városmarketing szerepének növelése.

A dokumentum koncepcionális fejezete a településfejlesztési elvek (pl. településfejlesztési politika, vagy az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó megoldások) rögzítését követően konkrét feladatokat nevesít többek között a városfejlesztés, városüzemeltetés, továbbá a – zöld átállás szempontjából hangsúlyos – környezet- és tájvédelem, vagy a köznevelés és közművelődés területén.

Rendkívül előremutató és a 2021-2027-es időszak egyik kiemelt tématerületként is kezelt digitális átállás szempontjából különösen fontos, hogy a program az informatika és e-közigazgatás témakörére vonatkozó elképzeléseket is megfogalmaz.

Mezőkovácsháza Integrált Településfejlesztési Stratégia céljai és intézkedései

Mezőkovácsháza Integrált Városfejlesztési Stratégiáját 2017-ben vizsgálták felül. A 2014-2020-as fejlesztési időszakra vonatkozó dokumentum a város rövid-középtávra (7-10 évre) szóló településfejlesztési eszköze. A stratégia amellett, hogy rögzíti a város jövőképét („Nyugodt kisvárosi élet – leszakadás helyett felzárkózás”), három darab átfogó cél és 7 darab tematikus célkitűzés mentén vázolja fel a beavatkozási stratégiát.

Fontos kiemelni, hogy az ITS nevesíti a fejlesztések területi kereteit biztosító városrészi struktúrát is, így megjelenik a Központi városrész, a Sport és szabadidő városrész, a Keleti és Nyugati városrész, a Ipari, gazdasági városrész továbbá a Reformátuskovácsháza városrész. Ezekhez egy-egy területi típusú célkitűzés került hozzárendelésre.

a koncepcióval összhangban készül, a célrendszerén, beavatkozásain alapul és projektszintű intézkedéseket tartalmaz. A stratégia a konkrét beavatkozásokhoz illeszkedő fejlesztési elképzeléseket

- kulcs projektek,
- hálózatos projektek,
- egyéb projektek,
- valamint egyéb projektek csoportjába rendezi.

Fentiek mellett a dokumentum 5 darab akcióterületet is nevesít. Az ezekben megvalósítani tervezett projektek között infrastruktúra fejlesztési beavatkozásokat, így például energetikai korszerűsítési projekteket, épület infrastruktúra funkcióváltását célzó projektet (volt mozi épületében sport és szabadidős központ kialakítása) is találunk, de ezek mellett hangsúlyosak a turisztikai fejlesztések, vagy a közszolgáltatások és az üzleti környezet minőségének javítását célzó projektek is.

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Nem releváns, jelenleg nincsenek hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.

1.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

1.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök

Amint azt a 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS megalapozó vizsgálata is felhívja a figyelmet, Mezőkovácsháza Város területén az alábbi hatályos településrendezési eszközök érvényesek:

- Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve, Településszerkezeti Terv 2004.

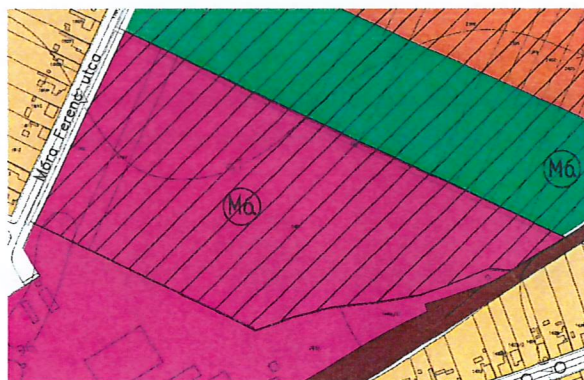
- Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve, Szabályozási Terv 2004.
- Mezőkovácsháza Város Helyi Építési Szabályzata 2004.

Jelen dokumentum készítése során a képviselőtestület a település helyi építési szabályozásáról szóló 46/2004. (XII. 31.) rendelethez a 20/2008. (VI. 30.) ÖR., 24/2009. (X. 27.) sz. kt., 15/2010. (VIII. 5.), 21/2016. (XI. 29.), 26/2018. (XII. 18.), 14/2021. (IX. 02.), 19/2021. (X. 26.) sz. önkormányzati rendelettel egységes szerkezetben áll rendelkezésre.

A 2004-ben elkészült három dokumentum és azok alátámasztó munkarészei együttesen képezik a Településrendezési Terv (Terv) anyagát. Mivel a hatályos településfejlesztési koncepcióhoz korábban nem készült régészeti és építészeti szempontú örökségvédelmi hatástanulmány, a Terv alátámasztó munkarészei ezt is tartalmazzák.

Helyi Építési Szabályzat

Mezőkovácsházahatályban lévő Helyi Építési Szabályzatát (HÉSZ) Mezőkovácsháza Város Önkormányzata Képviselő-testülete a 46/2004. (XII. 31.) önkormányzati rendelettel fogadta el. Jelen megalapozó vizsgálat készítésével egyidőben folyamatban van a HÉSZ felülvizsgálata, módosítása. Az aktualizálás oka a 2402.hrsz alatti Tárház „ipari Gip-1” építési övezet bővítése, annak kiegészítése a Tárháztól északra fekvő ingatlanokra. A jelenlegi „gazdasági Gksz-3” építési övezetbe sorolt terület övezeti besorolását át kell minősíteni „ipari Gip-1” besorolású építési övezetbe.

23. ábra: A 2022. áprilisi HÉSZ módosítással érintett terület (forrás: Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve)

A módosítás célja, a tárházat megközelítő ipari út építése, hogy a lakóterületekről a forgalom át kerüljön a megépítendő útra.

Településkép-védelmi eszközök

Településképi Arculati Kézikönyv (TAK)

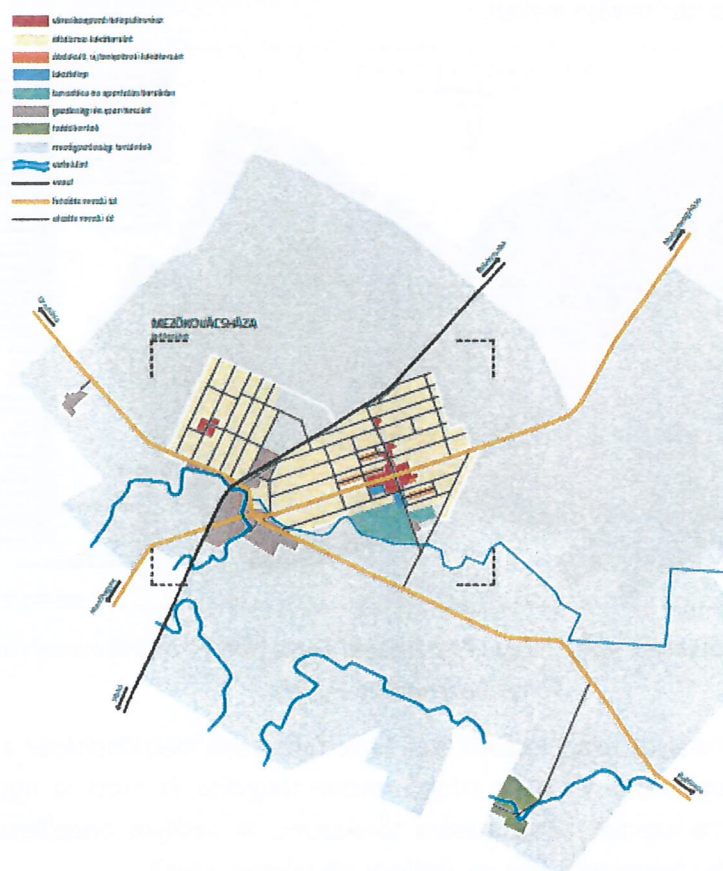
Mezőkovácsháza Város Önkormányzata a .../2017. (.....) Kt.határozattal fogadta el a Településképi Arculati Kézikönyvet (TAK). A kézikönyv célja, hogy feltárja a településen belül a településrészek

arculati jellemzőit és értékeit, javaslatot tegyen a településképhez illeszkedő építészeti elemek alkalmazására, megalapozza a településképi rendeletet.

A dokumentum Mezőkovácsháza létrejöttének rövid történeti áttekintését követően részletesen bemutatja az eltérő karakterű városrészeket. A Városmegyei településrész, az általános lakóterület, az átalakult, új beépítésű lakóterület, továbbá a lakótelep és a turisztika és sportolás területei mellett bemutatásra kerül a gazdasági és ipari terület, illetve a hobbikertek és a mezőgazdasági területek is.

Az alábbi térkép a településképi szempontból eltérő karakterű településrészek térbeli elhelyezkedését mutatja be.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

24. ábra Településképi szempontból eltérő karakterű településrészek Mezőkovácsházán
(forrás: Mezőkovácsháza Településképi Arculati Kézikönyv)

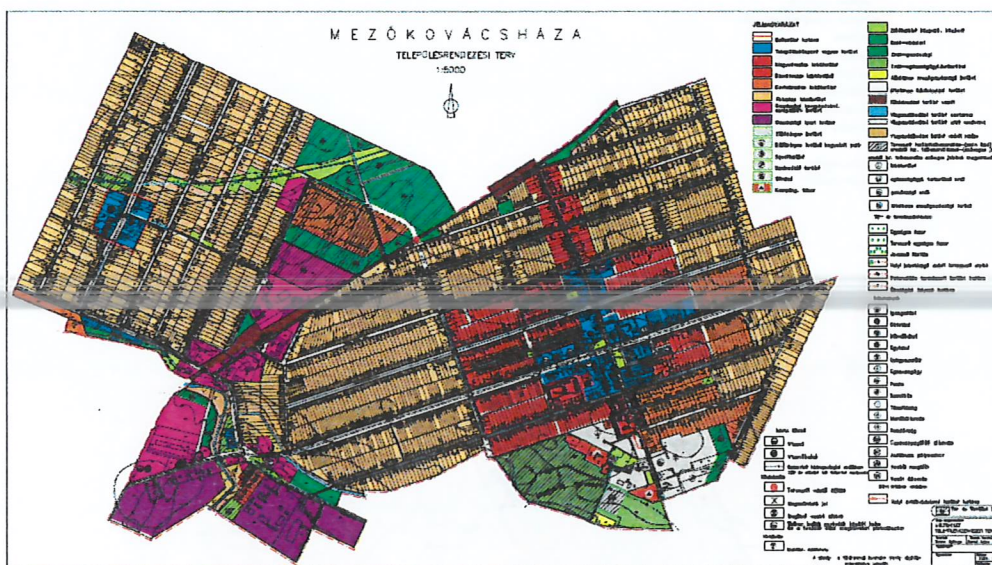
Településképi rendelet

<https://or.njt.hu/onkormanyzati-rendelet/421753>

1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai,
megvalósult elemek

Településszerkezeti terv

A településszerkezeti terv meghatározza a város alakításának, védelmének lehetőségeit és fejlesztési irányait, ennek megfelelően az egyes területrészek felhasználási módját, a város működéséhez szükséges műszaki infrastruktúra elemeinek a város szerkezetét meghatározó térbeli kialakítását és elrendezését, az országos és a térségi érdek, a szomszédos vagy a más módon érdekelt többi település alapvető jogainak és rendezési terveinek figyelembevételével a környezet állapotának javítása vagy legalább szinten tartása mellett.

25. ábra Mezőkovácsháza város Településszerkezeti Terve (forrás: Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve)

Mezőkovácsháza város hatályos településszerkezeti terve fontosabb megállapításait a 2014-2020-as időszakra vonatkozó megalapozó vizsgálat átfogó módon tárgyalta, itt most az egyes területekre vonatkozó fontosabb szempontok bemutatására törekszünk. A hatályos településszerkezeti terv tehát az alábbi fontosabb követelményeket és általános alapelveket rögzíti:

Lakóterületek esetében

- Lakóterületen jelen rendelet életbelépésekor meglevő telekállapothoz képest lakóépület építése céljára legfeljebb két – a telekalakítási paramétereknek önmagában is megfelelő – telket lehet összevonni.
- Azokon a lakótelkeken, ahol a telek mélysége meghaladja a 60,0m-t, az építési hely az első 50,0 m-re korlátozódik. Az 50,0m-en túli telekrész a hátsókert része; arra vonatkozóan az általános előírásokat kell betartani

Vegyes területek esetében

- A településközponti vegyes terület elsősorban a település intézményeinek elhelyezésére szolgáló terület.
- A településközponti vegyes területen levő tömbfeltárássra is alkalmazni kell a tömbfeltárások ütemezésére vonatkozó előírásokat

Gazdasági területek esetében

- A gazdasági területek lehetnek:
 - kereskedelmi, szolgáltató és
 - ipari gazdasági területek
- A kereskedelmi, szolgáltató terület elsősorban nem jelentős zavaró hatású gazdasági tevékenységi célú épületek elhelyezésére szolgál
- Az ipari terület olyan gazdasági célú ipari építmények elhelyezésére szolgál, amelyek más beépítésre szánt területen nem helyezhetők el

Gazdasági területek esetében

- Az üdülőtérület elsősorban üdülőépületek elhelyezésére szolgál. A területek az Üü jelű övezetbe sorolandók. Az övezetben elhelyezhetőek üdülőépületek, üdültáborok, kempingek és a pihenést, üdülést, rekreációt elősegítő és kiszolgáló épületek, melyek változó üdülői kör tartózkodására szolgálnak.

Különleges területek esetében

- A Kt jelű övezet temető céljára használt és fenntartott terület, melyet más célra nem lehet igénybe venni. A temető bővítése során gondoskodni kell az 1999. évi törvény valamint a végrehajtására kiadott 145/1999. (X. I.) Korm. rendelet előírásainak érvényre juttatásáról. A temetőn belül kápolna és kripták épületek helyezhetők el. A beépítési paraméterek az OTÉK-ban meghatározottak lehetnek.
- A Ks jelű övezet a sportpályák övezete. Az övezeten belül sportolás és szabadidő eltöltésére szolgáló létesítményeket szabad elhelyezni. Az övezetet kiszolgáló parkolóterületet saját telken belül, közvetlenül az Alkotmány utcához kapcsolódóan kell elhelyezni.
- A Kst jelű övezet a strandfürdő övezete. Az övezeten belül a strandfürdő épületei, építményei valamint kereskedelmi és vendéglátó létesítmények helyezhetők el. A terület bővítése csak a szennyvíztisztító védőtávolságának 300m-re történő csökkentése után lehetséges.
- A Ksl jelű övezet turisztikai rendeltetésű övezet. Az övezeten belül sportpályák, vendéglátási, kereskedelmi, szálláshely szolgáltató létesítmények, skanzen, a lótarás és lovassport valamint speciális őshonos magyar állatfajták bemutatására szolgáló épületek, építmények helyezhetők el. Az állattartó épületeket az egyéb létesítményektől elkülönítetten kell elhelyezni és min. 15,0m-es fásítással kell körbevenni.

- A Kho jelű övezet a horgásztó melletti terület övezete. Az övezetben a horgászat létesítményei, szabadtéri sportpályák és pihenőhelyek, a horgászatot kiszolgáló kereskedelmi és vendéglátó létesítmények helyezhetők el.
- A Kszo jelű övezet a speciális szociális otthon építési övezete. Az övezetben csak az alaplétesítményhez kapcsolódó épületek, építmények helyezhetők el a vonatkozó egészségügyi rendeletek betartásával.
- Ksz jelű övezet a szennyvíztisztító övezete. Védőtávolságának 500m-ről 300m-re történő csökkentése a strand bővítésének előfeltétele. Véderdő létesítése szükséges a telep északi és keleti telekhatára mentén min.30m széles sávban.
- Kh jelű övezet a hulladékudvar övezete. A komposztálható hulladékok, a bontási törmelékek, és az egyéb helyben kezelendő hulladékok kezelésére, a dögkamra elhelyezésére szolgáló terület. Kerítés, felügyelet és ellenőrzés kialakítása ill. biztosítása szükséges.

Beépítésre nem szánt területek kapcsán külön kiemelendők a zöldfelületi részekre vonatkozó fontosabb megállapítások:

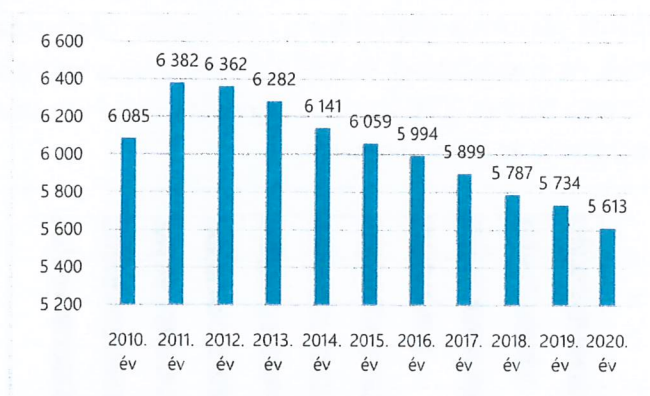
- A zöldterületeken a növényzeten kívül elhelyezhető ill. kialakítható:
 - sétaút, pihenőhely,
 - szabadtéri művészeti alkotás, emlékmű,
 - játszótér a Nyírfa, a Kalocsa Róza és a Kodály utcákban
- A Zkp jelű közpark övezetben jelen rendelet 19. §-ában megengedett létesítményeken túl városi rendezvények lebonyolítására alkalmas rendezvényter alakítható ki nézőtérrel. A rendezvényter csak úgy alakítható ki, hogy határvonalánál a temetőkre, ill. kegyeleti parkokra előírt környezetvédelmi határértékek betarthatóak legyenek.

1.7 A település társadalma¹

1.7.1 Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

1.7.1.1 Demográfia, népeség

Magyarország lakónépessége 2010-2020 között 9.985.722 főről 9.730.772 főre csökkent, a csökkenés mértéke az időszakban 2,55%-os volt. A Békés megyei lakónépesség ezt jelentősen meghaladó mértékben, 9,75%-kal esett vissza 2010 és 2020 között (361.802 főről 326.530 főre).

26. ábra: A lakónépesség számának változása Mezőkovácsháza városban (forrás: KSH T-Star)

Mezőkovácsháza lakónépessége 2010-ben 6.085 fő volt. A népszámlálás során a korábbi, továbbszámított adat pontosításra került, így a 2011-es népességszám emelkedést mutat. 2020-ban a város lakónépessége 5.613 fő volt, így 2010 és 2020 között 7,76%-kal csökkent a lakónépesség Mezőkovácsházán, ami háromszorosa az országos népességfogyásnak, ugyanakkor nem éri el a Békés megyei fogyás szintjét. A lakónépességen belül magasabb a nők aránya a férfiakénál, 2010-ben 53,26%, míg 2020-ban 53,11%. A nemek közötti arány viszonylag stabilnak mondható a vizsgált időszakban. A nők aránya országosan is magasabb volt 2020-ban (52,07%), Mezőkovácsházán azonban nagyobb különbség mutatkozik a nemek közötti arányszám mutatójában. A lakosság korösszetétele a 2011-es népszámlálást követően így változott:

Korcsoport	2001*	2011*	2020
0-14	16,33%	11,53%	11,05%
15-64	66,80%	69,85%	66,57%

¹ Az elemzés a KSH népszámlálási kötetei és a Békés megyei évkönyvek alapján készültek az összehasonlíthatóság érdekében. Minden máshonnan származó adat forrása külön feltüntetésre került.

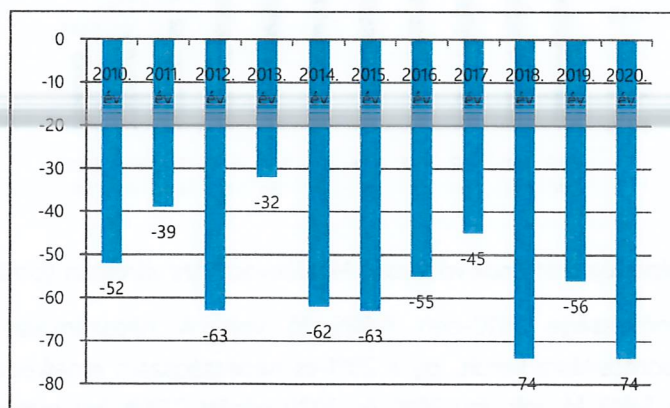
65-x	16,87%	18,62%	22,38%
------	--------	--------	--------

2. táblázat: A lakosság korcsoportok szerint Mezőkovácsházán (forrás: KSH Népszámlálás* és T-Star)

A két népszámlálás, valamint az utóbbiból továbbvezetett 2020-as KSH T-Star adatokat összevetve láthatjuk, hogy a mezőkovácsházai lakosságon belül a 0-14 évesek aránya az elmúlt mintegy 20 év során 5%-ot meghaladó mértékben csökkent, amely mellett a 65 év felettek arányának növekedése is szembetűnő (5,5%).

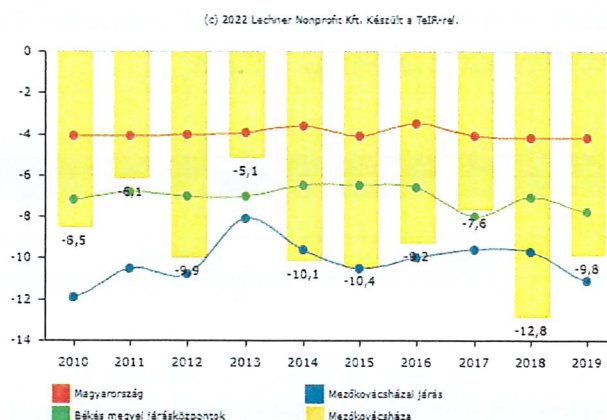
A két korcsoport adatai alapján meghatározható öregedési index (a65–X éves népesség és 0–14 éves népesség százalékában)értékének változása (2001: 103,32, 2011: 161,52 és 2020: 202,58) a település lakosságának egyértelmű öregedésére utal.

A városi népesség számának alakulását alapvetően a természetes népmozgalom és a vándorlási folyamatok határozzák meg. Az élveszületések és halálozásokkülönbségeként számított természetes szaporodás és fogyás mutatója 2010 és 2020 között végignegatív volt a városban, azaz a halálozások száma minden évben meghaladta az élveszületéseket.

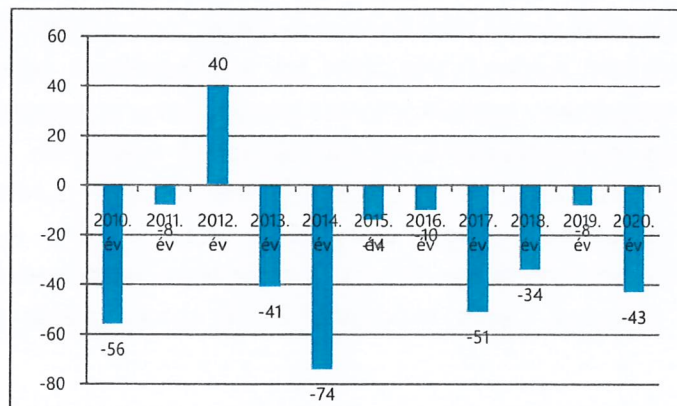
27. ábra: A természetes fogyás Mezőkovácsháza városban (forrás: KSH T-Star)

Az alábbi ábra segítségével látható, hogy a mezőkovácsházai természetes fogyás mértéke jelentősen meghaladja az országos szintet.

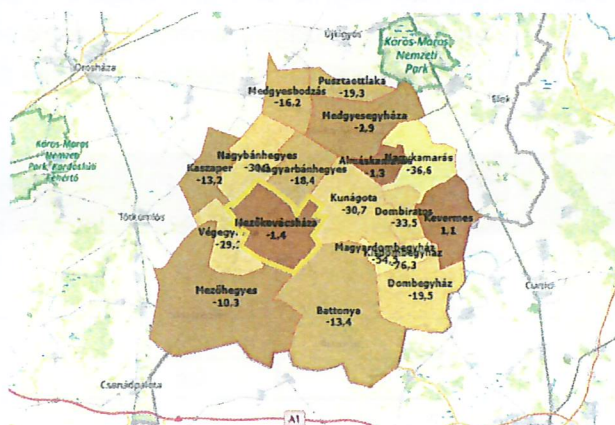
28. ábra: Az 1000 főre jutó természetes fogyás mértéke (forrás: TelR)

Az 1000 főre jutó természetes fogyás Magyarországon, 2010 és 2020 között -3,5 és -4,2 fő között mozgott. Ezzel szemben Mezőkovácsházán több évben is meghaladta, vagy megközelítette a 10 főt. A népesség természetes fogyása mellett a vándorlás folyamata is megvizsgálásra került.

29. ábra: Belföldi vándorlási egyenleg Mezőkovácsháza városban (állandó és ideiglenes együtt (eset) (forrás: KSH T-Star)

A fenti ábra tanúsága szerint a vándorlási folyamatok is egyértelműen közrejátszanak Mezőkovácsháza népességének csökkenésében. A vizsgált 2010-2020 közötti időszakon belül mindössze egy olyan év volt, amikor a településre odavándorlók száma meghaladta az onnan elköltözők számát.

30. ábra Az 1000 főre jutó vándorlás mértéke a Mezőkovácsházai járásban (forrás: TelR)

A fenti ábra a járás településeinek 2019 évre vonatkozó, 1000 főre jutó belföldi vándorlási egyenlegét mutatja. Az adott évben a járás teljes területén negatív volt a vándorlási egyenleg, egyes településeken kirívóan magas, ami azt jelzi, hogy az adott évben a szűkebb térség egészéből jellemző módon elköltöztek a lakosok.

A vizsgált adatok tehát megerősítik, hogy a települési népességfogyás hátterében mind a természetes fogyás és a lakosság erőteljes öregedése, mind pedig az erőteljes elvándorlás meghúzódik.

1.7.1.2 Nemzetiségek

A településen élő lakosság nemzetiségi hovatartozása a 2011-es népszámlálás során került utoljára átfogóan felmérésre. Minthogy a 2021-re tervezett népszámlálás elhalasztásra került, leghamarabb 2023-ban fognak releváns új adatok rendelkezésre állni a témakörben.

A városban a 2011 népszámlálás alapján jelen lévő nemzetiségek: cigány (1,34%, 83 fő), német (0,6%), szlovák (0,31%) szerb (0,08%) román (1,12%). 2001 óta a nemzetiségek arányában nem állt be jelentősebb változás a településen, ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a népességnek csupán 86,5%-a adta meg nemzetiségi hovatartozását a népszámláláskor. A településen a hazai nemzetiségi lakosság aránya (2,32%) alacsonyabb, mint az országos (3,31%) és megyei (5,44%) arányok. Ugyanez elmondható a cigány népességre is (megyei arány 2,65%, országos 3,17%). A román és a cigány nemzetiségi csoport önkormányzattal rendelkezik a településen. Mezőkovácsháza városában a népszámlálási adatok tanúsága szerint mindössze 28 fő sorolta magát egyéb, nem hazai nemzetiségek közé.

1.7.1.3 Iskolázottság, képzettség

A lakosság képzettsége tekintetében ugyanaz mondható el, mint a nemzetiségi összetétel kapcsán: egyelőre nem állnak rendelkezésre új adatok, így a 2011-es népszámlálási adatokon alapulnak a legfrissebb, teljes népességet érintő mutatók.

Az alábbi táblázat adatai alapján rögzíthető, hogy a város népességének iskolázottsága valamennyi mutatóvonatkozásában elmarad a megyei és országos szinttől. Ugyanakkor 2001 és 2011 között Mezőkovácsháza népességének képzettségi szintje is jelentősen emelkedett, ez mind a négy elemzett kategória alapján egyértelmű.

Adattípus	2001	2011	Változás 2001/2011 viszonylatában
általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya (városi)	0,3	0,4	0,1
megyei	0,6	0,6	0,0
országos	0,7	0,6	-0,1
15-X éves korosztályban legalább általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (városi)	85,3	94,0	8,7
megyei	85,4	93,6	8,2
országos	88,8	95,1	6,3
18-X éves korosztályban legalább középiskolai érettségivel rendelkezők aránya (városi)	31,6	43,7	12,1
megyei	30,1	40,6	10,5
országos	38,2	49,0	10,8
24-x éves korosztályban egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya (városi)	7,5	12,2	4,7
megyei	8,1	12,9	4,8

országos	12,6	19,0	6,4
----------	------	------	-----

3. táblázat: Mezőkovácsháza város lakossága iskolai végzettség szerint megyei és országos összehasonlításban (2001, 2011)

A táblázat adatai alapján látható, hogy az „általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya” (amely adat ténylegesen azokat takarja, akik az általános iskola első osztályát semvégezték el), mutató esetében mindhárom területi szint esetében minimális változás történt. A „15-X éves korosztályban legalább általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya” mutató tekintetében a város jelentősebb javulást mutatott, mint Békés megye és az ország egésze, ésegyben a város kedvezőbb mutatóval is rendelkezik (94%), mint a megye (93,6%). Ugyanezmondható el a „18-X éves korosztályban legalább középiskolai érettségivel rendelkezők aránya” mutatóval kapcsolatban is. A középfokú végzettségűek aránya jelentősen nőtt a városban, meghaladva a megyei arányt. A „24-x éves korosztályban egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya” mutató esetében az elmozdulás szerényebb mértékű, ugyanakkor aligmarad el a megyei szinttől. E területeken a város 2011-ben nem éri el a 2001-es országos átlagos arányt.

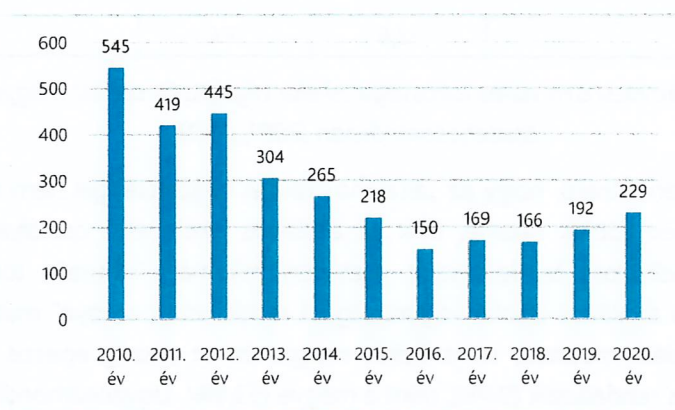
1.7.1.4 Foglalkoztatottság

A foglalkoztatás kapcsán is hangsúlyozni szükséges, hogy az adatok egy része nem vizsgálható az újabb felmérések hiányában, ennek megfelelően, alapvetően a rendelkezésre álló foglalkoztatási, álláskeresői adatok kerülnek áttekintésre.

A 2001-es és 2011-es népszámlálások közötti legfontosabb változások:

- javult a foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú népességben belül (44,96%-ról 52,24%-ra),
- 2001 óta kis mértékben nőtt a napi szinten ingázó foglalkoztatottak aránya (24,05%-ról 25,08%-ra).

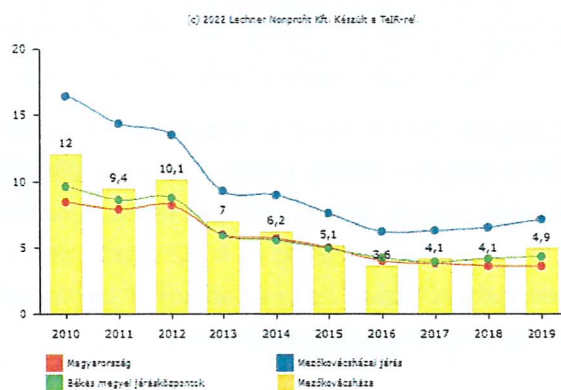
A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) havonta településsoros adatokat ad közre, melyben a nyilvántartott álláskeresők száma mellett – többek között – az ún. relatív mutató értéke is megjelenik, amely a nyilvántartott álláskeresők munkavállalási korú népesség %-ában kifejezett arányát jelenti. Az alábbiakban a KSH és a TelR adatbázisai mellett az NFSZ adatbázisát is használjuk a legfrissebb adatok bemutatása érdekében, hangsúlyozva, hogy az adatok összehasonlíthatóak, a KSH és a TelR is az NFSZ adatokból építi fel saját foglalkoztatási adatbázisát.

31. ábra A nyilvántartott álláskeresők száma Mezőkovácsházán (forrás: KSH T-Star)

Az álláskeresők (munkanélküliek) száma a 2008-2009-es gazdasági válság idején jelentősen megemelkedett, ennek hatása egyértelműen érezhető még a 2010-es adatokon is. Ezt követően 2016 folyamatos, határozott csökkenés látszik a munkanélküliek számában, ami a javuló gazdasági helyzetnek és a különböző foglalkoztatási kezdeményezéseknek (közmunka program, paktum programok, stb.) egyaránt köszönhető. A 2017-2018-as álláskeresői adatok kismértékű emelkedést mutatnak, majd a 2019-es és 2020-as erőteljesebb növekedésben a COVID 19 pandémia kedvezőtlen gazdasági hatásai mutatkoznak meg.

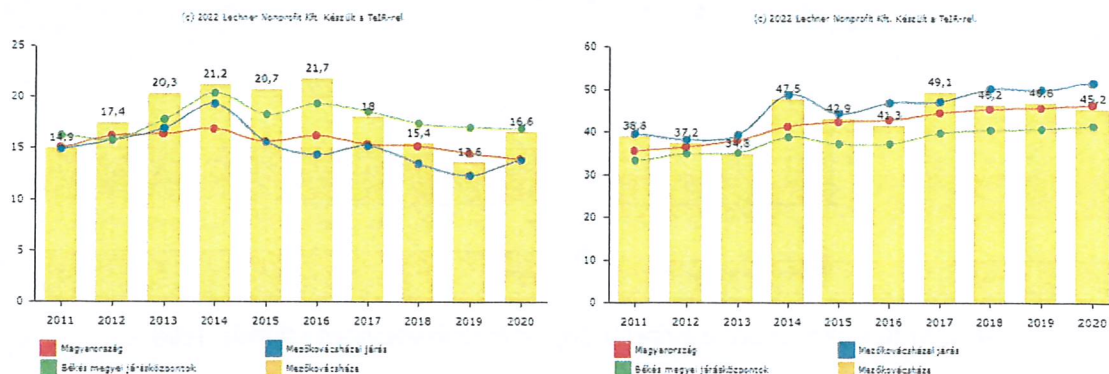
Az alábbi ábra a nyilvántartott álláskeresőket a munkaképes korú népesség százalékában mutatja. Az adatok megerősítik a korábban tett kijelentéseket, a 2016-ig tartó kedvező folyamat és a 2019-ben kezdődő emelkedést is egyértelműen tükrözik. Az is látható, hogy a városi mutató kedvezőbb a járás egészére vonatkozó értékeknél, illetve, hogy a kedvezőtlen folyamatok – pl. a 2019-es járvány – erőteljesebben fejtik ki negatív hatásukat Mezőkovácsházán az országos átlaghoz viszonyítva, tehát a település foglalkoztatási szempontból sérülékeny területnek számít.

32. ábra A nyilvántartott álláskeresők a munkaképes korú népesség százalékában Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat legfrissebb adatai szerint Mezőkovácsházán a nyilvántartott álláskeresők száma 2021 júniusában 204 fő, 2021 decemberében 214 fő, 2022 márciusában 227 fő, míg az utolsó ismert adat szerint, 2022 májusában 208 fő volt, ami azt mutatja, hogy a 2020 végén

megemelkedett álláskeresői létszám továbbra sem tudott visszaállni a korábbi évek, optimálisnak tekinthető szintjére.

33. ábra 25 év alatti és 45 év feletti nyilvántartott álláskeresők Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)

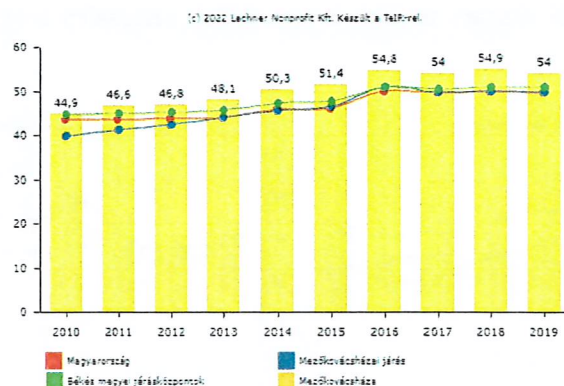
A relatív mutató értéke, azaz a nyilvántartott álláskeresők munkaképes korú népesség százalékában megadott értéke 2020 decemberében 5,76%, 2021 decemberében 5,53%, 2022 májusában 5,57% volt. A mutató értéke mindhárom esetben meghaladta az országos átlagot, 2022 májusában annak 151% volt, tehát a munkanélküliség szintje 51%-kal meghaladta az országos átlagot.

A munkanélküliségi adatok alakulása kapcsán kiemelten figyelni kell a pályakezdő és fiatal (25 év alatti) munkanélküliek arányának alakulását, valamint a 45 év feletti munkavállalók megjelenését a munkanélküliek között. Előző csoportba tartozók a munkatapasztalat hiánya, míg utóbbiak – bizonyos esetekben – az elavult, kevésbé modern és „eladható” tudás miatt kerülhetnek kiszolgáltatott helyzetbe. A 25 év alatti munkanélküliek aránya 2011-2016 között 14,9 és 21,7% között mozgott és folyamatosan emelkedett. Arányuk a 2017-től csökkent, a legalacsonyabb 2019-ben volt, 13,6%. Az utolsó vizsgált évben, 2020-ban azonban ismét emelkedett, 16,6%-ra.

A munkanélkülieken belül a 45 év felettek aránya a teljes időszakban magas volt, a legkiemelkedőbb szintet 2014-ben és 2017-ben érte el, utóbbi évben megközelítette az 50%-ot. Mindkét korcsoportot áttekintve kijelenthető, hogy fokozottabb mértékben vannak kitéve annak a veszélynek, hogy elveszíthetik munkájukat, különösen a gazdaságilag kedvezőtlenebb időszakokban.

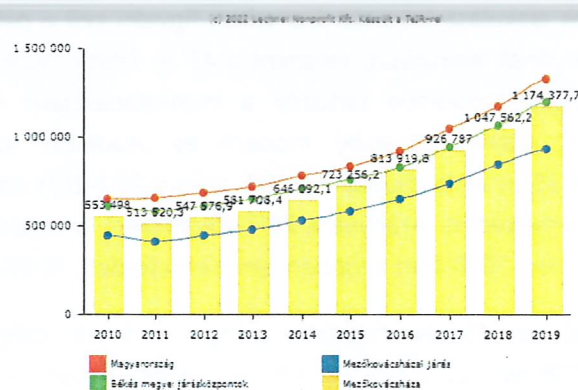
Amint a korábbi ITS rögzítette, Mezőkovácsházán a száz lakosra jutó adófizetők száma 2012-ben 46,7 volt, ez az adat 3,2%-kal haladta meg az országos szinten rögzített értéket (43,5). Emellett az is elmondható, hogy 2005-2008-ig, majd némi visszaesést követően 2009-től 2012-ig folyamatosan emelkedett a mutató értéke.

A legutóbbi években szintén folytatódott ez a pozitív folyamat, a 2012-es 46,8-ról 2015-ben 51,4-re, 2016-ban 54,8-re emelkedett a száz lakosra jutó adófizetők száma. Az utolsó három ismert évben 54, vagy e feletti városi értéket láthattunk a mutató vonatkozásában, amely minden évben meghaladta az országos szintet.

34. ábra 100 lakosra jutó adófizetők száma Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)

A jövedelmi viszonyok javulását jelzi az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem szintjének emelkedése is. A korábbi ITS megalapozó vizsgálatában láthattuk, hogy a 2008-ban kezdődött gazdasági világválság hatására megtorpant, illetve 2010-2011-ben visszaesett a jövedelmek szintje Mezőkovácsházán is, de ezt követően újra emelkedésnek indult. A 2019-ben rögzített 1.174.377 forintos összeg a 2010-es 553.498 forintos jövedelemhez képest 212%-os emelkedést jelez. Ez az azonban továbbra is elmarad az országos átlagként megállapított 1.326.307 forintos szinttől, de a Békés megyei járásközpontok átlagos értékétől is (1.196.152 forint).

35. ábra Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)

Folyamatosan emelkedett a város személygépkocsik száma is. Mezőkovácsházán 2000-ben 1.388, 2010-ben 1.691, 2015-ben 1.695, 2020-ban 2.025 darab személygépkocsi volt bejegyezve az üzemeltető lakhelye alapján. Ennek a jármű állománynak azonban csak töredéke a Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsi, 2015-ben 65, 2020 87 darab.

Az életminőséget nagymértékben meghatározó, a lakások komfortosságát felmérő átfogó adatfelvétel a 2011-es népszámlálás óta nem történt. A 2015-ös ITS megalapozó vizsgálata rögzítette, hogy bár a lakások száma csökkent a két népszámlálás között, a népesség fogyása miatt az 1000 főre jutó lakások száma emelkedett 410-ről 468-ra. Az új lakások építése nagyon visszaesett az elmúlt időszakban: míg 2005-ben 15, 2006-ban 5, 2010-ben 3 új lakás épült a városban, 2011-2020 között összesen 4 darab – a KSH adatai szerint.

1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A témakörben a 2001-es és 2011-es népszámlálások alapján készített elemzések állnak csak rendelkezésre jelenleg. Eszerint az alacsony komfortfokozatú lakások aránya városi szinten 2001-ben 28,8%, 2011-ben 15,1% volt. A kedvezőtlen lakhatási feltételekkel rendelkező lakások jelentős része szegregátumokban volt található, ahol az alacsony komfortfokozatú lakások aránya jelentősen meghaladta a városi szintet.

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a városban élő alacsony státuszú lakosság száma 447 fő volt. Az aktív korú lakosságon belüli arányuk 11,5%. Az alacsony státuszú lakosság elsősorban a Keleti, a Nyugati és a Reformátuskovácsháza városrészekben, illetve külterületen lakik. A KSH által lehatárolt szegregátum a Keleti városrészekben, a szegregációval veszélyeztetett terület Reformátuskovácsházán feküdt a tíz évvel ezelőtti adatok szerint.

A 2011-es KSH adatok előzetesen 2 szegregátummal veszélyeztetett területet tártak fel, e területeken az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 21,7%, illetve 25%. Az e területekhez kapcsolódó részletesebb elemzést a korábbi megalapozó vizsgálat 3.1.5 fejezete tartalmazta, melyre jelen dokumentum azonos fejezetében is utalni fogunk, hangsúlyozva, hogy mindenképpen szükséges az új népszámlálás alapján a helyzetet újra értékelni.

1.7.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)

1.7.3.1. Történeti és kulturális adottságok

A település és környéke ősidők óta lakott terület, ismert történelmi múltja a VII. századi avar korig nyúlik vissza.. Az avar-, majd honfoglalás kori lakott helyet a tatárjárás pusztította el először, amely a környéken különösen nagy károkat okozott. Rogerius váradi kanonok leírása szerint a vidék lakói az egykori kaszaperi templom körüli árkokkal megerősített helyre húzódtak be, ahol a tatár seregek 70 falu népét végezték ki egy hetes kemény ostrom után. A tragikus történelmi esemény színhelye a kutatás jelen állása szerint Mezőkovácsháza igazgatási területének közvetlen szomszédságában, a végegyházi Zsibrik-dombon volt.

A hosszú évtizedek alatt kialakult település már jóval a török idők előtt „Kowachaza” néven szerepel. Mivel a házak az út mellett hosszan elnyúlva épültek meg, a település neve a XIX. század vége felé Hosszúkovácsháza névvel bírt, majd a település fejlődése, újabb házak, utcák építése után kialakult végleges neve: Mezőkovácsháza.

A XV. század második felében, 1463-ban Mátyás királytól mezővárosi rangot kapott a település. A templom mellett jelentősebb építménye a földesúr Bessenyei család castelluma, erődített, várszerű

lakóhelye lehetett, amely vélhetően a templom közelében állt. A virágzó mezőváros 1552-ben a török elleni harcok időszakában ismét pusztulásnak indult, 1567-ben és 1579-ben, mint szultáni házbirtoknak még voltak adófizető magyar juhsgazda lakosai. A Tizenöt éves Háború alatt, az 1596-os krími tatár hadjárat során végleg elpusztult a középkori település és pusztává vált. A XVII. század első felében az erdélyi fejedelmek a borosjenői várhoz csatolták. A hódoltság után Csanád megye területének legnagyobb részén megszűnt a birtokjogi folytonosság, ezzel az óriási kiterjedésű elnéptelenedett puszták feletti rendelkezés az ún. Újszerzeményi Bizottság kezébe került. Az udvar döntése értelmében a csanádi területeket nem adományozták el, azokat a Magyar Kamara igazgatása alá vonták, jószágkormányzójuk Temesváron székelte. A kamarai puszták hasznosítása általában bérbeadással történt, ezért a vidék fejlődése lelassult, a bérlők ugyanis nem voltak érdekeltek komolyabb fejlesztések megvalósításában.

A Kovácsházi pusztát az Arad megyei Bibich család vette meg a Kincstártól, tőlük 1773-ban a galántai gróf Fekete família kezelésébe került, majd 1835-ben jutott vissza a kincstár kezébe a birtokos család magvaszakadtával. A napóleoni háborúk idején, a kontinentális zárlat hatására a dohány ára jelentősen emelkedett. A konjunktúrát látva a bérlők már 1806-tól dohánykertészek letelepítésével próbálkoztak. A Bittó család – a puszták főbérlőjeként – 1814-ben Észak-Magyarországról származó magyar és szlovák telepeseikkel népesítette be Kovácsházát mint szerződéses dohánykertész telepítvényt. Ez az újratelepítés képezi a mai Mezőkovácsháza alapjait, az első lakosok magyar és szlovák katolikus, míg Reformátuskovácsháza népe kálvinista volt. A kertésztelepek jogállása meglehetősen bizonytalan volt, ezért kerülhetett sor arra, hogy a dohánykonjunktúra múlásával egyes telepeket egyszerűen szétzavartak, a szerencsétlen lakosok házait pedig lerombolták (pl. a közeli Bánkúton, vagy a Csongrád megyei Pallavicini uradalomban).

A kertészségek csak a Kiegyezés után 1873-ban válhattak meg magukat és alakulhattak községekké közigazgatási értelemben. A mezőgazdasági termelés mellett a lakosság főként a jól jövedelmező fuvarozással foglalkozott. Ezen kívül nagyállattartása volt még jelentős, kiváltképp a juhtenyésztés. Az 1860-70-es évekre – a népességben számottevően gyarapodott a település – a környék közlekedési és kereskedelmi központjává vált. A dohánytermesztésben jeleskedő Kovácsházák lakosai már az 1830-as évektől felhasználták a fekvésük adta lehetőséget és az ősi aradi úton Pestig, Nagyszebenig, Fiuméig vállaltak távolsági fuvarozást, Bécsig vagy tovább pedig marhahajtást. Ez a hagyomány a vasutak kiépítéséig élt.

Amikor a kincstári földek megvásárolhatóak lettek, több középirtok alakult ki a határban. A birtokos Nágel, Simonyi, Babó, Sármezey, Simay, Purgly, stb. családok a határban kisebb kúriákat emeltek majorságaik központjaként. A dohánytermesztés egészen a második világháborúig számottevő maradt, a századfordulótól a seprőcirok honosodott meg, a két háború között már országosan meghatározó arányban. A cirokkereskedelem fő helye Mezőkovácsháza lett.

1872-től a szolgabírói székhely szerepét töltötte be a település. Fejlődése során jellegzetes agrárproletár községgé lett. A mezőgazdasági bér munkások aratósztrájkokkal hívták fel a figyelmet a kor problémáira. Ebben az időszakban Csanád vármegyén belül járási székhelyként működött. Mindezek a változások a község megnevezésében is megmutatkoztak, ugyanis ekkor Nagykovácsháza hívták. A község fejlődésének jelentős állomása volt az 1883-as év; ekkor készült el az Arad-Csanádi vasútvonal, és ez Mezőkovácsházát is bekapcsolta az országos közlekedés vérkeringésébe. Forgalmas úthelyként tartották nyilván az Orosháza-Arad útvonalon, sőt – mivel

akkoriban a Szárazér még dereglyékkel hajózható volt – hajóval akár Hódmezővásárhelyig vagy Szegedig is el lehetett jutni innen.

Az I. és II. világháború mérhetetlen viszontagságaival, borzalmaival és pusztításaival kitörölhetetlen nyomokat égetett a túlélők és a község életébe. Az I. világháború súlyos veszteségeit tetézte az 1919 áprilisától 1920. márciusáig tartó csaknem egyéves román megszállás.

Mezőkovácsháza 1950-től kezdődően tartozik Békés megyéhez. Az 1960-as években elindított fejlesztésének elsősorban az állami és megyei településpolitika támogatása volt az alapja. A vasútvonallal ma kettévágott, lélekszámahoz képest (a kiterjedt háztelkek miatt) nagy területtel rendelkező város eredetileg két önálló, fokozatosan összeépült település volt: a vasúttól nyugatra eső Reformátuskovácsháza 1969 nyarán egyesült Mezőkovácsházával. Az 1945 és 1970 közötti mérsékelt fejlődési periódust követően, 1971-től a község fokozott mértékben fejlődött. 1971-ben a kormány döntése alapján az országos településfejlesztési koncepció Mezőkovácsházát középfokú központnak, vidéki ipartelepítési centrumnak jelölte ki. Ettől kezdve a település dinamikusan fejlődött, komoly beruházásokra került sor. A járások megszűnéséig, vagyis 1984-ig, Békés megye déli területének mezőgazdasági, kereskedelmi, oktatási, kulturális és igazgatási központja volt. Városi rangot 1986-ban kapott.

A Művelődési Ház – Kalocsa Róza Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság – fontos szerepet játszik a település kulturális és közművelődési életében. A legfontosabb feladatai között szerepel a közösségi művelődés, a szabadidő eltöltés feltételeinek biztosítása, a település hagyományainak ápolása, a helyi értékek megőrzése és átadása, közösségek szervezése és a civil szervezetek működési feltételeinek megteremtése, művészeti csoportok működtetése, az egyéni és közösségi önmegvalósítás feltételeinek biztosítása, ismeretterjesztő, közhasznú tanfolyamok szervezése, a nemzetközi kulturális együttműködés koordinálása, fesztiválok, nagyrendezvények szervezése, kiállítások és koncertek rendezése.

A helyi kulturális örökség megőrzése érdekében alakított ki Mezőkovácsháza Város Önkormányzata 2014-ben azt a Tájháza, amely a település hagyományait, régi ereklyéit hivatott megőrizni az utókor számára. A könyvtár szerepe nem csak hagyományos kulturális funkciója révén kiemelkedő a városban, hanem építészeti szempontból is jelentős értéknek számít. A helyi védettséget élvező Városi Könyvtár a térség egyik legrégebbi és legnagyobb könyvtára. A védelem kiterjed: - az utcai ill. az utcáról látható homlokzatokra, - a tömegkontúrok megtartására. A Városi Könyvtár dokumentumállománya meghaladja a 43 ezret, a beiratkozott olvasók száma pedig az 1500 főt. A könyvtárban külön felnőtt és gyermek részleg működik.

A kultúra világa ma már nem képzelhető el civil szervezetek nélkül. Kulturális jellegű vagy ilyen tevékenységet is folytató egyesületek, alapítványok, kulturális és művészeti közösségek Mezőkovácsházán is működnek, különböző társadalmi és korcsoportokhoz köthetően, a kultúra eltérő területeihez kötődve.

1.7.3.2. Civil szerveződések

A Mezőkovácsházi székhellyel bejegyzett civil szervezetek száma a KSH 2010-től vezetett nyilvántartása szerint az elmúlt 11 évben az alábbiak szerint alakult:

Év	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Civil szervezetek száma	22	23	24	23	25	23	25	26	30	31	31

4. táblázat: Civil szervezetek száma Mezőkovácsházán (forrás_ KSH T-Star)

1.7.3.3. Vallási élet

Mezőkovácsházán – a település honlapján található információk szerint – a két legjelentősebb jelen lévő egyház a Magyar Katolikus Egyház és a Magyarországi Református Egyház.

Amint a katolikus egyházzal szülő bejegyzésben olvasható, az első telepesek 1810-től a battonyai egyházközséghez tartoztak, majd 1833-ban alapították meg önálló plébániájukat. Mindeközben a szomszédos Reformátuskovácskőháza is épült egy miséző hely Szent Ferenc tiszteletére.

A Boldogságos Szűz római katolikus templom 1879-ben épült meg, az épületen a neogótikus építészeti jegyei fedezhetők fel. 1967-ben nemesvakolattal látták el, majd 2005-ben jelentősebb felújítást hajtottak végre rajta.

A Mezőkovácsházi katolikus közösséghez tartozik Végegyháza és Kaszaper is. A gyülekezet életében a legnagyobb vallási ünnep a búcsú, melyet a szeptember 8-ához legközelebb eső vasárnap tartanak meg.

Kovácskőháza reformátusai az 1800-as évek első felében szerveződtek gyülekezetté. Korabeli feljegyzésekben olvasható, hogy az ide települő református családok példamutató életet éltek Isten tiszteletében, egymás szeretetében, erkölcsben, szolgálatban, tiszteletadásban. Ezért nevezték el az általuk alapított települést Reformátuskovácskőháza.

1896-ban kezdődött meg a templomépítés és 1898-ban fejeződött be. A templommal egy időben épült meg a parókia épülete is. A templomot 1899. október 9-én szentelték fel, orgonáját még ebben az évben Soukenik János készítette el.

A templomépítés éveiben feljegyzések szerint 378-an vallották magukat református vallásúnak. Az 1911-13- évi névtárak szerint 760 református vallású lakója volt Reformátuskovácskőháza.

Az I. világháborúban a templom harangjait háborús célokra elvitték. Ezeket pótolták, de a II. világháború idején ismét áldozatul estek. A templom tornyát megfigyelőállásként használták, ezért célponttá vált. Ekkor lőtték le a torony sisakját, melynek helyreállítását csak 1966-ban sikerült elvégezni.

Reformátuskovácskőházát ebben az időben csatolták Mezőkovácsházához, így változott meg az egyházközség hivatalos neve Reformátuskovácskőházi Református Egyházközségről Mezőkovácsházi Református Egyházközségre.

A háború után a gyülekezet létszáma erősen megfogyatkozott. Az egyházközségnek jelenleg 49 Egyházfenntartói Járulékot fizető tagja van Mezőkovácsházán, illetve a két szórványgyülekezetben Magyarbánhegyesen, és Medgyesegyházán.

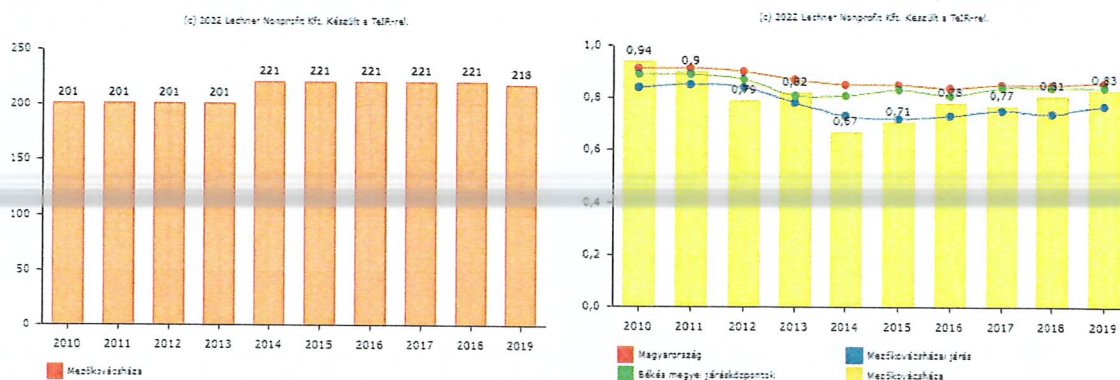
1.8 A település humán infrastruktúrája

1.8.1 Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)

1.8.1.1 Közoktatás, köznevelés

Óvodai ellátás

Mezőkovácsházán az óvodai feladatellátás 1 intézményben történik. A Négy ÉvszakÓvoda és Bölcsőde fenntartója és működtetője Mezőkovácsháza Városi Önkormányzata, működési területe Mezőkovácsháza város közigazgatási területe.

36. ábra: Óvodai férőhelyek és azok kihasználtsága Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)

A fenti ábrák a városban működő óvodai férőhelyeket és azok kihasználtságát mutatják 2010 és 2019 között. Amint látható, a férőhelyek száma 2014-et követően 221, illetve 218 volt, a kihasználtság 2014 óta emelkedett, 2019-ben 83%-os volt, ebben az évben 181 gyermek járt óvodába a városban.

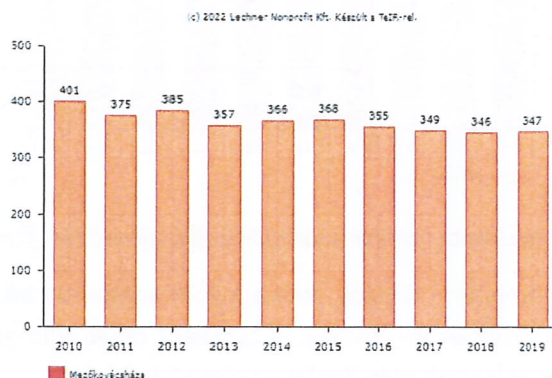
Az óvoda adatai szerint a 2021-2022-es nevelési évben az intézmény 3 óvodai feladat ellátási helyén 8 óvodai csoportban 172 kisgyermekkel foglalkoznak.

- Ifjúsági lakótelepi óvoda: 4 csoport, 80 fő,
- Petőfi utcai óvoda: 3 csoport, 76 fő,
- Táncsics utcai óvoda: 1 csoport 16 fő.

A „TOP-1.4.1-16-BS1-A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével” kiírás keretei között, 50 millió forintos támogatásból valósult meg a 4. számú óvodai épületének fejlesztése. Emellett további 20 milliós keretből a „Négy Évszak Óvoda és Bölcsőde intézményben óvodai infrastruktúra fejlesztés” című projekt, valamint, 103,7 millió forintos keretből a „Mezőkovácsháza Önkormányzatának óvodai intézményének infrastrukturális fejlesztése” című projekt is megvalósult.

Alapfokú oktatás

A városban a Mezőkovácsházi Hunyadi János Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium nyújt alapfokú oktatást. Az iskola a Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartása alatt áll. Az intézmény három feladatellátási helyen működik (általános iskola, gimnázium, kollégium).

37. ábra: Általános iskolai tanulók száma Mezőkovácsházán (forrás: TeIR)

Ugyancsak a városban működik a Mezőkovácsházi Alapfokú Művészeti Iskola, amely alapfokú művészetoktatási feladatokat lát el és szintén a Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartása alatt áll. Az intézmény két feladatellátási helyen működik.

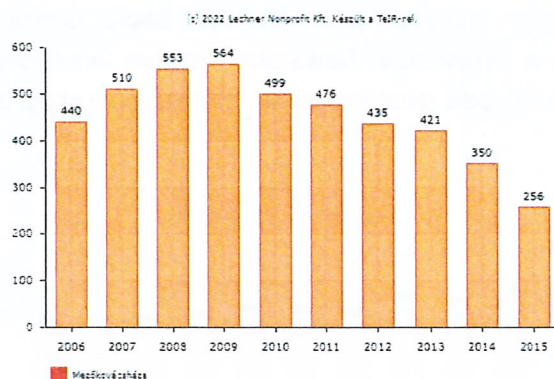
Az általános iskolai tanulók száma Mezőkovácsházán csökkenő tendenciát mutat. A 2015-ben készült megalapozó vizsgálat alapján láthattuk, hogy 2001 és 2010 között 683 főről 401 főre esett vissza a tanulók száma, ami 41%-os csökkenést jelez. A 2010 és 2019 közötti időszakban is megmaradt a csökkenés, mértéke azonban szerényebb, 13,5%-os. A más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya 2010 és 2018 között emelkedett, utóbbi évben 12,7% volt, 2019-ben azonban 3,5%-ra esett vissza.

Középfokú oktatás

A városban a középfokú oktatást és a kollégiumi ellátást a Mezőkovácsházi Hunyadi János Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium biztosítja, az intézmény fenntartója a Békéscsabai Tankerületi Központ. Amint fentebb jeleztük, az intézmény három feladatellátási helyen működik (általános iskola, gimnázium, kollégium).

Mezőkovácsházán a középiskolai tanulók száma 2009 után kezdett jelentősen visszaesni. Az akkor még 564 fős létszám 2010-ben 499 főre csökkent, 2014 350 fő volt, 2015-ben pedig 256 fő.

A KSH adatai a 2015 utáni időszakra is adnak támpontot, azonban nincsenek teljes összhangban a TeIR adataival. A KSH T-Star adatai szerint 2015-ben 242 fő gimnáziumi tanuló volt a városban, 2018-ban 178, 2020 pedig 181.

38. ábra: Középiskolai tanulók száma Mezőkovácsházán (forrás: TelR)

A más településről bejáró gimnáziumi tanulók száma a KSH adatai szerint 2018-ban 133 fő (74,7%), 2020-ban 98 fő (54,1%) volt, számuk és arányuk is csökkent tehát, ami azt mutatja, hogy a vidéki tanulók egyre nagyobb része választott más iskolát az elmúlt évek során.

Mezőkovácsházán felsőfokú oktatási intézmény nem működik.

1.8.1.2 Szociális és gyermekjóléti ellátás

Mezőkovácsházán a szociális alapellátási feladatokat a 2007. január 01-én alakult Humán Szolgáltató Központ biztosítja.

A mezőkovácsházi Humán Szolgáltató Központ által nyújtott szolgáltatások:

- Család- és Gyermekjóléti Szolgálat

Lakóhely szerinti minimum szolgáltatások biztosítása település szinten, általános segítő feladatok ellátása.

- Idősek klubja

Elsősorban a saját otthonukban élő, tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek részére biztosítunk lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségleteik kielégítésére, továbbá igény szerint megszervezzük az ellátottak napközbeni étkeztetését.

- Házi segítségnyújtás

Gondoskodás azokról az időskorúakról, akik otthonukban önerőből nem képesek magukat ellátni, azokról a pszichiátriai betegekről, fogyatékos személyekről és szenvedélybetegekről, akik állapotukból adódóan az önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek. Ezen szolgáltatás keretében kell gondoskodunk azokról, akik egészségi állapotuk miatt ezt igénylik, illetve bentlakásos intézményi elhelyezésre várnak.

- Étkeztetés

Napi egyszeri meleg étkezést biztosítunk azon ellátottak részére, akik önmaguk vagy eltartottjuk számára ezt nem képesek biztosítani.

- Támogató szolgálat

A támogató szolgáltatásunk célja a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása.

- Család- és Gyermekjóléti Központ

Hatósági feladatokhoz kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló tevékenységek ellátása, speciális szolgáltatások biztosítása, a Mezőkovácsházi Járás településeinek működő szolgáltatások szakmai támogatása.

- Napközi konyha

1000 adagos főző konyha, a település gyermek, szociális és vendég étkeztetési feladatait látja el, cateringek, hidegtálak elkészítése, városi – és családi rendezvények vendéglátási feladatainak lebonyolítása.

- Készenléti Szolgálat (Gyermekevédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat)

A család és gyermekjóléti központ napi nyitvatartási idején túl (éjszaka, hétvégén, ünnepnapokon) folyamatos gyermekjóléti szakember elérhetőségének biztosítása, aki szakszerű segítséget nyújt, vagy segítséget mozgósít a krízis helyzetekben.

A „TOP-4.2.1-15-BS1-Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése” felhívás forrásainak segítségével két projekt is támogatta a szociális alapszolgáltatások biztosítását a városban: 8,7 millió forintos keretből a „Mezőkovácsháza szociális alapszolgáltatásainak eszközfejlesztése”, valamint 65 millió forintos keretből a „Nappali szociális ellátás infrastruktúrájának fejlesztése Mezőkovácsházán” című projektek.

1.8.1.3 Egészségügy

A településen alapellátás keretében biztosított a felnőtt háziorvosi-, házi gyermekorvosi-,fogorvosi ellátás, védőnői szolgálat, iskola egészségügyi ellátás, központi háziorvosi ügyeletiszolgálat.

Mezőkovácsházán 2016 óta 3 háziorvos látja el a betegeket 3 körzetben (szolgálat), emellett 1 házi gyermekorvosi körzet működik 1 orvossal. A fogászati alapellátás 2 körzetben biztosított a városban, az Önkormányzat honlapjának információi szerint az egyikben helyettesítéssel.

A területi védőnői szolgálat ellátása 2 körzetben történik, 2 védőnő által, emellett Mezőkovácsházán 1 iskolavédőnő is tevékenykedik, mind a gimnáziumi, mind az általános iskolai feladatokat ellátva.

Járóbeteg szakellátást a Via Medica Egészségügyi Kft., valamint a Dr. Csernai Katalin Háziorvosi, Otthonápolási és Szolgáltató Kft. biztosít Mezőkovácsházán.

A városban 1 gyógyszerértár található.

A „TOP-4.1.1-15-BS1-Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése” felhívás 53,5 millió forintos támogatást nyújtott a „Háziorvosi rendelő infrastrukturális fejlesztése Mezőkovácsházán” projekt lebonyolításához.

1.8.1.4 Kultúra és sport

Mezőkovácsházi Városi Könyvtár:

A városban az első könyvtár 1899-ben létesült, a városi könyvtár jelenlegi helyén, a 400 m² alapterületű, kifejezetten könyvtári célokra kialakított épületben 1990 óta működik. A földszinten az olvasóterem, folyóirat olvasó, Európai Unió Információs Sarok, zenei részleg, az irodák, helytörténeti gyűjtemény és a kölcsönzés kapott helyet. A galériána szakirodalom került elhelyezésre. A tetőtérben található a fagerendás "padlás" jellegű gyermekkönyvtár, amely különböző rendezvények megtartására is helyet biztosít.

2014-2020 között, a „TOP-3.2.1-15-BS1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” kiírás keretei között 67 millióforintos keretből megvalósult a könyvtár energetikai korszerűsítése.

Kalocsa Róza Művelődési Központ:

A Kalocsa Róza Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság a Kalocsa Róza Kulturális Kht. jogutódjaként a törvény által előírt szervezeti átalakulást követően 2009. február 4-én került bejegyzésre. A szervezet jogelődje Mezőkovácsháza város 1960-ban épült művelődési házában 2004 óta végzett közművelődési tevékenységet, átvéve a korábbi Városi Művelődési Központ feladatait, újabb tevékenységekkel egészítve ki azokat.

A Kalocsa Róza Nonprofit Közhasznú Kft. legfontosabb feladata Mezőkovácsháza város kulturális életének szervezése, kulturális kínálat nyújtása az ott élőknek, hagyományörzés, hagyományápolás, közösségi munka, programok, kiállítások, tanfolyamok szervezése. Részvétel a felnőttképzésben, koordináló feladatellátás a kistérségi kulturális életben és a közművelődési, közgyűjteményi feladatellátásban.

A Kft. kiemelten kezeli az ifjúsági területen megfogalmazódott kulturális igények és szükségletek kielégítését, mint a fiatalok társadalmi részvételének egyik legfontosabb módszerét. A Mozzalom projektjeinek pénzügyi kötelezettségvállalója, elsőszámú segítője, támogatója. Ifjúsági együttműködések, kezdeményezések ösztönzője. Az ifjúsági feladatellátást Ifjúságsegítő szakember segíti.

A mezőkovácsházi művelődési ház 2015-ben ünnepelte fennállásának 55. évfordulóját. Erről nagyszabású történeti kiállítással emlékeztek meg, és névadót is tartottak. Felvették a Kalocsa Róza Művelődési Központ nevet.

A „TOP-3.2.1-16-BS1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” felhívás támogatása segítségével lehetőség nyílt a Kalocsa Róza Művelődési Központ energetikai korszerűsítésére 60 millió forintos pénzügyi keretből.

Múzeumok, galériák:

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata 2014-ben tájházat alakított ki, figyelembe véve, hogy a városban eddig nem volt olyan múzeum vagy tájház, mely ahagyományokat, régi ereklýeket őrizné.

A tájházat egy évek óta félig romos állapotban álló épületfelújítása révén a Táncsics u. 26. sz. alatti ingatlanban alakították ki. Az épület és környezetének külső és belső felújítása mellett lehetőség nyílt kulturális programok megrendezésére alkalmaster kialakítására is.

Sport és rekreáció

Mezőkovácsháza önkormányzata 2011-ben fogadta el a város 2011-2016-os sportkoncepcióját. A koncepciókiemeli az önkormányzat kiemelt, jogszabályilag is megerősített feladatát és felelősségét a sport területén.

Sportegyesületek, sport- és rekreációs létesítmények:

- Mezőkovácsházi Torna Egylet: futball. A mérkőzéseknek a Sári Ferenc Sportközpont nyújt helyszínt, ahol futópálya és aszfaltozott kispálya is található.
- Borostyán Strandfürdő: A fürdő több mint 1000 négyzetméteren, zöld környezetben helyezkedik el. A strandon egy feszített víztükrű úszó- és minősített gyógymedence, valamint röplabda pálya, homokos foci pálya várja a vendégeket. A fürdő honlapjának tájékoztatása szerint a Strandfürdőben lévő úszómedence és gyerekmedence nyitása: 2022. július 1., a gyógymedence azonban üzemben kívül lesz a 2022-es évben (termálkút fejlesztése miatt).

A sportolást és rekreációt több egyesület és civil szervezet is segíti: Hunyadi Diák Sport Kör, Kovácsházi Testépítők Sportegyesülete, Mezőkovácsházi Calgary Lovas Egyesület, Mezőkovácsházi Fitness Club, Mezőkovácsházi Torna Egylet, Sporthorgász Egyesület.

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Mezőkovácsháza hatályos Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2019-2023 közötti időszakra készült, 2020-ban felülvizsgálatra került. A Képviselő-testület 120/2021. (V.11.) határozatával került elfogadásra. A program többnyire 2017-ig terjedő adatokra épülő elemzéseket és következtetéseket tartalmaz.

A program intézkedései az alábbi területekre összpontosulnak:

1. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége

- A családok ösztönzése életvitelük, gazdálkodási szokásaik tudatos változtatására, az egészségügyi prevenció jelentőségének tudatosítása. Megfelelő, biztonságos lakókörnyezet kialakítása, esztétikailag is megfelelően kialakított lakókörnyezet rendben tartása
- Meglévő szakrendelések bővítése. A helyi adottságok, gyógyvíz rehabilitációs színtérként történő fejlesztése.
- Kerékpárút felújítása, kerékpár úthálózat bővítése, belterületi utak, járdák fejlesztése a releváns területeken
- Roma Önkormányzat vagy civil szervezet megalakításának szorgalmazása, tanulásra és életmód változtatásra ösztönzés elsősorban az óvodás és általános iskolás korosztályban. Romák visszavezetése a munka világába

2. Gyermekesélyegyenlősége

- Korai fejlesztés megkezdése már bölcsődében, óvodában. Szakemberek képzése a fejlesztések elérhetősége érdekében.
- A szociokulturális és társadalmi hátrányok enyhítése. A család szerepének erősítése.
- Pszichológus szakemberek minél magasabb óraszámban történő alkalmazása atelepülésen.

3. Nők esélyegyenlősége

- A prevenciót szolgáló egészséges életmód és életminőség-javító programok és egészségügyi szűrések népszerűsítése, kiemelt figyelemmel a magas halálozási mutatókkal rendelkezők vonatkozásában.
- A munkaidők és rendelkezésre állási idők összehangolása, munkahelyen családbarát rugalmas munkaidő vizsgálata és lehetőség szerinti bevezetése

4. Idősek esélyegyenlősége

- Életmód és életminőség javító programok hosszú távú elérésének biztosítása. A településen belül a közlekedési infrastruktúra és közlekedésbiztonság javítása (járdák, kerékpárutak, közvilágítás).
- Önkormányzati fenntartású bentlakásos elhelyezést biztosító intézmény kialakítása.

5. Fogytékkal élők esélyegyenlősége

- A szociális foglalkoztatás kialakítása és a helyi szükségletek szerinti biztosítása. Törekvés a közintézményekben akadálymentes munkahely kialakítására.
- Akadálymentes szabadidő parkok, közterek kialakítása. Alapvető szolgáltatások elérhetőségének javítása a célcsoport számára.

1.9 A település gazdasága

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Békés megyében a közép-békési centrumon (Békéscsaba-Gyula) kívül elsősorban a jelentős ipari funkciójú Orosháza, illetve a nagyvállalatain kívül oktatási, közintézményi centrumként is szereplő Szarvas jelenik meg kisebb önálló gazdasági súlypontként. Hozzájuk képest a korábbi iparát és népességét is jelentős arányban elvesztő északkelet-békési térség (Gyomaendrődi, Sarkadi, Szeghalmi járás) és Dél-Békés (elsősorban a mezőkovácsházi járás) lényegesen alacsonyabb gazdasági „sűrűségű” és fejlettségű térség. Békés megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó területfejlesztési programja a Mezőkovácsházi járást, mint komplex programmal fejlesztendő járást nevesíti. Kijelenthető, hogy a járás településeit az országos szintnél súlyosabban érintik a társadalmi problémák, az elvándorlás mellett jellemző a halmozottan hátrányos, szegény és munkanélküli emberek koncentrációja, melynek kísérő jelenségeként megjelentek a társadalmi szegregáció különböző típusai, melyeket releváns intézkedések tervezése révén kezelni szükséges.

A megyei területfejlesztési program kiemeli továbbá, hogy a Mezőkovácsházi járás esetében a periferiális pozíció oldása a közlekedési, gazdasági, és közszolgáltatási fejlesztési programok integrált tervezése és megvalósítása révén válik lehetségessé. Mezőkovácsháza – a megyei területfejlesztési koncepciót megalapozó helyzetelemzés megállapítása szerint – „alapvetően saját szűkebb környezetére gyakorol munkaerő-vonzó hatást”, és funkcionál mikrotérségi gazdasági-szolgáltató centrumként.

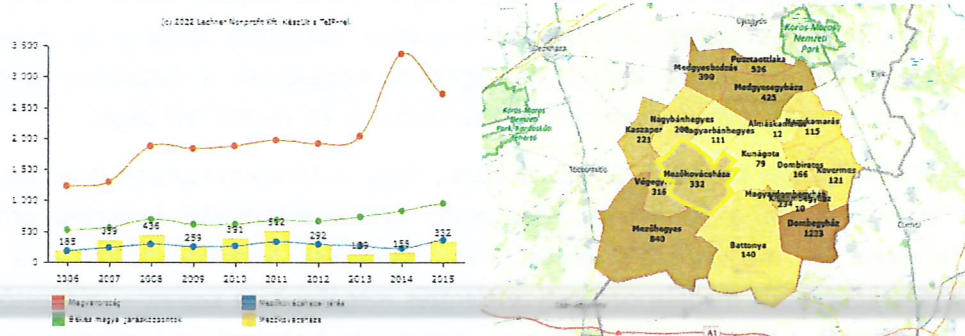
	Mezőkovácsháza	Mezőkovácsházi járás	Békés megye
1-9 fős létszámú működő társas vállalkozások száma	61	307	5 424
10-49 fős létszámú működő társas vállalkozások száma	11	51	736
50-249 fős létszámú működő társas vállalkozások száma	1	9	117
250-499 fős létszámú működő társas vállalkozások száma	0	1	11
500 és több fős létszámú működő társas vállalkozások száma	0	0	4

5. táblázat: Működő társas vállalkozások száma létszám kategóriánként Mezőkovácsházán, a Mezőkovácsházi járásban és Békés Megyében (db, 2019) (Forrás: KST T-STAR)

A fenti táblázatból látható, hogy az 1-9 fős létszámú működő társas vállalkozások közül 61 darab működik a járás központban, ami a járás egészében mért érték 19,86%-a. A 10-49 fős létszámú működő társas vállalkozások 21,56%-a, míg az 50-249 fős vállalkozások 11,11%-a található Mezőkovácsházán. A járásközpont relatíve alacsony súlyát alapvetően a járásban található nagyszámú város, és emiatt a decentralizált helyi gazdaság indokolja. A megyében működő

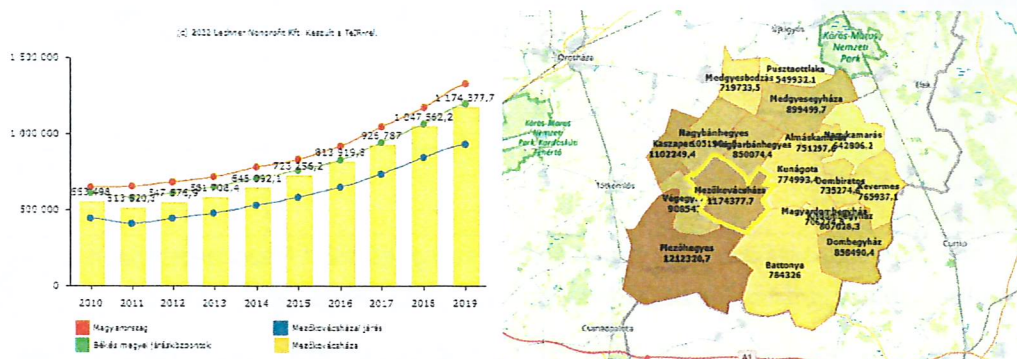
kislétszámú, 1-9 fős társas vállalkozásoknak ugyanakkor alig 1,11%-át teszik ki a mezőkovácsházai értékek, és a 10-49 fős kategóriában is csupán 1,49% működik a járásközpont településen. Ha idősorosan vizsgáljuk a KSH adatait azt látjuk, hogy Mezőkovácsházán 2015 és 2019 között 67 darabról 61 darabra csökkent az 1-9 fős létszámú működő társas vállalkozások száma (8,95 %-os csökkenés), míg a 10-49 fős létszámú működő társas vállalkozások száma nem változott ugyanebben az időszakban. Az 50-249 fős működő társas vállalkozások száma szintén nem változott 2015 és 2019 között.

Ha az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték alakulását vizsgáljuk, látható hogy a mutató értéke Mezőkovácsházán 2011-ig bővült, majd 2014-ig jelentősen csökkent, hogy azután 2015-ben ismét növekedésnek induljon.

39. ábra: Egy lakosra jutó BHÉ alakulása Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (ezer Ft), (Forrás: TelR)

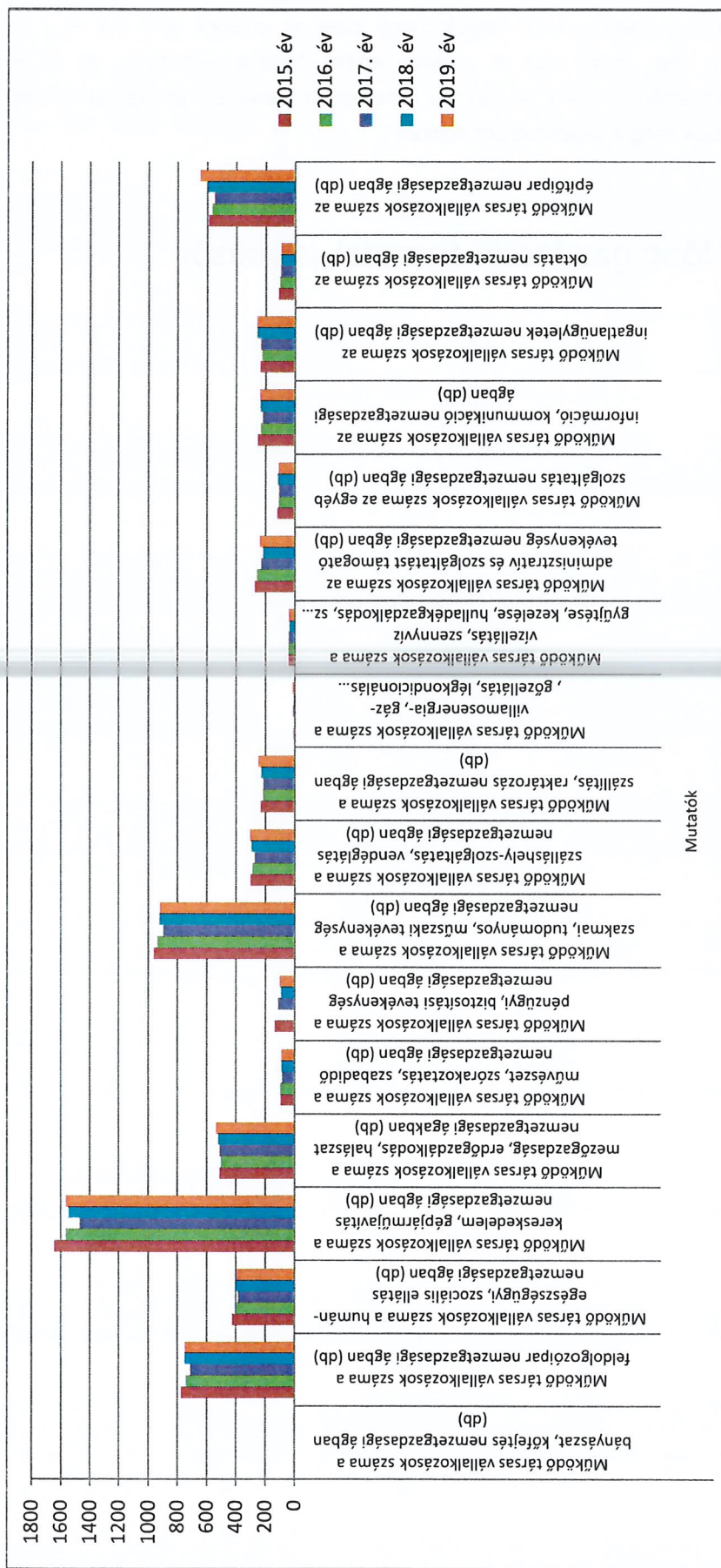
Míg 2006-ban 185 ezer forint, addig 2015-ben már 332 ezer forint volt a mutató értéke, vagyis igen jelentős volt a bővülés. Ugyanebben az időszakban a megyei mutató értéke 529 ezer forintról 948 ezer forintra emelkedett, vagyis a mezőkovácsházai adatok a megyei értéknek csupán alig harmadát érték el 2015-ben. A járási adatokat vizsgálva látható, hogy Dombegyháza és Mezőhegyes adatai kiugróan magasak a járásban, és Medgyesegyháza, Pusztaszentlőrinc és Mezőhegyes adatai is magasabbak, mint a járásközponté.

40. ábra: 1 lakosra jutó nettó belföldi jövedelem alakulása Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (Ft), (Forrás: TEIR)

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem tekintetében ugyancsak jelentős bővülés volt tapasztalható a városban, ugyanakkor látni fogjuk, hogy ezek az értékek sem érik el a megyei átlagokat. 2010-ben 553 ezer forint volt a mutató értéke Mezőkovácsházán, és 2019-re a járásközpontban a mutató értéke 1 174 ezer forintra emelkedett. Járási szinten látható, hogy csak Mezőhegyes értékei haladják meg a járásközpont adatait.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Az ábrán láthatjuk, hogy Békés megye legjelentősebb ágazatában – kereskedelem, gépjárműjavítás – jelentősen csökkent a működő társas vállalkozások száma a vizsgált időszakban. Míg 2015-ben 1 647 darab, addig 2019-ben már csupán 1 561 darab társas vállalkozás működött ebben a szektorban, vagyis a csökkenés mértéke 5,22% volt. Szintén nagyobb mértékű csökkenés regisztrálható a második legjelentősebb – szakmai-, műszaki-, tudományos tevékenység – ágazatban, ahol 4,46%-os csökkenéssel 2015 és 2019 között 962 darabról 919 darabra esett vissza a vállalkozások száma.

A megye más ágazataiban kedvezőbb tendenciák figyelhetők meg a vizsgált időszakban. Az építőiparban jelentős mértékben, 583 darabról 645 darabra emelkedett a működő társas vállalkozások száma, vagyis a bővülés mértéke 10,63% volt. Ezzel párhuzamosan az ingatlanügyletek szektor is komoly bővülést tudott felmutatni (8,97%), de jelentős növekményt mutat 2015 és 2019 között a mezőgazdaság (4,5%), és a szállítás, raktározás (6,4%) ágazat is.

A koronavírus járvány miatt a 2020-as év komoly fordulatot hozott a megye gazdasági életében. Békés megyében a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások telephelyein az év első három negyedévére vonatkozó kibocsátás volumene a 2013-ban és 2017-ben tapasztalt átmeneti mérséklődést leszámítva évek óta nem csökkent, 2020 első kilenc hónapjában viszont a járvány negatív hatásainak következtében 9,9%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. (Országosan 9,0%-kal esett vissza a teljesítmény.) A termelési érték 395 milliárd forintot tett ki.

Összességében a 2020-as évre vetítve a telephelyi adatok alapján az ipar teljesítménye 7,6%-kal elmaradt az előző évitől. A megyei székhelyű építőipari szervezetek termelése és a beruházások volumene egyaránt 11%-kal csökkent. A 2020-as év különösen az építőiparban tevékenykedő vállalkozások számára volt nehéz. Az ágazaton belül az új szerződések értéke – 2020 egészét vizsgálva – ugyanis az előző évi volumen 74,5 %-ára esett vissza. 2021 I. félévében – legalábbis a KSH adatai alapján – megindult a kilábalás, hiszen az ipar teljesítménye 14, a megyei székhelyű építőipari szervezetek termelése pedig 11%-kal emelkedett az előző év azonos időszakához képest.

Mezőkovácsházán ugyanebben az időszakban kettős tendencia érvényesült. A működő társas vállalkozások száma egyes ágazatokban emelkedett, ugyanakkor több esetben jelentős csökkenés is rögzíthető. A működő társas vállalkozások száma a kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágban 2015 és 2019 között 21 darabról 19 darabra csökkent, és 8 darabról 6 darabra esett vissza a mezőgazdasági vállalkozások száma is. 3 darabról 6 darabra emelkedett ugyanakkor a vizsgált időszakban a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység nemzetgazdasági ágban működő társas vállalkozások száma és nőtt 1 darabról 4 darabra nőtt az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágban működő társas vállalkozások száma is.

Mezőgazdaság

A térségben vannak az ország legjobb minőségű szántóföldei (átlagosan 34,1 AK), amelyek kiválóan alkalmasak jó minőségű szántóföldi növények termesztésére, valamint az ezen alapuló állattenyésztésre. A térség Európa-szerte is egyre híresebb dinnyetermesztő vidék, ezen kívül a fíliás paprikatermesztés is népszerű a helyi gazdák körében. Mezőkovácsháza város és vonzáskörzete a Kertészek Földje Akciócsoport Egyesület tagja. Sajnos a szárnyasok feldolgozásával foglalkozó, 1990-ben alapított Pannon Lúd Kft helyi üzeme bezárt, újraindításának – és a tulajdonos

által tervezett felújítás, modernizálási munkák elvégzésének – feltétele az agrár ágazat piaci viszonyainak rendeződése hosszabb távon.

A település belterületének déli határa mentén jelentős erdőterületek vannak, melyekbe beékelődve szántóterületek találhatóak. legnagyobb egyben lévő egység a belterületet D-i irányból övező parkerdő, mely beállt, 15-20 év körüli állományával kiemelkedően jó adottság, alkotó fajai: juhar, tölgy, nyár, akác, kőris, melyekből a külterületi részen uralkodó faj a tölgy és a nyár. A meglévő erdők, erdőfoltok leg többjének elsősorban esztétikai (tájképi érték fokozása), klímajavító (páratartalom növelése, nedvesség megtartása) és mezővédő (defláció elleni védelem) szerepe van, de néhány erdőfolt, mint pl. a vízfolyások menti erdők, ill. a települést D-i irányból övező parkerdő természetvédelmi szempontból is jelentős (potenciális természeti területek).

Ipar

Amint azt a 2014-2020-as időszak ITS-ét megalapozó elemzés is kihangsúlyozza, általában kijelenthető, hogy nem települt meg a városban jelentősebb, magas hozzáadott értéket képviselő cég, mint ahogy a külföldi tőke is lényegében elkerülte Mezőkovácsházát. A térség adottságai nem kedveznek a befektetők idevonzásának, letelepítésének. A térség rossz elérhetőségi viszonyain rövidtávon az M43-as autópálya, illetve az M44-es gyorsforgalmi út sem javított és emellett a helyi munkaerő alacsony képzettsége, és a kedvezőtlen demográfiai folyamatok is problémát jelentenek.

A városvezetés ugyanakkor tisztában van a kihívásokkal és megoldást keres, ami részben az üzleti környezet infrastrukturális megújítását jelenti. Ennek érdekében 2017-ben az önkormányzat 450 millió forint Európai Unió támogatással 8,34 hektár ipari terület alpinfrastrukturális fejlesztését végezte el, a projektgazda a Mezőkovácsháza Város Önkormányzata volt. Emellett a 2020-2024-es gazdasági programban lehetőségként került nevesítésre a meglévő, felhagyott ipari területek rehabilitációja (barnamezős beruházások), továbbá új ipari park kialakítása is.

Szolgáltatások

Mezőkovácsházán az alapvető szolgáltatásokat nyújtó egységek jellemzően koncentráltan, a településközpontban található. Térségi ellátást biztosító nagyobb kereskedelmi egységgel a településen a Penny Market és a Lidl áruházláncok képviselik magukat. Komoly előrelépést jelentett a kiskereskedelem fejlesztésében a helyi városi piac és fedett csarnok átadása 2021-ben. A városfejlesztési projekt keretében mintegy 220 millió forint Európai Unió támogatással megvalósult beruházás a helyi igényeket hivatott kiszolgálni, de minden bizonnyal térségi vonzereje is lesz. Mezőkovácsházára is jellemző ugyanakkor, hogy gazdaság más területein is mint legnagyobb foglalkoztató jelenik meg az önkormányzat a településen. Ez sajnos jól mutatja a város jelentős mértékben visszaesett gazdasági potenciálját is.

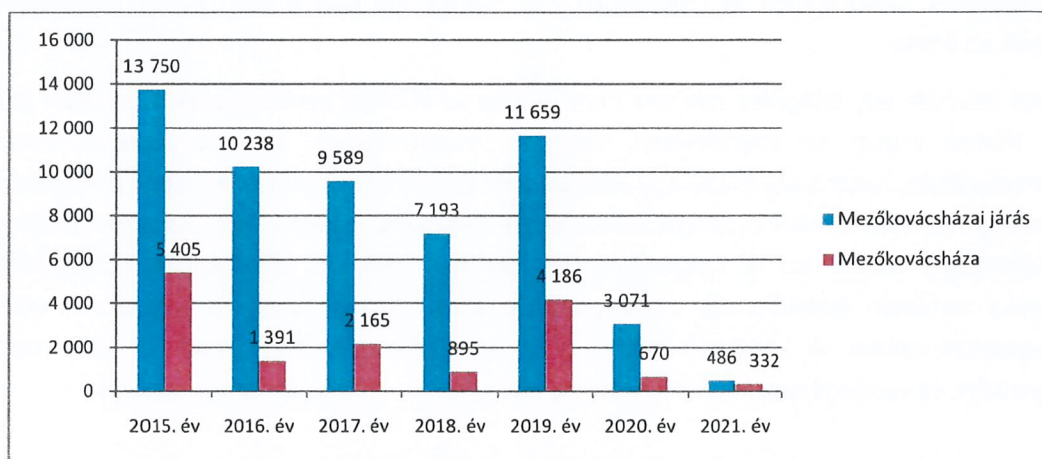
Turizmus

A turizmus összességében nem meghatározó gazdasági szegmens a településen, mint majd látni fogjuk elsősorban belföldi turisták érkeznek a városba. Korábban Mezőkovácsháza Város Önkormányzata tájházat alakított ki, mivel a városban eddig nem volt olyan múzeum vagy tájház,

mely a hagyományokat, régi erekléket őrizne. A Tájház régi időkethűen tükröző enteriőrjéről a Balogh György Honismereti Egyesület tagjai gondoskodtak és az ő, illetve a lakosság adományaiból származó hagyatékokkal, tárgyakkal gazdagították az épületet. Az épület ünnepélyes átadására 2014. szeptember 30-án került sor. A város kiemelt turisztikai szolgáltatója a Babó Major, vagy Babó Kastély Panzió, mely a városközponttól mintegy 5 kilométerre található. A Panzióban rendezvények szervezésére is van lehetőség, de vadászatokhoz kapcsolódó események is megrendezésre kerülnek időszakosan.

Mezőkovácsházán ugyanakkor számos nevezetesség, és látnivaló várja az ide érkezőket. A Mezőkovácsházi Borostyán Camping és Strandfürdő Mezőkovácsháza város egyik ékköve, egy gyönyörű Parkerdő szomszédságában várja vendégeit. A strand minősített gyógyvízű medencéje mozgásszervi, reumatikus és nőgyógyászati betegségek gyógyítására, alkalmas. 2022 folyamán a fürdő termálkútjának rekonstrukciója zajlik, vagyis a létesítményben folyamatosan zajlanak fejlesztések. Az önkormányzat emellett a fürdő további fejlesztését (pl. fürdő műtárgyak korszerűsítése stb.) tervezi.

A város látnivalói közül megemlíthető továbbá a Művelődési Központ előtt kialakításra került a Történelmi Emléksétány, ahol robbantott bazalt kőoszlopokon elhelyezett emléktáblák örökítik meg a város történetének jeles eseményeit és kiemelkedő személyiségeit. Emlékszobrot emeltek a II. világháború hősi halottai és a millennium tiszteletére. A honfoglalás milécentenáriuma Emlékparkot hoztak létre és kopjafát állítottak. 1998-ban elkészült a katolikus és református templom éjszakai díszvilágítása. A város építészeti emlékei közül kiemelendő az 1879-ben, Kisboldogasszony tiszteletére épült római katolikus templom és az 1898-ban Regdon Sándor aradi építész-mérnök tervei alapján épült a református templom.

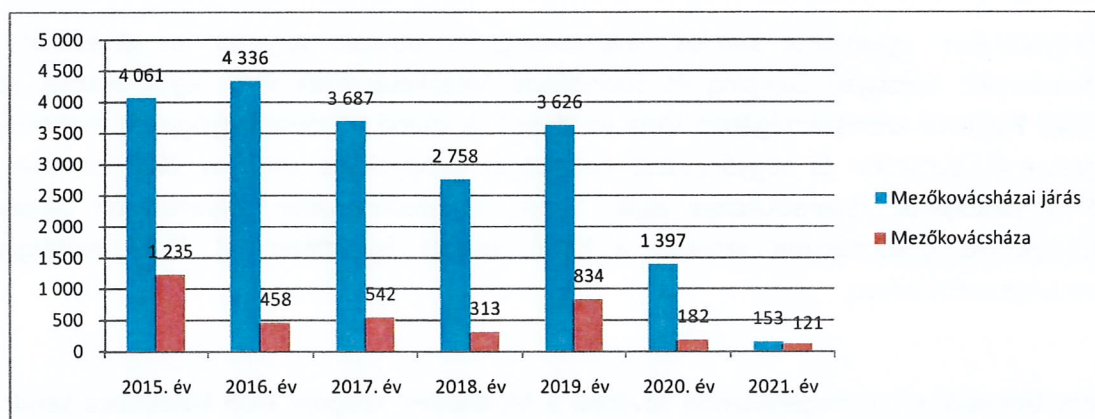

42. ábra Vendégéjszakák száma Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (Forrás: KSH T-STAR)

Bár a turizmus nem a legerősebb ágazat a város gazdaságában, éves szinten több ezer vendégéjszakát töltöttek el a turisták Mezőkovácsházán. Az ábrán látható, hogy a kereskedelmi szálláshelyeken 2015-ben 5 405, és még 2019-ben is 4 186 vendégéjszakát regisztráltak. Sajnos a

koronavírus járvány hatására a látogatószám és a vendégéjszakák száma is jelentősen visszaesett, így 2020-ban már csak 670 db, míg 2021-ben 332 darab vendégéjszakát rögzítettek a városban.

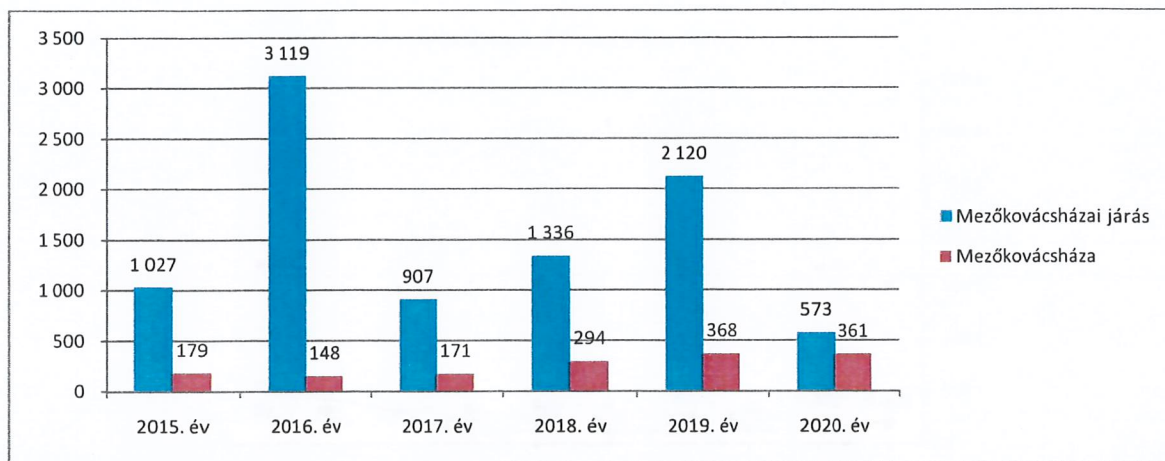
A pandémia lecsengésével várhatóan a turisztikai szektor is magára talál és a Mezőkovácsházán található kereskedelmi-vendéglátóipari egységek, éttermek, kávézók és büfék forgalma is bővül majd a közeljövőben.

43. ábra Vendégek száma Mezőkovácsházán és a Mezőkovácsházai járásban (Forrás: KSH T-STAR)

A turisztikai ágazatot tehát rendkívül hátrányosan érintette a koronavírus járvány, illetve az ennek visszaszorítása érdekében hozott intézkedések. Az ábrán látható számok jól tükrözik mind járási, mind települési szinten azt a kedvezőtlen folyamatot, mellyel a szektor szereplőinek meg kellett birkóznia 2019 és 2020 között. Mezőkovácsházán egy 2015-től kezdődő visszaesést követően 2019-ben ismét relatíve jelentős számú, közel 1 000 turista fordult meg a kereskedelmi szálláshelyeken. Az ezt követő két évben a korlátozások hatására radikálisan, alig 121 főre esett vissza a vendégek száma. Békés megyében ugyanebben az időszakban 230 ezerről 156 ezerre esett vissza ugyanennek a mutatónak az értéke.

Turisztikai bevételt egy település számára nem csupán az eltöltött vendégéjszakák bevétele jelenti, hanem többek között az éttermekben, strandon, múzeumokban vásárolt jegyárak. Valamint közvetett bevételei, haszna származik egy településnek az oda látogató vendégekből. Ilyen például a foglalkoztatás bővülése, mivel a szolgáltatások egyre szélesebb körére van szükség. Idegenforgalmi adókötelezettség terheli azt a magánszemélyt, aki nem állandó lakosként az önkormányzat illetékességi területén legalább egy vendégéjszakát eltölt. Az adó alapja a településen eltöltött vendégéjszakák száma. A képviselő testület által elfogadott rendelet szerint az adó mértéke személyenként és vendégéjszakánként 300 forint, ami jóval elmarad az országos átlagtól.

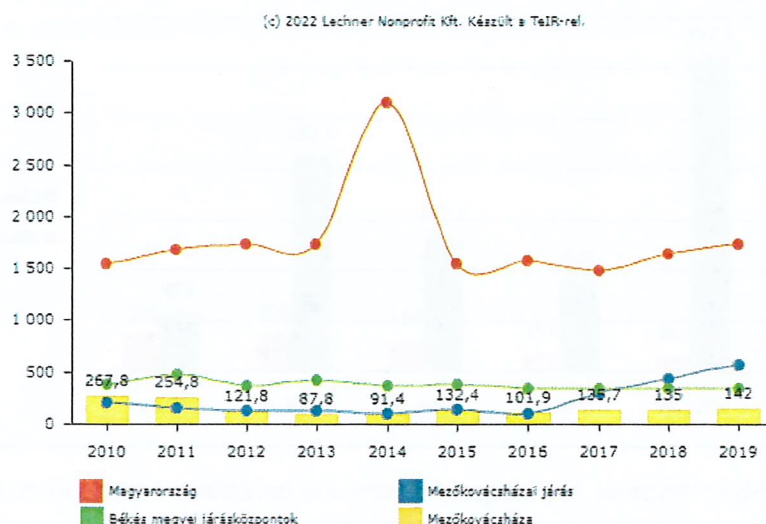
44. ábra: A helyi önkormányzatok helyi idegenforgalmi adó bevételei a Mezőkovácsházai járásban és Mezőkovácsházán (ezer Ft) (Forrás: KSH T-STAR)

Az ágazatban tapasztalható kedvezőtlen folyamatokat tükrözi a járási települések idegenforgalmi adó bevételeinek alakulása is. A járásközpontban 2015 és 2019 között jelentős volt a bővülés, hiszen 179 ezer forintról éves szinten 368 ezer forintra nőtt az idegenforgalmi adóbevétel értéke. Látható ugyanakkor, hogy ezt követően Mezőkovácsházán 2020-ra még arányaiban nem romlott olyan sokat a helyzet, hiszen 2019-hez viszonyítva a csökkenés mértéke alig 1,9%.

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

Mezőkovácsháza helyi gazdasági ökoszisztémájában a kisvállalkozások dominálnak, hiányoznak a helyi gazdaságból a húzóágazatokban tevékenykedő nagyvállalatok, az olyan multinacionális cégek, melyek alvállalkozói láncokon, beszállítóikon keresztül dinamizáló hatást gyakorolhatnának egy szélesebb vállalkozói körre.

A Mezőkovácsházai járásban mindemellett hagyományosan decentralizált a gazdaság, hiszen az itt található városok önálló mikrotérségi centrumként működnek. Az alábbiakban áttekintjük a helyi vállalkozások jegyzett tőkéjének alakulását, valamint az elmúlt években bonyolított fontosabb beruházásait.

45. ábra: Egy lakosra jutó jegyzett tőke alakulása Mezőkovácsházán (ezer Ft), (Forrás: TelR)

Az egy lakosra jutó jegyzett tőke mértéke Mezőkovácsházán 267,8 ezer forintról 142 ezer forintra csökkent 2010 és 2019 között, vagyis közel megfeleződött a mutató értéke. Ugyanebben az időszakban a megyei járásközpontok átlagértéke 381 ezer forintról 329 ezer forintra csökkent.

Noha a jegyzett tőke mértéke kedvezőtlenül alakult az elmúlt években, a Mezőkovácsházán működő vállalkozások több komolyabb fejlesztést is végrehajtottak. A Start-Comp Plus Kkt. hírközlési szolgáltatási tevékenységeinek fejlesztésére 23,8 millió forint Európai Unió támogatást nyert a GINOP keretében, míg az Oros-Com Kft. kapacitásbővítő beruházásra 38 millió forint, vízpalcsozási tevékenységre közel 88 millió forint támogatást nyert. A cég a város meghatározó vállalkozása, 2021-es mérleg adatok szerint mintegy 350 millió forint nettó árbevétel mellett 15 főt foglalkoztatott.

A „Komplex fejlesztés a Hungária Pehely Kft-nél” című projekt közel 150 millió forint támogatást nyert a GINOP-ból. A fejlesztést lebonyolító cég a város nagyfoglalkoztatója, hiszen 148 fő munkavállalóval 2021-ben több, mint 3,6 milliárd forint nettó árbevételt ért el.

	Támogatott pályázatok száma (db)	Megítélt támogatás (Ft)
Békés megye	1 262	42 608 747 318
Mezőkovácsházai járás	95	1 884 271 804
Mezőkovácsháza	28	717 110 365
Battonya	11	122 962 046
Medgyesegyháza	6	68 401 274
Járásközpont adatai a járási adatok százalékában	29,47%	38,06%

6. táblázat: GINOP pályázatok fontosabb adatai Mezőkovácsházán, a Mezőkovácsházai járásban és Békés megyében²(Forrás: palyazat.gov.hu)

A táblázatból jól látható, hogy járási szinten a Mezőkovácsházán nyertes projektek az összes járási támogatott fejlesztés mintegy 30%-át teszik ki. A megítélt támogatás mértéke Mezőkovácsházán eléri a járási vállalkozások részére megítélt támogatás 38%-át.

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)

1.9.4.1 A település külső elérhetősége, helyzete és kapcsolatai a térségben

A térség az ország Dél-keleti részén, az autópályáktól és a kiemelt országos közlekedési utaktól távolabb helyezkedik el. A térség infrastruktúrájában a trianoni határmódosítások hatása szinte napjainkig érezhető (a határ hosszúvértizedekre elszakította a térséget természetes piaci központjaitól, megszakadtak a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok).

A városnak a megye DK-i részén fontos szerepe van a közlekedés-szerkezetben, miután a város közigazgatási területén áthaladóúthálózat egyben a térségi kapcsolatok (országhatáron túlnyúló) meghatározóútvonala jelenleg és távlatban is. A település Békéscsabától 45 km-re délre található. A román határ a várostól mintegy 20 kilométerre található. Az elmúlt években megépült M43-as autópálya, valamint M44-es gyorsforgalmi út részben javította a város közúti megközelíthetőségét, ugyanakkor a helyi gazdaság fejlődésére ezek a beruházások még nem fejtettek ki közvetlen pozitív hatást.

Vonattal a MÁV 121-es számú Békéscsaba–Kétegyháza–Mezőhegyes–Újszeged-vasútvonalán érhető el. A településnek egy vasútállomása (Mezőkovácsháza) és egy megállóhelye (Mezőkovácsháza felső) van.

1.9.4.2 Munkaerő képzettsége

Mezőkovácsházán az „általános iskolai végzettséggel nem rendelkezőaránya” (amely adat ténylegesen azokat takarja, akik az általános iskola első osztályát semvégezték el), mutató esetében minimális változás történt. A „15-X éves korosztályban legalább általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya” mutatótekintetében a város jelentősebb javulást mutatott, mint Békés megye és az ország egésze, ésegyben a város kedvezőbb mutatóval is rendelkezik (94%), mint a megye

²Széchenyi 2020 GINOP támogatott pályázataira vonatkozó statisztika (járási adatok esetében 2022. 06. 14-i adatgyűjtés, míg a megyei adatok esetében 2022. 06.04-i adatszolgáltatás)

(93,6%). Ugyanezmondható el a „18-X éves korosztályban legalább középiskolai érettségivel rendelkezők aránya” mutatóval kapcsolatban is. A középfokú végzettségűek aránya jelentősen nőtt a városban, meghaladva a megyei arányt. A „24-x éves korosztályban egyetemi vagy főiskolai oklevéllel rendelkezők aránya” mutató esetében az elmozdulás szerényebb mértékű, ugyanakkor alig marad el a megyei szinttől. E területeken a város 2011-ben nem éri el a 2001-es országos átlagos arányt.

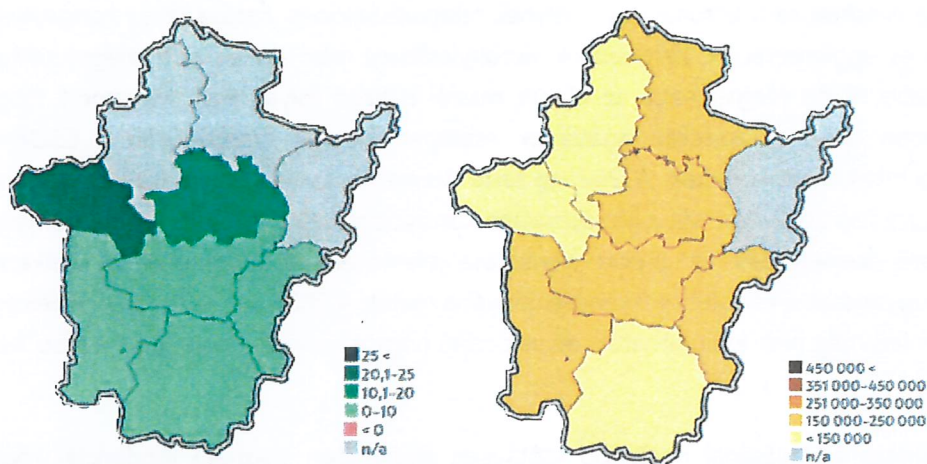
1.9.4.3 K+F helyzete és ipari infrastruktúra

Mezőkovácsházán nem található felsőoktatási intézmény, sem kutató központ, továbbá a gazdasági szereplők K+F tevékenysége sem jelentős. A település K+F potenciálja alacsony, ami a betöltött térségi szerepkörből és a gazdasági szerkezetből együttesen adódik. A K+F+I szektor Mezőkovácsházán nem tehát nem meghatározó, a közelmúltban a városban működő cégeknél lezajlott fejlesztések is elsősorban telephelyfejlesztésre és az infrastruktúra minőségének javítására fókuszáltak. Klaszterek, vállalati együttműködések nem alakultak ki.

Mezőkovácsházán az elmúlt időszakban Európai Unió társfinanszírozással inkubátorház létesült. Az épület tíz vállalatot tud befogadni, kivitelezése 103 millió forintba, az eszközfejlesztési és egyéb projektfeladatok pedig 18 millió forintba kerültek. A fejlesztés költségeinek 70%-ára összesen 85 millió forint támogatást kapott az Oros-Com Kft. Emellett 2017-ben az önkormányzat 450 millió forint Európai Unió támogatással 8,34 hektár ipari terület alpinfrastrukturális fejlesztését végezte el, a projektgazda a Mezőkovácsháza Város Önkormányzata volt.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

2021 II. félévében a lakóingatlanok átlagos négyzetméter ára a Mezőkovácsházai járásban 150 000 Ft alatt alakult. Az átlagár-változás 0-10% között alakult ugyanebben az időszakban, ami elmarad a Szarvasi, vagy akár a Békési járásban tapasztalt nagyságrendtől. Békés megyében ebben az időszakban az átlagos négyzetméter ár 200 000 forint körül alakult, ami Nógrád után a második legalacsonyabb érték.

46. ábra Átlagár-változás (balra) és átlagár (jobbra) Békés megye lakóingatlan-piacán
(forrás: OTP Jelzálogbank Lakóingatlan Értéktérkép 2021/2.)

Mezőkovácsháza város közigazgatási területére az ingatlanpiaci elemzést két online hirdetési felület, az ingatlan.com és a jofogas.hu oldalak adatai alapján végeztük. Az eredményeket az alábbi táblázat összegzi:

Ingatlan típusa	Meghirdetett ingatlanok (db)		Legalacsonyabb ár (millió Ft)	Legmagasabb ár (millió Ft)
	ingatlan.com	jofogas.hu		
Ház	21	25	1,99	64,9
Lakás	2	1	9,5	18
Telek	3	1	1,74	3,5
Nyaraló	0	0	-	-
Ipari	2	15	4,5	130
Üzlethelyiség	8	0	4,5	60,9
Iroda	0	0	-	-
Termőföld	0	0	-	-

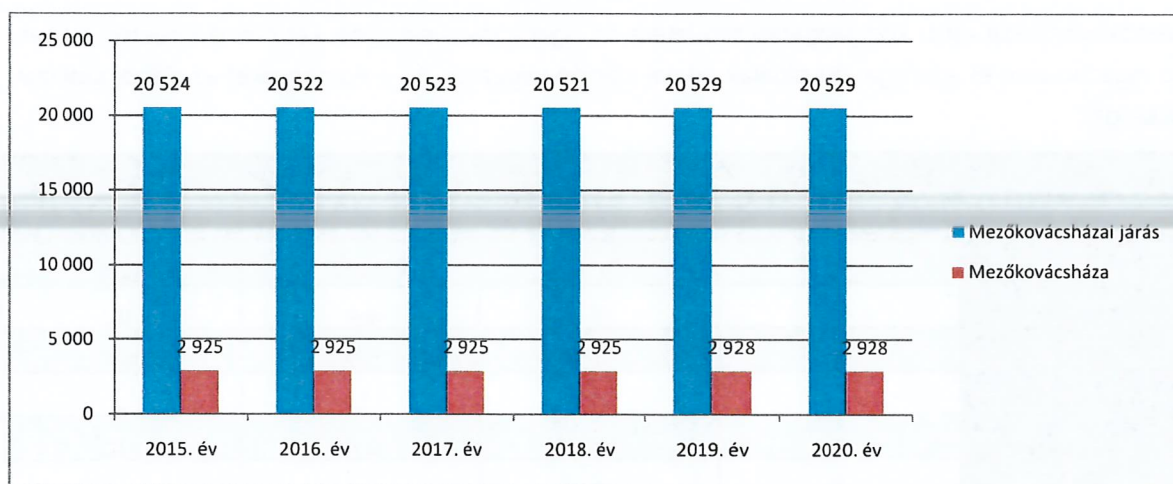
7. táblázat Ingatlanpiaci adatok Mezőkovácsházáról 2022. II. negyedévében (forrás: www.ingatlan.com, www.jofogas.hu)

1.9.5.1 Ingatlanpiaci kilátások

Amint arra az OTP Jelzálogbank Lakóingatlan Értéktérkép készítői is felhívják a figyelmet az építési engedélyek száma a tavalyi egyharmados zuhanás után idén – ugyanekkora emelkedéssel – országosan újra elérheti a 30 ezret, aminek hatására az átadott lakások volumenében 2022-től várható újra felfutás. Noha az alap demográfiai mutatók alakulása önmagukban nem feltétlenül indokolják az új építések ilyen hangsúlyos támogatását, s ezzel a lakásállomány további bővülését, az viszont vitathatatlan, hogy a belföldi vándorlás – egészen 2020-ig tartó, s tavaly vélhetően csak a korlátozások miatt megtorpanó – élénkülése új lokális gócpontokat hozott létre, ahol viszont koncentrált igény mutatkozik minőségi lakhatásra.

Ez utóbbira erősített rá a koronavírus, melynek településfejlődési hatása (azaz hangsúlyeltolódás a belvárosok és agglomerációk, kertvárosok viszonylatában) már egy év alatt megmutatkozott, s ez akár hosszabb távon megállíthatja az elmúlt másfél évtized folyamatait. Közismert, hogy a hazai ingatlanpiacon belül a lakáscélú ingatlanok esetében kiemelt szerepe van a CSOK-nak, és a kapcsolódó hitelkonstrukcióknak. A 2021-ig tartó áremelkedési tendencia ugyanakkor az elemzők szerint lassulni fog 2022-ben, sőt a közeljövőben korrekcióra is sor kerülhet. Az építőanyagok piacán tapasztalható áremelkedés, az import akadozása jelentősen megdrágította az építkezéseket, ez várhatóan ugyancsak a kereslet csökkenése irányába mutat. A 2021-ben jelentősen emelkedő infláció hatásai jelenleg még nem kimutathatók, de valószínű hogy ez is visszafogja majd a piaci keresletet.

A lakásállomány alakulásánál hosszabb időtávban alapvetően stagnáló tendenciát rögzít a KSH adatbázisa.

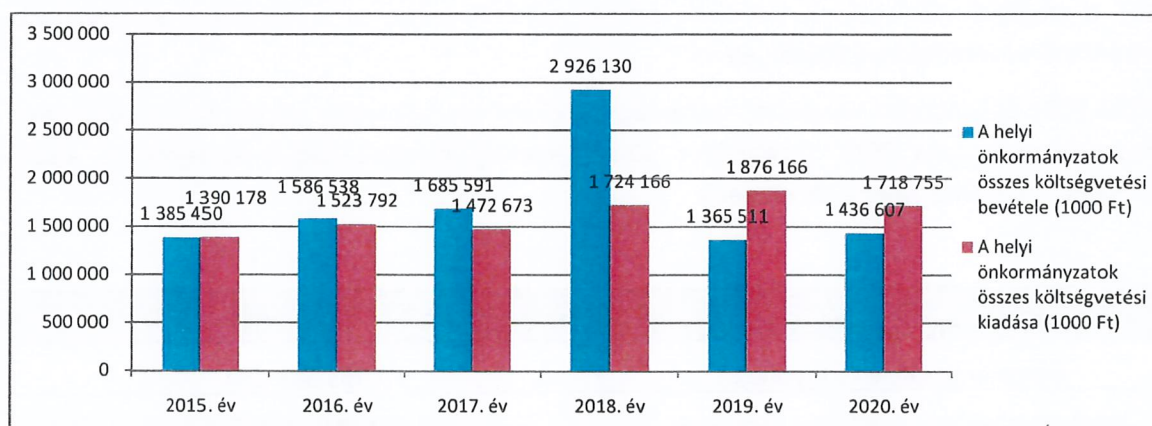
47. ábra: Lakásállomány alakulása a Mezőkovácsházai járásban és Mezőkovácsházán (2015-2019, db),
(Forrás: KSH T-STAR)

Mind járási, mind pedig járásközponti szinten a lakások száma lényegében változatlan. Mezőkovácsházán 2015-ben 2 925 darab, míg 2020-ban 2 928 darab lakás volt használatban. A lakásállomány arányai sem változtak, hiszen míg 2015-ben a járási lakások 14,25%-a volt megtalálható Mezőkovácsházán, addig 2020-ban ez az arány 14,26% volt.

1.10Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

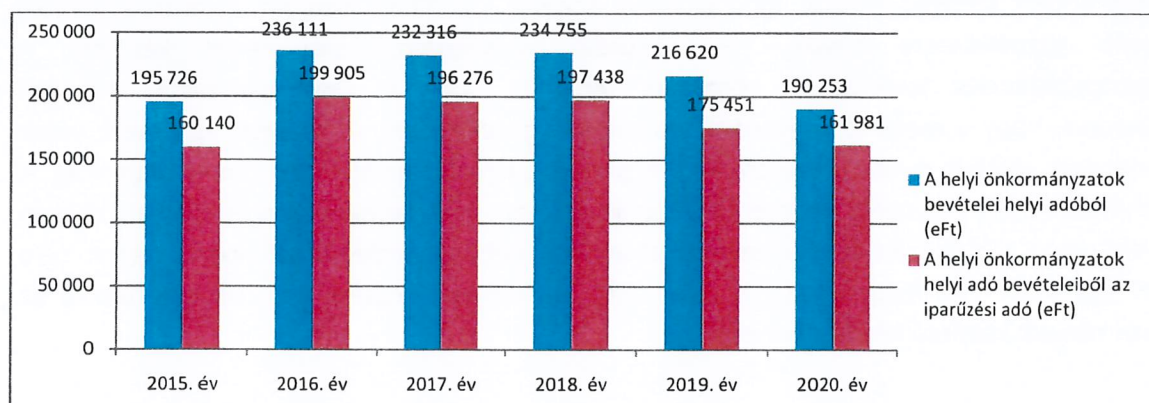
Mezőkovácsháza Város költségvetése az elmúlt évek (2015-2018) vonatkozásában kiegyensúlyozottnak tekinthető. 2019-ben és 2020-ban ugyanakkor az önkormányzati kiadások meghaladták a bevételeket.

48. ábra: Mezőkovácsháza költségvetési bevételeinek és kiadásainak alakulása 2015 és 2020 között
(forrás: KSH T-STAR)

Amint az ábrán látható, a KSH adatai szerint 2019-ben mintegy 500 millió forinttal, míg 2020-ban közel 300 millió forinttal nagyobb kiadással kalkulált a város, a bevételekhez viszonyítva.

Az alábbi diagrama helyi adóbevételek alakulását mutatja 2015-2020 között. A település helyi adóbevételei 2018-ig növekvő tendenciát mutattak, majd 2019-ben volt egy kisebb visszaesés. 2020-ban a COVID-járvány következtében az önkormányzatok több adónem bevételeitől is elesetek a veszélyhelyzet következtében, ezért mutatkozott alacsonyabb adóbevétel.

49. ábra Helyi adóbevételek alakulása 2015-2020 között Mezőkovácsházán (forrás: KSH T-STAR)

A költségvetés helyzetének javítása a kiadások csökkentésével vagy bevételek növelésével érhető el. Az önkormányzat számára elsődleges szempont a közszolgáltatások színvonalának növelése, ami nem teszi lehetővé a működési költségek jelentős mértékű csökkentését, illetve az ehhez szükséges beruházások elhalasztását.

A költségvetési bevételek növelése az adóbevételek növelése által lehetséges. Az önkormányzatnak nem célja a lakossági adóterhek növelése, illetve ez nem is jelentene hosszútávon fenntartható megoldást. A bevételek növelése elsődlegesen a vállalkozásoktól származó adóbevételek növelése által biztosítható, ami akkor tekinthető fenntarthatónak, ha nem az adó mértéke, hanem az adó alapja növekszik. Ez Mezőkovácsházagazdaságának dinamizálása által érhető el (lásd üzleti környezet fejlesztésére tett erőfeszítések), hiszen, ha a városban új vállalkozások telepsznek le, illetve a meglévő vállalkozások fejlődnek, növelik eredményeiket, az a települési adóbevételek fenntartható növekedésének alapját jelenti.

A 2020-2024-es időszakra vonatkozó gazdasági programban rögzítettek alapján Mezőkovácsháza Város Önkormányzata 2019. szeptember 30-án (jelenleg hatályos vagyonrendelet) az alább feltüntetett ingatlanvagyonnal rendelkezik.

Vagyonelemek	Érték (Ft)
Forgalomképtelen vagyonok	1 953 699 850
Korlátozottan forgalomképes vagyonok	4 184 071 197
Forgalomképes vagyonok	425 090 588
Mindösszesen	6 562 861 635

8. táblázat: Mezőkovácsháza Város ingatlanvagyon (Forrás: Mezőkovácsháza Város Gazdasági Programja, 2020-2024)

Az önkormányzati vagyon törzsvagyonból és forgalomképes üzleti vagyonból áll. A törzsvagyon forgalomképtelen, vagy korlátozottan forgalomképes vagyon. A törzsvagyon közvetlenül szolgálja az önkormányzat kötelező és önként vállalt feladatainak ellátását. Az önkormányzat ingatlanvagyonának nyomon követése, a vagyonban bekövetkezett változások aktualizálása az Ingatlanvagyon-kataszteri programban lévő adatok, valamint az Önkormányzat vagyonrendeletének mellékleteiben szereplő adatok módosításával történik. Az Önkormányzat ingatlanvagyonával történő gazdálkodásra hosszú-, és rövidtávú vagyongazdálkodási tervet készített. A vagyongazdálkodási tervekben is rögzítésre került az, hogy az Önkormányzatnak arra kell törekednie, hogy a meglévő vagyonával optimálisan gazdálkodjon. A kötelező és önként vállalt feladatainak ellátását a rendelkezésre álló vagyonnal a lehető legmagasabb szinten oldja meg. A rendelkezésre álló vagyonnal felelősen, költségtakarékosan, rendeltetésszerűen, és átlátható módon gazdálkodjon. Vállalkozási tevékenység végzése tekintetében elsődleges szempont, melyet nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a vállalkozási tevékenység végzése nem veszélyeztetheti az Önkormányzat kötelező feladatainak ellátását.

1.10.2Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Mezőkovácsházán a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a város Képviselőtestülete rendelkezik.

A Képviselőtestület az alakuló üléstől számított 6 hónapon belül kistérségi fejlesztési elképzelésekkel összhangban elfogadja a választási ciklusra szóló gazdasági programját, melynek előkészítésében szakterületéhez kapcsolódóan valamennyi bizottság részt vesz, a fejlesztési prioritásokat az önkormányzat gazdasági lehetőségeinek figyelembe vételével a Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság határozza meg.

A városfejlesztést érintő döntéselőkészítési feladatokat a Képviselőtestület mellett működő Pénzügyi és Városfejlesztési bizottság látja el, mely a Szervezeti és Működési Szabályzat értelmében a megbízott főépítésszel együttműködve kidolgozza és előterjeszti a városfejlesztés szempontjából kiemelten fontos és ellenőrzött övezetekben a telekalakítás, építés előírásait tulajdonosi formától függetlenül, e mellett közreműködik a város-, fürdőfejlesztési koncepciók, programok, tervek kialakításában. A bizottság e feladatkörében figyelemmel kíséri továbbá a város-rekonstrukciót, a műemlék és műemlék jellegű ingatlanok hasznosítását. A bizottság továbbá előkészíti a településfejlesztéssel és településrendezéssel összefüggő önkormányzati feladatokkal kapcsolatos helyi döntéseket, szervezi azok végrehajtását.

A városfejlesztéssel összefüggő döntések végrehajtása a Polgármesteri Hivatalon belül működő Műszaki iroda feladata. Az iroda feladatkörébe tartozik a településfejlesztés, városrendezés mellett a kommunális közszolgáltatások szervezése, környezetvédelemmel és vízgazdálkodással kapcsolatos tevékenységek, valamint többek között a lakásbérbeadás, lakásértékesítés előkészítése, szervezése. A műszaki iroda szakemberei irodavezető irányítása mellett látják el feladatukat.

Az elmúlt években Mezőkovácsháza Város Önkormányzata számos a települési környezet fejlesztését, a helyben elérhető települési szolgáltatások minőségének javítását célzó beruházást hajtott végre. A városba jelentős mennyiségű Európai Uniós támogatás érkezett a múltban és a 2021-2027-es fejlesztési időszakban is komoly mértékű külső forrás bevonásával lehet kalkulálni.

A következőkben Mezőkovácsháza Város Önkormányzata által elnyert jelentősebb Európai Uniós fejlesztési projekteket vesszük sorra:

Pályázat kódja	Pályázati kiírás címe	Projekt címe	Megítélt támogatás összege (Ft)
TOP-3.2.1-15-BS1	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	A Mezőkovácsházi Városi Könyvtár energetikai korszerűsítése	67 370 008

Pályázat kódszáma	Pályázati kírás címe	Projekt címe	Megítélt támogatás összege (Ft)
TOP-4.2.1-15-BS1	Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	Nappali szociális ellátás infrastruktúrájának fejlesztése Mezőkovácsházán	65 000 000
TOP-3.1.1-16-BS1	Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Mezőkovácsháza kerékpárforgalmi hálózatának fejlesztése I. ütem	427 876 105
TOP-3.1.1-16-BS1	Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Mezőkovácsháza kerékpárforgalmi hálózatának fejlesztése II. ütem	413 957 166
TOP-1.1.1-16-BS1	Ipari parkok, iparterületek fejlesztése	Ipari terület kialakítása Mezőkovácsházán	450 000 000
TOP-4.3.1-15-BS1	Leromlott városi területek rehabilitációja	Leromlott városi területek rehabilitációja Mezőkovácsházán	185 774 707
TOP-1.1.2-16-BS1 -	Inkubátorházak fejlesztése	Inkubátorház kialakítása Mezőkovácsházán	100 000 001
TOP-1.1.1-16-BS1 -	Ipari parkok, iparterületek fejlesztése	Az ipari terület megközelíthetőségét szolgáló fejlesztés Mezőkovácsházán	134 000 000
TOP-2.1.2-15-BS1	Zöld város kialakítása	Zöld város kialakítása Mezőkovácsházán	220 000 000

9. táblázat Európai Unió forrásból megvalósult jelentősebb pályázatok Mezőkovácsházán
(forrás: palyazat.gov.hu)

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Mezőkovácsháza Város 2020-2024 évekre vonatkozó Gazdasági Programja rögzíti a városfejlesztés koncepcionális kereteit, ennek megfelelően nevesíti:

- A településfejlesztési alapelveket
- Városfejlesztés- és üzemeltetés, városrendezés, gazdaságfejlesztés terén meghatározott elvárásokat:
 - Lakóterületek fejlesztése területén (pl. városrész rehabilitáció)
 - Intézményhálózat fejlesztése területén (pl. önkormányzati intézményi épületek energia-hatékony korszerűsítése)
 - Gazdasági területek fejlesztésével kapcsolatban (pl. alternatív, megújuló energiaforrások hasznosítása; a kormány zöldgazdaság-fejlesztési programjának helyi lehetőségei; ipari terület, inkubátorház kialakításának támogatása)

- Értékvédelem területén teendő lépéseket (pl. Reformátuskovácsháza településközpont épületeinek rekonstrukciója, funkcióváltás lehetőségének kiaknázása)
- Közlekedés-fejlesztéssel kapcsolatban megfogalmazott elvárásokat (pl. kül- és belterületi utak felújításának, korszerűsítésének folytatása, útépítés; kerékpárút hálózat fejlesztése)
- Közműellátás, illetve egyéb infrastruktúra fejlesztése területén végrehajtandó feladatokat (pl. belterületi csapadékvíz hálózat rendbe tétele, a szikkasztóárkok szabványos kialakítása)
- Turisztika fejlesztése területén teendő lépéseket (pl. egészségturizmus feltételeinek megteremtése; fürdő és kempingfejlesztés)
- Környezet- és tájvédelem területén teendő lépéseket
- Informatika, e-közigazgatás területén lebonyolítandó fejlesztéseket
- Köznevelés, közművelődés, sport területén lebonyolítandó fejlesztéseket
- Szociális szolgáltatások terén végrehajtandó fejlesztéseket (Mezőkovácsházi Humán Szolgáltató Központ integrált intézmény, jövőre vonatkozó elképzelései)
- Egészségügyi alap- és szakellátás területét érintő elképzelések

A dokumentum a fentiekén túl lefekteti az önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenységének kereteit, rögzíti a befektetéstámogatási politika célkitűzéseit, melyek az alábbiak:

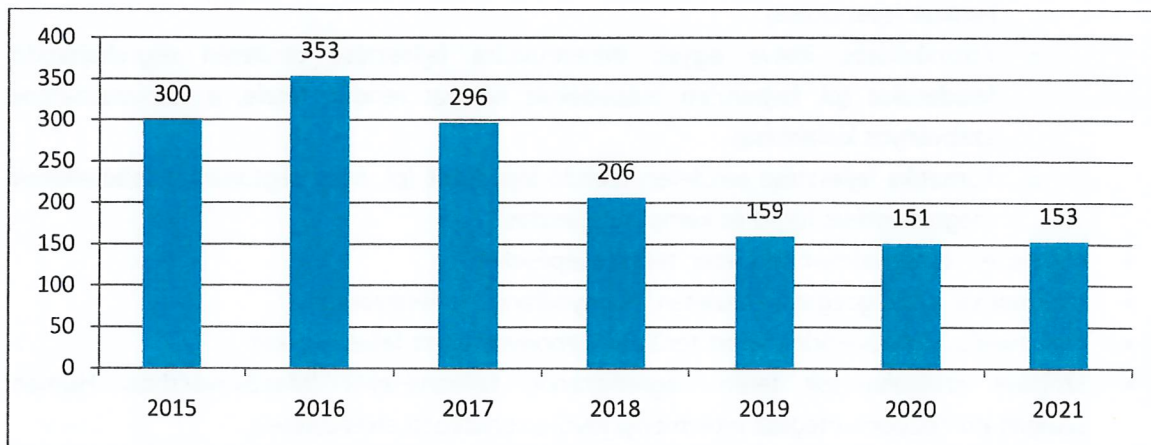
- A Képviselőtestület törekszik arra, hogy a befektetők számára a település kedvező feltételeket biztosítson
- A Képviselőtestület helyi döntéseivel támogatja azokat a befektetőket, amelyek hozzájárulnak a település fejlődéséhez, illetve jelentős számú munkahelyet teremtenek
- Az Önkormányzat az ipari területtel, az infrastrukturális beruházásokkal szintén támogatja a befektetni szándékozókat

1.10.4 Foglalkoztatáspolitikai

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Mötv.) 13. § (1) bekezdésének 12. pontja a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó önkormányzati feladatok között sorolja fel a helyi közfoglalkoztatás szervezését.

Napjaink egyik komoly problémája a tartós munkanélküliség, amely elsősorban az alacsony iskolázottságú társadalmi rétegeket sújtja. Mindez részben a gazdasági szektorok átalakulásának, a gyorsan változó munkaerő-piaci viszonyoknak a következménye. A szakképzetlen munkavállalók, továbbá a gazdaság által már nem keresett szakképzettséggel rendelkezők kiszorulnak a munkaerő-piacról, és egyre jelentősebb arányban válnak a segélyezési rendszer alanyaivá. Az utóbbi években egyre több azon fiatalok száma, akik egyáltalán nem találnak állást, így munkatapasztalatot sem tudnak szerezni. A tartós munkanélküliség elszegényedést, a lakhatási körülmények romlását, a szegénység átörökítését idézheti elő.

A munkanélküliség kezelésére számos aktív és passzív eszköz áll rendelkezésre. A célja ezen eszközöknek a munkanélküliség csökkentése, a káros hatások minimalizálása, a munkanélküli személyek aktivitásának növelése. A közfoglalkoztatásnak, mint eszköznek a célja a tartósan munkanélkülivé vált, a segélyezési rendszerben megjelenő személyek számára a közösség számára értékes munka biztosítása.

50. ábra: Közmunkaprogram Mezőkovácsházán (2015-2021) (forrás: <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>)

A járási startmunka program esetén a foglalkoztatás átlagosan 12 hónapos időtartamban, napi 8 óras munkaidőben történt. A programon belül az önkormányzat a belvízelvezető rendszerek rendbetétele, az illegális hulladéklerakó helyek felszámolása, a mezőgazdasági földutak karbantartása, a belterületi közutak karbantartása, a helyi sajátosságokra épülő programelemekben vett részt. A Kormány 2018. év elejétől új célként tűzte ki a „segély helyett munkát” elv érvényesítését. Átalakította a közfoglalkoztatást: leszűkítette azok körét, akiket a közfoglalkoztatási programban foglalkoztatni lehet, és megszüntette a visszafoglalkoztatás lehetőségét.

A vizsgált időszakban összességében mind a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatásban, mind az országos közfoglalkoztatási programban és a járási közfoglalkoztatási programban résztvevők száma csökkent Mezőkovácsházán. Az országos program esetében 2015-ben még 25 fő volt az átlagos létszám, ez 2021-re 11 főre csökkent, míg a járási program esetében a 2015-ös 228 fős létszám esett vissza 72 főre. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak létszáma ugyanebben az időszakban 82 főről 23 főre csökkent.

1.10.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás

Mezőkovácsházán a lakásgazdálkodással kapcsolatos kérdéseket a Mezőkovácsháza Város Önkormányzata képviselő-testületének az Önkormányzat tulajdonában álló lakások és helyiségek bérletéről és elidegenítéséről, valamint a bérleti díjakról szóló 18/2008. (VI. 30.) ÖR sz. rendelete szabályozza, ezen belül a 2. számú melléklete tartalmazza a bérlakások bérletének díjszabását.

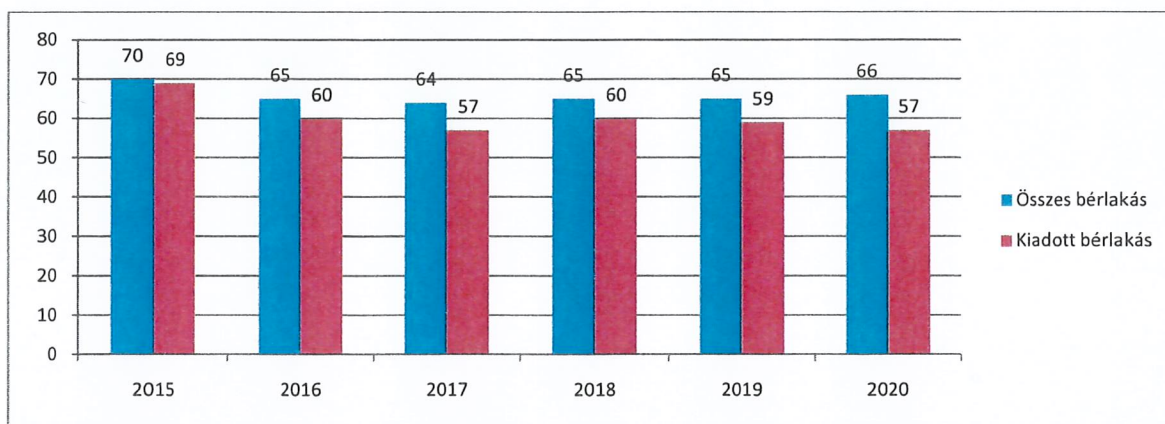
Az önkormányzat 2019. december 31-én 69 bérlakással rendelkezik. Ez 6 darabbal kevesebb az előző ciklus kezdő állományánál. A bérlakások közül 31-et szociális alapon, 22-öt költségalapon (ezek a szolgálati bérlakások) 13-at piaci alapon történő bérbeadással hasznosít. A ki nem adott lakások állapota leromlott, akár életveszélyesen rossz. Pályázat útján ezekből 3 lakás újul meg a 2020-as

évben. A bérlők lakbérfizetési morálja kielégítőnek mondható. 2019. december 31. napján az önkormányzat, Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft. kinnlevősége 2.635.416.- Ft volt. (Az előző ciklus elején ez az összeg még meghaladta a 13 millió forintot) A bérlakások bérleti díjából származó bevétel 13.882.699.- Ft volt 2019. évben. A 175/2019. (V. 23.) sz. kt. határozatával Mezőkovácsháza Város önkormányzatának Képviselő-testülete meghatározta az értékesítésre jelölt ingatlanokat. Az ingatlanok ez elővásárlási joggal rendelkezők részére kerülnek felajánlásra.

Az elmúlt ciklusban a nem fizető bérlők ellen több esetben fizetési meghagyás került kibocsátásra, valamint néhány esetben a kilakoltatás kezdeményezésre. A végrehajtónál lévő ügyekből csak nehézkesen realizálódik némi bevétel. Így az önkormányzat kinnlevősége csökkenést nem tud mutatni, hisz éves szinten több hátralék keletkezik, mint amennyi a behajtásokból befolyik.

Mezőkovácsháza Város 2020-2024-es időszakra vonatkozó gazdasági programja az utoljára 2007-ben meghatározott lakáspolitikai célkitűzések felülvizsgálatát a programozási 2020-2024-es ciklusra irányozza elő.

A 342/2014. (VIII.28.) számú kt. határozat értelmében Mezőkovácsháza város a lakásgazdálkodási feladatokkal a Mezőkovácsházi Vízmű Kft-t (Továbbiakban: Vízmű Kft.) bízta meg. A határozat mellékletét képező feladat-ellátási szerződésben szabályozásra került az önkormányzat feladat- és hatásköre, valamint a Vízmű Kft. feladata. Ennek megfelelően a szerződés alapján a cég látja el az önkormányzat tulajdonában lévő, bérbeadás célját szolgáló lakások tekintetében a bérbeadási jogok gyakorlásával és a bérbeadót terhelő kötelezettségekkel kapcsolatos feladatokat a vonatkozó jogszabályokban leírtakkal összhangban.

51. ábra: Bérlakások és kiadott bérlakások számának alakulása Mezőkovácsházán (2015-2020, db)
(Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás)

Az ábrán látható, hogy 2015 és 2020 között 70 darabról 66 darabra csökkent az önkormányzati bérlakások száma Mezőkovácsházán. Ugyanebben az időszakban a kiadott lakások aránya 98,57%-ról (69 db) 86,36%-ra csökkent (57).

1.10.6 Intézményfenntartás

Mezőkovácsházán a Humán Szolgáltató Központ 2007. január 01-én alakult meg. Az intézmény a szociális alapszolgáltatásokat és az egészségügyi alapszolgáltatások (védőnői szolgálat) lát el. A mezőkovácsházi Humán Szolgáltatási Központ által nyújtott szolgáltatások a következők: nappali ellátás, étkeztetés, házi segítségnyújtás, családsegítés, gyermekjóléti szolgáltatás.

Önkormányzati működtetésű a több telephelyen működő Négy Évszak Óvoda és Bölcsőde. 2014. évtől a Napközi Konyha üzemeltetése is ide tartozik. Önkormányzati tulajdonú nonprofit kft. üzemelteti a városi művelődési központot is. Ugyancsak önkormányzati működtetésben van a városi könyvtár, a Központi Orvosi Ügyeleti Szolgálat. A pályázati forrásból felújított önkormányzati tulajdonú szakrendelőt a Vis Medica Kft. és a Dr. Csernai Katalin Kft. működteti. Az intézményben 2013 óta nappali kórház is üzemel. A mezőkovácsházi valamint a végegyházi önkormányzatok tulajdonában álló Mezőkovácsházi Vízmű Kft. működteti a Borostyán Camping és Strandfürdőt.

A mezőkovácsházai tankerülethez 7 iskola és egy tagiskola tartozik. 4 iskolának a fenntartása, 3 iskola és a tagiskola fenntartása és működtetése tartozik feladataink közé. A medgyesegyházi iskola tagiskolája működik Medgyesbodzásán. Mezőkovácsházán a Csanád Vezér Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, valamint a Hunyadi János Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium tartozik a tankerülethez, önkormányzati feladat csak a használatra átadott ingatlanok működtetése maradt.

1.10.7Energiagazdálkodás

A városban a gázszolgáltatást az NKM Földgázszolgáltató Zrt. végzi, míg az elektromos áramellátást az NKM Áramszolgáltató Zrt. biztosítja. A városi önkormányzat az elmúlt években komoly erőfeszítéseket tett az energiagazdálkodáshatékonyságának javítására. Mezőkovácsházán az elmúlt években gázfűtés kiváltása történt meg 3 db önkormányzati épületben faelgázosító kazánokkal, melyek tüzelőanyagát (szalmabrikett)saját üzemben állítja elő az önkormányzat, közmunkaprogram keretében. (Napközi Konyha 2 db, 2. sz. Óvoda 1 db, 3. sz. Óvoda 1 db, összesen 4 db Vigas 60 LC típusú faelgázosító kazánkerült beépítésre.) A 4. sz. Óvoda épületében a gázkazán helyett 1 db automata pellet tüzelésű kazán került beépítésre.

Az Integrált Szolgáltató Központ új építésű épületébe gáz már nem is került bevezetésre, 1 db automata pellet tüzelésű kazán lett beépítve. A 2014-2020-as időszak fejlesztési programját megalapozó helyzetelemzés készítésének időpontjában támogatott pályázattal rendelkezett az önkormányzat 5 db önkormányzati épületen (Napközi Konyha, Rendelőintézet, Integrált Szolgáltató Központ, Bölcsőde, 1. sz. Óvoda) napelemek telepítésére. Szintén elnyert pályázatból valósulhatott meg még 2015. évben a Járási Hivatal és a Polgármesteri Hivatal épületeinek kombinált energetikai korszerűsítése, napelemek telepítésével együtt. Fentieken túl a Polgármesteri Hivatal, az Általános Iskola és a Művelődési Központ épületének nyílászáró cseréje és fűtéskorszerűsítése is megvalósult. A fűtéskorszerűsítés keretében modern kondenzációs gázkazánok, új és egyedileg szabályozható fűtőtestek és automata szabályozás került kiépítésre ezen épületekben. Komplex, energetikailag is teljesnek tekinthető felújításon esett át a Rendelőintézet és az 1. sz. Óvoda épülete. Itt az előzőeken túlmenően teljes hőszigetelő rendszerek is beépítésre kerültek. Az új építésű Bölcsőde épülete mindenben megfelel a hőtechnikai előírásoknak.

Az önkormányzat 2017-ben a „Mezőkovácsházi Városi Könyvtár energetikai korszerűsítése” című projekt megvalósítására mintegy 67 millió forint támogatást nyert. A beruházás keretében falak hőszigetelésére, nyílászáró cserére valamint többek között napelemes rendszer kiépítésére került sor.

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A 2001. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény az önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása.

Tágabb értelemben a településüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is.

A helyben elérhető humán közszolgáltatások kapcsán ki kell emelnünk a Mezőkovácsházi Humán Szolgáltató Központot, mely több intézményegységben látja el feladatait. Ezek közül ki kell emelni a Napközi Konyhát, ahol eszközbeszerzéssel, felújítással, korszerűsítéssel kapcsolatos fejlesztések már zajlottak le, ugyanakkor az épületen további korszerűsítés, energetikai fejlesztés lehet szükséges. A Táncsics utcai Idősek Klubjában demens ellátás került volna kialakításra 10 férőhellyel, azonban a megvalósult projekt költségvetési keretei közé már nem fért bele a tálaló konyha, étkező és kiszolgáló helyiségek kialakítása, ezért itt idős ellátás került engedélyezésre. Ugyanakkor kijelenthető, hogy továbbra is indokolt a demens ellátás kialakítása, illetve ugyanezen telken egy bentlakásos ellátás, új épület kialakítással. A Támogató Szolgálat, a Család és Gyermekjóléti Szolgálat, valamint a Család és Gyermekjóléti Központ ugyancsak fontos, a helyiek életminőségét javító meghatározó szolgáltatásokat nyújt Mezőkovácsházán. Szociális területen a közszolgáltatásba bevont külső szervezetek között az Adományok Háza Egyesületet kell megemlíteni.

Mezőkovácsházán az önkormányzat további településüzemeltetési feladatokat feladat-ellátási szerződés keretében a Mezőkovácsházi Vízmű Kft-vel látta el. A 342/2014. (VIII.28.) számú kt. határozat értelmében a cég feladatai közé tartoznak az alábbi feladatok:

- lakásgazdálkodás
- üdülési feladatok, szállás szolgáltatás
- egyéb ingatlan üzemeltetés
- zöldterület gazdálkodás
- köztisztasági tevékenység
- közút, kátyúzás,
- fűtési szolgáltatás az önkormányzat által kijelölt intézményeknél, brikettgyártás

A Kft. tulajdonosa 90%-ban Mezőkovácsháza Város Önkormányzata és 10%-ban Végegyháza Község Önkormányzata. A Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft-t a Mezőkovácsházi Vízmű Kft. egyes tevékenységeinek jogutódjaként – 2015-ben Mezőkovácsháza Város Önkormányzata hozta létre. A folyamatosan fejlődő cég tevékenységi köre elsőként a közmunkaprogramok koordinálásával majd az 5800 Mezőkovácsháza, 2429 helyrajzi számon nyilvántartott ipari park kezelési feladataival

egészült ki. A bővülő feladatkör részeként rendszeresen a Kft. végzi az önkormányzati tulajdonú bérházak műszaki felülvizsgálatát, a beruházási munkálatok tervezését, lebonyolítását és műszaki ellenőrzését. Az önkormányzat megbízásából a Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft. végzi a városi utak felújításának, a kerékpárutak építésének feladatait. A társaság feladatainak körébe tartozik a Vásárcsarnok, valamint a Borostyán Camping és Strandfürdő üzemeltetése is.

Kalocsa Róza Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság

Az intézmény alapítója Mezőkovácsháza Város Önkormányzata, a társaság működési területe alapvetően a Mezőkovácsházi Művelődési Központ működtetésére terjed ki.

Mezőkovácsházi Városi Könyvtár

Az intézmény alapítója Mezőkovácsháza Város Önkormányzata, alaptevékenysége a könyvtári tevékenység, könyvtári szolgáltatások nyújtása, könyvtári állományok nyilvántartása, gyarapítása.

Mezőkovácsházi Négy Évszak Óvoda és Bölcsőde

Az intézmény alapítója Mezőkovácsháza Város Önkormányzata, alapfeladata az óvodai nevelés, gyermekek napközbeni ellátása, gyermekek étkeztetése.

Mezőkovácsházi Csanád Vezér Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Az iskola alapítója a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, működtetője Mezőkovácsháza Város Önkormányzata, üzemeltetője a Humán Szolgáltató Központ.

Az önkormányzat kötelező közzolgáltatásai közül szerződéses jogviszonyban kerül ellátásra néhány feladat.

- Temetkezési szolgáltatás

A Tajki és Társa Bt. végzi kegyeleti közzolgáltatási szerződés alapján. A szerződés hatálya 2023. április 30-án telik le. A temetkezésszolgáltató a szerződésben rögzített feladatait időarányosan teljesítette, évente rendszeresen beszámol tevékenységéről a képviselő-testületnek.

- Települési szilárd és folyékony hulladék gyűjtése, kezelése

A település szilárd hulladék szállítását, elhelyezését – mint kötelező közzolgáltatást – az Orosházi Városüzemeltetési Zrt. látja el. A szerződés (közzolgáltatás) időtartama 2014. március 31-ig tartott. A rezsicsökkentés miatt kialakult díjak mértéke miatt egyetlen szolgáltató sem tudta elvállalni a tevékenység folytatását, így a Katasztrófavédelmi Igazgatóság kijelölése alapján 2015. április 1-ig továbbra is a Zrt látja el a tevékenységet, mint közérdekű szolgáltató. 2015. április 1-től 2015. június 30-ig terjedő időszakra a feladatot az FBH-NP Nonprofit Kft. végzi, a végleges megoldás érdekében közösségi közbeszerzési eljárás van folyamatban.

- Helyi autóbusz-közlekedés

A Körös Volán Zrt. megállapodás alapján, a helyközi közlekedés keretébe beillesztve látja el a város közigazgatási területén belül a helyi autóbusz-közlekedési feladatokat. A járatok kialakításánál figyelembe veszi a lakossági, önkormányzati igényeket.

- Víz-, és csatornaszolgáltatás

A Mezőkovácsházi Vízmű Kft. a települési víz- és csatornaszolgáltatást 2010. június 1-től látja el, Végegyházán 2011. január 1-től vette át a szolgáltatást. A Kft. tevékenységi köre folyamatosan bővült. A fürdő-kemping üzemeltetés, a start közmunkaprogram, és a Meszolgker Kft. valamennyi tevékenysége átkerült a céghez. Több kormányzati intézkedés is hátrányosan érintette a Kft. tevékenységét, hiszen csak nagyméretű cégek kapnak üzemeltetési engedélyt, így a település víz és csatornaszolgáltatás terén kénytelen volt csatlakozni a Gyulai Közülemi Kft.-hez.

- Fürdőés kemping üzemeltetés

A komplexumot 2010. évtől szerződés alapján a Mezőkovácsházi Vízmű Kft., illetve 2015 óta a Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft. üzemelteti.

- Állati hulladékkal kapcsolatos feladatok, gyepmesteri feladatok

Gáspár Tamás egyéni vállalkozó végzi az Önkormányzattal kötött szerződések alapján.

- Folyékony hulladék kezelése

A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz összegyűjtését és elszállítását az Önkormányzattal kötött szerződés alapján Szikszai László egyéni vállalkozó végzi.

Mezőkovácsházán a digitális önkormányzati szolgáltatások a <https://varos.mezokovacshaza.hu/> felületen keresztül érhetőek el. A városi honlapról nyomtatványok tölthetők le (<https://varos.mezokovacshaza.hu/letoltheto-nyomtatvanyok/>), emellett helyi adónyomtatványok illetve az önkormányzat működésével kapcsolatos általános információk (pl. fejlesztési dokumentumok) is hozzáférhetők a honlapon.

2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1 A vizsgált tényezők elemzése, egymásra gyakorolt hatásuk összevetése

2.1.1 Településhálózat

Mezőkovácsháza az országos városhálózat fontosabb városfejlődési tengelyeitől elszakadva, városhiányos térségben fekszik. Az Arad elcsatolásával kialakult urbanizációs vákuum kitöltése az elmúlt közel száz évben nem történt meg maradéktalanul, holott erre már a két világháború között és a szocializmus éveiben is történtek erőfeszítések. A település egyes központi funkciói azonban kétségtelenek, járási és kistérségi székhely. Vonzáskörzetének első szintje a közvetlenül szomszédos települések felé markánsan jelentkezik, azoktól távolodva gyorsan csökken. A településen Orosháza és Békéscsaba napi szintű vonzása érzékelhető, a másodlagos megyei centrum Gyula szerepe főleg az egészségügy terén nagy. A felsorolt városok elérhetősége meglehetősen rossz, úgy az úthálózat szerkezete, mint annak állapota miatt. A térség úthálózatának problémái rendkívül kedvezőtlenül befolyásolják a település fejlődési lehetőségeit.

A járás valamennyi városáról, így Mezőkovácsházáról is elmondható, hogy területükön elhelyezkedő városi funkciók száma relatíve alacsony, vagyis a járás területén nem található egy olyan város sem, ahol helyben elérhető valamennyi városi szintű intézmény, szolgáltatás. Funkcionális szempontból legkedvezőbb helyzetben a járásközpont, Mezőkovácsháza van. A településen a városi funkciók közül a humán szolgáltatási (oktatás, szociális ellátás, egészségügy), a közigazgatási (polgármesteri hivatal, járási hivatal), valamint a gazdasági (ipari park) funkciók említendők meg. Ezek megléte azonban nem elégséges a járásközponti szerepkör maradéktalan betöltéséhez.

2.1.2 Társadalom

A városi népesség számának alakulását alapvetően a természetes népmozgalom és a vándorlási folyamatok határozzák meg. Az élveszületések és halálozások különbözeteként számított természetes szaporodás és fogyás mutatója 2010 és 2020 között végig negatív volt a városban, azaz a halálozások száma minden évben meghaladta az élveszületéseket. A helyzetelemzésben vizsgált adatok megerősítették, hogy a települési népességfogyás hátterében mind a természetes fogyás és a lakosság erőteljes öregedése, mind pedig az erőteljes elvándorlás meghúzódik. Ez a tendencia nehezen visszafordítható, és a lassítása érdekében is komoly erőfeszítéseket kell tennie az önkormányzatnak. Kijelenthető, hogy a népességmegtartás érdekében a korábbiakhoz hasonlóan komplex eszközrendszert kell a városnak bevetnie.

A képzettség vizsgálatánál továbbra is a 2011-es népszámlálási adatokra támaszkodott az elemzés, vagyis továbbra is igaz a 2014-2020-as ITS-t megalapozó vizsgálat megállapítása, mely szerint

„...2001 és 2011 között Mezőkovácsháza népességének képzettségi szintje jelentősen emelkedett, ugyanakkor a város népességének iskolázottsága valamennyi mutató vonatkozásában elmarad a megyei és országos szinttől.

Foglalkoztatás tekintetében Mezőkovácsházán a megyei és országos tendenciák érvényesültek. Az álláskereső (munkanélküliek) száma a 2008-2009-es gazdasági válság idején jelentősen megemelkedett, ennek hatása egyértelműen érezhető még a 2010-es adatokon is. Ezt követően 2016 folyamatos, határozott csökkenés látszik a munkanélküliek számában, ami a javuló gazdasági helyzetnek és a különböző foglalkoztatási kezdeményezéseknek (közmunka program, paktum programok, stb.) egyaránt köszönhető. A 2017-2018-as álláskeresői adatok kismértékű emelkedést mutatnak, majd a 2019-es és 2020-as erőteljesebb növekedésben a COVID 19 pandémia kedvezőtlen gazdasági hatásai mutatkoznak meg. Összességében megállapítható, hogy bár időszakosan rögzíthetők kedvező tendenciák, összességében a munkaerőpiaci folyamatok továbbra is kedvezőtlenül alakulnak a városban és vonzáskörzetében.

2.1.3 Gazdaság

Gazdasági teljesítményét tekintve a térség és a járásközpont is elmarad a megyei és az országos átlagértékektől. Mezőkovácsházán, összhangban a megyei adatokkal – kimagasló a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban működő cégek száma, de jelentős számú vállalkozás van a mezőgazdaságban valamint a különböző ipari szektorokban is. Ez utóbbiak száma csökkent, míg például a mezőgazdasági cégek száma emelkedett a helyzetelemzés által vizsgált időintervallumban jellemzően csökkent. Egyes mutatók (pl. BHE) tekintetében Mezőkovácsháza adatai egyes járási településektől is elmaradnak.

A térségben vannak az ország legjobb minőségű szántóföldei (átlagosan 34,1 AK), amelyek kiválóan alkalmasak jó minőségű szántóföldi növények termesztésére, valamint az ezen alapuló állattenyésztésre. A relatíve kedvező adottságok (pl. fürdő) ellenére a turizmus és általában a szolgáltató szektor súlya nem meghatározó a városban, kevés a szálláshely és a turisztikai attrakciók fejlesztése is részben még a jövő feladata. A szektor ráadásul a koronavírus járvány miatt rendkívül nehéz helyzetbe került, ami a bővülést tovább nehezíti. Fontos ugyanakkor, hogy az ipari infrastruktúra fejlesztésére komoly lépések történtek az elmúlt években.

Általában kijelenthető, hogy nem települt meg a városban jelentősebb, magas hozzáadott értéket képviselő cég, mint ahogy a külföldi tőke is ez idáig elkerülte Mezőkovácsházát. A térség adottságai nem kedveznek a befektetők idevonzásának, letelepítésének. A térség rossz elérhetőségi viszonyai mellett a helyi munkaerő alacsony képzettsége is problémát jelent.

Mindezek ellenére a helyi vállalkozások több fejlesztést is lebonyolítottak az elmúlt években, hiszen járási szinten a Mezőkovácsházán nyertes EU-s projektek az összes járási támogatott fejlesztés mintegy 30%-át teszik ki. A megítélt támogatás mértéke Mezőkovácsházán eléri a járási vállalkozások részére megítélt támogatás 38%-át (717 millió forint).

Kijelenthető tehát, hogy miközben a helyi vállalkozások komoly fejlesztéseket hajtanak végre, a gazdasági ökoszisztéma komplex fejlesztésének még csupán a kezdeti lépései történtek meg.

Remélhetően a jövőben az ipari park fejlesztése, esetleg a helyi munkaerő képzését segítő programok vonzóvá teszik a várost a potenciális befektetők számára.

2.1.4 Infrastruktúra

A kiegyensúlyozott költségvetéssel működő önkormányzat az intézményfejlesztés kapcsán fontos célokat tűzött ki a gazdasági programban. Ezzel összhangban számos komoly beruházást végrehajtottak Mezőkovácsházán, így többek között megújult a városi könyvtár épülete is.

Közszolgáltatások terén a városban mind az oktatás-, mind pedig az egészségügyi- és szociális szektor jelen van, a helyi igények kielégítésére elegendő kapacitással.

Mezőkovácsháza egy-egy fontos vasúti és közúti tranzitfolyosó közé esik. A TEN-T maghálózati elemeknek besorolt M5-M43 autópályák és a Budapest - Lökösháza vasútvonal egyaránt az EU magzóna és Dél-Erdély/Bukarest/Constanta/Bulgária/Törökország között teremt igen fontos kapcsolatot, ezek a folyosók jelenleg is fejlesztés alatt állnak. Fontos lenne a minőségi ráhordó hálózat megléte. Mezőkovácsháza számára kulcskérdés a megyeszékhely és az M44 autótút elérése is, továbbá a közeli Arad, illetve a kicsit távolabbi Szeged megközelítése.

A belterületi kerékpáros infrastruktúra fejlesztésében komoly előrelépés történt Mezőkovácsházán, ugyanakkor a hasonló beruházások folytatása mindenképpen indokolt a jövőben. Ugyanígy a közúti közlekedés bel- és külterületi infrastrukturális feltételeinek további javítása, az alternatív közlekedési módok esetleges elterjedése nagyban segítheti a térség népesség megtartó és tökevonzó erejének javítását.

2.1.5 A területrendezési és településrendezési tervek összhangja

Amint azt a 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS megalapozó vizsgálata is felhívja a figyelmet, Mezőkovácsháza Város területén az alábbi hatályos településrendezési eszközök érvényesek:

- Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve, Településszerkezeti Terv 2004.
- Mezőkovácsháza Város Településrendezési Terve, Szabályozási Terv 2004.
- Mezőkovácsháza Város Helyi Építési Szabályzata 2004.

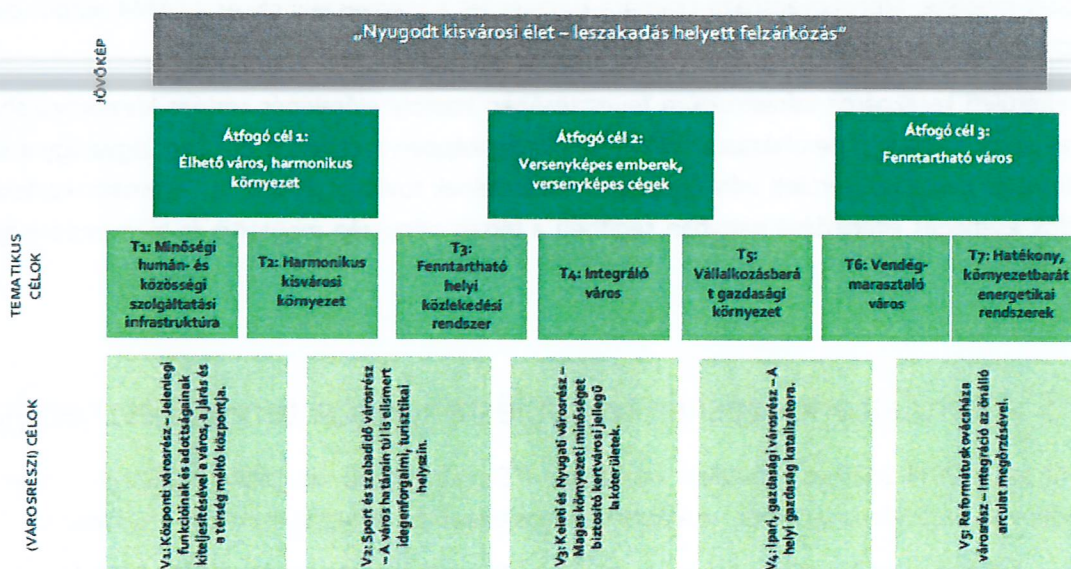
Jelen dokumentum készítése során a képviselőtestület a település helyi építési szabályozásáról szóló 46/2004. (XII. 31.) rendelet a 20/2008. (VI. 30.) ÖR., 24/2009. (X. 27.) sz. kt., 15/2010. (VIII. 5.), 21/2016. (XI. 29.), 26/2018. (XII. 18.), 14/2021. (IX. 02.), 19/2021. (X. 26.) sz. önkormányzati rendelettel egységes szerkezetben áll rendelkezésre.

A 2004-ben elkészült három dokumentum és azok alátámasztó munkarészei együttesen képezik a Településrendezési Terv (Terv) anyagát. Mivel a hatályos településfejlesztési koncepcióhoz korábban nem készült régészeti és építészeti szempontú örökségvédelmi hatástanulmány, a Terv alátámasztó munkarészei ezt is tartalmazzák.

Mezőkovácsháza hatályban lévő Helyi Építési Szabályzatát (HÉSZ) Mezőkovácsháza Város Önkormányzata Képviselő-testülete a 46/2004. (XII. 31.) önkormányzati rendelettel fogadta el. Jelen megalapozó vizsgálat készítésével egy időben-folyamatban van a HÉSZ felülvizsgálata, módosítása. Az aktualizálás oka a 2402.hrsz alatti Tárház „ipari Gip-1 építési övezet bővítése, annak kiegészítése a Tárháztól északra fekvő ingatlanokra. A jelenlegi „gazdasági Gksz-3” építési övezetbe sorolt terület övezeti besorolását át kell minősíteni „ipari Gip-1” besorolású építési övezetbe. A módosítás célja, a tárházat megközelítő ipari út építése, hogy a lakóterületekről a forgalom át kerüljön a megépítendő útra.

2.1.6 A hatályos településfejlesztési koncepció, a hatályos integrált településfejlesztési stratégia és a tervezet összhangja

Az alábbi ábra Mezőkovácsháza Város hatályos IT S-ének célrendszerét foglalja össze. A korábban nevesített célok és jelen tervezet megállapításai több ponton is illeszkedést mutatnak.

10. táblázat Településfejlesztési dokumentumok célja (forrás: Mezőkovácsháza Város hatályos ITS)

Noha Mezőkovácsháza elhelyezkedése a dinamikus fejlődésnek nem kedvez, a közlekedési kapcsolatok megújítása folyamatos (T3. Tematikus cél). A helyben elérhető közszolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztésére példák és komoly jövőbeni törekvések vannak (T1. Tematikus cél), és ugyanez igaz a helyi gazdaság feltételrendszerének javítására is (T5. És T6. Tematikus célok). A városi környezet folyamatosan újul meg Mezőkovácsházán, ami T2. Tematikus céllal mutat illeszkedést.

3 HELYZETÉRTÉKELO MUNKARÉSZ

3.1 A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

3.1.1 A folyamatok értékelése

A várost és térségét évtizedek óta kedvezőtlen demográfiai folyamatok jellemzik. Mezőkovácsháza lakossága folyamatosan csökken, 2010 és 2020 között 7,76%-kal esett vissza a lakónépesség Mezőkovácsházán, ami háromszorosa az országos népességfogyásnak, ugyanakkor nem éri el a Békés megyei fogyás szintjét. Ezzel párhuzamosan a lakosság korfája is idősödő tendenciát mutat, hiszen a 2020-as KSH T-Star adatokat összevetve láthattuk, hogy a mezőkovácsházai lakosságon belül a 0-14 évesek aránya az elmúlt mintegy 20 év során 5%-ot meghaladó mértékben csökkent, amely mellett a 65 év felettiek arányának növekedése is szembetűnő (5,5%). Mindez a természetes fogyás országos átlagot meghaladó mértékét vetíti előre. A népességcsökkenés másik oka az elvándorlás, melynek egyenlege ugyancsak évtizedek óta negatív a városban.

Az iskolázottság kapcsán már kedvezőbb tendenciákról lehet beszámolni, hiszen mind az általános iskolai, mind pedig a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya nőtt a városban az elmúlt években.

A foglalkoztatási mutatók Mezőkovácsházán azt mutatják, hogy a város ebből a szempontból sérülékeny területnek számít. A nyilvántartott álláskeresők száma a vizsgált időszakban ugyan kedvezőbben alakult Mezőkovácsházán a járás egészére vonatkozó értékeknél, ám a kedvezőtlen folyamatok – pl. a 2019-es járvány – erőteljesebben fejtik ki negatív hatásukat a városban az országos átlaghoz viszonyítva.

Mezőkovácsháza komoly történeti hagyományokkal, erős helyi identitással rendelkező település. A város közösségei ápolják e tradíciókat, és őrzik a város múltját. A civil szervezetek közül több folyamatosan együttműködik az önkormányzattal, támogatja annak fejlesztési, értékmegőrző tevékenységét. A civil szervezetek működését nagyban befolyásolja az önkormányzat gazdasági ereje, támogató képessége ezzel együtt a jövőben – a város arculatának építése, a helyi közösségek erősítése érdekében – erre a területre továbbra is szükséges erőforrásokat csoportosítani.

A város humán infrastruktúrája alapvetően kielégíti a helyi igényeket. Az óvodai férőhelyek száma hosszabb időtávban stagnál, ezek kihasználtsága folyamatosan magas, 80% körül alakul. Az általános iskolai és középiskolai tanulók száma ugyanakkor folyamatosan csökken, amihez a bejáró tanulók számának visszaesése is társul. A szociális- és egészségügyi intézményrendszer szolgáltatásai megfelelő színvonalúak, ugyanakkor az infrastruktúra fejlesztésére a jövőben is szükséges forrást biztosítani.

Mezőkovácsháza helyi gazdasági ökoszisztémájában a kisvállalkozások dominálnak, hiányoznak a helyi gazdaságból a húzóágazatokban tevékenykedő nagyvállalatok, az olyan multinacionális cégek,

melyek alvállalkozói láncokon, beszállítóikon keresztül dinamizáló hatást gyakorolhatnának egy szélesebb vállalkozói körre. A Mezőkovácsházi járásban mindemellett hagyományosan decentralizált a gazdaság, hiszen az itt található városok önálló mikrotérségi centrumként működnek. A város gazdasági ereje részben emiatt egyes mutatók tekintetében még járási viszonylatban is gyengének mondható, hiszen amint láthattuk, például az egy lakosra jutó BHÉ alakulása kapcsán is több település megelőzi a járásközpontot.

A helyi gazdaság szerkezetében jelentős előremozdulást hozhat, ha az ipari parkba sikerül befektetést vonzani. Ugyanígy hozzájárulhat a helyi vállalkozások versenyképességének javulásához a digitális átállásban való részvétel. Bár továbbra is jelentős szerepet tölt be a város gazdaságában, a mezőgazdaság súlya mintha csökkenne, ezt jelzi a működő társas vállalkozások számának csökkenése is. A szolgáltató szektor alapvetően a helyi igényeket elégíti ki, a turizmus szerepe – a kedvező helyi adottságok ellenére – marginális, a vendégek és a vendégéjszakák száma is rendkívül alacsony. Ennek megfelelően szálláshely kapacitás sem épült ki a városban, és a turisztikai vonzerők sokszínűségének hiánya is gondot jelent. Ezen jelentős mértékben változtatna olyan lokális, vagy megyei rendezvények szervezése, melyek hosszabb távon jelentős látogatószámot generáló attrakciókká nőhetné ki magukat.

A városnak a megye DK-i részén fontos szerepe van a közlekedés-szerkezetben, miután a város közigazgatási területén áthaladóúthálózat egyben a térségi kapcsolatok (országhatáron túlnyúló) meghatározóútvonala jelenleg és távlatban is. A település Békéscsabától 45 km-re délre található. A román határ a várostól mintegy 20 kilométerre található. Az elmúlt években megépült M43-as autópálya, valamint M44-es gyorsforgalmi út részben javította a város közúti megközelíthetőségét, ugyanakkor a helyi gazdaság fejlődésére ezek a beruházások még nem fejtettek ki közvetlen pozitív hatást.

Mezőkovácsháza Város költségvetése az elmúlt évek (2015-2018) vonatkozásában kiegyensúlyozottnak tekinthető. 2019-ben és 2020-ban ugyanakkor az önkormányzati kiadások meghaladták a bevételeket. A költségvetés helyzetének javítása a kiadások csökkentésével vagy bevételek növelésével érhető el. Az önkormányzat számára elsődleges szempont a közszolgáltatások színvonalának növelése, ami nem teszi lehetővé a működési költségek jelentős mértékű csökkentését, illetve az ehhez szükséges beruházások elhalasztását.

A helyi foglalkoztatáspolitikai markáns elemét képezi a közmunkaprogram, ami hosszabb ideje sikerrel működik Mezőkovácsházán. A helyzetelemzésben vizsgált időszakban összességében mind a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatásban, mind az országos közfoglalkoztatási programban és a járási közfoglalkoztatási programban résztvevők száma csökkent Mezőkovácsházán.

Az elmúlt években Mezőkovácsháza Város Önkormányzata számos a települési környezet fejlesztését, a helyben elérhető települési szolgáltatások minőségének javítását célzó beruházást hajtott végre. Ehhez társultak azok a gazdaságfejlesztési projektek, melyek a város vonzerejét javíthatják. A városba jelentős mennyiségű Európai Unió támogatás érkezett a múltban és a 2021-2027-es fejlesztési időszakban is komoly mértékű külső forrás bevonásával lehet kalkulálni. Mezőkovácsháza gazdaságfejlesztési programja megfelelő alapot biztosít ezekhez a fejlesztésekhez.

A településüzemeltetési szolgáltatások terén kulcsszereplő az önkormányzat által 2015-ben létrehozott Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft. A gazdasági társaságot az alapító azzal a céllal hozta létre, hogy biztosítsa Mezőkovácsházán az önkormányzati tulajdonú lakások

üzemeltetési feladatait, azaz a számviteli ügyintézés és a tulajdonos felé a havonkénti elszámolás elkészítését. A folyamatosan fejlődő cég tevékenységi köre elsőként a közmunkaprogramok koordinálásával majd az 5800 Mezőkovácsháza, 2429 helyrajzi számon nyilvántartott ipari park kezelési feladataival egészült ki. A bővülő feladatkör részeként rendszeresen a Kft. végzi az önkormányzati tulajdonú bérlakások műszaki felülvizsgálatát, a beruházási munkálatok tervezését, lebonyolítását és műszaki ellenőrzését. Az önkormányzat megbízásából a Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft. végzi a városi utak felújításának, a kerékpárutak építésének feladatait. A társaság feladatainak körébe tartozik a Vásárcsarnok, valamint a Borostyán Camping és Strandfürdő üzemeltetése is.

3.1.2 A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése (SWOT)

Társadalom, humáninfrastruktúra

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- A népesség iskolai végzettségi mutatói javulnak - A helyi igényeket kielégítő humán infrastruktúra - Aktív, az önkormányzattal együttműködő civil szervezetek - Erős helyi identitás, aktív helyi közösségek	- A természetes fogyás és elvándorlás következtében csökkenő népesség - Öregedő lakosság - A humán szolgáltatások infrastrukturális háttere fejlesztendő - Hosszabb távon az országos átlagnál jelentősen kedvezőtlenebb munkanélküliségi mutatók - Az országos átlagtól elmaradó jövedelmi helyzet
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- A demográfiai tendenciák javulásához hozzájárulhatnak az aktív munkaerő-piaci beavatkozások - A települési identitás erősítése és a város népességmegtartó képességének javulása	- A népesség további öregedése a természetes fogyás és az elvándorlás következtében - Foglalkoztatási, munkaerőpiaci problémák továbbra is fennmaradnak - A civil szervezetek tevékenysége ellehetetlenül forráshiány miatt - A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változásával a település pénzügyi mozgástere szűkül

Gazdaság

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Fejlődő üzleti infrastruktúra - A városban működő cégek folyamatosan fejlesztenek - Kedvező adottságok a turisztikai ágazatban - A térségben vannak az ország legjobb minőségű szántóföldjei	- Az agrárium súlya csökken a helyi gazdaságban - Alacsony tőkeutatók a helyi cégeknél - Kedvezőtlen munkaerőpiaci viszonyok - Közép- és nagyvállalkozások alacsony száma - Nem települt meg a városban jelentősebb, magas hozzáadott értéket képviselő cég - A város közlekedési kapcsolatai további fejlesztésre szorulnak
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- Helyi KKV-k hálózatos együttműködésének erősítése (klaszterek) - A megújuló energiaforrások széleskörű hasznosítása a gazdaságban - A digitalizáció erősítése a helyi vállalkozók körében	- Az elvándorló munkaerő tovább szűkíti a betelepülni szándékozó vállalkozások mozgásterét - A gazdaságfejlesztési célú EU-s források a fejlettebb térségekben koncentrálnak - A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változásával, a csökkenő helyi adóbevételek miatt a település pénzügyi mozgástere szűkül

Intézményrendszer

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Az önkormányzat hatáskörébe tartozó közszolgáltatások megfelelően működnek	- Az intézményi infrastruktúra egy része műszakilag nem felel meg az elvárásoknak - A csökkenő gyermekszám miatt romló kihasználtság (általános iskola és középfokú oktatási intézmény)
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Gazdaság- és vállalkozásfejlesztési funkciók erősítése az	A további feladatelvadás az intézményrendszer elsorvadását eredményezheti

intézményrendszeren belül • Zöld, környezet- és klímabarát fejlesztésekkel az intézmények működési hatékonysága rövidtávon is javítható	• A helyi adóbevételek csökkenése veszélyezteti az intézményrendszer működését • A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változásával a település pénzügyi mozgástere szűkül
--	--

3.1.3 A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

A Településrendezési Tervet a jelenlegi gyakorlat szerint 10 évente szükséges felülvizsgálni. Mezőkovácsháza Tervének átfogó felülvizsgálata tehát már 2014-ben esedékes volt. Jelen megalapozó vizsgálat készítésével egyidőben folyamatban van a HÉSZ felülvizsgálata, módosítása. Az aktualizálás oka a 2402.hrsz alatti Tárház „ipari Gip-1 építési övezet bővítése, annak kiegészítése a Tárháztól északra fekvő ingatlanokra. A jelenlegi „gazdasági Gksz-3” építési övezetbe sorolt terület övezeti besorolását át kell minősíteni „ipari Gip-1” besorolású építési övezetbe.

A hatályos Terv mindezek mellett meglehetősen bőkezű a fejlesztési területek kijelölésében. A kijelölt bővítési területek túlnyomó részét eddig érintetlenül hagyta a város fejlődése, ezek a továbbiakban is rendelkezésre állnak. A Terv esedékes felülvizsgálata során a még igénybe nem vett bővítési területek fenntartása célszerű, mert a jelenlegi jogszabályok az új területek kijelölését a korábbiaknál szigorúbb feltételekhez kötik. Ebben a vonatkozásban mindennek előtt a települési zöldfelület-index megőrzésének kérdésköre, illetve egyes természetvédelmi oltalom alatt álló területek elhelyezkedése jelentkezik, mint korlátozó tényező.

A városfejlesztés rendelkezésére álló fontosabb bővítési területek:

- Tervezett lakóterület Reformátuskovácsháza és a vasútvonal között az Ipari, gazdasági városrészben.
- Tervezett gazdasági területek a vasútvonal mellett és a battonyai út körül az Ipari, gazdasági városrészben.
- Tervezett strand, kemping és sportterület bővítési területek a Szabadidő, sport városrészben.
- Tervezett különleges és üdülőterületek a külterületen.

Jelentősebb, a település növekedését korlátozó tényezők:

- Vasútvonal elhelyezkedése.
- Temetők elhelyezkedése.
- Védőerdők a belterület déli határa mentén.
- Kutaséri csatorna menti ökológiai folyosó a belterülettől délre.
- Száraz-ér menti ökológiai folyosó a belterület nyugati szegélyén.
- Újabb beépítésre szánt területek kijelölésének szigorítása. Zöldfelület-index, Országos és Megyei Területrendezési Terveiben kijelölt kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete.

3.2 Probléma-és értéktérkép

ÉRTÉK		PROBLÉMA		
	MI?	HOL?	MI?	HOL?
Központi városrész				
1.	Kialakult intézményi terület	Hősök tere -Árpád út környezete	Településszerkezetet roncsoló lakótelepi beépítések	Széchenyi lakótelep
2.	Jelentős közparkok	Hősök terén és az Általános Iskola előtt	Településszerkezetet roncsoló intézményi beépítések az 1970-80-as évektől	Áruház, Városháza, Általános Iskola
3.	Legjobb szociális mutatókkal rendelkező városrész	Központi városrész	Megoldatlan közlekedési csomópont	Árpád út - Alkotmány utca sarok
4.	Köszolgáltatási infrastruktúra folyamatosan fejlesztésre kerül (szociális étkeztetés, napközi konyha	Alkotmány u.		

5.	Megújuló, minőségi települési környezet	Árpád köz				
Szabadidő sport városrész						
6.	Fejleszthető sport és rekreációs területek	Strandfürdő, Kemping és Sporttelep	D		Alacsony szálláshely kapacitás	Szabadidő sport városrész
7.	Kiterjedt zöldterületek	Strandfürdő és sporttelep, valamint környezetük				
Keleti városrész						
			E		Szegregálódó területek	Ady Endre – Bem József utca között
Nyugati városrész						
			F		Településszerkezetet roncsoló lakótelepi beépítések	Ifjúsági lakótelep
			G		Településszerkezetet roncsoló kereskedelmi célú beépítések, parkolófelületek	Lidl és Penny Market áruházak
Ipari, gazdasági városrész						

8.	Ipari terület fejlesztése	Rózsa u.	H		Alulhasznosított, barnamezős területek	Vasúterület, Ipari területek
9.	További fejlesztendő területek	Vasút és Battonyai út környezete				
Reformátuskovácsnévárosrész						
10.	Komplex településfejlesztés – szociális városrehabilitáció	Bethlen u.-Móra u. stb.	I		A vasútvonal elvágja a város legnagyobb részétől	Vasútvonal
11.	Hagyományos karakterét őrző	Táncsics utca középű szakasza	J		Legrosszabb szociális mutatókkal rendelkező	Reformátuskovácsnévárosrész
12.	Zöldfelületi tengely kialakításának lehetősége	Reformátuskovácsnéváros, Kunágota csatorna két	K		Gazdasági terület forgalma a lakóutakat terheli	Kodály Zoltán – Bethlen Gábor utca
			L		Szegregálódó területek	Bethlen Gábor – Kodály Zoltán – Móra Ferenc utcák között.

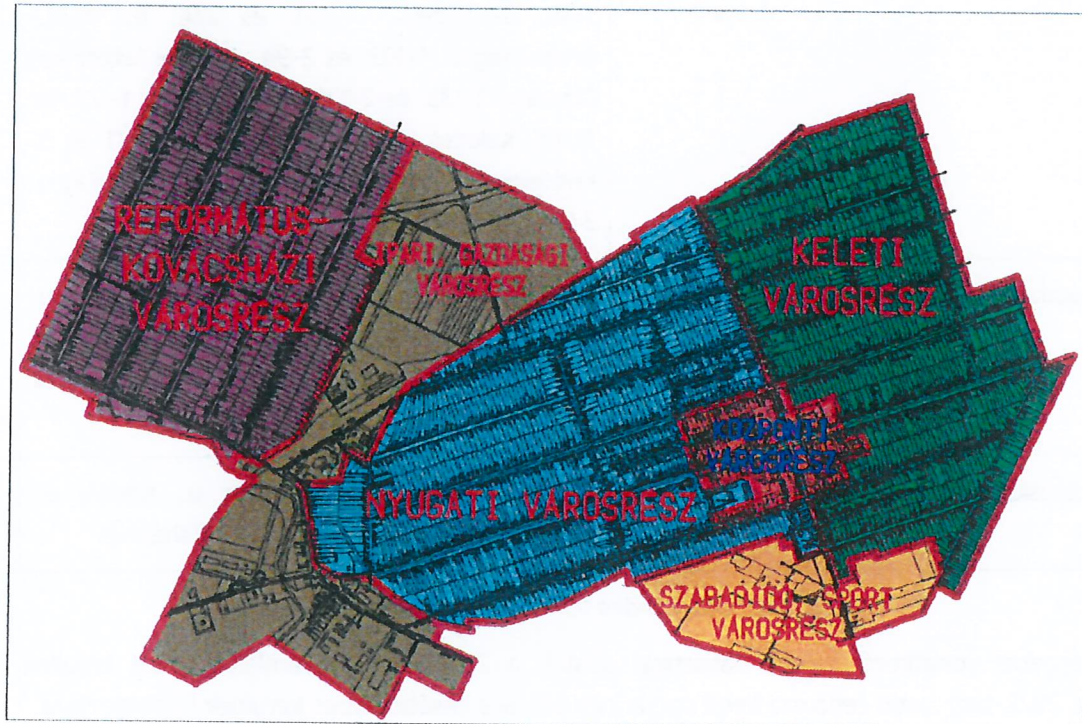
11. táblázat: Mezőkovácsházaprobléma- és értéktérképe(forrás: saját szerkesztés)

52. ábra Mezőkovácsháza probléma- és értéktérképe (forrás: Igazgatási terület TSZT alapján saját szerkesztés)

3.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

3.3.1 Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

53. ábra Mezőkovácsháza városrészei (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

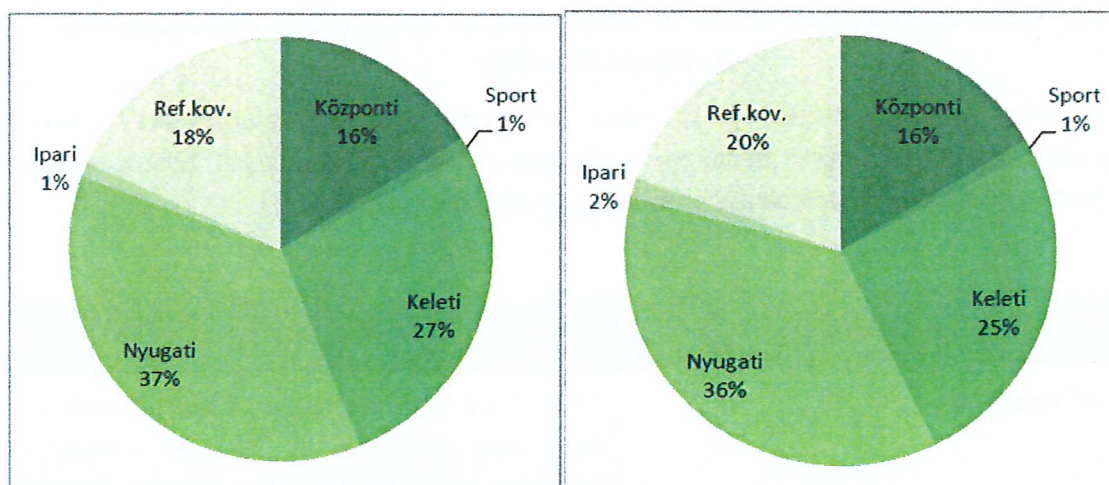
Mezőkovácsháza város 2014-2020-as időszakra vonatkozó, 2017-ben felülvizsgált ITS-ének megalapozó vizsgálata részletesen bemutatja a városban lehatárolt városrészeket. Ezek a területi lehatárolások a 2021-2027-es időszakra is érvényesek, az alábbiak szerint.

Városrész megnevezése	Határoló utcák neve
1. Központi városrész	József Attila u. páratlan oldala a Kossuth u.-tól a Deák u.-ig (1-3.) Fáy u. 1-33 és 2-30-32., Széchenyi lakótelep, Kossuth u. 127-163., Árpád köz, Hősök tere, Hársfa u., Árpád út 147-187/B. és 156-200., Deák u. 122-150.

2. Szabadidő sport városrész	Alkotmány u. 56. – városhatárig
3. Keleti városrész	Bem u., Puskin u., Ady u., Sármezey u. 98-160. és 63-121. Jókai u., Szabadság u. 98-160. és 105/A. és 167. Dózsa u. 130-196. és 135-195., Bajcsy-Zsilinszky u., Béke u. Kossuth u. 174.274. és 165-265., Árpád u. 202-298. és 191-181., Deák u. 168-230. és 149-223. Nyírfu u., Alkotmány u. 2-48
4. Nyugati városrész	Arany János u., Csillag u., Petőfi u., Alkotmány u. 1-49. Sármezey u. 1-61. és 2/A. és 46/A., Szabadság u. 1-103. és 2-94., Ifjúsági lakótelep, Dózsa u. 1-133. és 2-128/A., Kossuth u. 1-123. és 2-168. Kalocsa Róza u., József Attila u. (1. és 3. kivételével 19-ig) Árpád út 1-141. és 2-152., Fáy u. 34-70. és 35-67. Deák u. 1-137. és 4-118.
5. Ipari, gazdasági városrész	Szabadság u. – Ipartelepi út – Móra u. beépítetlen oldalával határolt terület, Hunyadi u., Vásárhelyi u., Rózsa u. Battonyai u., Végegyháza felé a közigazgatási határig
6. Reformátuskovácsházivárosrész	Mikes u., Rákóczi u., Táncsics u., Kodály u., Kinizsi u. Bethlen G. u., Móra u., Orosházi út

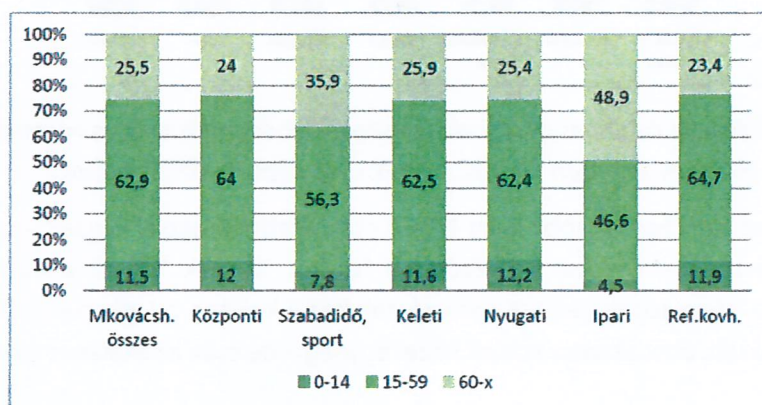
12. táblázat: Mezőkovácsháza városrészeinek lehatárolása

A városrészekre vonatkozó alábbi statisztikai adatok a 2011. évi népszámlálás során kerültek rögzítésre. 2022-ben újabb censusra kerül sor, ennek adatai a későbbiekben kerülnek feldolgozásra.

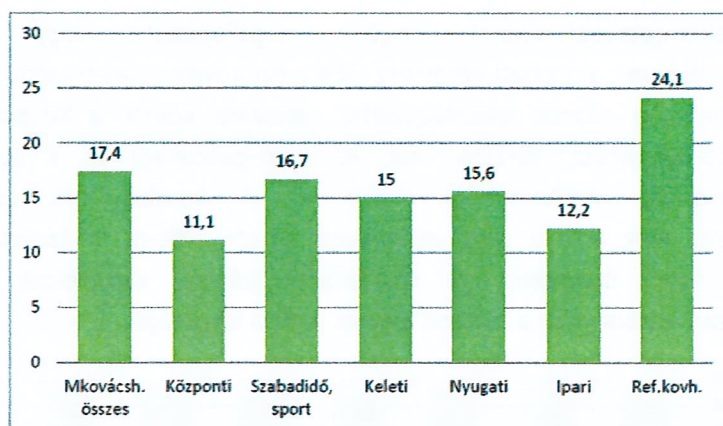
54. ábra: A lakások és a lakónépesség megoszlásának aránya Mezőkovácsháza városrészei között
(Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

A városrészeket lakónépesség szerint vizsgálva megállapítható, hogy egy kiemelkedő népességszámú városrész van, a nyugati városrész (36%), ezt követi a Keleti városrész (25%). Ezeket két másik, nagyságrendileg azonos lakosságszámú városrész követi, a Központi városrész és Reformátuskövácsháza városrész, 16-20% -kal. Az ipari-gazdasági és a szabadidős sport városrészben a lakosság megközelítően 3%-a él. A korábbi IVS adataihoz képest Reformátuskövácsházán élők aránya nőtt valamelyest 18-ról 20%-ra. A lakásszám megoszlása jobbra követi a fenti trendeket. A lakóterületi jellegű városrészek közül egyedül Reformátuskövácsházán alacsonyabb a lakások aránya, mint a lakosságé.

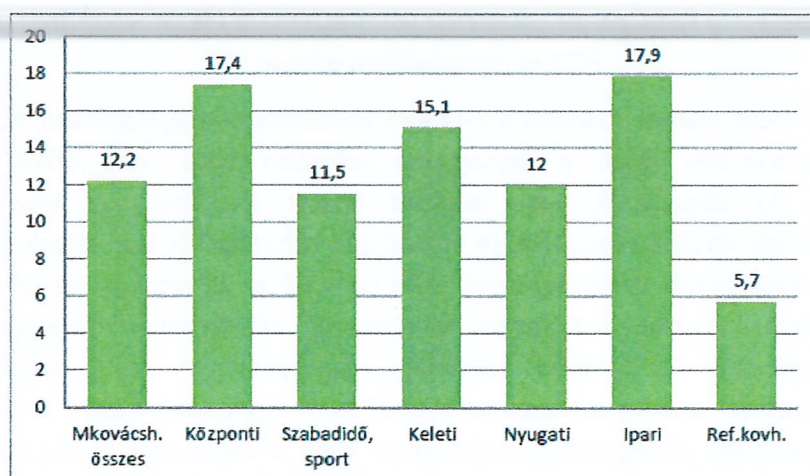
55. ábra: A lakónépesség korcsoportos összetétele városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

A lakónépességben belüli arányát vizsgálva a 0-14 éves korosztályról megállapítható, hogy a Nyugati és Központi városrészben élnek a legnagyobb arányban több mint 12%-t teszik ki a lakónépességnek. Az átlagos 11,5%-os értékhez közelít a Keleti, azt kissé meghaladja Reformátuskövácsháza városrész mutatója. (A szabadidős, külterületi és ipari részek %-os aránya a nagyságrendileg alacsonyabb népesség szám okán nem adnak lehetőséget az összevetésre.) A korábbi IVS időszakában még a Központi városrészben képviseltették magukat legnagyobb arányban a gyerekek. A 15-59 éves korosztály lakónépességben belüli arányát vizsgálva megállapítható, hogy ez az arány a Központi, a Keleti és Nyugati városrészben 62-64%-os, és az általuk képviselt népesség tömeg miatt e szám körül alakul a városi átlag is (62,9%). A szórás a városrészek között nagyobb, mint a 60-x éves korosztály esetében. A 60-x éves korosztály lakónépességben belüli arányának alakulásáról megállapítható, hogy ez az arány a Központi, a Keleti és Nyugati városrészben 24%-26%-os, és az általuk képviselt népességtömeg miatt ez a szám határozza meg a városi átlagot is (25,5%). A szórás a városrészek között kisebb, mint a 15-59 éves korosztály esetében. A lakóterületi jellegű városrészek lakosságának kor szerinti összetételében nincsenek jelentős különbségek, mutatóik egyként romlottak az elmúlt 10 évben, lakosságuk öregedik.

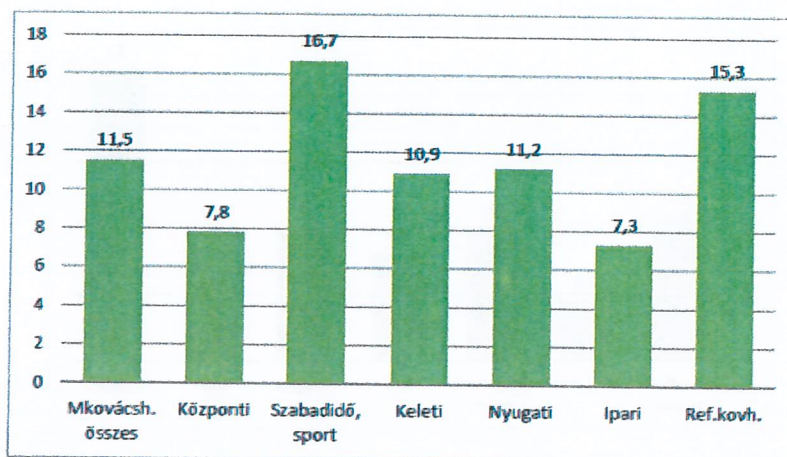
56. ábra: A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

Mezőkovácsházán az aktív korúak több mint 17%-a csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A Központi városrészben ettől jóval kedvezőbb a helyzet, itt csak 11% az alacsonyan képzettek aránya az aktív korú népességben belül. A városrészek közül kirívóan a legkedvezőtlenebb a helyzet Reformátuskovácsházán, ahol az aktív korúak közel egynegyede csak az általános iskolát járta ki.

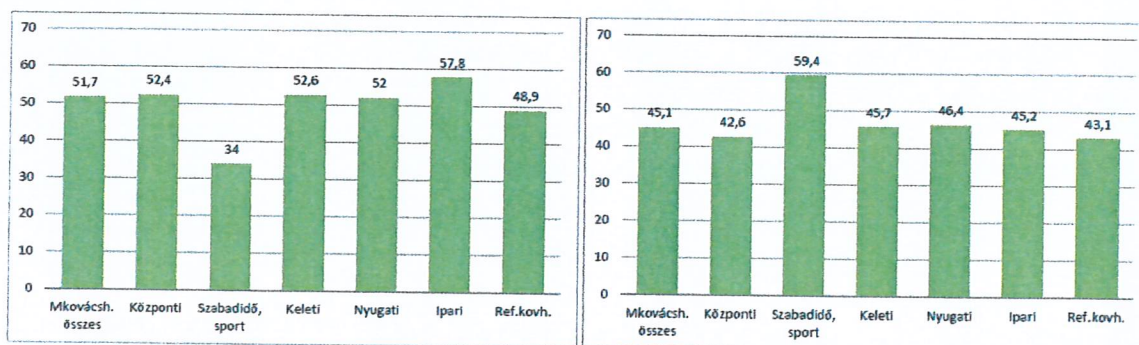
57. ábra: A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

A lakóterületi jellegűs ezért összehasonlítható városrészek közül pozitív irányban kiemelkedik a Központi városrész a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 17,4%-os arányával. Negatív értelemben Reformátuskovácsháza mutatói tűnnek fel, itt a felsőfokú végzettségűek aránya a harmada a központi városrésznek és fele a városi átlagnak.

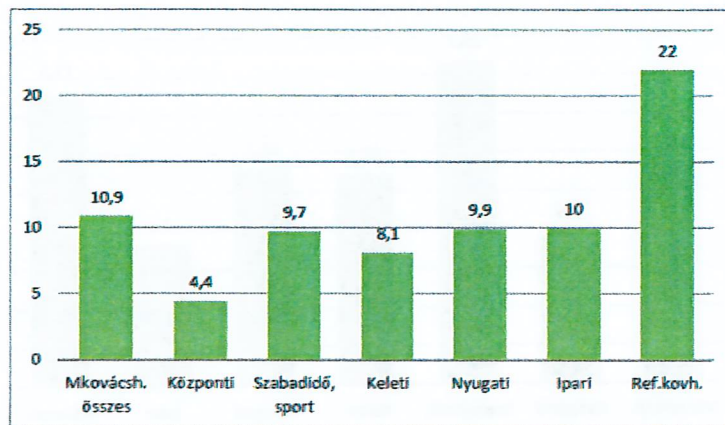
58. ábra: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

Vizsgálva az alacsony iskolai végzettségűeket és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezőket az aktív korúakon belül megállapítható, hogy a legjobb helyzetben a Központi városrész van itt a legalacsonyabb ez az érték 7,8%. Reformátuskovácsháza városrészben a legrosszabb mutató, a legkedvezőbb Központi városrészhez hasonlítva itt 7,3 százalékponttal magasabb az arány. Az iskolázottsági mutatók összességében javultak az elmúlt évtizedben és a városrészek közötti különbségek is mérséklődtek.

59. ábra: A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül és a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

A foglalkoztatottság adatai szintén a fenti trendeket erősítik meg, ami nem véletlen, hiszen a kérdés szoros összefüggésben van az iskolázottság szintjével. A foglalkoztatottak arányát tekintve a lakóterületi jellegű városrészek közül legkedvezőbb a helyzet a Központi városrészben, legkedvezőtlenebb Reformátuskovácsházán. Némileg más a helyzet a foglalkoztatott nélküli háztartások esetében. Itt a Központi és Reformátuskovácsházi városrészek adatainak eltérése csekély. Ebből a szempontból legkedvezőbb a helyzet a Keleti és Nyugati városrészekben.

60. ábra: A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül városrészenként Mezőkovácsházán (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

Kirívók a különbségek a lakások állapotának tekintetében. Az adatok azt mutatják, hogy az egyes városrészek között komoly területi eltérések alakultak ki. A legkedvezőtlenebb mutatókkal bíró Reformátuskovács házi városrészben ötszöröse a műszakilag elavult, félkomfortos, vagy komfort nélküli lakások számának aránya, mint a legjobb helyzetű Központi városrészben és kétszerese a városi átlagnak. Ez jelenti egyfelől Reformátuskovács háza presztízsének igen alacsony voltát és a Központi rész kiugró fejlettségét is Mezőkovácsházán belül. Mindazonáltal a helyzet az utóbbi évtizedben sokat javult, a műszakilag elavult lakások aránya a Központi városrészben harmadára, Reformátuskovács házán a felére csökkent, a városi átlag szintén közel harmadára esett.

3.3.1.1 Központi városrész

61. ábra: A Központi városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

A városrész jellemzői, funkció ellátottság

Mezőkovácsháza központi intézményterületét foglalja magában. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. A szocializmus éveinek városfejlesztése következtében azonban, funkcionális értelemben Szerkezeti tengelye az Árpád utca és az erre merőleges Alkotmány utca, ezek metszéspontjában alakult ki a parkosított Hősök tere, amely Mezőkovácsháza főterének tekinthető. Parkosított területek vannak a XIX. század végén épült templom körül és az Árpád utca intézménysora előtt. A közterületek térfalai a XX. század második felének építési tradíciókat nem tisztelő beépítési módjai következtében több helyen feloldódtak, határozatlanná váltak. Különösen súlyosan sérült eredeti településszerkezete a Széchenyi lakótelep felépültével. Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően központi vegyes területbe sorolta a Településrendezési Terv. A lakótelepi beépítések nagyvárosias lakóövezetbe kerültek, egyéb lakóterületei általában kisvárosias lakóterületek. A Központi városrészben a 2011-es népszámlálás idején 988 fő lakott 468 lakásban. A városrészben a legalacsonyabb a csak általános iskolát végzettek és legmagasabb a felsőfokú képzettséget szerzettek aránya. Egyéb mutatóit tekintve is kiemelkedik Mezőkovácsházán belül. Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található, bár természetesen számos vállalkozást jegyeztek be területén. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a területén áthaladó Gyulára vezető országos út azonban környezeti terheket generál.

A városrész funkció ellátottsága az alábbiak szerint alakul:

Funkció neve	Kapcsolódó tevékenység, szolgáltatás
--------------	--------------------------------------

Humán szolgáltatások	Gyermek háziorvosi rendelő, Felnőtt orvosi ügyelet, Gyermek orvosi ügyelet, Gyógyszertár, Felnőtt fogászati rendelő, Gyermek fogászati rendelő, Mentőállomás, Állatorvosok, Óvoda, Általános iskola, Kollégium
Igazgatási-adminisztráció	Polgármesteri Hivatal, Okmányiroda, Területi hatósági intézmények, Rendőrség (rendőrkapitányság)
Közösségi funkciók	Önkormányzati közművelődési könyvtár, R.k. templom, Művelődési ház
Gazdaság, kereskedelem, szolgáltatás	Piac, Posta, Kiskereskedelmi üzletek (százas nagyságrendben), Bankok, Pénzügyi szolgáltatók, Szolgáltatóközpont, Irodaházak Panzió, Vendéglátó egységek (3 db)
Közlekedés	Autóbusz pályaudvar

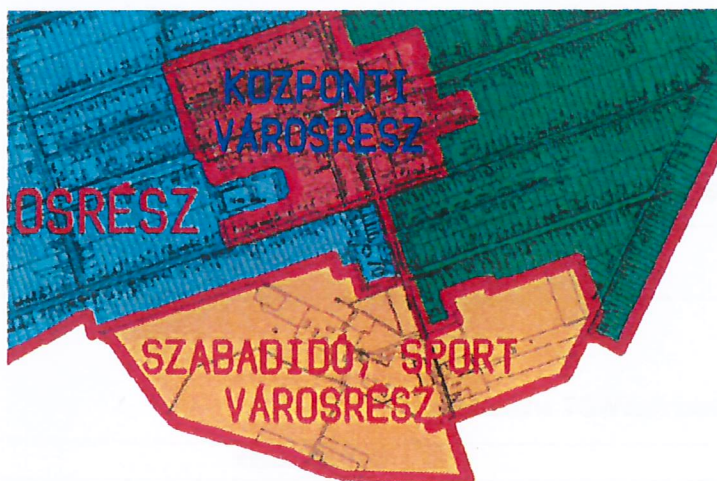
A Központi városrészSWOT analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Lakosságának a városon belüli relatív kedvező demográfiai, képzettségi mutatói. - Itt összpontosul az intézmények, kereskedelmi, szolgáltatási létesítmények legnagyobb része - Megközelíthetősége, szerkezeti kapcsolatai jók - Jelentős zöldfelületekkel rendelkezik	- Településszerkezete, térfalai sérültek, széteső utcaképek. - Parkolási gondok. - Lakótelepi házak energetikailag, műszakilag elavultak. - Széchenyi lakótelep körzetében hagyományidegen beépítési módok. - Átmenő forgalom környezeti hatásai. - Leromlott műszaki állapotú, kihasználatlan létesítmények (pl. mozi). - Egységes zöldfelület alakítás, térburkolatok hiánya.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- Közterületek, intézmények környezetbarát és fenntartható megújítása pályázati forrásokból. - Lakótelepek megújulása külső forrásokból. - Járási szerepkör révén jelentősége	- Központi közútfejlesztések növelik a környezeti ártalmakat. - A fejlesztések elmaradásával a környezet állapota leromlik. - Kedvezőtlen településépítészeti tendenciák miatt az utcaképek tovább

emelkedik. • Központi közútfejlesztések forgalomművelő, városélénkítő hatása.	romlanak • A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változásával a település pénzügyi mozgástere szűkül
--	--

Date	Description
1998-01-01	Initial investment of \$100,000
1998-01-01	Purchase of equipment for \$20,000
1998-01-01	Purchase of inventory for \$10,000
1998-01-01	Total investment of \$130,000

3.3.1.2 A Szabadidő, sport városrész

62. ábra: Szabadidő, sport városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

A városrész jellemzői, funkció ellátottság

Mezőkovácsházának a központi intézményterülethez délről csatlakozó, alapvetően sport és rekreációs, valamint temetőterületeknek helyet adó része. Területe az Alkotmány u. 56. sz. épülettől a városhatárig terjed. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. Az utóbbi évtizedek városfejlesztése nyomán és rekreációs rendeltetésű területeknek ad helyet, másik jellemző területhasználata a felhagyott temető. Szerkezeti tengelye az Alkotmány utca, amely a városközponttal köti össze közvetlenül.

Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően különleges és üdülőterületfelhasználási egységbe sorolta a Településrendezési Terv, a beépítésre szánt területek és a belterületi határ között pedig erdőterületek vannak. A városrészben valósulhat meg a mezőkovácsházi fürdőés kemping bővítése a Terv szerint. A sportterület és üdülő- és strandterület egymáshoz közeli fekvése kiváló, azonban a reformátuskovácsházi városrészből nehezen elérhetők. 2022 folyamán a fürdő termálkútjának rekonstrukciója zajlik, vagyis a létesítményben folyamatosan zajlanak fejlesztések.

A lakóterületekkel alig rendelkező városrészben a 2011-es népszámlálás idején mindössze 64 fő lakott 36 lakásban. Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a Gyulára vezető országos út könnyen elérhető.

A városrész funkció ellátottsága az alábbiak szerint alakul:

Funkció neve	Kapcsolódó tevékenység, szolgáltatás
--------------	--------------------------------------

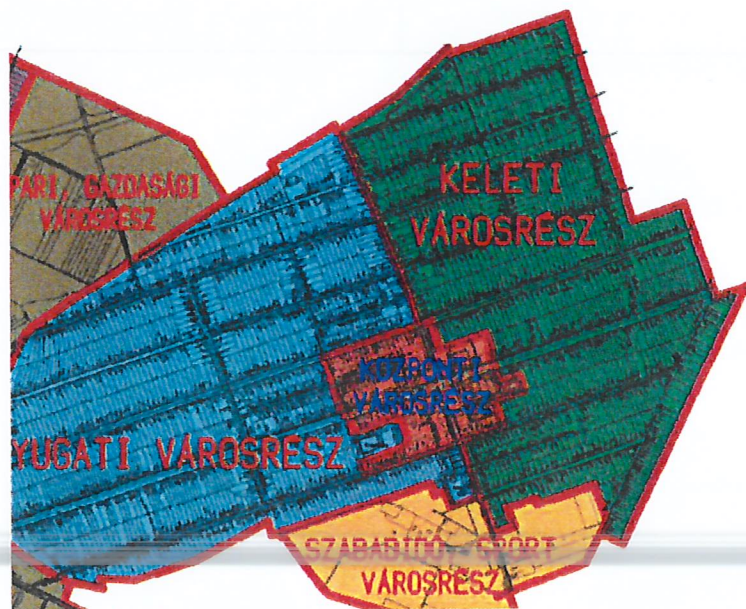
Humán szolgáltatások	Nem releváns
Igazgatási-adminisztráció	Nem releváns
Közösségi funkciók	Sporttelep, Strand, Temető (felhagyott, kegyeleti parkként működő), Szabadtéri szabadidő központ
Gazdaság, kereskedelem, szolgáltatás	Vendéglátó egység
Közlekedés	Autóbusz pályaudvar

A Szabadidő, sport városrész SWOT analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
• Itt összpontosulnak a rekreációs és sportlétesítmények. • Megközelíthetősége, szerkezeti kapcsolatai általában jók. • Jó kapcsolat a városközponttal. • Jelentős zöldfelületekkel rendelkezik. • Közvetlen megközelítési lehetőség a battonyai útról a város érintése nélkül. • Kiterjedt erdőterületekkel határos. • Kiváló minőségű termálvíz. • Jelentős rendezvények lebonyolítására alkalmas terület. •	• Lezárt temetők elhelyezkedése, azok határolásának megoldatlansága. • Sport és rekreációs területek fejlesztésének elmaradása, szolgáltatásaik, lehetőségeik szűk köre. • Strand elavult infrastruktúrája. • Zöldfelületek rendezetlensége, elhanyagoltsága, egységes térburkolatok hiánya. • Széteső településkép, építészeti kiforratlan arculat. • Szennyvíztelep közelsége. • Vendéglátó- és szálláshelyek hiánya. • A város északi területeiről nehezen elérhető
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
• Közterületek, intézmények környezetbarát és fenntartható megújítása pályázati forrásokból pályázati forrásokból. • Turizmus fejlesztése (fürdő, szálláshely, egyéb attrakciók). • Központi közútfejlesztések forgalomnövelő, városélénkítő, turizmusfejlesztő hatása. • Tanuszoda elhelyezése.	• Fejlesztések elmaradásával a fürdő behozhatatlan lépéshátrányba kerül a közeli fürdőhelyekkel szemben. • A fejlesztések elmaradásával a környezet és az építmények állapota végzetesen leromlik. • Megvalósuló fejlesztések finanszírozhatatlanná válnak, veszteségeikkel terhelik a városi költségvetést.

	• Fejlesztések nem járnak együtt egységes arculat kialakításával. • A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változásával a település pénzügyi mozgástere szűkül
--	---

3.3.1.3 Keleti városrész

63. ábra: Keleti városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

A városrész jellemzői, funkció ellátottság

Mezőkovácsháza kovácsházi városnegyedének az Alkotmány utcától keletre eső részét foglalja magába. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. Szerkezeti tengelye az Árpád utca, az erre merőleges Alkotmány utca választja el a Nyugati városrésztől, északi határa a vasútvonallal. Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően lakóterületbe sorolta a Településrendezési Terv, megtalálhatók kisvárosias, falusias és kertvárosias lakóterületek is. A városközpont közelében a Terv megteremti a beépítés sűrűsödésének elvileg lehetőségét a mély telektömbök feltárásával. Az Árpád utcával határolt tömbjeinek kisebb része vegyes terület. A Keleti városrész legnagyobb részén családi házas beépítések vannak.

A Keleti városrészben a 2011-es népszámlálás idején 1515 fő lakott 759 lakásban. A városrészdemográfiai és szociális mutatói jobbára megegyeznek, vagy kevéssé térnek el a városi átlagtól. Annak ellenére igaz ez, hogy itt található a KSH által azonosított egyik szegregálódó terület, de ennek kiterjedése meglehetősen kicsi, így a városrész adatait alig befolyásolja.

Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található, bár természetesen néhány vállalkozást bejegyeztek a területén. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a területén áthaladó Gyulára vezető országos út azonban környezeti terheket generál. Néhány fontos intézmény a Keleti városrész területére esik, azonban ezek sokkal inkább tartoznak a

városközpont intézményi zónájába, mint a Keleti városrész zömmel lakóterületi jellegű területegységébe.

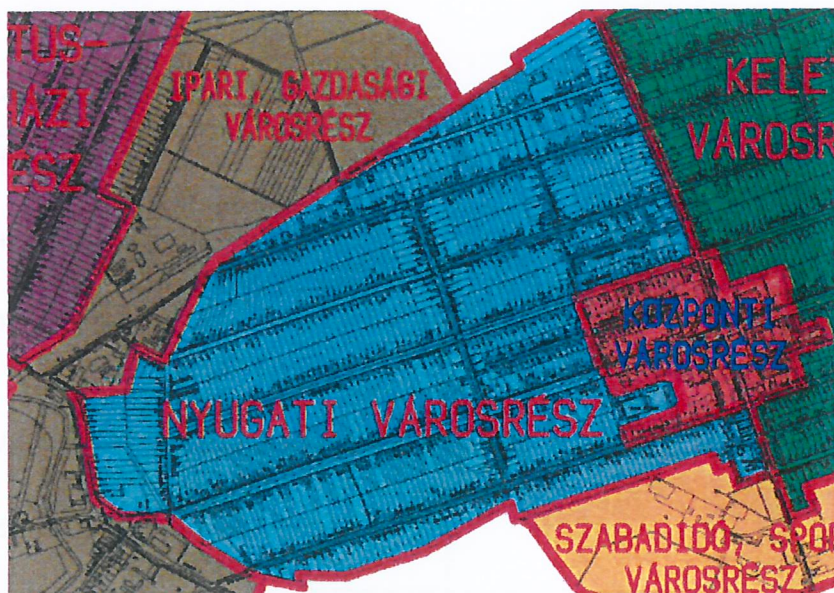
A városrész funkció ellátottsága az alábbiak szerint alakul:

Funkció neve	Kapcsolódó tevékenység, szolgáltatás
Humán szolgáltatások	Gyógyszertár, Járóbeteg szakellátás, Tüdőgondozó intézet, Középiskola
Igazgatási-adminisztráció	Nem releváns
Közösségi funkciók	Nem releváns
Gazdaság, kereskedelem, szolgáltatás	Kiskereskedelmi üzletek (30-40 egység), Vendéglátó egységek (3 db)
Közlekedés	Nem releváns

Keleti városrészSWOT analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Városközponthoz közeli, általában kellemes lakókörnyezet. - Kisvárosi és falusi életforma előnyeinek együttes jelenléte. - Jó kapcsolat a városközponttal. - Általában kedvező szerkezeti, forgalmi kapcsolatok	- Szegregálódó területek. - Monoton, zöldterületek és teresedések nélküli településszerkezet. - Átmenő forgalom, vasút lakókörnyezetre káros hatásai az Árpád utca környezetében. - Mezőgazdasági területek porszennyezése felől védtelen. - Utcafásítás, zöldterületi és játszótér ellátottság elégtelen.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- Ha a lakosság környezetével szemben igényesebbé válik, a lakóterületek fejlődése a települési arculat pozitív változását hozza. - Zöldterületfejlesztése külső forrásból. Kiürülő telkeken kisebb zöldfelületek, játszóterek létrehozása	- Kedvezőtlen demográfiai folyamatok miatt elindul a szélső lakóterületek kiürülése,degradálódása. - Fejlesztési források elmaradása - A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változásával a település pénzügyi mozgástere szűkül

3.3.1.4 Nyugati városrész

64. ábra: Nyugati városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

A városrész jellemzői, funkció ellátottság

A városrész Mezőkovácsháza kovácsházi városnegyedének az Alkotmány utcától nyugatra eső részét foglalja magába. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. Szerkezeti tengelye az Árpád utca, az erre merőleges Alkotmány utca választja el a Keleti városrésztől, északi határa a vasútvonal. Keresztirányú tengely a Petőfi utca, amelytől keletre nincs harántirányú utca a városrészben, ezért a lakótömbök rendkívül nyújtottak. Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően lakóterületbe sorolta a Településrendezési Terv, megtalálhatók nagyvárosias (Ifjúsági lakótelep), kisvárosias, és falusias lakóterületek is. A lakótelepen kívül a városrészben általában családi házas beépítések az általánosak.

A közterületek térfalai egyes helyeken a XX. század második felének építési tradíciókat nem tisztelő beépítési módjai következtében több helyen feloldódtak, határozatlanná váltak. Különösen súlyosan sérült eredeti településszerkezete az Ifjúsági lakótelep felépültével. A városközpont közelében a Terv megteremti a beépítés sűrűsödésének elvi lehetőségét a mély telektömbök feltárásával. A Nyugati városrészben a 2011-es népszámlálás idején 2181 fő lakott 1054 lakásban, ezzel Mezőkovácsháza legnépesebb városrésze. A városrész demográfiai és szociális mutatói jobbára megegyeznek, vagy kevésbé térnek el a városi átlagtól.

Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található, bár természetesen néhány vállalkozást bejegyeztek a területén.

Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a területén áthaladó Gyulára vezető országos út azonban környezeti terheket generál.

Nyugati városrészSWOT analízise

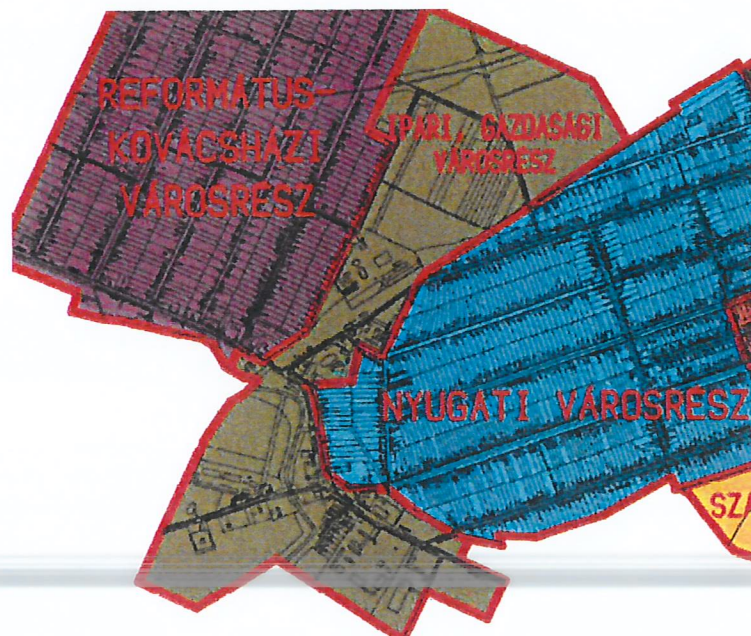
ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Városközponthoz közeli, általában kellemes, élhető lakókörnyezet - Kisvárosi és falusi életforma előnyeinek együttes jelenléte - Jó kapcsolat a városközponttal és agazdasági területekkel - Általában kedvező szerkezeti, forgalmikapcsolatok	- Monoton, zöldterületek és teresedések nélküli településszerkezet - Ifjúsági lakótelep környezetében roncsolt településszerkezet - Átmenő forgalom lakókörnyezetre káros hatásai az Árpád utca, Vásárhelyi és Battonyai utca környezetében - Nyugati része közvetlenül csatlakozik az ipari, gazdasági területekhez - Utcafásítás, zöldterületi és játszótér ellátottság elégtelen
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- Lakosság környezetével szemben igényesebbé válik, a lakóterületek fejlődése a települési arculat pozitív változását hozza. - Panelrehabilitáció külső forrásokból. - Zöldterületfejlesztés külső forrásból. - Kiürülő telkeken kisebb zöldfelületek, játszóterek létrehozása. - Turisztikai fejlesztésekkel magánszálláshelyek megjelenése	- A fejlesztés- és támogatáspolitikai, a jogszabályi környezet állandó változása, kiszámíthatatlansága - Fejlesztési források elmaradása - Kedvezőtlen demográfiai folyamatok miatt elindul a szélső lakóterületek kiürülése, degradálódása - A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányú változásával a település pénzügyi mozgástere szűkül

A városrész funkció ellátottsága az alábbiak szerint alakul:

Funkció neve	Kapcsolódó tevékenység, szolgáltatás
Humán szolgáltatások	Felnőtt háziorvosi rendelő, Idősek klubja, Óvoda, Bölcsőde
Igazgatási-adminisztráció	Tűzoltóság
Közösségi funkciók	Játszóterek
Gazdaság, kereskedelem, szolgáltatás	Kiskereskedelmi üzletek (30-40 egység),

	Vendéglátó egység
Közlekedés	Vasúti megálló

3.3.1.5 Ipari, gazdasági városrész

65. ábra: Ipari, gazdasági városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

A városrész jellemzői, funkció ellátottság

Mezőkovácsháza kovácsházi városnegyedének nyugati, zömmel gazdasági funkciójú területei és a Reformátuskovácsháza és a vasút közötti terület. A város ipari, gazdasági területei a vasútvonal két oldalán és a battonyai út mentén alakultak ki. A városrész történetileg nem volt önálló, területileg alig összefüggő, három nagyobb részből áll. A Móra Ferenc utcától délre, Reformátuskovácsháza és a vasút között kialakult gazdasági területek vannak, nagyméretű ipari létesítményekkel, melyek közül kiemelkedik a gabonasiló (Tárház), melynek teherforgalma jelentős zavaró tényező. Ennek szomszédságában jelölte ki a Településrendezési Terv Mezőkovácsháza legnagyobb lakóterületi fejlesztésének helyét, mely tervi elem a realitások fényében felülvizsgálatra szorulhat. A fentieknek megfelelően a városrész ezen szegmensében gazdasági és lakóterületeket, erdőterületeket (véderdő) és zöldterületeket határoz meg elsősorban a Terv. A tervezett, gazdasági és lakóterületek ezidáig nem épültek be, mezőgazdasági művelés alatt állnak, csakúgy, mint a kijelölt erdőterületek is.

A városrészt, ahogy Mezőkovácsházát is, két részre szakítja a vasútvonal. A vasút és vasútállomás jelenléte valamikor gazdaságfejlesztő hatású volt, a pálya mai állapotában azonban csak – távoli – lehetőségként vehető számba. A városrész vasúttól délre eső kovácsházi felének szerkezeti tengelye az Orosháza-Battonya út, keresztengelye a gyulai út, így megközelítése, közlekedési kapcsolata a város lakóterületeivel jó, ugyanakkor a terület kellően szeparált. Beépítésre szánt területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően gazdasági területbe sorolta a Terv, a gazdasági területekbe ékelődő kedvezőtlen adottságú Rózsa utcai lakóterület és az Idősek Otthona kivételével.

Az Ipari, gazdasági városrészben a 2011-es népszámlálás idején 88 fő lakott 34 lakásban. Jelentősége Mezőkovácsháza gazdasági életében kiemelkedő, itt található a belterület ipari, gazdasági létesítményeinek meghatározó többsége. A Településszerkezeti Terv a városrészben biztosít lehetőséget a gazdasági, termelő funkciójú területek bővülésére, nagyobb területigényű vállalkozások megtelepedésére. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, csak a Keleti városrésztől esik kissé messze, a területén áthaladó Gyulára, valamint Orosházára, Battonyára vezető országos utak azonban környezeti terheket generálnak. Bár a városrész döntően gazdasági, iparterületi jellegű, néhány fontos intézmény a területére esik.

A városrész funkció ellátottsága az alábbiak szerint alakul:

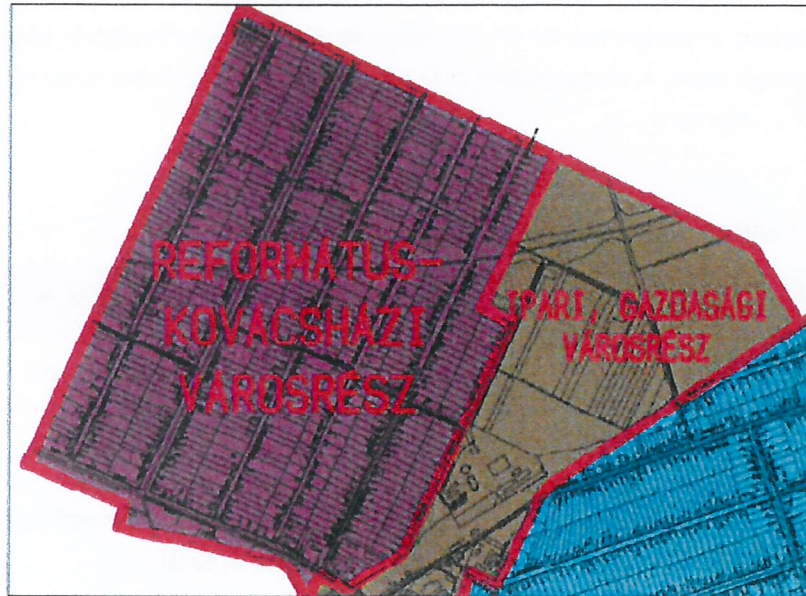
Funkció neve	Kapcsolódó tevékenység, szolgáltatás
Humán szolgáltatások	Felnőtt háziorvosi rendelő, Időskorúak bentlakásos otthona
Igazgatási-adminisztráció	Nem releváns
Közösségi funkciók	Nem releváns
Gazdaság, kereskedelem, szolgáltatás	Kiskereskedelmi üzletek, Benzinkutak
Közlekedés	Vasútállomás

Ipari, gazdasági városrész SWOT analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- Fő közlekedési tengelyekhez közeli elhelyezkedés, jó közúti kapcsolatok. - Vasút közelsége, meglévő iparvágányok. - Kiépült infrastruktúra elérhetősége. - Területbővítési lehetőségek helyben rendelkezésre állnak. - Orosháza, Mezőhegyes és Battonya felől a városközpont érintése nélkül elérhető közúton	- Bővítési területeken nincs kiépült infrastruktúra. - Beékelődő lakó- és intézményterületi zárványok. - Vasúttól északra fekvő részeinek megközelítése problémás. - Barnamezős területek. - Vasúti szállítás lehetősége nem áll rendelkezésre. - Védőzöldek hiánya. - Ökológiai folyosó közelsége.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK

• Gazdaságfejlesztési források. • Kedvező gazdasági környezetben megindul a vállalkozások betelepődése. • Ipari park. • Vasúti szállítás feltételeinek megteremtése. • Központi közútfejlesztések.	• Kedvezőtlen gazdasági folyamatok miatt nem épülnek be a tervezett területek, meglévőkön szaporodnak a rozsdaovezetek. • Fellendülő gazdasági élet környezetkárosító hatásai, átmenő forgalom a városban. • Ipari park benépesülése elmarad
--	--

3.3.1.6 Reformátuskovácsnévázi városrészt

66. ábra: Reformátuskovácsnévázi városrészt (forrás: Mezőkovácsnévázi Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

A városrészt jellemzői, funkció ellátottság

A valamikor önálló Reformátuskovácsnévázi tartozik ide. Területe az alábbi utcákra, terekre, utcaszakaszokra terjed ki: Mikes u., Rákóczi u., Táncsics u., Kodály u., Kinizsi u., Bethlen G. u., Móra u., Orosházi út. Az egyetlen tényleges történeti megalapozottsággal bíró városrészt. Településszerkezete Kovácsnévázihoz nagyban hasonló: hosszú, nyújtott tömbökből álló, mérnöki szerkezetű egykori dohánykertészség. Szerkezeti tengelye a Táncsics utca, amelynek középső szakaszán, a templom körül vannak az egykori falu legjelentősebb középületei. Eredetileg zsákfalu volt, a Táncsics utca az orosházi útra vezető bekötőút belterületi szakasza. Ez a kedvezőtlen szerkezeti adottság alig változott az idők során, a vasúton túli területekkel való összeköttetése máig rossz. A fejlesztések árnyékában élő városrészt napjainkig megőrizte tradicionális településképe egy-egy vonását. Ahogy neve is mutatja, a történelem során népessége vallásilag, etnikailag elkülönült Mezőkovácsnéváziától. Beépítésre szánt területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően falusias lakóterületbe sorolta a Településszerkezeti Terv, csak a templom körül, az egykori faluközpontban jelölve ki kisméretű vegyes területet. A rossz zöldfelület-ellátottságú városrészt mutatóinak javítására átlós zöldfelületi tengely kialakítását javasolja a Terv a városrészt átszelő csatorna partjain. A Reformátuskovácsnévázi városrésztben a 2011-es népszámlálás idején 1171 fő lakott 526 lakásban. Bár területe a kovácsnévázi városrésztnek mintegy kétharmada, mégis csak a város lakosságának mintegy hatoda él itt. A szociális mutatók Mezőkovácsnévázián belül ebben a városrésztben a legrosszabbak, nem véletlen, hogy itt található a KSH által azonosított szegregálódó területek egyike. Különösen nagy a városrészt lemaradása a lakások műszaki állapotát illetően. Óriási

problémája a falusi mivoltát töretlenül őrző településrésznek, hogy szélső tömbjeiben, a Dél-békési falvak egy részéhez hasonlóan, sok házat elhagytak tulajdonosai, egész házsorok üresülnek ki, a településszövet gyakorlatilag elfoszlik.

Jelentősége Mezőkovácsháza gazdasági életében csekély. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül rossz, a városközponttól légvonalban is messzire esik, de szerkezeti kapcsolatai sem megfelelők, elsősorban a vasútvonal és a vasútállomás ebből a szemszögből kedvezőnek nem mondható diszpozíciója miatt. A városrészben csak néhány, zömmel az önálló falusi múltból örökölt, alapellátást biztosító intézmény van.

A városrész funkció ellátottsága az alábbiak szerint alakul:

Funkció neve	Kapcsolódó tevékenység, szolgáltatás
Humán szolgáltatások	Felnőtt háziorvosi rendelő, Óvoda
Igazgatási-adminisztráció	Nem releváns
Közösségi funkciók	Ref. templom, Tájház, Temető helyi történelmi személyiségek sírjaival
Gazdaság, kereskedelem, szolgáltatás	Kiskereskedelmi üzletek, Vendéglátó helyek
Közlekedés	Nem releváns

Reformátuskovácsházi városrész SWOT analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
• Megőrizte hagyományos településképét. • A város épített örökségi emlékeinek jelentős része itt található. • Közel van az Ipari, gazdasági városrész, vasútállomás. • Szerkezeti tervben kijelölt átlós zöldfelületi tengely. • Helyi védett természeti értékek.	• Lakosságának a városi átlagnál lényegesen rosszabb demográfiai, iskolázottsági mutatói • Szegregálódó területek. • A vasút elszakítja a város többi részétől. • Kevés intézmény, kereskedelmi, szolgáltatási egység. • A vasúttól északra fekvő iparterületek tehergépjárművekkel való megközelítése lakóterületein keresztül történik. • Szélső tömbjeiben a lakóházak jelentős részét elhagyták, településszerkezete foszladozik. • Lakóépületek alacsony komfortfokozata. • Beékelődő iparterületek. • Mezőgazdasági területek

	porszennyeződésétől védtelen. • Zöldfelületei elhanyagoltak alacsony biológiai aktivitással bírók. • Egységes utcafásítás hiánya. • Játsszótterek, sportpályák hiánya.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
• Települmegújítási, örökségvédelmi források. • Kedvező gazdasági környezetben csökken az elvándorlás. • Falusi turizmus. • Több figyelem jut a településrésze a városon belül.	• Az elvándorlás következtében egyre nagyobb lakóterületek ürülnek ki, a közművek üzemeltetése egyre kevésbé lesz hatékony. • Az elhagyott házakat alacsony státuszúak vásárolják fel, nő a szegregáció. • A kovácsházi és reformátuskovácsházi városrész közötti szembenállás fokozódik.

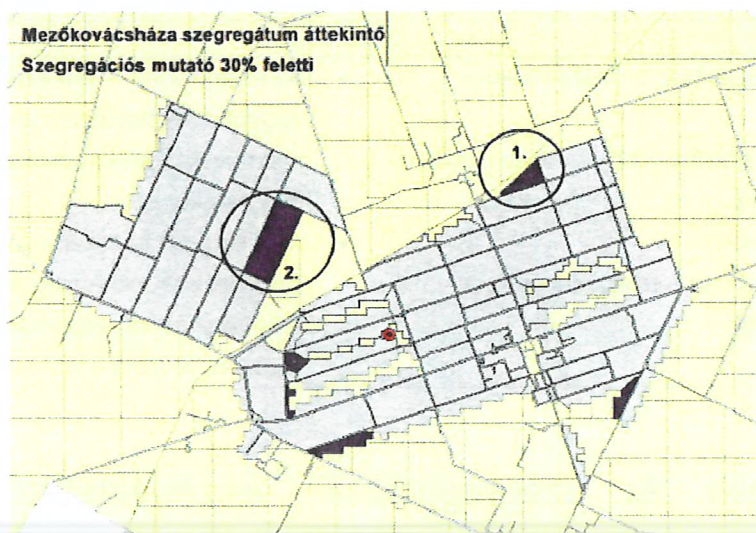
3.3.2 Szegregált és szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése

Jelen fejezetben a területi szegregációs folyamatok kerülnek bemutatásra a 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS megalapozó vizsgálatában leírtak alapján. A város egészterületére vonatkozó ágazati szegregációs mechanizmusok az ITS Anti-szegregációs tervfejezetében kerülnek elemzésre. Az elemzések a 2011-es népszámlálás alapadataira épülnek, ezeket a 2022-ben esedékes népszámlálás friss adataival mindenképpen aktualizálni javasolt a későbbiekben.

A 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 10. melléklete meghatározza a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatárolásához és térképi ábrázolásához szükséges adatokat. A területek lehatárolása a szegregációs mutató alapján történik, ez pedig a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül. A mutató úgy kerül kiszámításra, hogy a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kerülnek kiválasztásra, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, vízfolyás partja stb.), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

A szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területek a Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálási adatai alapján kerültek meghatározásra. Azon tömböket tekintjük veszélyeztetett területeknek, illetve szegregátumoknak, ahol a szegregációs mutató aránya meghaladja a 30, illetve a 35 százalékot.

Meghatározásra került a kormányrendeletben továbbá az is, hogy a 200 főnél népesebb települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók egyikének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt.

67. ábra:Mezőkovácsháza szegregátumokat bemutató térképe (forrás: KSH, illetve (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

Mezőkovácsháza korábban elkészített Integrált Városfejlesztési Stratégiája (IVS) a 2001. évi népszámlálási adatokon nyugvó lehatárolások alapján készült. Az IVS elkészítéséhez kiadott központi útmutató a jelenlegitől eltérő mértékű mutatót szabályozott. Azon területeket tekintette szegregátumoknak, ahol az alacsony státuszú lakosság aránya meghaladta az ötven százalékot, veszélyeztetett területeknek pedig, ahol meghaladta a negyven százalékot. A szegregációs index határértékének útmutató szerinti csökkentése ellenére a korábban szegregátumnak minősített Reformátuskovácszházai tömb a 2011. évi népszámlálási adatok alapján veszélyeztetett terület besorolásúvá vált. A Keleti városrészben pedig egy korábban nem lehatárolt terület szegregátum besorolást kapott. A változás oka, hogy a területen élők száma korábban nem érte el az 50 főt. Érdemi változás nem történt a területek infrastrukturális ellátottságában.

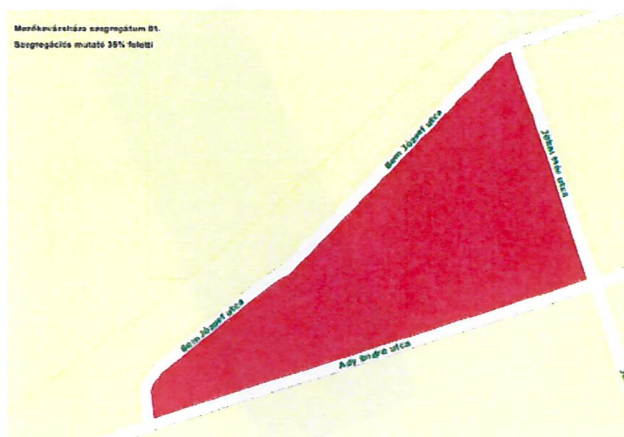
3.3.2.1. A szegregátumok bemutatása

1. számú szegregátum

A KSH a Keleti városrészben található, Bem József utca - Jókai Mór utca - Ady Endre utca által határolt tömböt szegregátumként határolta le. A szegregációs mutató: 37,9%. A területen élők száma 52 fő volt 2011-ben. Jelenleg 48 fő állandó és 1 fő ideiglenesen bejelentett lakos él itt. A 0-14 évesek aránya 17,3%, ami hat százalékponttal magasabb a városi arálynál. A 60 év felettiek aránya lényegében megegyezik a város egészére vonatkozó arányszámmal. Az aktívkorúak közel

kétharmada (65,5%) nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel, ez közelhúsz százalékponttal magasabb érték a város egészére vonatkozó aránynál.

A háztartások 57százalékában egyetlen foglalkoztatott sincs. A felsőfokú végzettségűek aránya (11,4%)lényegében megegyezik a városi átlaggal. Rendszeres szociális segélyben 2 fő részesült 2014-ben. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma 3 fő.

68. ábra: 1. számú szegregátum (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

Az akcióterület demográfiai és szociális jellemzői

A területen található lakások száma 23, ebből 4 komfort nélküli vagy félkomfortos, kettő egyszobás. A laksűrűség 2,3fő/lakás, enyhén magasabb a városi laksűrűségnél (2,1fő/lakás). Önkormányzati bérlakás nem található a területen.

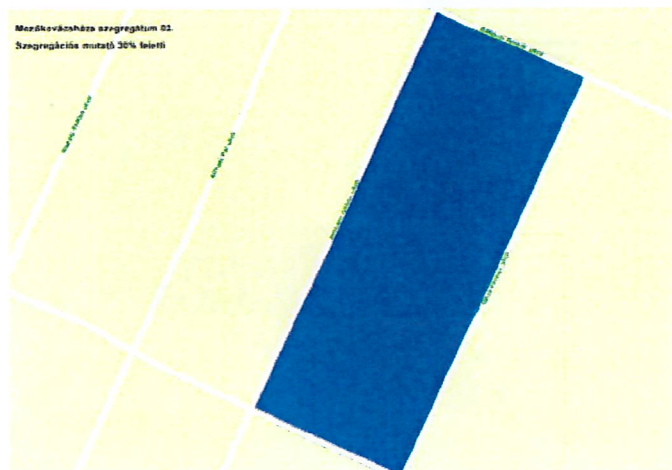
A házak többsége parasztház, illetve a Kádár rendszerben épült kockaház. A területen kizárólag lakóépület található. 2010. január 1. óta sem bontás, sem új lakóházépítés nem történt. A tömböt határoló Jókai Mór utca gyalogút. A Bem József utcában pormentes út nincs. Lakásfenntartási támogatásban két család részesült 2014-ben. A városközpont mintegy 2 km-re található.

2. számú szegregációval veszélyeztetett terület

A KSH a Reformátuskovács házában található, Bethlen Gábor utca - névtelen utca - Móra Ferenc utca - Rákóczi Ferenc utca által határolt tömböt szegregációval veszélyeztetett területnek minősítette. A szegregációs mutató: 31,3%. A területen élők száma 88 fő volt 2011-ben. Jelenleg 80 állandó és 3 ideiglenesen bejelentett lakos él itt. A 0-14 évesek aránya, 11,4%, ami megegyezik a városi aránnyal.

A 60 év felettiek aránya (34%) viszont 9 százalékponttal magasabb a város egészére vonatkozó arányszámnál. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 3%, ami jelentősen eltér a város egészére vonatkozó aránytól (12%). Az aktív korúak több mint 60%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel. A háztartások 64%-ában egyetlen foglalkoztatott sincs. Rendszeres szociális segélyben 1 fő, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben 6 fő részesült 2014-ben.

A területen található lakások száma 36, ebből 8 komfort nélküli vagy félkomfortos. A házak többsége parasztház, illetve a Kádár rendszerben épült kockaház. A területen kizárólag lakóépület található. A tömbben két szociális bérlakás található: egy a Móra Ferenc utca 22. alatt és egy a Bethlen utca 81. szám alatt. Ez utóbbi jelenleg bontás alatt. 2010. január 1. óta sem bontás, sem új lakóház építés nem történt. Lakásfenntartási támogatásban 4 család részesült 2014-ben. A városközpont mintegy 3,5 km-re található.

69. ábra: 2. számú szegregációval veszélyeztetett terület (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

Amint arra az 1.10.2 számú alfejezetben utaltunk, a „Leromlott városi területek rehabilitációja Mezőkovácsházán” című projekt keretében jelentős fejlesztés zajlott a városban. Ez alapvetően a 2. számú szegregátum területét érintették. Így a programban többek között útalapok burkolattal történő ellátását, kisebb közvilágítás-fejlesztést, közösségi terek kialakítását (Bethlen utcán) is elvégezték. Az útfelújítások érintették a Bem utca egy útszakaszát, a Mezőkovácsháza felső vasúti megállóhelyen található autóbusz-fordulóját, illetve az Ipari út egy szakaszát. A projekt keretében térfigyelő kamerát telepítettek, illetve a Móra–Bethlen utcák közötti szakaszon és a Móra utca végén, és a Bem utca elején a hiányzó közvilágítást kiépítették.

3.3.2.2. Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

- Reformátuskovács háza kiürülő lakóterületei, elsősorban a Mikes Kelemen utca, ahol egész házsorok váltak lakatlanná.
- Reformátuskovács háza környezeti állapotának javítása – központjának fejlesztése, átlós zöldfelületi tengely kialakítása.
- Barnamezős, rehabilitációra váró iparterületek az Ipari, gazdasági városrészben.
- Széchenyi lakótelep. Lakóépületek energetikai felújítás szükséges.
- Ifjúsági lakótelep. Panelrekonstrukcióra várnak az épületek.
- Vasútállomás. Rendkívül elhanyagolt, lényegében rozsdadozvet jellegű terület.
- Vasúttól észak-nyugatra lévő gazdasági terület megközelítése. Jelenleg Reformátuskovács háza lakóutcáin keresztül zajlik a teherforgalom.
- Városközpont. Elhanyagolt, bezárt középületek (pl. mozi) felújítása.

- Sport, szabadidő városrész lezárt temetőinek elhatárolása szükséges.
- Roncsolt településszerkezet határvonalinak tompítása, sebhelyek lehetőség szerinti kezelése (lakótelepek, intézményterületek, újabb kereskedelmi létesítmények).
- Autós kereskedelmi létesítmények sívár parkolóinak humanizálása.
- Településképi szempontok érvényesítése energetikai felújítások során (nyílászárók, homlokzat kialakítás, tetőráépítés).
- Zöldterületek biológiai aktivitásértékének növelése, elsősorban a központtól távolabbivárosrészekben.

1. MELLÉKLET: MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS KÉPVISELŐ- TESTÜLETÉNEK 350/2021. (XII.16.) SZ. HATÁROZATA MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK FELÜLVIZSGÁLATÁRÓL

Mezőkovácsházi Polgármesteri Hivatal

5801 Mezőkovácsháza, Árpád u. 176.

☎: 68 / 381 – 011; 📠: 68 / 381 – 656;

14/2021. sz. kt.

K I V O N A T

a Képviselő-testület 2021. december 16-i soros, nyílt ülésén készült jegyzőkönyvből

A Képviselő-testület 8 igen szavazattal – ellenszavazat és tartózkodás nélkül – az alábbi határozatot hozta: (A döntéshozatalban résztvevő, jelenlévő képviselők száma: 8 fő.)
Tárgya: ITS felülvizsgálata

350/2021. (XII. 16.) sz. kt. határozat

Mezőkovácsháza Város Önkormányzatának Képviselő-testülete az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 9/A. §-ban foglaltak alapján, a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13.§ (1) bekezdés 1. pontjában, valamint az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény 6.§ (1) bekezdésében meghatározott feladatkörében eljárva dönt:

1. Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának felülvizsgálatáról,
2. az ITS-hez szükséges Megalapozó Vizsgálat – ITS szempontjából releváns részeinek – felülvizsgálatáról,
3. A tervezési és partnerségi egyeztetési feladatok elvégzéséhez az ITS tervezés beszerzési tenderének meghívásos eljárás keretében való megindításáról a helyi beszerzési szabályzat szerint.

A Képviselő-testület felkéri a Polgármestert a döntéssel kapcsolatos településfejlesztési és településrendezési feladatok ellátására, ezen belül kiemelten a tervezet egyeztetésének végrehajtására.

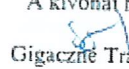
Határidő: értelem szerint, a pályázati előírások függvényében
Felelős: Csepreghy Elemér polgármester

Csepreghy Elemér sk.
polgármester

Dr. Szilbereisz Edit sk.
jegyző

Zábrák Istvánné sk.
jkv. hitelesítő

Mezőkovácsháza, 2022. január 3.

A kivonat hitelesül:

Gigaczné Trajer Dolli
ügyintéző

2. MELLÉKLET: FŐÉPÍTÉSZI SZAKVÉLEMÉNY A
MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS INTEGRÁLT
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK MÓDOSÍTÁSA
SORÁN KIDOLGOZANDÓ TARTALMI ELEMEINEK
MEGHATÁROZÁSÁHOZ

3. MELLÉKLET: A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ,
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA ÉS A
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK KÉSZÍTÉSÉVEL,
MÓDOSÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS PARTNERSÉGI EGYEZTETÉS
HELYI SZABÁLYAIRÓL SZÓLÓ (.....). RENDELET

4. MELLÉKLET: HATÁROZAT TERVEZET AZ INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA FELÜLVIZSGÁLATÁNAK KÉPVISELŐ-TESTÜLETI ELFOGADÁSÁRÓL

5. MELLÉKLET: ____/2022. (__. __.) SZÁMÚ HATÁROZAT AZ
INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA
ELFOGADÁSÁRÓL

MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

II. Kötet: INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

TESTÜLETI ELFOGADÁSRA ELŐKÉSZÍTETT MUNKAVÁLTOZAT

2022. október

Készítette:
EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

Farkas László Településtervező
TT 01-6199; Tkö 01-16873

Dr. Mérei András Projektmenedzser, terület- és
településfejlesztő geográfus
Janza Frigyes Ügyvezető, közgazdász

Tóth Róbert közgazdász

Megbízó:

Mezőkovácsháza Városi Önkormányzat
Cím: 5800, Mezőkovácsháza, Árpád u. 176.
Tel.: 06 (68) 381 011
Fax: 06 (68) 381 656
E-mail: titkarsagpolghiv@mezokovacshaza.hu

Honlap: www.mezokovacshaza.hu

Dátum: 2022. október

www.exante.hu

TARTALOMJEGYZÉK

MEZŐKOVÁCSHÁZA VÁROS INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA.....	1
1 BEVEZETÉS	7
2 HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA.....	8
2.1 A városi szintű helyzetelemzés összefoglalása	8
2.2 A városrészi szintű helyzetelemzés összefoglalása.....	11
2.2.1 Központi városrész	11
2.2.2 A Szabadidő, sport városrész	11
2.2.3 Keleti városrész.....	12
2.2.4 Nyugati városrész.....	13
2.2.5 Ipari, gazdasági városrész	14
2.2.6 Reformátuskovácsházi városrész	15
3 JÖVŐKÉP, KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI	17
3.1 A jövőkép meghatározása.....	17
3.1.1 A város jövőképe	17
3.2 A középtávú célrendszer bemutatása.....	18
3.2.1 Átfogó célok.....	18
3.2.2 Városi szintű középtávú tematikus célok.....	19
3.3 Városrészi szintű területi célok meghatározása	22
3.4 A jövőkép, az átfogó célok, illetve a tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása	24
4 A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK	27
4.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával.....	28
4.1.1 Reformátuskovácsháza – Városi alközpont akcióterület.....	28
4.1.2 Városközpont – Komplex városfejlesztési akcióterület	29
4.1.3 Borostyán fürdő – Sport és rekreációs akcióterület.....	31
4.1.4 Ipari park és környezete – Gazdaságfejlesztési akcióterület.....	32
4.1.5 Antiszegregációs akcióterület.....	33
4.2 Az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása, a fejlesztések ütemezése.....	33
4.2.1 Reformátuskovácsháza – Városi alközpont akcióterület.....	34
4.2.2 Városközpont – Komplex városfejlesztési akcióterület	34
4.2.3 Borostyán fürdő – Sport és rekreációs akcióterület.....	35
4.2.4 Ipari park és környezete – Gazdaságfejlesztési akcióterület.....	36
4.2.5 Antiszegregációs akcióterület.....	36

4.3	Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz.....	37
4.3.1	Kulcsprojektek	37
4.3.2	Hálózatos projektek.....	38
4.3.3	Egyéb projektek	38
4.4	A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve és ütemezése.....	40
4.4.1	A tervezett fejlesztések forrásigénye és ütemezése	40
4.4.2	Békés Megye Integrált Területi Programja és az ITS kapcsolata	44
5	ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM.....	45
5.1	A szegregátumok bemutatása.....	46
5.2	Az elmúlt években tervezett, illetve megvalósított, a szegregátumokat érintő beavatkozások	48
5.3	Anti-szegregációs intézkedési terv	49
5.3.1	A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések.....	49
5.3.2	A tervezett fejlesztések szegregációs hatásainak kivédésére hozott intézkedések.....	53
5.3.3	A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések	53
5.3.4	Az Anti-szegregációs Program megvalósításának nyomon követése – monitoring	54
6	A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI	55
6.1	Külső összefüggések.....	55
6.2	Belső összefüggések.....	57
6.2.1	A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata.....	58
7	A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI	61
8	A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE	65
8.1	A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek	65
8.2	Az ITS megvalósítása szervezeti kereteinek meghatározása	68
8.3	Településközi koordináció, együttműködési javaslatok	70
8.4	Monitoring rendszer kialakítása	71
8.4.1	Az output és eredmény indikátorok meghatározása	71
8.4.2	A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása.....	79

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: A Központi városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020).....	11
2. ábra: Szabadidő, sport városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020).....	12
3. ábra: Keleti városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020).....	13
4. ábra: Nyugati városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020).....	14
5. ábra: Ipari, gazdasági városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020).....	15
6. ábra: Reformátuskovácsházi városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020).....	16
7. ábra: Mezőkovácsháza középtávú stratégiai célrendszere	25
8. ábra: Reformátuskovácsháza – Városi alközpont akcióterület.....	28
9. ábra: Városközpont – Komplex városfejlesztési akcióterület	29
10. ábra: Borostyán fürdő – Sport és rekreációs akcióterület	31
11. ábra: Ipari park és környezete – Gazdaságfejlesztési akcióterület	32
12. ábra: Antiszegregációs akcióterület	33
13. ábra: Mezőkovácsháza szegregátumokat bemutató térképe (forrás: KSH, illetve (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)	45
14. ábra: 1. számú szegregátum (Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)	47
15. ábra: 2. számú szegregációval veszélyeztetett terület	48
16. ábra: A monitoring folyamatának összefoglalása (Forrás: Mezőkovácsháza felülvizsgált ITS-e, 2017)	79

TÁBLÁZATOK

1. táblázat: A középtávú tematikus és a területi célok kapcsolódása	26
2. táblázat: Akcióterületi fejlesztések	34
3. táblázat: Akcióterületi fejlesztések	35
4. táblázat: Akcióterületi fejlesztések	35
5. táblázat: Akcióterületi fejlesztések	36
6. táblázat: Akcióterületi fejlesztések	36
7. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése a stratégiai célokhoz	40

8. táblázat: A fejlesztések pénzügyi terve és ütemezése.....	43
9. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése a TOP Plusz struktúrájához	44
10. táblázat: Az anti-szegregációs terv horizontális céljai és alcéljai	50
11. táblázat: Az anti-szegregációs terv terület specifikus céljai és azok relevanciája az egyes szegregátumokban.....	51
12. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, horizontális intézkedései	52
13. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, szegregátum specifikus intézkedései.....	52
14. táblázat: Az anti-szegregációs terv intézkedéseinek ütemezése	53
15. táblázat: Külső összefüggések bemutatása	57
16. táblázat: A városi szintű középtávú tematikus célok és problémák kapcsolatai.....	60
17. táblázat: Kockázatok összefoglaló táblázata.....	64
18. táblázat: Tematikus célok eredményindikátorai	74
19. táblázat: A fejlesztések (beavatkozások) output indikátorai	78

1 BEVEZETÉS

Mezőkovácsháza Város Képviselőtestülete 350/2021. (XII. 16.) sz. kt. határozatával döntött a város integrált településfejlesztési stratégiájának és az azt megalapozó helyzetelemző dokumentum felülvizsgálatáról. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: ITS) a város középtávú fejlesztési irányait, célrendszerét és azok elérése érdekében tervezett tevékenységeket határozza meg az önkormányzat által jóváhagyott jövőkép és hosszú távú (15-20 év) átfogó célok alapján. Az ITS célja, hogy stratégiai tervezés eszközeivel segítse elő a következő 7-8 év városfejlesztési tevékenységeinek eredményességét.

A megalapozó vizsgálat „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” szóló 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet (továbbiakban: Kormányrendelet) 1. melléklete szerinti tartalommal készült el, a tervezési terület kiterjedésének és adottságainak figyelembevételével, valamint az önkormányzattal kötött szerződéssel összhangban.

A korábbi, 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS készítése, illetve annak felülvizsgálata óta eltelt években számos jogszabályi változás történt, illetve az időközben lezajlott társadalmi-gazdasági folyamatok, a városban megvalósult fejlesztések egyaránt indokoltá tették a dokumentumaktualizálását. A 2021-2027-es Európai Unió fejlesztési időszakban mind az EU, mind Magyarország új kihívásokkal szembesül. Az erre az időszakra vonatkozó kohéziós eszközrendszer, valamint a pandémia negatív hatásait orvosolni hivatott új fejlesztési eszközök ugyancsak szükségessé tették Mezőkovácsháza középtávú stratégiai dokumentumának felülvizsgálatát.

A 2021-2027-es időszakra vonatkozó megújult megyei fejlesztési program szakmai kereteit figyelembe véve tehát jelen, a Kormányrendelet 2. sz. melléklete alapján kidolgozott ITS rögzíti azokat a fejlesztési irányokat – és a kapcsolódó beavatkozásokat – melyek kiemelt jelentőséggel bírnak Mezőkovácsháza jövője szempontjából. A felülvizsgálat során támaszkodtunk az új megalapozó vizsgálatban leírtakra, míg az aktualizált stratégiai célrendszert támogató projektek definiálása a Kohéziós Alapokból finanszírozott új operatív programok tartalmának figyelembe vételével történt.

2 HELYZETELEMZÉS ÖSSZEFOGLALÁSA

2.1 A városi szintű helyzetelemzés összefoglalása

A várost és térségét évtizedek óta kedvezőtlen demográfiai folyamatok jellemzik. Mezőkovácsháza lakossága folyamatosan csökken, 2010 és 2020 között 7,76%-kal esett vissza a lakónépesség Mezőkovácsházán, ami háromszorosa az országos népességfogyásnak, ugyanakkor nem éri el a Békés megyei fogyás szintjét. Ezzel párhuzamosan a lakosság korfája is idősödő tendenciát mutat, hiszen a 2020-as KSH T-Star adatokat összevetve láthattuk, hogy a mezőkovácsházai lakosságon belül a 0-14 évesek aránya az elmúlt mintegy 20 év során 5%-ot meghaladó mértékben csökkent, amely mellett a 65 év felettiek arányának növekedése is szembetűnő (5,5%). Mindez a természetes fogyás országos átlagot meghaladó mértékét vetíti előre. A népességcsökkenés másik oka az elvándorlás, melynek egyenlege ugyancsak évtizedek óta negatív a városban.

Az iskolázottság kapcsán már kedvezőbb tendenciákról lehet beszámolni, hiszen mind az általános iskolai, mind pedig a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya nőtt a városban az elmúlt években. A foglalkoztatási mutatók Mezőkovácsházán azt mutatják, hogy a város ebből a szempontból sérülékeny területnek számít. A nyilvántartott álláskeresők száma a vizsgált időszakban ugyan kedvezőbben alakult Mezőkovácsházán a járás egészére vonatkozó értékeknél, ám a kedvezőtlen folyamatok – pl. a 2019-es járvány – erőteljesebben fejtik ki negatív hatásukat a városban az országos átlaghoz viszonyítva.

Mezőkovácsháza komoly történeti hagyományokkal, erős helyi identitással rendelkező település. A város közösségei ápolják e tradíciókat, és őrzik a város múltját. A civil szervezetek közül több folyamatosan együttműködik az önkormányzattal, támogatja annak fejlesztési, értékmegőrző tevékenységét. A civil szervezetek működését nagyban befolyásolja az önkormányzat gazdasági ereje, támogató képessége ezzel együtt a jövőben – a város arculatának építése, a helyi közösségek erősítése érdekében – erre a területre továbbra is szükséges erőforrásokat csoportosítani.

A város humán infrastruktúrája alapvetően kielégíti a helyi igényeket. Az óvodai férőhelyek száma hosszabb időtávban stagnál, ezek kihasználtsága folyamatosan magas, 80% körül alakul. Az általános iskolai és középiskolai tanulók száma ugyanakkor folyamatosan csökken, amihez a bejáró tanulók számának visszaesése is társul. A szociális- és egészségügyi intézményrendszer szolgáltatásai megfelelő színvonalúak, ugyanakkor az infrastruktúra fejlesztésére a jövőben is szükséges forrást biztosítani.

Mezőkovácsháza helyi gazdasági ökoszisztémájában a kisvállalkozások dominálnak, hiányoznak a helyi gazdaságból a húzóágazatokban tevékenykedő nagyvállalatok, az olyan multinacionális cégek, melyek alvállalkozói láncokon, beszállítóikon keresztül dinamizáló hatást gyakorolhatnának egy szélesebb vállalkozói körre. A Mezőkovácsházai járásban mindemellett hagyományosan decentralizált a gazdaság, hiszen az itt található városok önálló mikrotérségi centrumként működnek. A város gazdasági ereje részben emiatt egyes mutatók tekintetében még járási viszonylatban is gyengének mondható, hiszen amint láthattuk, például az egy lakosra jutó BHE alakulása kapcsán is több település megelőzi a járásközpontot. A helyi gazdaság szerkezetében jelentős előremozdulást hozhat, ha az ipari parkba sikerül befektetőt vonzani. Ugyanígy

hozzájárulhat a helyi vállalkozások versenyképességének javulásához a digitális átállásban való részvétel. Bár továbbra is jelentős szerepet tölt be a város gazdaságában, a mezőgazdaság súlya mintha csökkenne, ezt jelzi a működő társas vállalkozások számának csökkenése is. A szolgáltató szektor alapvetően a helyi igényeket elégíti ki, a turizmus szerepe – a kedvező helyi adottságok ellenére – marginális, a vendégek és a vendégéjszakák száma is rendkívül alacsony. Ennek megfelelően szálláshely kapacitás sem épült ki a városban, és a turisztikai vonzerők sokszínűségének hiánya is gondot jelent. Ezen jelentős mértékben változtatna olyan lokális, vagy megyei rendezvények szervezése, melyek hosszabb távon jelentős látogatószámot generáló attrakciókká nőhetnek ki magukat.

A városnak a megye DK-i részén fontos szerepe van a közlekedés-szerkezetben, miután a város közigazgatási területén áthaladóúthálózat egyben a térségi kapcsolatok (országhatáron túlnyúló) meghatározóútvonala jelenleg és távlatban is. A település Békéscsabától 45 km-re délre található. A román határ a várostól mintegy 20 kilométerre található. Az elmúlt években megépült M43-as autópálya, valamint M44-es gyorsforgalmi út részben javította a város közúti megközelíthetőségét, ugyanakkor a helyi gazdaság fejlődésére ezek a beruházások még nem fejtettek ki közvetlen pozitív hatást.

Mezőkovácsháza Város költségvetése az elmúlt évek (2015-2018) vonatkozásában kiegyensúlyozottnak tekinthető. 2019-ben és 2020-ban ugyanakkor az önkormányzati kiadások meghaladták a bevételeket. A költségvetés helyzetének javítása a kiadások csökkentésével vagy bevételek növelésével érhető el. Az önkormányzat számára elsődleges szempont a közszolgáltatások színvonalának növelése, ami nem teszi lehetővé a működési költségek jelentős mértékű csökkentését, illetve az ehhez szükséges beruházások elhalasztását.

A helyi foglalkoztatáspolitiká markáns elemét képezi a közmunkaprogram, ami hosszabb ideje sikerrel működik Mezőkovácsházán. A helyzetelemzésben vizsgált időszakban összességében mind a hosszabb időtartamú közfoglalkoztatásban, mind az országos közfoglalkoztatási programban és a járási közfoglalkoztatási programban résztvevők száma csökkent Mezőkovácsházán.

Az elmúlt években Mezőkovácsháza Város Önkormányzata számos a települési környezet fejlesztését, a helyben elérhető települési szolgáltatások minőségének javítását célzó beruházást hajtott végre. Ehhez társultak azok a gazdaságfejlesztési projektek, melyek a város vonzerejét javíthatják. A városba jelentős mennyiségű Európai Unió támogatás érkezett a múltban és a 2021-2027-es fejlesztési időszakban is komoly mértékű külső forrás bevonásával lehet kalkulálni. Mezőkovácsháza gazdaságfejlesztési programja megfelelő alapot biztosít ezekhez a fejlesztésekhez.

A településüzemeltetési szolgáltatások terén kulcsszereplő az önkormányzat által 2015-ben létrehozott Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft. A gazdasági társaságot az alapító azzal a céllal hozta létre, hogy biztosítsa Mezőkovácsházán az önkormányzati tulajdonú lakások üzemeltetési feladatait, azaz a számviteli ügyintézés és a tulajdonos felé a havonkénti elszámolás elkészítését. A folyamatosan fejlődő cég tevékenységi köre elsőként a közmunkaprogramok koordinálásával majd az 5800 Mezőkovácsháza, 2429 helyrajzi számon nyilvántartott ipari park kezelési feladataival egészült ki. A bővülő feladatkör részeként rendszeresen a Kft. végzi az önkormányzati tulajdonú bérlakások műszaki felülvizsgálatát, a beruházási munkálatok tervezését,

lebonyolítását és műszaki ellenőrzését. Az önkormányzat megbízásából a Mezőkovácsházi Településgazdálkodási Kft. végzi a városi utak felújításának, a kerékpárutak építésének feladatait. A társaság feladatainak körébe tartozik a Vásárcsarnok, valamint a Borostyán Camping és Strandfürdő üzemeltetése is.

2.2 A városrészi szintű helyzetelemzés összefoglalása

2.2.1 Központi városrész

Mezőkovácsháza központi intézményterületét foglalja magában. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. A szocializmus éveinek városfejlesztése következtében azonban, funkcionális értelemben Szerkezeti tengelye az Árpád utca és az erre merőleges Alkotmány utca, ezek metszéspontjában alakult ki a parkosított Hősök tere, amely Mezőkovácsháza főterének tekinthető.

1. ábra: A Központi városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

Parkosított területek vannak a XIX. század végén épült templom körül és az Árpád utca intézménysora előtt. A közterületek térfalai a XX. század második felének építési tradíciókat nem tisztelő beépítési módjai következtében több helyen feloldódtak, határozatlanná váltak. Különösen súlyosan sérült eredeti településszerkezete a Széchenyi lakótelep felépültével. Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően központi vegyes területbe sorolta a Településrendezési Terv. A lakótelepi beépítések nagyvárosias lakóövezetbe kerültek, egyéb lakóterületei általában kisvárosias lakóterületek. A Központi városrészben a 2011-es népszámlálás idején 988 fő lakott 468 lakásban. A városrészben a legalacsonyabb a csak általános iskolát végzettek és legmagasabb a felsőfokú képzettséget szerzettek aránya. Egyéb mutatóit tekintve is kiemelkedik Mezőkovácsházán belül. Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található, bár természetesen számos vállalkozást jegyeztek be területén. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a területén áthaladó Gyulára vezető országos út azonban környezeti terheket generál.

2.2.2 A Szabadidő, sport városrész

Mezőkovácsházának a központi intézményterülethez délről csatlakozó, alapvetően sport és rekreációs, valamint temetőterületeknek helyet adó része. Területe az Alkotmány u. 56. sz. épülettől a városhatárig terjed. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. Az utóbbi évtizedek városfejlesztése nyomán és

rekreációs rendeltetésű területeknek ad helyet, másik jellemző területhasználata a felhagyott temető. Szerkezeti tengelye az Alkotmány utca, amely a városközponttal köti össze közvetlenül.

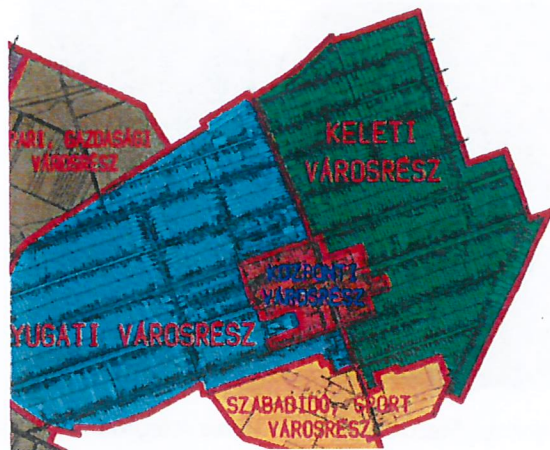
2. ábra: Szabadidő, sport városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően különleges és üdülőterületfelhasználási egységbe sorolta a Településrendezési Terv, a beépítésre szánt területek és a belterületi határ között pedig erdőterületek vannak. A városrészben valósulhat meg a mezőkovácsházi fürdőés kemping bővítése a Terv szerint. A sportterület és üdülő- és strandterület egymáshoz közeli fekvése kiváló, azonban a reformátuskovácsné városrészből nehezen elérhetők. 2022 folyamán a fürdő termálkútjának rekonstrukciója zajlik, vagyis a létesítményben folyamatosan zajlanak fejlesztések.

A lakóterületekkel alig rendelkező városrészben a 2011-es népszámlálás idején mindössze 64 fő lakott 36 lakásban. Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a Gyulára vezető országos út könnyen elérhető.

2.2.3 Keleti városrész

Mezőkovácsháza kovácsházi városnegyedének az Alkotmány utcától keletre eső részét foglalja magába. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. Szerkezeti tengelye az Árpád utca, az erre merőleges Alkotmány utca választja el a Nyugati városrésztől, északi határa a vasútvonal.

3. ábra: Keleti városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

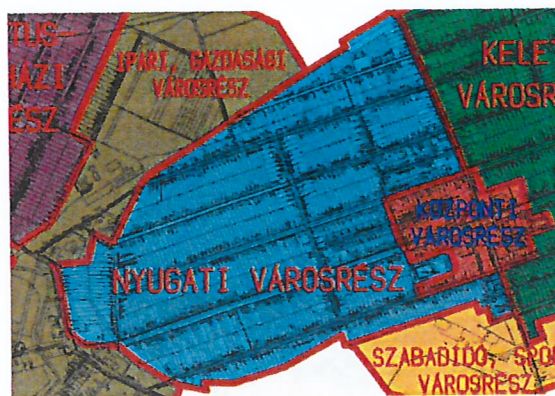
Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően lakóterületbe sorolta a Településrendezési Terv, megtalálhatók kisvárosias, falusias és kertvárosias lakóterületek is. A városközpontoz közelében a Terv megteremti a beépítés sűrűsödésének elvi lehetőségét a mély telektömbök feltárásával. Az Árpád utcával határolt tömbjeinek kisebb része vegyes terület. A Keleti városrész legnagyobb részén családi házas beépítések vannak.

A Keleti városrészben a 2011-es népszámlálás idején 1515 fő lakott 759 lakásban. A városrész demográfiai és szociális mutatói jobbra megegyeznek, vagy kevéssé térnek el a városi átlagtól. Annak ellenére igaz ez, hogy itt található a KSH által azonosított egyik szegregálódó terület, de ennek kiterjedése meglehetősen kicsi, így a városrész adatait alig befolyásolja.

Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található, bár természetesen néhány vállalkozást bejegyeztek a területén. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a területén áthaladó Gyulára vezető országos út azonban környezeti terheket generál. Néhány fontos intézmény a Keleti városrész területére esik, azonban ezek sokkal inkább tartoznak a városközpont intézményi zónájába, mint a Keleti városrész zömmel lakóterületi jellegű területességébe.

2.2.4 Nyugati városrész

A városrész Mezőkovácsháza kovácsházi városnegyedének az Alkotmány utcától nyugatra eső részét foglalja magába. Történetileg nem volt önálló városrész, településszerkezetében, utcahálózatában sem határolódik el környezetétől. Szerkezeti tengelye az Árpád utca, az erre merőleges Alkotmány utca választja el a Keleti városrésztől, északi határa a vasútvonal. Keresztirányú tengely a Petőfi utca, amelytől keletre nincs harántirányú utca a városrészben, ezért a lakótömbök rendkívül nyújtottak.

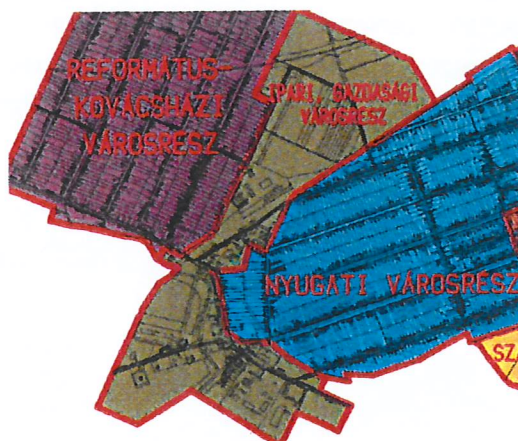
4. ábra: Nyugati városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

Területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően lakóterületbe sorolta a Településrendezési Terv, megtalálhatók nagyvárosias (Ifjúsági lakótelep), kisvárosias, és falusias lakóterületek is. A lakótelepen kívül a városrészben általában családi házas beépítések az általánosak.

A közterületek térfalai egyes helyeken a XX. század második felének építési tradíciókat nem tisztelő beépítési módjai következtében több helyen feloldódtak, határozatlanná váltak. Különösen súlyosan sérült eredeti településszerkezete az Ifjúsági lakótelep felépültével. A városközpontoz közelében a Terv megteremti a beépítés sűrűsödésének elvi lehetőségét a mély telektömbök feltárásával. A Nyugati városrészben a 2011-es népszámlálás idején 2181 fő lakott 1054 lakásban, ezzel Mezőkovácsháza legnépesebb városrésze. A városrész demográfiai és szociális mutatói jobbra megegyeznek, vagy kevésbé térnek el a városi átlagtól. Jelentősebb gazdasági létesítmény a városrészben nem található, bár természetesen néhány vállalkozást bejegyeztek a területén. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, a területén áthaladó Gyulára vezető országos út azonban környezeti terheket generál.

2.2.5 Ipari, gazdasági városrész

Mezőkovácsháza kovácsházi városnegyedének nyugati, zömmel gazdasági funkciójú területei és a Reformátuskovácskerti városrész és a vasút közötti terület. A város ipari, gazdasági területei a vasútvonal két oldalán és a battonyai út mentén alakultak ki.

5. ábra: Ipari, gazdasági városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

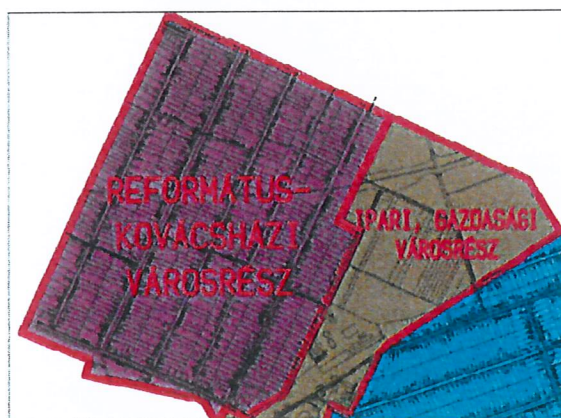
A városrész történetileg nem volt önálló, területileg alig összefüggő, három nagyobb részből áll. A Móra Ferenc utcától délre, Reformátuskovácsháza és a vasút között kialakult gazdasági területek vannak, nagyméretű ipari létesítményekkel, melyek közül kiemelkedik a gabonasiló (Tárház), melynek teherforgalma jelentős zavaró tényező. Ennek szomszédságában jelölte ki a Településrendezési Terv Mezőkovácsháza legnagyobb lakóterületi fejlesztésének helyét, mely tervi elem a realitások fényében felülvizsgálatra szorul. A fentieknek megfelelően a városrész ezen szegmensében gazdasági és lakóterületeket, erdőterületeket (véderdő) és zöldterületeket határoz meg elsősorban a Terv. A tervezett, gazdasági és lakóterületek ezidáig nem épültek be, mezőgazdasági művelés alatt állnak, csakúgy, mint a kijelölt erdőterületek is.

A városrészt, ahogy Mezőkovácsházát is, két részre szakítja a vasútvonal. A vasút és vasútállomás jelenléte valamikor gazdaságfejlesztő hatású volt, a pálya mai állapotában azonban csak – távoli – lehetőségként vehető számba. A városrész vasúttól délre eső kovácsházi felének szerkezeti tengelye az Orosháza-Battonya út, keresztengelye a gyulai út, így megközelítése, közlekedési kapcsolata a város lakóterületeivel jó, ugyanakkor a terület kellően szeparált. Beépítésre szánt területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően gazdasági területbe sorolta a Terv, a gazdasági területekbe ékelődő kedvezőtlen adottságú Rózsa utcai lakóterület és az Idősek Otthona kivételével.

Az Ipari, gazdasági városrészben a 2011-es népszámlálás idején 88 fő lakott 34 lakásban. Jelentősége Mezőkovácsháza gazdasági életében kiemelkedő, itt található a belterület ipari, gazdasági létesítményeinek meghatározó többsége. A Településszerkezeti Terv a városrészben biztosít lehetőséget a gazdasági, termelő funkciójú területek bővülésére, nagyobb területigényű vállalkozások megtelepedésére. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül jó, csak a Keleti városrésztől esik kissé messze, a területén áthaladó Gyulára, valamint Orosházára, Battonyára vezető országos utak azonban környezeti terheket generálnak. Bár a városrész döntően gazdasági, iparterületi jellegű, néhány fontos intézmény a területére esik.

2.2.6 Reformátuskovácsházi városrész

A valamikor önálló Reformátuskovácsháza tartozik ide. Területe az alábbi utcákra, terekre, utcaszakaszokra terjed ki: Mikes u., Rákóczi u., Táncsics u., Kodály u., Kinizsi u., Bethlen G. u., Móra u., Orosházi út.

6. ábra: Reformátuskovácsházi városrész (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

Az egyetlen tényleges történeti megalapozottsággal bíró városrész. Településszerkezete Kovácsházához nagyban hasonló: hosszú, nyújtott tömbökből álló, mérnöki szerkezetű egykori dohánykertészség. Szerkezeti tengelye a Táncsics utca, amelynek középső szakaszán, a templom körül vannak az egykori falu legjelentősebb középületei. Eredetileg zsákfalu volt, a Táncsics utca az orosházi útra vezető bekötőút belterületi szakasza. Ez a kedvezőtlen szerkezeti adottság alig változott az idők során, a vasúton túli területekkel való összeköttetése máig rossz. A fejlesztések árnyékában élő városrész napjainkig megőrizte tradicionális településképeinek egy-egy vonását. Ahogy neve is mutatja, a történelem során népessége vallásilag, etnikailag elkülönült Mezőkovácsházától. Beépítésre szánt területének legnagyobb részét az adottságoknak megfelelően falusias lakóterületbe sorolta a Településszerkezeti Terv, csak a templom körül, az egykori faluközpontban jelölve ki kisméretű vegyes területet. A rossz zöldfelület-ellátottságú városrész mutatónak javítására átlós zöldfelületi tengely kialakítását javasolja a Terv a városrészt átszelő csatorna partjain. A Reformátuskovácsházi városrészben a 2011-es népszámlálás idején 1171 fő lakott 526 lakásban. Bár területe a kovácsházi városrésznek mintegy kétharmada, mégis csak a város lakosságának mintegy hatoda él itt. A szociális mutatók Mezőkovácsházán belül ebben a városrészben a legrosszabbak, nem véletlen, hogy itt található a KSH által azonosított szegregálódó területek egyike. Különösen nagy a városrész lemaradása a lakások műszaki állapotát illetően. Óriási problémája a falusi mivoltát töretlenül őrző településrésznek, hogy szélső tömbjeiben, a Dél-békési falvak egy részéhez hasonlóan, sok házat elhagytak tulajdonosai, egész házsorok üresnek ki, a településszövet gyakorlatilag elfoszlik.

Jelentősége Mezőkovácsháza gazdasági életében csekély. Megközelíthetősége, forgalmi helyzete a városon belül rossz, a városközponttól légvonalban is messzire esik, de szerkezeti kapcsolatai sem megfelelők, elsősorban a vasútvonal és a vasútállomás ebből a szemszögből kedvezőnek nem mondható diszpozíciója miatt. A városrészben csak néhány, zömmel az önálló falusi múltból örökölt, alapellátást biztosító intézmény van.

3 JÖVŐKÉP, KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

3.1 A jövőkép meghatározása

3.1.1 A város jövőképe

A jövőkép funkcióját tekintve pozicionálja a várost a régióban, járásban, illetve vonzáskörzetében, meghatározza a társadalmi, gazdasági és épített környezetet érintő állapotot és domináns folyamatokat. A 2017-es felülvizsgált ITS-ben leírtak alapján felülvizsgált jövőkép hosszabb időtávra, jelen esetben 2035-ig kiterjedően kerül rögzítésre.

Mezőkovácsháza a hagyományaira büszke, fenntartható módon fejlődő térségi központ

Dél-Békés fejlődésének egyik kulcsa az itt található települések, és különösen a funkciókban gazdagabb városok közötti együttműködés minősége. Ennek megfelelően Mezőkovácsháza elkötelezett a térségi szereplők összefogására épülő olyan térségi felzárkóztatási program megvalósítása mellett, ahol az érdekeltek adottságaira alapozva a jövőbeni elképzelések összehangoltan, az erőforrások hatékony felhasználásával kerülnek megvalósításra. Ebben a folyamatban a város tovább erősíti lokális centrum szerepét, melyet alátámasztanak a helyi közszolgáltatási infrastruktúra minőségének javítását célzó beavatkozások, a kulturális-, sport- és rekreációs célú időtöltést szolgáló fizikai környezet fejlődése.

A települési környezet megőrzi ugyan kisvárosias jellegét, ugyanakkor megújuló, korszerű és környezeti szempontból fenntartható épület infrastruktúra tükrözi a város elköteleződését az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásainak csökkentése és a megújuló energiák hasznosításának elterjedése mellett. Az épített- és természeti környezet sokszínűségének megőrzése, megújítása, a közösségi terek fejlesztése kapcsán Mezőkovácsházán a környezeti szempontból fenntartható, klímabarát megoldások kerülnek tehát előtérbe. A zöld átálláshoz illeszkedve a városban található természeti értékek tudatos megőrzését kiegészíti a harmonikus együttélés, a kölcsönös előnyökkel járó hasznosítás, így a város megújuló és korszerű zöldfelületei ugyancsak az élhető város képét erősítik. Mezőkovácsháza tovább halad a megkezdett úton, tovább erősödik a környezettudatos szemlélet, ami a gazdaság fejlődésére is kihat.

A város gazdasága sokszínűbb, az önkormányzat és a helyi vállalkozások együttműködése dinamizálja a helyi gazdaságot. A megújuló, fenntartható és modern települési környezet vonzóbb befektetési célpont, így a városban középtávon is új cégek jelennek meg. Bővül a foglalkoztatás, és a korszerű technológiákat alkalmazó sikeresen működő cégek nagyobb mértékben tudnak hozzájárulni Mezőkovácsháza fejlődéséhez. Erősödik a turizmus, mely elsősorban a város sajátos természeti kincsére, a kiváló minőségű termálvízre és a környék aktív turisztikai lehetőségeire építve játszik a jövőben majd az eddigieknél is komolyabb szerepet. Mezőkovácsházán a digitális átállás keretében tovább erősödik az okos technológiák szerepe mind a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés, mind a pedig az önkormányzat és a lakosság közötti partnerségen alapuló együttműködés terén.

A tervezett fejlesztések összességében hozzájárulnak a város népességmegtartó erejének javításához, a kedvezőtlen demográfiai tendenciákban hosszabb távon fordulat következhet be. Mezőkovácsháza ismét vonzó lakókönyezetet és munkahelyet biztosít az itt élő fiatalok számára, és egyre többen költöznek vissza a településre. A javuló egészségügyi-, oktatási-, szociális infrastruktúra egyértelmű haszonélvezői a városukra büszke mezőkovácsházi lakosok.

3.2 A középtávú célrendszer bemutatása

3.2.1 Átfogó célok

Átfogó cél 1: Élhetőbb, klímabarát és harmonikus városi környezet kialakítása

Az átfogó cél a vonzó, környezeti szempontból fenntartható városi környezet kialakítására fókuszál. A Mezőkovácsházán elérhető, a helyi igények kielégítésére messzemenőig alkalmas minőségi közszolgáltatási portfólió kialakítása egyszerre foglalja magában a fejlett infrastrukturális háttér megteremtését, és a szükséges képzett humánerőforrás biztosítását.

A vonalas infrastruktúra – csapadékvíz elvezető rendszer, önkormányzati utak, elektromos hálózat, wifi stb. – környezetbarát, klímasemleges és fenntartható fejlesztése, a városban található zöld hálózatok és közterületek minőségének javítása – szem előtt tartva a zöld átállás szempontrendszerét – egyszerre javítja a helyi lakosság életminőségét és járul hozzá Mezőkovácsháza vonzerejének növeléséhez. A kialakuló harmonikus, kisvárosi arculat vonzó a beköltözők számára, így fokozza a város népességmegtartó erejét, de lényeges az ide látogatók (kistérség lakossága, turisták) és a megtelepedő gazdasági szereplők szempontjából is.

Átfogó cél 2: Partnerségre alapozott, fenntartható helyi gazdasági környezet megteremtése

Az elmúlt években folyamatos fejlesztéseket hajtottak végre a Mezőkovácsházán működő vállalkozások, javult az üzleti infrastruktúra minősége is. A helyi gazdaság teljesítményének növelése azonban továbbra is feladat, melynek elsődleges feltétele a befektetőbarát környezet kialakítása mellett a helyi üzleti infrastruktúra további fejlesztése.

Mezőkovácsháza elsődleges érdeke, hogy a vonzó városi környezet elsősorban a magas hozzáadott értékű termékek előállításával, feldolgozásával foglalkozó, környezetbarát technológiákat alkalmazó vállalkozások megtelepedéséhez járjon hozzá, mely cégek ugyanakkor az okos technológiák alkalmazásában és a digitalizációban is élen járnak. Az agrárium mellett a helyi adottságokra építő turizmus fejlesztése is kiemelt feladat, ezek az ágazatok elsősorban a munkahelyteremtő fejlesztésekkel járulhatnak hozzá Mezőkovácsháza gazdaságának dinamizálásához.

Átfogó cél 3: A helyi közösségi identitás megerősítése aktív közösségi együttműködéssel

Mezőkovácsháza népességmegtartó erejének növelése rövidtávon is emeli érdek. Ehhez azonban nem elegendő a helyi infrastruktúra modernizálása, a városban elérhető közszolgáltatások minőségének javítása. Jelen átfogó cél éppen ezért prioritásnak tekinti a helyi kisközösségek közötti együttműködések erősítését, továbbá a helyi lakosság digitális kompetenciáinak fejlesztését, és fókuszba helyezi a Mezőkovácsháza hagyományaihoz szervesen illeszkedő helyi kulturális értékek és tradíciók megőrzésének támogatását is.

A cél ily módon a helyi identitástudat erősítése mellett ahhoz járul a szegregáció csökkentéséhez, a társadalmi befogadás erősítéséhez és a szegénység elleni küzdelem a társadalmi kirekesztés visszaszorításához. Mindezekon túl jelen átfogó cél hozzájárul a digitális szakadék csökkenéséhez is.

3.2.2 Városi szintű középtávú tematikus célok

A városi szintű, 7-8 évre szóló középtávú célok alapvetően ágazati bontásban kerülnek megfogalmazásra. Az ITS 2017-es felülvizsgálata során megjelölt célokat aktualizáltuk, tartalmukat a 2021-2027-es tervezési időszakhoz igazítottuk.

T1: Egyenlő hozzáférést biztosító minőségi humán- és közösségi szolgáltatási infrastruktúra megteremtése

A közszolgáltatások és az intézményrendszer fejlesztése hozzájárul a lakosság életminőségének, mindennapi életkörülményeinek javításához, a társadalmi elégedettség eléréséhez. Mezőkovácsháza közszolgáltatási rendszere már az elmúlt években is jelentős megújításon és racionalizáláson ment keresztül, a megkezdett folyamatokat a jövőben is folytatni szükséges, szem előtt tartva az intézményrendszer költséghatékony működtetését, és kijelölve a további intézményfelújítási tevékenységeket.

A célhoz kapcsolódó beavatkozások az elmúlt évek demográfiai és társadalmi változásai, a működtetés feltételrendszerének módosulása, illetve ezen folyamatok jövőben is folytatódó hatásainak kezelése miatt indokoltak. A meglévő intézményrendszer szinten tartása, fejlesztése és racionalizálása mellett szükséges az intézményrendszer egyes, még hiányzó elemeinek megvalósítása is. Azon intézmények és szolgáltatások esetén, ahol az ellátási körzet adminisztratív módon meghatározott és a járás településeire vagy azok egy részére terjed ki, illetve azon szegmensekben, ahol a nyújtott szolgáltatás minőségére alapozva alakult ki a város térségi szerepköre, ott is elsődleges cél a minőségi, modern és színvonalas működési környezet kialakítása, valamint a szolgáltatások minőségfejlesztése.

Összességében kijelenthető, hogy a magas szintű, a helyben élők számára egyenlő hozzáférést biztosító szolgáltatási infrastruktúra jelentős mértékben javítja a Mezőkovácsházán lakók életminőségét, és hosszabb távon növelheti a város népességvonzó képességét is.

T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása

A tematikus cél a természeti- és épített emberi környezet fejlesztésével, annak ökológiai fenntarthatóságával összefüggő tevékenységeket helyezi fókuszba. A vonzó városi élettér állapota alapvetően kihat Mezőkovácsháza népességmegtartó erejének alakulására, nem közömbös a befektetések városba vonzása szempontjából, de ugyanígy a környezeti értékek megőrzése, fejlesztése, átörökítése a következő generációk számára alapvető része kell legyen a városlakók felelősségtudatos magatartásának.

A tematikus cél éppúgy felöleli a környezetvédelemmel, épített környezet védelmével kapcsolatos témákat, mint az azok fejlesztésére, kiteljesítésére, megújítására szolgáló projekteket. A modern okos technológiák alkalmazásával a folyamatosan megújuló városi környezet hatékonyan képes kiszolgálni a városban élők igényeit, képes a külső kihívásokra gyors választ adni, és vonzó helyszínt biztosít a beruházni kívánó cégek és ezek alkalmazottai számára. A zöldfelületek átfogó, minőségi fejlesztését a kedvezőtlen éghajlati hatások minimalizálását szem előtt tartó stratégiai célkitűzés a környezet pozitív irányú alakítását, értékeinek megőrzését helyezi előtérbe. Emellett kiemelt hangsúlyt fektet a tematikus cél a vízgazdálkodáshoz kapcsolódó kék infrastruktúra (csapadékvíz hálózat stb.) minőségi megújítására is. Mindezekkel összefüggésben kiemelkedő jelentőségű a szemléletformálás szerepe, ezért a célok eléréséhez, az eredmények megtartásához fontosak egyes, szemléletformálást szolgáló „soft” elemek is.

T3: Fenntartható, környezetbarát helyi infrastruktúra megteremtése

A tematikus célkitűzés a városi alpinfrastruktúra rendszerszintű, átfogó fejlesztésére, megújítására fókuszál. Mezőkovácsháza folytatja a közösségi és egyéni közlekedés környezet- és energiatudatos összehangolt, differenciált fejlesztését. A tömegközlekedés feltételeinek fejlesztésével elsősorban a város elérhetőségének javítása a cél, amely erősíti a település térségi szerepkörét és a településrészek közötti intenzívebb belső kapcsolatrendszert. A fenntartható közlekedés szempontjából szükséges az utak és kerékpárutak felújítása, fejlesztése belterületen és külterületen egyaránt, úgy a hivatásforgalom, mint a turisztika fejlődése szempontjából is. Fontos további feladat, hogy a közlekedéshálózat fejlesztésével oldódjanak a közlekedés szereplői (pl. teherfuvarozók) és a lakosság közötti konfliktusok. A modern alternatív közlekedési módok elterjedésével új megközelítésmódok is érvényesülhetnek, ezek alkalmazása ugyancsak hozzájárulhat Mezőkovácsháza mint lakóhely vonzóbbá válásához.

Az energiahordozók ára a világpiacon folyamatosan emelkedik, ami az önkormányzatokra is többlet terhet ró. Az Európai Unió klímacéljainak való megfelelés szintén kihívásként, feladatként jelenik meg. A tematikus cél éppen ezért a fenntartható fejlődés elősegítésére, az energiahatékonyság növelésére, illetve a megújuló energiák alkalmazására koncentrál. Az energetikai fejlesztések mind a közszféra mind pedig a magánszféra szempontjából előtérbe kerülnek a 2021-2027-es időszakban. A környezettudatosság fontos eleme az energiatudatosság beépülése a mindennapi életbe, amely kapcsán törekedni kell az épületállomány energiatakarékosságot szolgáló felújítására, valamint működtetésére. A fejlesztéseknek a teljes vertikumot kell átfogni az épületkorszerűsítésektől az alternatív energiák alkalmazásán át az energetikai célú munkahelyek kialakításáig. Az épületek energiahatékony felújítása mellett szükséges „szoft” jellegű elemek alkalmazása is ahhoz, hogy a használók szemlélete megváltozzon, és megfelelő hatékonysággal tudják kihasználni a beruházási

jellegű energetikai beavatkozások teremtette korszerű műszaki háttér lehetőségeit (pl. a rendszerek optimális szabályozásával, használatával, „okos mérő eszközök” beépítésével stb.).

T4: Integráló és szolidáris város feltételrendszerének megteremtése

A szolidáris és befogadó helyi társadalom képéhez hozzátartozik a különböző társadalmi helyzetű csoportok közötti kohézió javítása és az egyenlő hozzáférés és esélyegyenlőség megteremtése. Az összetartó helyi társadalom alapja az erős önazonosság-tudat, amely a helyi identitás fejlesztésével kapcsolatos tevékenységek révén érhető el. Magabiztos társadalom képes végrehajtani a célul kitűzött integrációt.

Az átfogó cél új aspektusa a digitalizáció kérdése. Az adatokhoz, információhoz való egyenlő hozzáférés csak részben infrastrukturális probléma, a képzés és a megfelelő tudásátadás szintén fontos szerepet játszik a digitális szakadék megszüntetésében.

T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása

A tematikus cél a vállalkozások fejlődését, növekedését, hatékonyságuk javítását, valamint a munkaerő versenyképességét támogató beavatkozásokat helyezi előtérbe. Fontos a lehetséges vállalkozói kör figyelmének a város irányába terelése, amely eredményes gazdasági marketingtevékenységet igényel. A gazdaság infrastrukturális feltételeinek javítása magában foglalja a gazdasági célú területek úthálózatának, közműrendszerének, infokommunikációs eszközeinek, megfelelő minőségű zöldfelületi rendszereinek kialakítását, az ipari-, gazdasági területek egységes, XXI. századi arculatának megteremtését. Cél, hogy a vállalkozások működési feltételei javuljanak, ezzel is megfelelő háttérrel biztosítva a versenyképesség és működési hatékonyság növekedéséhez. Elő kell segíteni a magasabb hozzáadott értéket előállító, modern technológiákat alkalmazó vállalkozások helyben való letelepedését, de emellett a munkaintenzív ágazatok pozíciójának erősítésére is törekedni kell.

Fontos a helyi vállalkozások által előállított javak helyi fogyasztását célzó projektek kidolgozása. Cél a kistermelői piacok erősítése, az ezekre épülő közétkeztetés előtérbe helyezése, a helyben megtermelt alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel. Ezen területek fejlődése azért is fontos, mert a nagyüzemi mezőgazdasággal ellentétben nagyobb foglalkoztatás bővítő hatással rendelkeznek.

T6: A „vendégmarasztaló város” infrastrukturális háttérének biztosítása

Mezőkovácsháza kedvező adottságai ellenére a turizmus ma még nem meghatározó szektor a helyi gazdaságban. A tematikus cél az idegenforgalom és turizmus – helyi gazdaság diverzifikálását is szolgáló – fejlesztését helyezi előtérbe. Fontos az ágazat szereplőinek (pl. utazásszervezők, turisták) figyelmét a város irányába terelni, amely eredményes, település specifikus marketingtevékenységet igényel. Mezőkovácsháza idegenforgalma elsősorban a Borostyán Fürdőre építve fejleszthető, de

emellett a környező alföldi táj is kedvez az aktív turizmus egyes ágainak is (kerékpáros-, gyalogos-, lovas-, vadászturizmus). Az attrakciók fejlesztése mellett kiemelt figyelmet kell szentelni a megfelelő szálláshely kapacitás kialakítására is.

A tematikus cél eléréséhez elengedhetetlen a térségi összefogás fejlesztése, a környék attrakcióinak, településeket átfogó „csomagban” történő megjelenítése. A cél eléréséhez szükséges a városi rekreációs, szabadidős potenciálok fejlesztése is, amelyek a városlakók igényein felül turisztikai attrakcióként szintúgy szolgálhatnak. Általában is elmondható, hogy a tematikus céllal összefüggő intézkedések, programok legtöbbjének célközönsége közé tartoznak a városlakók is.

3.3 Városrészi szintű területi célok meghatározása

V1: Központi városrész – Jelenlegi funkcióinak és adottságainak kiteljesítésével a város, a járás és a térség méltó központja

A Központi városrész Mezőkovácsháza adminisztratív és intézményi centrum területe, melynek jelentőségét funkcióellátottsága is kiemeli, bár emellett a lakófunkció szintén markánsan jelen van a területen, jellemzően lakótelepek formájában.

Területfelhasználása, a beépítés jellege meglehetősen vegyes, a lakó- és intézményterületek mellett jelentős közlekedési- és zöldterületek találhatók. Legfontosabb szerkezeti tengelyei az Árpád út és a rá merőleges Alkotmány utca, amelyek a városrész középpontjában metszik egymást. Az Árpád út városélénkítő és környezeti hatásai egyaránt jelentősek. A városrész jelenlegi funkcióját és adottságait kiteljesítő (intézményi, közterületi, közlekedési, infrastrukturális) fejlesztésével kell kialakítani a város, a járás és térség méltó központját. Fontos a műszakilag és energetikailag avult lakótelepek rekonstrukciója, a lakótelepi lakások presztízsének emelése. A városrész arculatának alakítása során törekedni kell a település- és utcafépí törések, sebhelyek kezelésére. A zöldfelületek rekonstrukciója pl. Hősök tere) kapcsán a klímabarát és környezeti szempontból fenntartható megoldások preferáltak, és ugyanez igaz a városrészben megújításra váró, adott esetben új funkcióval felruházott középület infrastruktúrára is (pl. mozi, művelődési ház).

V2: Sport és szabadidő városrész – A város határain túl is elismert idegenforgalmi, turisztikai helyszín

A városrészben alapvetően sport és rekreációs, valamint zöldfelületi- és temetőterületek találhatók. Itt működik a Borostyán Fürdő, amely kitűnő termálvízzel rendelkezik, de infrastruktúrája, szolgáltatásainak színvonala meglehetősen alacsony, ezért jelenleg csak a nyári időnyben üzemel. Szintén elavult, fejlesztésre szoruló a sporttelep és a kemping. A közterületek, zöldfelületek és a temető állapota leromlott, átfogó kertészeti, zöldfelületi rekonstrukciójuk elodázhatatlan.

A városrész specifikus fejlesztési lehetősége a Borostyán Fürdő kiváló minőségű termálkincsére alapozva Mezőkovácsháza – a település határain túl is elismert - idegenforgalmi, turisztikai súlypontjának megteremtése. Az idegenforgalmi, turisztikai célú létesítmények természetesen a helyi

lakosság rekreációs igényeit is szolgálják, ahogy az alapvetően a helyiek érdekében hozott intézkedések is a turizmus szolgálatába állíthatók (pl. sporttelep fejlesztés). A célállapot eléréséhez szükséges a fürdőfejlesztés mellett a közösségi rendeltetésű zöldfelületek, közterületek minőségi fejlesztése, a rekreációs és sportlétesítmények, kemping rekonstrukciója, a szolgáltatások kínálatának bővítése, színvonaluk javítása, a szálláshely kapacitás bővítése.

V3: Keleti és Nyugati városrész – Magas környezeti minőséget biztosító kertvárosi jellegű lakóterületek

A Keleti és Nyugati városrészek területének túlnyomó része szinte monofunkciós lakóterület, kertvárosias jellegű családi házas beépítésekkel, helyenként falusias jellegű tömbökkel. Településszerkezetük monotonitását alig oldják kisebb, elsősorban foghíjakon kialakított, kertészetileg meglehetősen rendezetlen zöldfelületek.

Az adottságok alapján a városrészek fejlesztésének specifikus célja a magas környezeti minőséget biztosító, elsősorban családi házas, kertvárosi jellegű lakóterületek létrejötte, a lakossági infrastruktúra és a közterek klímabarát és környezeti szempontból fenntartható fejlesztése révén az életminőség javítása. A célállapot eléréséhez szükséges a közösségi rendeltetésű zöldfelületek mennyiségi és minőségi fejlesztése adott esetben okos technológiák alkalmazásával. Fontos feladat továbbá a Keleti városrészben a lévő kisebb szegregátumtovábbi fejlesztése. Az itt tervezett konkrét beavatkozások véglegesítésére azonban csak a 2022-es népszámlálás releváns adatsorainak elemzését követően kerülhet sor, az ITS felülvizsgálatának keretében.

V4: Ipari, gazdasági városrész – A helyi gazdaság katalizátorának megújítása

A város ipari, gazdasági területei az Ipari, gazdasági városrészben, a vasútvonal két oldalán és a battonyai út mentén alakultak ki. A tervezett, gazdasági területek ezidáig csak részben épültek be, így alpinfrastruktúra megújítására valamint inkubátorház kialakítására került sor. A gazdasági tevékenység jelenleg nem fedi le a rendelkezésre álló területet, jelentős barnamezős, hasznosítás nélküli telephelyek vannak. Az ipari park éppen ezért további, a város gazdasági élete szempontjából meghatározó fejlesztések potenciális helyszíne. A vasút és vasútállomás jelenléte valamikor gazdaságfejlesztő hatású volt, az állomás revitalizációja folyamatban van, ezzel együtt további fejlesztési potenciált rejt.

A városrész specifikus fejlesztési lehetősége az alapvető infrastrukturális hiányok oldásával, a mobilitás feltételeinek javításával lehetővé tenni a helyi gazdaság fejlődését szolgáló, vállalkozásokat fogadni tudó ipari-gazdasági területek kialakítását, amelyek a helyi gazdaság katalizátorai lehetnek. A létrejövő új munkahelyek megvalósulása a város alapvető érdeke céljainak megvalósításában. A gazdaságfejlesztés során lehetőség szerint preferálni kell a barnamezős területek hasznosítását, szemben a műszakilag még igénybe nem vett területek beépítésével.

V5: Reformátuskovácsháza városrész – Integráció az önálló arculat megőrzésével

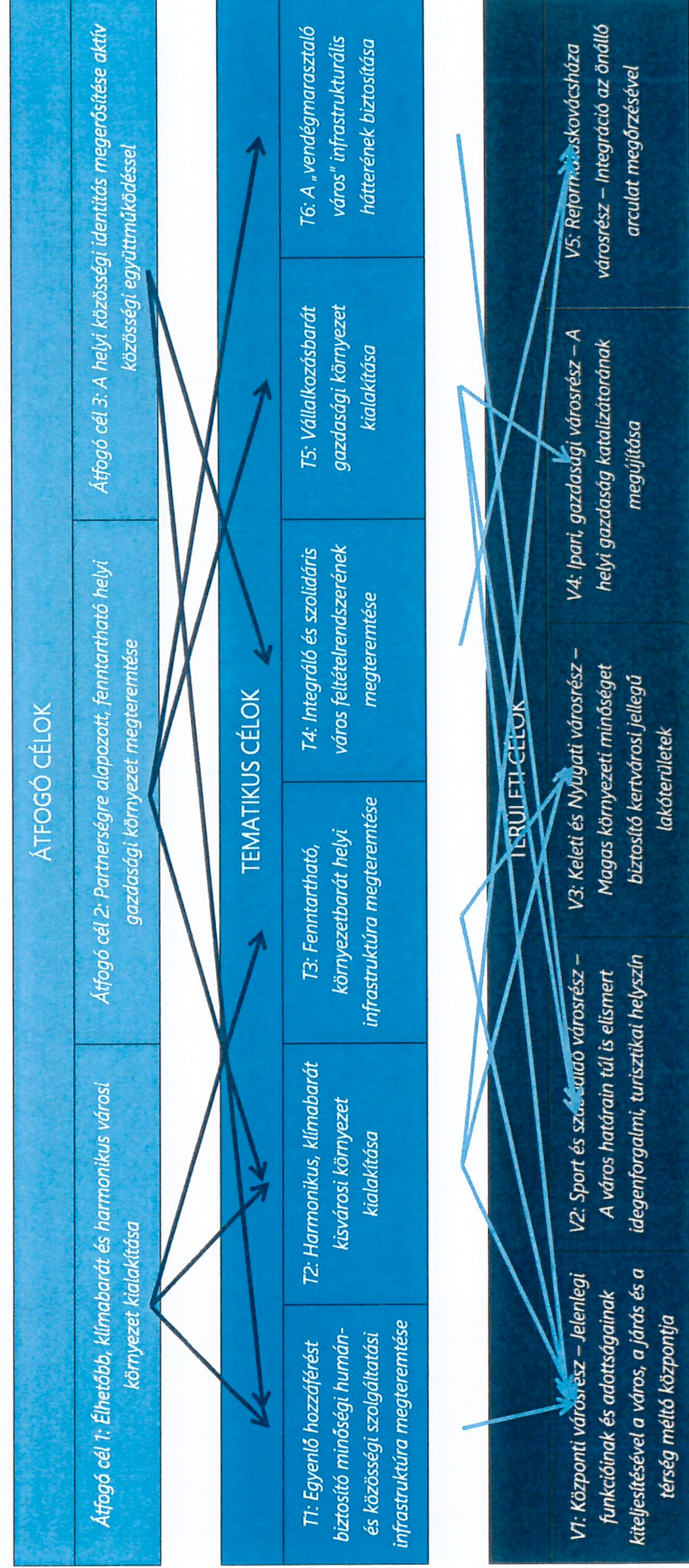
Reformátuskovácsházavalamikor önálló község volt, településszerkezeti kapcsolatai Kovácsházával – a vasútvonal elhelyezkedése miatt - máig erőtlene. A fejlesztések árnyékában élő városrész napjainkig megőrizte tradicionális településképeének egy-egy vonását. Ahogy neve is mutatja, a történelem során népessége vallásilag, etnikailag elkülönült Kovácsházától. Jelentős problémája a falusi mivoltát töretlenül őrző településrésznek, hogy szélső tömbjeiben sok házat elhagytak tulajdonosai, egész házsorok ürölnek ki, a településszövet gyakorlatilag elfoszlik. A városrész szociális mutatói kedvezőtlenek, nem véletlen, hogy itt található a KSH által azonosított szegregálódó területek egyike.

Reformátuskovácsháza specifikus fejlesztési lehetősége önálló arculatú, tradicionális falusias hangulatú, ugyanakkor magas életminőséget biztosító településrész kialakítása. Ennek keretében helyi védelem alatt álló településközpontjának fejlesztése (épített környezet és szolgáltatások színvonala) és lakóterületeinek revitalizálása szükséges, kiemelt szempont a zöldfelületi ellátottság növelése, a közösségi terek fejlesztése a településrész értékeinek kibontakoztatása mellett. Mindezekkel párhuzamosan cél – adott esetben új funkciók kialakításával – a városrész integrálása, úgy településszerkezeti (többi városrészhöz való kapcsolódás), mint társadalmi vonatkozásban, különös tekintettel a szegregálódott területekre. A szegregátumban tervezett konkrét beavatkozások véglegesítésére azonban csak a 2022-es népszámlálás releváns adatsorainak elemzését követően kerülhet sor, az ITS felülvizsgálatának keretében.

3.4 A jövőkép, az átfogó célok, illetve a tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása

Az alábbi ábra Mezőkovácsháza stratégiai célrendszerének struktúráját átfogó módon mutatja be.

JÖVŐKÉP	
Mezőkovácsháza a hagyományaira büszke, fenntartható módon fejlődő térségi központ	

7. ábra: Mezőkovácsháza középtávú stratégiai célrendszere

	V1: Központi városrész – Jelenlegi funkcióinak és adottságainak kiteljesítésével a város, a járás és a térség méltó központja	V2: Sport és szabadidő városrész – A város határain túl is elismert idegenforgalmi, helyszín	V3: Keleti és Nyugati városrész – Magas környezeti minőséget biztosító kertvárosi jellegű lakóterületek	V4: Ipari, gazdasági városrész – A helyi gazdaság katalizátorának megújítása	V5: Reformátuskövesházai városrész – Integráció az önkormányzat megőrzésével
T1: Egyenlő hozzáférést biztosító minőségi humán- és közösségi szolgáltatási infrastruktúra megteremtése	5	4	3	2	4
T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása	5	4	4	2	4
T3: Fennttartható, környezetbarát helyi infrastruktúra megteremtése	5	4	4	3	3
T4: Integráló és szolidaritás város feltételrendszerének megteremtése	4	3	3	2	5
T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása	3	4	3	5	2
T6: A „vendégmarasztaló város” infrastruktúrális hátterének biztosítása	4	5	3	1	2

1. táblázat: A középtávú tematikus és a területi célok kapcsolódása

A kapcsolódás erősségét 1-től 5-ig terjedő skálán mutatjuk be.

4 A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK

Az ITS a város középtávú célrendszerének felvázolásán túl tartalmazza a lényeges fejlesztési jellegű beavatkozások (programok és projektek) indikatív listáját. A projekteket a Stratégia a kidolgozásakor rendelkezésre álló információk alapján, a Stratégia által igényelt mélységben, vázlatosan és lényegre törően mutatja be. Az ITS operatív jellege nem feltételezi a projektek teljes körű és részletekbe menő kifejtését.

A projektek előzetes, koncepcionális bemutatását indokolja továbbá, hogy várhatóan a TOP Plusz, és ehhez kapcsolódva Békés megye 2021-2027-es időszakra vonatkozó integrált területi programja is felülvizsgálatra, aktualizálásra kerül a közeljövőben, vagyis ezekkel összhangban az ITS tartalmát is pontosítani kell majd.

Az ITS megvalósítását szolgáló beavatkozások tekintetében az alábbi projekttypusokat azonosítottuk:

- Akcióterületi projektek: Olyan, egybefüggő vonallal körülhatárolt akcióterületen végbemenő fejlesztések, amelyek egymással szinergikus hatást fejtenek ki, az egyes projektelemek segítik más projektek megvalósulását, illetve hatásának kiteljesedését. A projektek az akcióterület számára megfogalmazott cél érdekében kerülnek megvalósításra, volumenük, így várható hatásuk is akkora, hogy érzékelhető változást idéznek elő a kijelölt akcióterületen.
- Kulcsprojektek: A kulcsprojektek azok a tervbe vett fejlesztések, melyek alapvető feltételét képezik valamely (akár több) középtávú városi cél elérésének, tehát, ha a projekt nem valósul meg, valamelyik cél nem vagy csak kismértékben érhető el. Gyakran a kulcsprojekt (ami jellemzően nagyobb összegű projekt) megvalósulása előfeltétele egyéb tervezett fejlesztések megvalósulásának vagy azok hatásai érvényesülésének. "
- Hálózatos projektek: amelyek több, egymáshoz kapcsolódó, akár azonos jellegű projektelemből állnak, a város egészére vagy annak jelentős részére kiterjednek és a projektelemek egy együttműködő rendszer elemeit képezik.
- Egyéb projektek: A fenti kategóriákba nem tartozó fejlesztések, amelyek lehetnek pontszerű, egy vagy több városrész, illetve a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések, amelyek között beruházási jellegű és soft elemek egyaránt szerepelhetnek.

A következőkben a fenti logikát követve mutatjuk be azon fejlesztési elképzeléseket, amelyek az ITS középtávú célrendszerében megfogalmazott célok megvalósítását szolgálják.

4.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával

Az akcióterületek lehatárolása a jelenleg hatályos felülvizsgált ITS-ben rögzítettekkel összhangban, ugyanakkor némi pontosítással történt. Az egyes esetekben felmerülő aktualizálás okait minden akcióterület kapcsán bemutatjuk.

4.1.1 Reformátuskovácsháza – Városi alközpont akcióterület

8. ábra: Reformátuskovácsháza – Városi alközpont akcióterület

Akcióterületet határoló utcák és objektumok

Bethlen Gábor u. – Móra Ferenc u. – Névtelen u. – Kinizsi P. u. – Rákóczi F. u. – Bethlen G. u. – Mikes K. u. – Orosházi út

Önálló akcióterületként való szerepeltetését korábban a területen megvalósítandó fontosabb fejlesztések jellegének, tematikájának hasonlósága – települési alközpont kialakítása a lakófunkció megőrzésével, fejlesztésével és területi koncentrációja, térbeli összefüggésük (szerkezetileg önálló településrész) – indokolta. Mindezekon túl Reformátuskovácsháza jó néhány égető problémával küzd, amelyek enyhítése korábban és most is időszerű (szegregáció, lakóterületek kiürülése, rossz szociális mutatók, települési funkciók leépülése, helyi identitás kérdése).

4.1.2 Városközpont – Komplex városfejlesztési akcióterület

Akcióterületet határoló utcák és objektumok

A Városközpont akcióterület jelentős átfedést mutat a Központi városrésszel, amely Mezőkovácsháza funkciógazdag, központi elhelyezkedésű centrum területe. A városközpont intézményi funkcióihoz kapcsolódó, a Keleti városrészben elhelyezkedő közintézményekre és a Nyugati városrészben található Ifjúsági lakótelepre is kiterjed az akcióterület, azok területfelhasználási, rendeltetésbeli hasonlósága és területük összefüggése okán. Az akcióterület kijelölését központi szerepköre indokolta, a területen jelenleg is meglévő településközponti funkciók, a közelmúltban megkezdett intenzív fejlesztések és a jövőbeli fejlesztési elképzelések alapján.

A 2021-2027-es időszakban mind a digitális átállás, mind pedig a zöld átállás kapcsán új elemek jelennek meg a fejlesztések között. Mindez az akcióterület bővítését tette szükségessé. Az itt tervezett fejlesztések a már megvalósult, illetve folyamatban lévő projektekhez térben illeszkedve valósulnak meg, figyelembe véve a környezeti-, energetikai szempontokat is. A terület bővítését indokolta továbbá a helyi, közösségi programok megvalósítása,

4.1.3 Borostyán fürdő – Sport és rekreációs akcióterület

10. ábra: Borostyán fürdő – Sport és rekreációs akcióterület

Akcióterületet határoló utcák és objektumok

Battonyai út – Alkotmány u. – Béke u. – Bajcsy-Zsilinszky u. – Nyírfa u.

Mezőkovácsháza turisztikai potenciállal bíró területeit, a Borostyán Fürdő és Sporttelep környékétfoglalja magába. Az akcióterület kiterjedése erős átfedést mutat a Sport, szabadidő városrészszel. Önálló akcióterületként való szerepeltetését a területen megvalósítandó fontosabb fejlesztések jellegének, tematikájának hasonlósága (idegenforgalom, turisztika, rekreáció) és területi koncentrációja, térbeli összefüggésük indokolja.

A korábbi felülvizsgált ITS a Borostyán Fürdő környékét szintén önálló akcióterületként határozta meg. A tervbe vett programok megvalósításának szándéka, a fejlesztések szinergikus hatásának érvényesíthetősége indokolja az akcióterület fenti módon történő lehatárolását. Az akcióterületen elsősorban a sporthoz (Sporttelep), rekreációhoz, fürdő-, wellness és egészségturizmushoz (Borostyán Fürdő), valamint közösségi terekhez és zöldfelületek megújításához kötődő projektek megvalósítása tervezett. Ugyancsak fontos elemet képeznek a városban hiányosságként megjelenő szálláshelyek fejlesztését célzó beavatkozások is.

Az akcióterület lehatárolása kismértékben módosult, a korábbtól eltérően a Sporttelep és a Kutas-éri-csatorna környezete is részét képezi a területnek. Ennek indoka, hogy a tervezett fejlesztések hatásai ezekre a városi területekre is kiterjedhetnek.

4.1.4 Ipari park és környezete – Gazdaságfejlesztési akcióterület

11. ábra: Ipari park és környezete – Gazdaságfejlesztési akcióterület

Akcióterületet határoló utcák és objektumok

Ipari park külső kerítése – Királyhegyesi Száraz ér – Végegyházi út – Vasútvonal – Orosházi út – Bethlen G. u. – Móra Ferenc u. – Ipartelepi út – Vasútvonal – Arany J. u. – Csillag u. – Vásárhelyi S. u. – Battonyai út

Az akcióterület kijelölését a gazdaságfejlesztésnek a város közép- és hosszútávú céljai között betöltött kiemelkedő szerepe indokolja. A helyi gazdaság megerősödését szolgáló költséges infrastrukturális beruházások területi koncentrációja mindenképp szükséges. A területen már fejlődésnek indult gazdasági funkciók, a tervezett fejlesztések és a terület meglévő funkciói, adottságai egyaránt indokolják az egyéb területektől történő külön kezelést. Önálló akcióterületként való szerepeltetését a területen megvalósítandó fontosabb fejlesztések jellegének, tematikájának hasonlósága: gazdaságfejlesztés; és területi koncentrációja, térbeli összefüggésük indokolja. Az akcióterületen a helyi gazdaság élénkítését célzó, vállalkozások megtelepedését elősegítő fejlesztések megvalósítás szükséges, ennek érdekében indokolt további barnamezős területek megújítása, és az ipari park infrastrukturális feltételeinek javítása.

4.1.5 Antiszegregációs akcióterület

12. ábra: Antiszezegregációs akcióterület

Akcióterületet határoló utcák és objektumok

Kinizsi P. u. – Rákóczi F. u. – Ipartelepi út – Vasútvonal – Alkotmány u. – Ady E. u. – Bem J. u. – Külső határoló út – Sármezey E. u. – Vasútvonal – Móra F. u. – Névtelen u.

A tervezett Anti-szegregációs akcióterület biztosítja, hogy önálló akcióterületként valamennyi égető társadalmi- gazdasági-környezeti problémát enyhítsen (szegregáció, lakóterületek kiürülése, rossz szociális mutatók, települési funkciók leépülése). A már évek óta tervbe vett szükséges fejlesztések megvalósításának szándéka, a kedvezőtlen társadalmi, urbanisztikai tendenciák felgyorsulása, a fejlesztések szinergikus hatásának érvényesíthetősége is indokolja az akcióterület fenti módon történő lehatárolását. A támogatások területileg koncentrált felhasználása a város középtávú fejlesztési céljainak teljes körű megvalósulását is eredményezi. A tervbe vett programok megvalósításának szándéka, a fejlesztések szinergikus hatásának érvényesíthetősége indokolja az akcióterület fenti módon történő lehatárolását.

4.2 Az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása, a fejlesztések ütemezése

Az alábbiakban az egyes akcióterületi fejlesztéseket mutatjuk be rövid szöveges leírással és az adott projekt becsült forrásigényének rögzítésével.

4.2.1 Reformátuskovácsháza – Városi alközpont akcióterület

Sorszám	Projekt megnevezése, rövid leírása	Indikatív költség (millió Ft)
1.1	Táncsics u. 26. alatti ingatlan fejlesztése: épület infrastruktúra funkcionális megújítása, energetikai korszerűsítése	40
1.2	Táncsics u. 19. alatti ingatlan fejlesztése: épület infrastruktúra funkcionális megújítása, energetikai korszerűsítése	70
1.3.	Települési identitást erősítő helyi közösségépítő programok: a helyi közösség identitás tudatának erősítése kulturális, gasztronómiai programokkal, képzéssel.	15

2. táblázat: Akcióterületi fejlesztések

A fejlesztések megvalósulása hozzájárul az akcióterületen elérhető közösségi szolgáltatások minőségének javulásához, a helyi közösségek identitástudatának erősödéséhez. A korszerűbb épületinfrastruktúra révén az akcióterület épített környezete is minőségi változáson megy keresztül. A beruházások megvalósulása révén az önkormányzati infrastruktúra környezeti szempontból fenntarthatóbb lesz, az energiafelhasználás csökken, ami kedvező hatással van az önkormányzat kiadásaira is.

4.2.2 Városházaközpont – Komplex városfejlesztési akcióterület

Sorszám	Projekt megnevezése, rövid leírása	Indikatív költség (millió Ft)
2.1	Hősök tere 6., szolgáltató központ korszerűsítése: épület infrastruktúra funkcionális megújítása, energetikai korszerűsítése	87
2.2	Zöldfelületek korszerűsítése (Hősök tere): zöldfelületek megújítása, a klímaváltozásnak ellenálló növények telepítése, közterületek megújítása.	220
2.3	Közterületek megújítása (Árpád u., Árpád köz stb.): zöldfelületek megújítása, a klímaváltozásnak ellenálló növények telepítése, közterületek megújítása.	250
2.4	Mozi épületének korszerűsítése: épület infrastruktúra funkcionális megújítása, energetikai korszerűsítése	300
2.5	Művelődési ház korszerűsítése, funkcióváltással: épület	100

	infrastruktúra funkcionális megújítása, energetikai korszerűsítése (tetőcsere, villámvédelem)	
2.6	Polgármesteri hivatal informatikai korszerűsítése, villamoshálózat fejlesztése: villamoshálózat megújítása, korszerű internetes technológiák hálózati szintű kiépítése, eszközbeszerzés.	100

3. táblázat: Akcióterületi fejlesztések

Az akcióterületen tervezett fejlesztések várhatóan megerősítik a terület városközponti funkcióját, a megújuló infrastruktúra magas színvonalú szolgáltatásokkal várja az ide érkezőket. A fejlesztések hosszabb távon hozzájárulnak Mezőkovácsháza népességmegtartó képességének javulásához. A beruházások megvalósulása révén az önkormányzati infrastruktúra környezeti szempontból fenntarthatóbb lesz, az energiafelhasználás csökken, ami kedvező hatással van az önkormányzat kiadásaira is.

4.2.3 Borostyán fürdő – Sport és rekreációs akcióterület

Sorszám	Projekt megnevezése, rövid leírása	Indikatív költség (millió Ft)
3.1	Kegyeleti infrastruktúra fejlesztése, temető rendezés, parkrendezés: a helyi védettségű különleges épületek helyreállítása, felújítása	100
3.2	Szálláshely fejlesztése (pl. kemping, ifjúsági tábor): szálláshely kapacitás kialakítása, a szükséges kiegészítő infrastruktúra (pl. parkolók, szociális blokk stb.) kiépítése)	800
3.3	Strandfürdő fejlesztése: fürdő kihasználtságának bővítése, egész éves használata, gyógymedence korszerűsítése, medencék fedetté tétele, gyógykezelésekre alkalmas tér kialakítása, szociális blokkok korszerűsítése, szállító kisbusz vásárlása	1 800
3.4	Parkerdő megújítása, fejlesztése: zöldfelületek megújítása, a klímaváltozásnak ellenálló növények telepítése, közterületek megújítása.	100

4. táblázat: Akcióterületi fejlesztések

Az akcióterületen megvalósítani tervezett fejlesztések révén a város gazdasági funkciója, ezen belül a turisztikai ágazat szerepe erősödik. Az új szálláshelyek lehetővé teszik, hogy a Mezőkovácsházára érkezők hosszabb ideig vegyék igénybe a fürdő megújult szolgáltatásait. A rekonstrukción átesett közterületek és zöldfelületek nem csak az akcióterületen élők, de a város teljes lakossága számára új, minőségi környezetet biztosítanak.

4.2.4 Ipari park és környezete – Gazdaságfejlesztési akcióterület

Sorszám	Projekt megnevezése, rövid leírása	Indikatív költség (millió Ft)
4.1	Barnamezős területek hasznosítása(pl. Vágóhíd): Új területek hasznosítása, alpinfrastruktúra kialakítása a betelepülő vállalkozások részére.	200
4.2	Ipari park infrastruktúrájának további fejlesztése, épületek teljes felújítása: Új területek hasznosítása, alpinfrastruktúra és épület infrastruktúra kialakítása a betelepülő vállalkozások részére.	1 500

5. táblázat: Akcióterületi fejlesztések

A tervezett beruházásokkal cél az elmúlt években fejlődésnek indult területen már működő és az újonnan megjelenő vállalkozások működési feltételeinek javulása, megfelelő háttérrel biztosítva a működési hatékonyság erősödéséhez. A fejlesztések megvalósulása révén az akcióterületen tovább erősödik a gazdasági funkció, lehetővé válik új, magasabb hozzáadott értéket előállító vállalkozások megjelenése.

4.2.5 Antiszegregációs akcióterület

Sorszám	Projekt megnevezése, rövid leírása	Indikatív költség (millió Ft)
5.1	Szociális ERFA típusú épület és infrastrukturális fejlesztések: lakóépületek, közösségi terek korszerűsítése.	180
5.2	Szociális ESZA típusú szolgáltatások: képzések, kompetenciafejlesztő programok, mentor programok lebonyolítása.	350

6. táblázat: Akcióterületi fejlesztések

A lehatárolt területek egyikén sem beszélhetünk etnikai szegregációról, azonban lakhatási, megélhetési és oktatási szegregációról már igen. A lehatárolt területeken több alacsony komfortfokozatú és egyszobás lakóház található, ezek fejlesztését önerőből nem tudják finanszírozni. A tervezett fejlesztésekkel cél a lakóinfrastruktúra további fejlesztése, új minőségi közösségi infrastruktúra kialakítása, valamint a szoft programok révén többek között az itt élők munkaerő piaci esélyeinek javítása.

4.3 Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz

4.3.1 Kulcsprojektek

Mezőkovácsháza felülvizsgált integrált településfejlesztési stratégiájában kulcsprojekt nem került beazonosításra.

4.3.2 Hálózatos projektek

Sorszám	Projekt megnevezése, rövid leírása	Indikatív költség (millió Ft)
H 1.	Belterületi utak korszerűsítése: útburkolat korszerűsítés, útalap rekonstrukció.	1 000
H 2.	Külterületi utak építése: útburkolat korszerűsítés, útalap rekonstrukció.	800
H 3.	Kerékpárút fejlesztés: kerékpárút infrastruktúra megújítása, útalap és burkolat kialakítása.	900
H 4.	Vízközmű infrastruktúra fejlesztése: csapadékvíz elvezető rendszer rekonstrukciója.	75
H 5.	Szennyvíztelep korszerűsítése: Szennyvíztelep infrastruktúrájának rekonstrukciója, bővítése.	Állami tulajdonba kerül átadásra

A gépjárműforgalomból eredő káros hatások elsősorban az Árpád út mentén éreztetik hatásukat. Ez egyrésztől konfliktust teremt a közlekedés szereplői (gyalogosok, kerékpárosok, gépjárművet használók) között, másrészt káros környezeti hatásokkal is jár. A fentiek miatt hosszú távon a baleseti kockázatot csökkentő, gördülékenyen működő csomópontok létrehozása, a közösségi közlekedés előtérbe helyezése, valamint megfelelő számú parkolóhely létesítése szükséges. A közlekedés további fejlesztése a település elemi érdeke a nyugodt, kisvárosi hangulat, életminőség megőrzése miatt is. A kerékpáros infrastruktúra fejlesztése mindemellett az aktív turizmus érdekeit is szolgálja. A közlekedési fejlesztések megvalósulását segíti a projektek összehangolása, a város egészének közlekedési rendszerébe történő illesztése.

A település vonalas infrastruktúra rendszerének fenntartható fejlesztése a folyamatosan változó körülmények függvényében mindenkor fontos feladata a városnak. A technológia fejlődése, a csökkenő lakosságszám mellett is jellemzően növekvő igények kielégítése az infrastruktúra-rendszerek állandó fejlesztését, korszerűsítését követelik meg. A globális klímaváltozás hatásainak kezelése, a szélsőséges időjárási események negatív hatásainak megelőzése, a szélsőséges csapadékmennyiség zavartalan elvezetésének biztosítására való felkészülés a felszíni vízelvezető rendszer fejlesztését igényli. Ugyanígy a kék infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódik a szennyvíztelep korszerűsítése is. A hatékonyan működő infrastruktúra hálózatok műszakilag átgondolt rendszert alkotnak, lokális fejlesztésük is csak a struktúra egészében gondolkozva valósítható meg célszerűen.

4.3.3 Egyéb projektek

Sorszám	Projekt megnevezése, rövid leírása	Indikatív költség
---------	------------------------------------	-------------------

		(millió Ft)
E 1.	Térségi kulturális programok lebonyolítása: hálózatos együttműködésben megvalósuló identitás erősítő programok.	50
E 2.	Településmarketing: a város természeti-, kulturális és egyéb adottságait népszerűsítő rendezvények, szakmai anyagok összeállítása, lebonyolítása.	20
E 3.	Épületek helyi védelem alá helyezése, épület infrastruktúra állagmegóvása: helyi jogszabályi környezet aktualizálása.	800
E 4.	Napközi, konyha energetikai, gépészeti korszerűsítés: épületenergetikai beavatkozások.	300
E 5.	Határmenti együttműködési és képzési programok, pilot projektek: nemzetközi együttműködés keretében megvalósuló programok.	50

A helyi, térségi identitás megőrzése fontos eleme egy település népességmegtartó erejének. A lokális közösségek támogatása, a helyi tradíciók ápolása nem csupán a városban élők életminőségének javítását, de a település hírnevének öregbítését is szolgálja. Utóbbi tovább erősíthető célzott, a helyi kulturális-, természeti- és épített értékek bemutatását célzó marketing tevékenységgel. Mezőkovácsháza nemzetközi kapcsolatrendszerének bővítésére, a külföldi jó gyakorlatok megismerésére és alkalmazására jó lehetőséget biztosítanak a 2021-2027-es időszak határmenti fejlesztési programjai is (pl. ROHU 2021-2027 Operatív Program).

Egyedi épületenergetikai beruházások, továbbá a javuló minőségű szolgáltatások (pl. védett épületek megújítása stb.) ugyancsak hozzájárulnak a városban élők életminőségének javulásához.

Az alábbi táblázat a megvalósítani tervezett projektek és a középtávú városi célok (tematikus célok) kapcsolódását mutatja be.

Középtávú városi célok (tematikus célok)	Akcióterületi projektek	Kulcsprojektek	Hálózatos projektek	Egyéb projektek
T1: Egyenlő hozzáférést biztosító minőségi humán- és közösségi szolgáltatási infrastruktúra megteremtése	1.1, 1.2, 2.1, 2.6, 3.1	NR		
T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása	2.2., 2.3, 3.4	NR	H 4., H 5.	
T3: Fenntartható, környezetbarát	2.4, 2.5,	NR	H 1., H 2., H 3.,	E 3., E 4.

helyi infrastruktúra megteremtése				
T4: Integráló és szolidáris város feltételrendszerének megteremtése	1.3, 5.1, 5.2	NR		E 5.
T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása	4.1, 4.2	NR		
T6: A „vendégmarasztaló város” infrastrukturális hátterének biztosítása	3.2, 3.3	NR		E 1., E 2.

7. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése a stratégiai célokhoz

4.4 A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve és ütemezése

4.4.1 A tervezett fejlesztések forrásigénye és ütemezése

A felülvizsgált ITS-ben kitűzött célok megvalósítását szolgáló fejlesztések finanszírozására elsősorban Európai Unió kohéziós forrásokon, vagyis ágazati és területi operatív programokon keresztül, valamint adott esetben határmenti együttműködések keretében nyílik lehetőség. A 2021-2027-es Európai Unió fejlesztési ciklus releváns operatív programjai közül ki kell emelni a Terület és Településfejlesztési Operatív Program Plusz-t (TOP Plusz), és emellett potenciális finanszírozók a GINOP Plusz, (Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz), a KEHOP Plusz (Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz) és a VP Plusz (Vidékfejlesztési Program Plusz) forrásai.

Jelen fejlesztési ciklus eleje egybe esett időben a koronavírus járvány kitörésével, majd a nemzetközi energiaválság kitörésével. A klímaválság és az energiahordozók drágulása, a pandémia hatásaként értelmezhető nemzetközi szállítói problémák, vagy a rohamosan emelkedő építőipari árak csupán néhány a felmerülő kockázatok közül, melyekre megoldást kell találni. A fejlesztéspolitika szereplői egyszerre tehát több kihívással is szembesülnek, és a felmerülő problémákra új fejlesztési keretrendszerben kell a megfelelő választ megtalálni. Ennek megfelelően a 2021-2027-es időszakra rendelkezésre álló kohéziós források mellett az Európai Unió által kidolgozott NextGeneration EU program (Európai Helyreállítási Eszköz) is a járvány kedvezőtlen hatásainak csökkentését, az EU megerősítését tűzte ki célul.

A 2021-2027 közötti EU-s támogatási időszakban Mezőkovácsháza szempontjából is kiemelt figyelmet érdemel a TOP források új eljárás szerinti felhasználása, melyhez stratégiai keretet a megyék széles partnerség keretében összeállított integrált területi programja biztosít.

A Békés Megyei Területfejlesztési Programban részletezett partnerségi folyamat lezárását követően elfogadásra került Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója egyeztetési munkaanyaga, majd ennek egyeztetett verziója, majd a megyei területfejlesztési program 2021. áprilisában lett a közgyűlés által elfogadva. Békés Megye Integrált Területi Programjának célrendszere és beavatkozási logikája e két, társadalmi egyeztetésen átesett szakmai anyagra épül. A végleges Békés Megyei Területfejlesztési Koncepciót és Programot a megyei közgyűlés elnöke 60/2021 (V.17) számú határozatával fogadta el.

Projekt	Összköltség (millió Ft)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Táncsics u. 26. alatti ingatlan fejlesztése	40	0	40	0	0	0	0
Táncsics u. 19. alatti ingatlan fejlesztése	70	0	70	0	0	0	0
Települési identitást erősítő helyi közösségépítő programok	15	0	10	5	0	0	0
Hősök tere 6., szolgálati központ korszerűsítése	87	0	87	0	0	0	0
Zöldfelületek korszerűsítése (Hősök tere)	220	0	100	100	20	0	0
Közerőterek megújítása	250	0	100	100	50		
Mozsi épületének korszerűsítése	300	0		200	100	0	0
Művelődési ház korszerűsítése, funkcióváltással	100	0	0	0	100	0	0
Polgármesteri hivatal korszerűsítése	100	0	0	100	0	0	0
Kegyelvi infrastruktúra fejlesztése	100	0	0	0	50	50	0
Szálláshely fejlesztése	800	0	200	200	200	200	
Strandfürdő fejlesztése	1 800	0	0	300	500	500	500
Parkerdő megújítása, fejlesztése	100	0	100	0	0	0	0
Barnamezős területek hasznosítása	200	0	0	100	100	0	0

Ipari park infrastruktúrájának fejlesztése	1 500	0	200	200	500	500	300
Szociális ERFA típusú épület és infrastrukturális fejlesztések	180	0	180	0	0	0	0
Szociális ESZA típusú szolgáltatások	350	0	0	100	100	150	0
Belterületi utak korszerűsítése	1 000	0	200	300	300	200	0
Külterületi utak építése	800	0	0	400	400	0	0
Kerékpárút fejlesztés	900	0	300	300	300	0	0
Vízközmű infrastruktúra fejlesztése	75	0	75	0	0	0	0
Szennyvíztelep korszerűsítése	NR	0	0	0	0	0	0
Térségi kulturális programok lebonyolítása	50	0	0	50	0	0	0
Településmarketing	20	0	10	10	0	0	0
Épületek helyi védelem alá helyezése, épület infrastruktúra állagmegóvása	800	0	0	200	200	200	200
Napközi, konyha energetikai, gépészeti korszerűsítés	300	0	200	100	0	0	0
Határmenti együttműködési és képzési programok, pilot projektek	50	0	50	0	0	0	0

8. táblázat: A fejlesztések pénzügyi terve és ütemezése

4.4.2 Békés Megye Integrált Területi Programja és az ITS kapcsolata

Az ITP tartalmának egyeztetése egyszerre valósult meg a tervezés koordinációért felelős minisztérium és a helyi térségi szereplők irányába. Az ITP tervezésében a megyei önkormányzat elsődleges partnerei a települési önkormányzatok voltak, melyeket jellemzően polgármester vagy általa delegált szakértő képviselt. Az ITP-t megalapozó helyi fejlesztési igények felmérése érdekében a települési önkormányzatok megküldték a 2021-2027-es időszakban megvalósítani tervezett projekt javaslataik főbb adatait. Az igények összegzése és értékelése képezte a kiindulópontot az ITP elkészítéséhez.

A megyei ITP forráskerete 94,8 milliárd forint a hét évre, melyből a TOP Plusz 1. prioritás (Versenyképes megye) 57,7 milliárd forinttal, a 2. prioritás 10,25 milliárd forinttal, míg a 3. prioritás 26,85 milliárd forinttal részesül¹. A megyei Területfejlesztési Konceptió, illetve Program célkitűzéseire, valamint a TOP intézkedéseire igazodóan az érintett keretösszeg felhasználása érdekében Békés megyei ITP-jének célkitűzései az alábbiak szerint kerültek meghatározásra:

TOP Plusz Prioritás	TOP Plusz Intézkedés	Projekt
1. prioritás: Versenyképes megye	1.1 Helyi gazdaságfejlesztés	3.2, 3.3, 4.1, 4.2,
	1.2 Településfejlesztés, települési szolgáltatások	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 3.1, 3.4, 5.1, H1, H2, H3, H4, H5
	1.3 Fenntartható városfejlesztés	
2. prioritás: Klímabarát megye	2.1 Klímabarát megye	E4
3. Prioritás: Gondoskodó megye	3.1 Megyei és térségi fejlesztések (ESZA+ elemei)	1.3, 5.2, E1, E2,
	3.2 Fenntartható városfejlesztés (ESZA+ elemei)	
	3.3 Helyi és térségi közszolgáltatások (ERFA)	

9. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése a TOP Plusz struktúrájához

¹ A TOP Plusz elfogadása előtt ezek az összegek irányadónak tekintendők, ám még módosulhatnak.

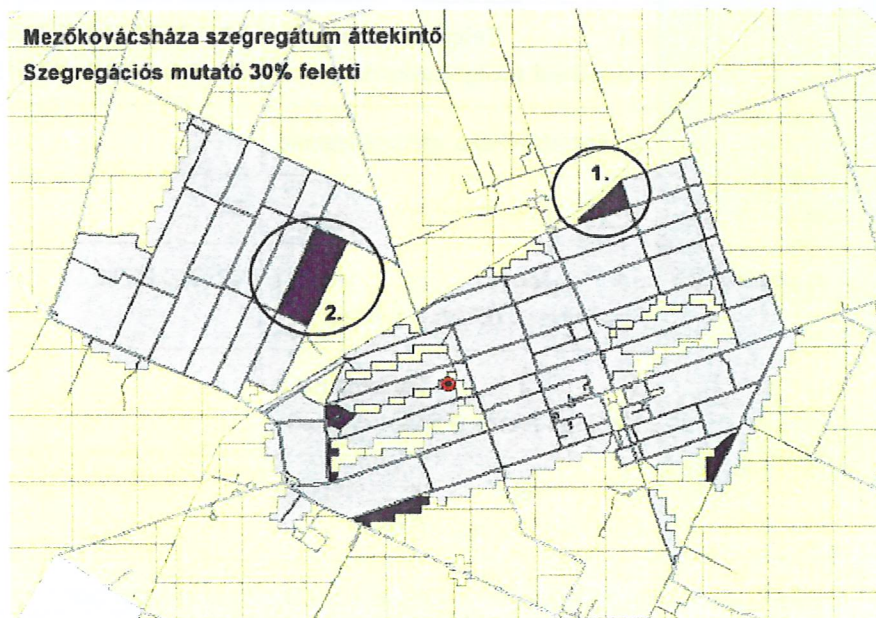
5 ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM

Mezőkovácsházán az alacsony státuszú lakosság a Keleti, a Nyugati és a Reformátuskovács házai városrészben él nagyobb számban. A 2011. évi népszámlálási adatok alapján a KSH egy szegregátumot (Keleti városrész) és egy szegregációval veszélyeztetett területet (Reformátuskovács házai városrész) határolt le a városban. Az önkormányzat adatai megerősítik a lehatárolás pontosságát, más terület sem szegregátumnak, sem szegregációval veszélyeztetett területnek nem minősíthető.

A szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területek a Központi Statisztikai Hivatal 2011. évi népszámlálási adatai alapján kerültek meghatározásra. Azon tömböket tekintjük veszélyeztetett területeknek, illetve szegregátumoknak, ahol a szegregációs mutató aránya meghaladja a 30, illetve a 35 százalékot.

Meghatározásra került a kormányrendeletben továbbá az is, hogy a 200 főnél népesebb települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók egyikének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt.

Fontos hangsúlyozni, hogy 2022-ben újabb népszámlálásra kerül sor, vagyis a szegregátumokra és szegregációval veszélyeztetett területekre vonatkozó alábbi megállapítások az új adatok ismeretében felülvizsgálatra szorulhatnak.

13. ábra: Mezőkovácsháza szegregátumokat bemutató térképe (forrás: KSH, illetve (forrás: Mezőkovácsháza Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020)

Mezőkovácsháza korábban elkészített Integrált Városfejlesztési Stratégiája (IVS) a 2001. évi népszámlálási adatokon nyugvó lehatárolások alapján készült. Az IVS elkészítéséhez kiadott központi útmutató a jelenlegitől eltérő mértékű mutatót szabályozott. Azon területeket tekintette szegregátumoknak, ahol az alacsony státuszú lakosság aránya meghaladta az ötven százalékot,

veszélyeztetett területeknek pedig, ahol meghaladta a negyven százalékot. A szegregációs index határértékének útmutató szerinti csökkentése ellenére a korábban szegregátumnak minősített Reformátuskovács háza tömb a 2011. évi népszámlálási adatok alapján veszélyeztetett terület besorolásúvá vált. A Keleti városrészben pedig egy korábban nem lehatárolt terület szegregátum besorolást kapott. A változás oka, hogy a területen élők száma korábban nem érte el az 50 főt. Érdemi változás nem történt a területek infrastrukturális ellátottságában.

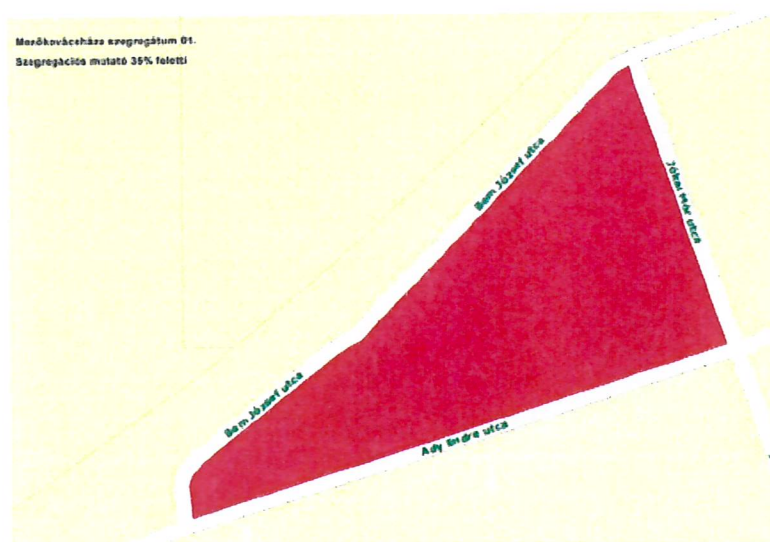
A lehatárolt területek egyikén sem beszélhetünk etnikai szegregációról. Az alacsony státuszú lakosság aránya enyhén haladja meg a határértékeket. Mindkét területen többnyire idős parasztemberek, akik folyamatosan nem jelennek meg a munkaerőpiacon, megélhetésüket a háztáji jellegű gazdálkodás szűkösen biztosítja. Mindkét terület esetében általános, horizontális intézkedések tervezésére van szükség.

5.1 A szegregátumok bemutatása

1. számú szegregátum

A KSH a Keleti városrészben található, Bem József utca - Jókai Mór utca - Ady Endre utca által lehatárolt tömböt szegregátumként határozta le. A szegregációs mutató: 37,9%. A területen élők száma 52 fő volt 2011-ben. Jelenleg 48 főállandó és 1 fő ideiglenesen bejelentett lakos él itt. A0-14 évesek aránya 17,3%, ami hat százalékponttal magasabb a városi aránynál. A 60 évfelettiek aránya lényegében megegyezik a város egészére vonatkozó arányszámmal. Az aktívkorúak közel kétharmada (65,5%) nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel, ez közelhúsz százalékponttal magasabb érték a város egészére vonatkozó aránynál.

A háztartások 57 százalékában egyetlen foglalkoztatott sincs. A felsőfokú végzettségűek aránya (11,4%) lényegében megegyezik a városi átlaggal. Rendszeres szociális segélyben 2 fő részesült 2014-ben. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma 3 fő.

Az akcióterület demográfiai és szociális jellemzői

A területen található lakások száma 23, ebből 4 komfort nélküli vagy félkomfortos, kettő egyszobás. A laksűrűség 2,3fő/lakás, enyhén magasabb a városi laksűrűségnél (2,1fő/lakás). Önkormányzati bérlakás nem található a területen.

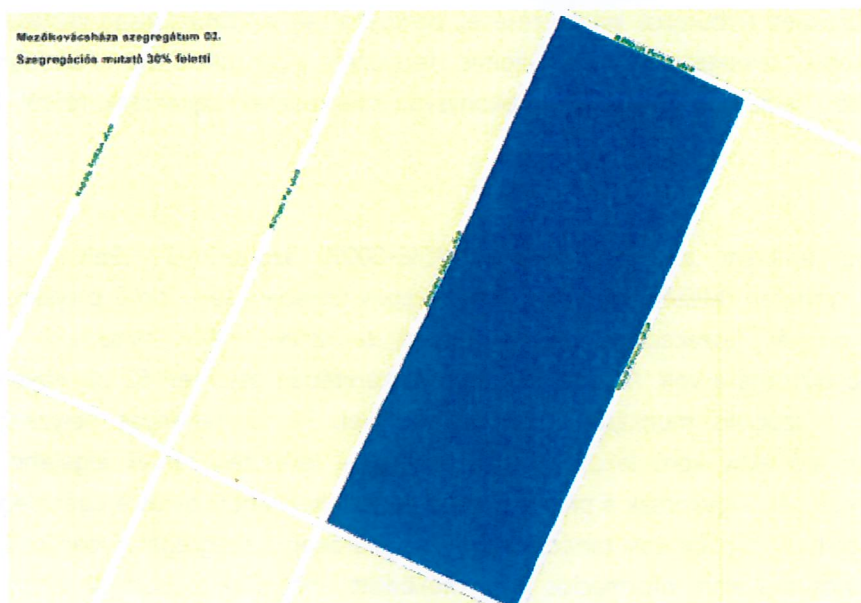
A házak többsége parasztház, illetve a Kádár rendszerben épült kockaház. A területen kizárólag lakóépület található. 2010. január 1. óta sem bontás, sem új lakóházépítés nem történt. A tömböt határoló Jókai Mór utca gyalogút. A Bem József utcában pormentes út nincs. Lakásfenntartási támogatásban két család részesült 2014-ben. A városközpont mintegy 2 km-re található.

2. számú szegregációval veszélyeztetett terület

A KSH a Reformátuskovácsházán található, Bethlen Gábor utca - névtelen utca - Móra Ferenc utca - Rákóczi Ferenc utca által határolt tömböt szegregációval veszélyeztetett területnek minősítette. A szegregációs mutató: 31,3%. A területen élők száma 88 fő volt 2011-ben. Jelenleg 80 állandó és 3 ideiglenesen bejelentett lakos él itt. A 0-14 évesek aránya, 11,4%, ami megegyezik a városi aránnyal.

A 60 év felettiek aránya (34%) viszont 9 százalékponttal magasabb a város egészére vonatkozó arányszámnál. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 3%, ami jelentősen eltér a város egészére vonatkozó aránytól (12%). Az aktív korúak több mint 60%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel. A háztartások 64%-ában egyetlen foglalkoztatott sincs. Rendszeres szociális segélyben 1 fő, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben 6 fő részesült 2014-ben.

A területen található lakások száma 36, ebből 8 komfort nélküli vagy félkomfortos. A házak többsége parasztház, illetve a Kádár rendszerben épült kockaház. A területen kizárólag lakóépület található. A tömbben két szociális bérlakás található: egy a Móra Ferenc utca 22. alatt és egy a Bethlen utca 81. szám alatt. Ezek EU-s forrás bevonásával felújításra kerültek. 2010. január 1. óta sem bontás, sem új lakóház építés nem történt. Lakásfenntartási támogatásban 4 család részesült 2014-ben. A városközpont mintegy 3,5 km-re található.

15. ábra: 2. számú szegregációval veszélyeztetett terület

(Forrás: KSH 2011-es népszámlálási adatok)

Amint arra az 1.10.2 számú alfejezetben utaltunk, a „Leromlott városi területek rehabilitációja Mezőkovácsházán” című, TOP-4.3.1-15-BS1-2016-00004 azonosítójú projekt keretében jelentős fejlesztés zajlott a városban. Ez alapvetően a 2. számú szegregátum területét érintették. Így a programban többek között útalapok burkolattal történő ellátását, kisebb közvilágítás-fejlesztést, közösségi terek kialakítását (Bethlen utcán) is elvégezték. Az útfelújítások érintették a Bem utca egy útszakaszát, a Mezőkovácsháza felső vasúti megállóhelyen található autóbusz-fordulóját, illetve az Ipari út egy szakaszát. A projekt keretében térfelügyelő kamerát telepítettek, illetve a Móra–Bethlen utcák közötti szakaszon és a Móra utca végén, és a Bem utca elején a hiányzó közvilágítást kiépítették.

5.2 Az elmúlt években tervezett, illetve megvalósított, a szegregátumokat érintő beavatkozások

Korábban már utalás történt a TOP-4.3.1-15-BS1-2016-00004 jelű projektre, melynek keretében Mezőkovácsháza Önkormányzata mintegy 187 millió forint értékben valósított meg, a szegregátumokban lakók életminőségét javító fejlesztést. A projekt elsődleges célja Mezőkovácsháza város belterületén a szegregált és a szegregációval veszélyeztetett területeken lakófunkció erősítő és egyéb - a szegregációval érintett területek megszüntetését elősegítő - tevékenységek végzése volt. A program keretében megvalósult a 2.számú szegregátumban 2 db önkormányzati bérlakás felújítása, korszerűsítése, berendezése, udvarrendezése, kerítések megújítása. Megtörtént egy darab lakás megvásárlása és annak az előzőekben leírtak szerinti felújítása, korszerűsítése a beavatkozási helyszínen. A projekt keretében ugyancsak sor került közlekedési fejlesztésekre, melyek keretében a területeket határoló egyes burkolatlan közutak burkolattal történő ellátása, járdaszakaszok felújítása, illetve a helyi közlekedést is biztosító autóbusz forduló felújítása történt meg (Ady E. u.). Ugyancsak sor került közösségi terek kialakítása tekintetében mindkét területen egy-egy közösségi tér

létesítésére (közterületi térbútorok kihelyezésével, parkosítással), a közbiztonság javítása érdekében térfigyelő kamerák telepítése és közvilágítás fejlesztése valósult meg. Akadálymentesítési, azbesztmentesítési feladatok és energiahatékonysági intézkedések ugyancsak részét képezték a projektnek.

Meg kell még említeni a TOP-5.2.1-15-BS1-2016-00011 azonosítójú, „Építsük közösen! – Együttműködési program Mezőkovácsháza versenyképes társadalmáért” című projektet. A projekt célja a leszakadó és leszakadással veszélyeztetett területeken élők társadalmi integrációja, esélyegyenlőség biztosítása volt. A szoft beavatkozás keretében összesen 62 db egyéni fejlesztési terv készült el a szociális munkások közreműködésével, 32 fő hátrányos helyzetű és 30 fő szegregátumban élő aktív korú lakos részére, az egyéni fejlesztési tervek legalább 3 havonta felülvizsgálatra kerültek. Ugyancsak a projekt keretében kerültek lebonyolításra egészséges életmód motivációs programok, táplálkozási tanácsadás, illetve szűrőnap a szegregátumban élők számára. A program megvalósítása alatt Információs Pont működött, ahol a célcsoport az alábbi segítséget kapta meg a tanácsadótól: hatósági, igazgatási ügyintézés elősegítése; közszolgáltatások elérésének támogatása; jogi tanácsadás; állás lehetőségek feltárása, munkahelyen történő elhelyezkedés elősegítése.

5.3 Anti-szegregációs intézkedési terv

5.3.1 A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések

5.3.1.1 Anti-szegregációs célok

Mezőkovácsházán etnikailag szegregált terület nincs. A KSH által lehatárolt területek népességszáma alacsony, a 2011-es adatok alapján egyikben sem laknak többen 100 főnél. A területeken élők integrációja érdekében általános, horizontális beavatkozások tervezése szükséges.

Ennek megfelelően kijelölésre került az Anti-szegregációs akcióterület, melynek a későbbiekben elkészítésre kerülő akcióterületi terve részletes feltárást és intézkedési programot fog tartalmazni. A város elemi érdeke és célja, hogy – építve a 2014-2020-as időszakban megvalósított szociális városrehabilitációs célú beavatkozások tapasztalataira – az egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség és az integráció biztosításának elve az élet minden területén továbbra is megvalósuljon a városban. Az antiszegregációs intézkedési terv ezt komplex eszközrendszerrel kívánja támogatni oly módon, hogy támaszkodik a „TOP Plusz-1.2.2 Szociális célú városrehabilitáció”, illetve a „TOP Plusz-3.1.2 Szociális célú városrehabilitáció (ESZA+)” felhívásokban rögzített szakmai szempontokra.

Horizontális célok	Alcélok
Az életminőség javítása a szegregációs kockázatok csökkentésével párhuzamosan	
Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási helyzetének javítása	Személyes életviteli kompetenciák fejlesztése, Az iskolai sikeresség feltételeinek megteremtése
A szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	A Mezőkovácsházán elérhető szolgáltatások minőségének javítása, Adott esetben új szolgáltatások bevezetése

10. táblázat: Az anti-szegregációs terv horizontális céljai és alcéljai

A szegregátumok megszüntetése nem indokolt, nem szükséges. Az ott élők munkaerőpiaci helyzetének és képzettségi szintjének javításával, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés egyszerűsítésével szükséges a szegregátum-státusz megszüntetése.

Terület specifikus cél	Szegregátum	Szegregációval veszélyeztetett terület
Lakásfunkció erősítése		X
Közösségi tér kialakítása	X	X
Közlekedésfejlesztés	X	X
A szegregátumokban élők munkaerőpiaci helyzetének javítása	X	X

A szegregátumokban élők személyes kompetenciáinak javítása	X	X
--	---	---

11. táblázat: Az anti-szegregációs terv terület specifikus céljai és azok relevanciája az egyes szegregátumokban

5.3.1.2 Általános – horizontális anti-szegregációs intézkedések

A 2021-2027-es fejlesztési időszakban kiemelt célkitűzés a veszélyeztetett társadalmi rétegek felzárkóztatása. A kapcsolódó tevékenységeket, intézkedéseket az önkormányzat a korábbi évek tapasztalataira alapozva bonyolítja le.

Az elmúlt időszakban az önkormányzat anti-diszkriminációs jelzőrendszert működtetett annak érdekében, hogy a településen az esélyegyenlőség és a szegregáció-mentesség a mindennapok részévé váljon. Az utcai devianciák, a fiatalkori bűnözővé válás elkerülése érdekében Kortárs-szolgáltatók képzését támogatták. A megfelelő színvonalú szociális munka biztosítása érdekében rendkívül fontos volt a szociális területen dolgozók továbbképzése. Új gyakorlatok, lehetőségek megismerésére és újfajta tevékenységek bevezetésére van szükség. Emellett rendkívül fontos volt, hogy a célcsoportot segítő szakemberek számára támogatást nyújtsanak a segítő munka során jelentkező testi, szellemi, érzelmi kimerülés megelőzése érdekében, a családsegítő munka fejlesztésében. Mindezek a tapasztalatok az intézkedési tervben is megjelennek.

Horizontális cél	Megvalósítást célzó intézkedések	Felelős	Lehetséges pénzügyi forrás	Megvalósulás lehetséges időtávja
Az életminőség javítása a szegregációs kockázatok csökkentésével párhuzamosan	Anti-diszkriminációs jelzőrendszer működtetése	Jegyző	Nem releváns	2023-tól folyamatosan
Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási helyzetének javítása	Alacsony státuszú lakosokat foglalkoztató vállalkozások adókedvezményben részesítése	Polgármester	Saját forrás	2023-tól folyamatosan
	Szociális földprogram indítása	Polgármester	Saját forrás	2023-tól folyamatosan
A szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása	Szakmai műhelyek, workshopok szervezése	Jegyző	Pályázati forrás	2023-tól folyamatosan
	Szociális szakemberek képzése	Humán Szolgáltatási Központ vezetője	Pályázati forrás	2023-tól folyamatosan

12. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, horizontális intézkedései

5.3.1.3 Terület (szegregátum) specifikus anti-szegregációs intézkedések

Szegregátum sorszáma	Konkrét intézkedés/ beavatkozás	Érintett terüleetspecifikus cél	Felelős partner	Lehetséges pénzügyi forrás	Megvalósulás lehetséges időtávja
1. és 2. számú szegregátum	A célcsoport számára rendelkezésre álló, közösségi célra hasznosítható épület fejlesztése	Közösségi tér kialakítása	Polgármester	Pályázati forrás	2023-2024
2. sz. szegregátum	Lakásfunkció erősítése	Lakóépületek korszerűsítése, felújítása	Polgármester	Pályázati forrás	2023-2024
1. és 2. számú szegregátum	Munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok lebonyolítása	A szegregátumokban élők munkaerőpiaci helyzetének javítása	Polgármester	Pályázati forrás	2024-2025
1. és 2. számú szegregátum	Közösségfejlesztéshez és a mindennapi életvitelhez kapcsolódó képzések, tanácsadások	A szegregátumokban élők személyes kompetenciáinak javítása	Polgármester	Pályázati forrás	2024-2025

13. táblázat: Az anti-szegregációs terv tervezett, szegregátum specifikus intézkedései

5.3.1.4 Az anti-szegregációs beavatkozások ütemezése

Intézkedés	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Anti-diszkriminációs jelzőrendszer működtetése		X	X	X	X	X
Alacsony státuszú lakosokat foglalkoztató vállalkozások adókedvezményben részesítése		X	X	X	X	X
Szociális földprogram indítása		X	X	X	X	X
Szakmai műhelyek, workshopok szervezése		X	X	X	X	X
Szociális szakemberek képzése		X	X	X	X	X
Közösségi tér kialakítása		X	X			

Lakóépületek korszerűsítése, felújítása		X	X			
Munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok lebonyolítása			X	X		
Közösségfejlesztéshez és a mindennapi életvitelhez kapcsolódó képzések, tanácsadások			X	X		

14. táblázat: Az anti-szegregációs terv intézkedéseinek ütemezése

5.3.2 A tervezett fejlesztések szegregációs hatásainak kivédésére hozott intézkedések

A projektfejlesztés során általánosan tartózkodni kell attól, hogy bárminemű beavatkozás esélyegyenlőtlenséghez, diszkriminációhoz, szegregációhoz, vagy ezek konzerválódásához járuljon hozzá. Az akcióterületen élő célcsoport személyek projekt keretében történő esetleges mobilizációja csak a település közigazgatási határán belül valósulhat meg, és nem járhat a célterület szegregációs mutatójának romlásával, kivéve a projekt keretében történő kiköltözés hatásait, továbbá nem eredményezheti a célterület szegregációval veszélyeztetett területté vagy szegregátummá válását

A projektfejlesztés dokumentumainak, a település stratégiai dokumentumainak és a település helyi rendeleteinek elkészítésekor ugyanezen elvek kell, hogy érvényre jussanak. A projektfejlesztés során elemi érdek a tervezett tevékenységek társadalmi elfogadottságának biztosítása. Mind az előkészítés, mind a megvalósítás során a megfelelő eszközökkel biztosítani szükséges a társadalmi párbeszéd lehetséges formáit. A megvalósuló programok integrált módon kerülnek lebonyolításra, az érintettek teljeskörű bevonásával.

Célirányos kampány tervezett minden fejlesztés, program, a település életét befolyásoló esemény, illetve a településen megjelenő szolgáltatás, esemény széles körű megismertetésére, a hátrányos helyzetű csoportok tájékoztatására. Összességében rögzítendő, hogy a stratégiában meghatározott fejlesztések nem járulnak hozzá a szegregáció erősödéséhez, vagy konzerválódásához. Fentieket részleteiben – összhangban a releváns felhívásban leírtakkal – a Községi Beavatkozási Terv tartalmazza majd.

5.3.3 A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések

A szegregációt okozó folyamatok hátterében különböző okok húzódnak meg, közülük a legfontosabb az alacsony iskolai végzettségből következő munkanélküliség, a kizárólagosan a legolcsóbb és egyben legrosszabb minőségű lakhatáshoz történő hozzáférés lehetősége, az eladósodás és ennek következtében a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés szűkülése. A legtöbb önkormányzat gazdálkodása feszített, sokszor az alapvető fejlesztésekre sem jut forrás. A településen élő legszegényebb családok támogatását ennek ellenére fel kell vállalnia az önkormányzatnak annak érdekében, hogy helyzetük javuljon, körük ne bővüljön. A rossz szociális

helyzetben lévő családokon leginkább az segít, ha tagjai munkához jutnak, ez az alapfeltétele a család jobb helyzetbe kerülésének. A lakhatási programok megvalósításánál elsődleges szempont megakadályozni, hogy a legszegényebbek egy tömbbe lakjanak, mivel ez gettósodási folyamatot indít el.

Szegregálódási folyamatokat indíthat el, ha egy városrész leromlása elindul, az önkormányzat felelőssége, hogy ha ezt észleli, gyorsan reagáljon. Az önkormányzatban, ha valóban kialakul a tulajdonosi szemlélet, mindent el fog követni, hogy a leromló területek további pusztulását megállítsa. Ennek egyik eszköze lehet a hiányzó közszolgáltatások elérhetővé tétele, akár azok átszervezésével.

A fentebb jelzett problémák és lehetséges megoldások – az integrált oktatás kivételével – forrásigényesek, ezért az önkormányzatnak törekednie kell arra, hogy megtalálja azokat a külső, leginkább pályázati forrásokat, amelyek segítségével a település legrosszabb helyzetben lévő családjait tudja támogatni.

A szegregátumok létrejötte részben spontán folyamat eredménye. A jelenlegi városfejlesztési elképzelések szerint nem ismert olyan beavatkozás, amely a területeken az ingatlanok nagyszámú bontását követelné meg, ezzel esetlegesen hozzájárulva újabb szegregátumok létrejöttéhez. A fiatal családok lakhatáshoz jutásának elősegítése érdekében bérlakásokat alakítunk ki.

A beóvodázáskor az óvodai feladatellátási helyek között a HH és HHH gyermekek egyenletes elosztását biztosítjuk. A településen más ágazatot érintő szegregációs mechanizmusok nem ismertek.

5.3.4 Az Anti-szegregációs Program megvalósításának nyomon követése –monitoring

A Program előrehaladásának nyomon követésére az önkormányzat Integrációs kerekasztalt hozott létre. A Kerekasztal tagjai közé meghívta a program megvalósításába bevont (szociális, köznevelési) intézmények vezetőit, illetve a releváns civil szervezeteket. A Kerekasztal a jövőben is ellátja a Programban leírt tervezett intézkedések monitoringját. A Kerekasztal folyamatosan nyomon követi a projektek megvalósítását, gondoskodik az érintettek véleményének kikéréséről, alternatív javaslatok felvetéséről, a megvalósult intézkedésekkel kapcsolatos elégedettség méréséről. A feladatok teljesítéséről, a fejlesztések állásáról az egyes intézkedések felelősei félévente beszámolnak a képviselőtestületnek. A Kerekasztal monitoring munkája kiterjed az egyes intézkedések relevanciájának vizsgálatára is.

Mezőkovácsháza Város Önkormányzata a fennhatósága alatt álló valamennyi terület egészére nézve kötelezettséget vállal az Anti-szegregációs Intézkedési Tervben foglaltak érvényesítésére. A fennhatósága, felügyelete alá tartozó szervek és intézmények tekintetében kötelezővé teszi, hogy döntéseik, tevékenységük során a kialakult területi és/vagy etnikai szegregációs folyamatok megfordítására kell, törekedjenek, azok a szegregációt semmilyen formában nem segíthetik elő.

6 A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI

6.1 Külső összefüggések

Az alábbiakban részletesen kitérünk a stratégiai célok illeszkedésének bemutatására, különös tekintettel a településrendezési eszközökhöz, az ágazati stratégiákhoz, az önkormányzat gazdasági programhoz és más területfejlesztési tervdokumentumokhoz való kapcsolódásra. A külső összefüggéseket alapvetően a célrendszer tematikus céljainak szintjén elemezzük.

Releváns dokumentum megnevezése	Kapcsolódó ITP célkitűzés	Kapcsolódás rövid bemutatása
Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció	Az OFTK átfogó céljai a következők: „Értéktermelő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés”; „Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom”; „Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme”; „Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet”. A dokumentum releváns specifikus céljai: „Versenyképes, innovatív hálózati gazdaság”, „Életképes vidék, egészséges élelmiszer termelés és ellátás”; „Gyógyító Magyarország...”; „Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I”; „Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme”; „Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat”; „Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése”; „Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás”.	Az ITS „T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása” a környezeti értékek megővására fókuszál, így kapcsolódik az OFTK „Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme” céljához. Kapcsolódás mutatható ki továbbá az OFTK „Versenyképes, innovatív hálózati gazdaság”, „Életképes vidék, egészséges élelmiszer termelés és ellátás” céljai és az ITS „T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása” célja között.
Országos Területrendezési Terv	Az OTRT rögzíti a kiváló termőadottságú területeket, melyek nagy területen érintik Békés megyét is. Hasonló módon a dokumentum térképi ábrázolással jelöli a Békés megye területén is megtalálható országos jelentőségű tájképvédelmi területeket, valamint tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeket. Békés megyében világörökségi és világörökség várományos területek is találhatók. Az infrastruktúra fejlesztés kapcsán az OTRT kiemelten említi az M44 fejlesztését, valamint egyes megyén belüli alacsonyabb rendű utak megújítását.	Az ITS céljai közül egyértelműen relevánsnak tekinthető a „T3: Fenntartható, környezetbarát helyi infrastruktúra megteremtése” célkitűzés, mely a közúti- és kerékpáros infrastruktúra fejlesztésére helyezi a hangsúlyt, illetve a „T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása” cél, mely a környezeti értékek megővására fókuszál.
Nemzeti Reformprogram (2020)	AZ NRP több tématerületet nevesít, melyek relevánsnak tekinthetők. Ezek: Növekedésösztönző politikák, üzleti környezet szabályozás, foglalkoztatás, családpolitika, szegénység, oktatás, egészségügy, fenntartható gazdaság.	Egyértelmű kapcsolat mutatható ki az NRP céljai és a „T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása” célkitűzés között, mely utóbbi a vállalkozások működési

		feltételeinek javítására helyezi a hangsúlyt.
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030	Az NTS stratégiai pilléreket nevesít, melyek közül „A Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program: desztinációs logikán alapuló termék- és attrakciófejlesztés, alpinfrastruktúra-fejlesztés”; a „Stratégiai márkakommunikáció, célzott marketingkommunikációs kampányaktivitás és értékesítés”; és a „Elhivatott szakemberek, visszahívó vendégszeretet” pillérek tekinthetők relevánsnak.	Az ITS „T6: A „vendégmarasztaló város” infrastrukturális háttérének biztosítása” célkitűzése a városi rekreációs, szabadidős potenciálok fejlesztése mellett fürdőfejlesztést és szálláshely kapacitás fejlesztést irányoz elő, és ily módon kapcsolódik az NTS céljaihoz.
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)	A Stratégia átfogó céljai: „1. Fennmaradás és tartamos fejlődés egy változó világban”; és a kapcsolódó specifikus célok: „Dekarbonizáció”; „Az éghajlati sérülékenységi területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása”; „Alkalmazkodás és felkészülés”; „Éghajlati partnerség biztosítása”;	Az ITS „T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása” és „T3: Fenntartható, környezetbarát helyi infrastruktúra megteremtése” célkitűzései egyértelmű illeszkedést mutatnak. Az előbbi a kedvezőtlen éghajlati hatások minimalizálására, míg az utóbbi pedig a fenntartható fejlődés elősegítésére, az energiahatékonyság növelésére koncentrálnak.
Békés Megye Klímastratégiája	A dokumentum által nevesített átfogó célok a következők: „A megye sérülékenységének csökkentése 2030-ig, klímakitethetőségének mérséklése adaptációs intézkedések által”; „A megye klímaadaptációs felkészülésének növelése rendszeres kampányok, szemléletformálási intézkedések lefolytatásával, 2025-ig éves rendszerességgel”	Az ITS „T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása” és „T3: Fenntartható, környezetbarát helyi infrastruktúra megteremtése” célkitűzései egyértelmű illeszkedést mutatnak. Az előbbi a kedvezőtlen éghajlati hatások minimalizálására, míg az utóbbi pedig a fenntartható fejlődés elősegítésére, az energiahatékonyság növelésére koncentrálnak.
Mezőkovácsháza Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2024	A dokumentumban rögzített célkitűzések az alábbiak: A Képviselőtestület törekszik arra, hogy a befektetők számára a település kedvező feltételeket biztosítson; a Képviselőtestület helyi döntéseivel támogatja azokat a befektetőket, amelyek hozzájárulnak a település fejlődéséhez, illetve jelentős számú munkahelyet teremtenek; az Önkormányzat az ipari területtel, az infrastrukturális beruházásokkal szintén támogatja a befektetni szándékozókat	Egyértelmű kapcsolat mutatható ki az NRP céljai és a „T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása” célkitűzés között, mely utóbbi a vállalkozások működési feltételeinek javítására helyezi a hangsúlyt.
Mezőkovácsháza Város Önkormányzatának Helyi	A HEP célja többek között az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosítása, a diszkrimináció- és szegregáció mentesség a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy és az oktatás	A HEP céljaihoz az ITS „T4: Integráló és szolidáris város feltételrendszerének megteremtése” célja kapcsolódik,

Esélyegyenlőségi Programja (2019-2023)	terén.	mely a különböző társadalmi helyzetű csoportok közötti kohézió javítására és az egyenlő hozzáférés és esélyegyenlőség megteremtésére fókuszál.
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program elsődlegesen az Unió által meghatározott „A polgárokhoz közelebb álló Európa (PO5)” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik. A PO5 a kohéziós források lehető legrugalmasabb felhasználását teszi lehetővé, amelynek keretében valamennyi ERFA tématerület integráltan támogatható (1-4. EU szakpolitikai célok), és amelyet ESZA+ forrás egészíthet ki.	Az ITS hat tematikus célja egyaránt illeszkedik a PO5 szakpolitikai célhoz, amennyiben az élhető és biztonságos városi környezet megteremtéséhez járulnak hozzá.
Digitális Megújulás Operatív Program (DIMOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program az Unió által meghatározott „Intelligens Európa (PO1)” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik.	Az ITS T4 tematikus célja a digitális szakadék megszüntetését, míg a T5 tematikus cél a vállalkozások digitális átállását támogatja.
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program a negyedik szakpolitikai célkitűzést (PO4 – szociálisabb Európa) támogatja, ám kiegészítő jelleggel hozzájárul az ötödik célkitűzéshez (PO5 – a polgáraihoz közelebb álló Európa) is.	Az ITS T4 tematikus célja a különböző társadalmi helyzetű csoportok közötti kohézió javítására, az egyenlő hozzáférés megteremtésére fókuszál.
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program az Unió által meghatározott „Zöldebb, karbonszegény Európa” (PO2) és kiemelten a „Jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság” (PO3) szakpolitikai célkitűzésekhez kapcsolódik.	Az ITS T3 célkitűzése mutat kapcsolódást, mely a közúti- és kerékpáros infrastruktúra fejlesztésére helyezi a hangsúlyt
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program az alábbi, az Európai Unió által meghatározott szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik: „PO1 Versenyképesebb és intelligensebb Európa”; „PO4 Szociálisabb és Befogadóbb Európa”; „PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa”.	Az ITS „T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása” célkitűzése mutat kapcsolódást, mely a vállalkozások működési feltételeinek javítására helyezi a hangsúlyt.

15. táblázat: Külső összefüggések bemutatása

6.2 Belső összefüggések

Jelen fejezet célja, hogy bemutassa, hogy a stratégiában meghatározott célok milyen mértékben segítik elő a helyzetfeltáró fejezetekben meghatározott problémák mérséklődését, illetve hogy a célok milyen mértékben építenek a különböző területi szinteken definiált adottságokra. A kapcsolódást 0-3-as skálán mutatjuk be.

6.2.1 A célok és a helyzetértékelésben bemutatott problémák kapcsolata

Városi szintű problémák	Városi szintű középtávú tematikus célok						
	T1: Egyenlő hozzáférést biztosító humán- és szolgáltatási infrastruktúra megteremtése	T2: Harmonikus klímabarátság városi környezet kialakítása	T3: Fenntartható, környezetbarát helyi infrastruktúra megteremtése	T4: Integráló és szolidáris feltételrendszerének megteremtése	T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása	T6: „vendégmarasztaló város” infrastrukturális hátterének biztosítása	A kapcsolódások erőssége
Csökkenő népesség	2	2	2	3	2	2	13
A működő vállalkozások száma igen alacsony, nem települt meg a városban jelentősebb, magas hozzáadott értéket képviselő cég	2	2	3	1	3	1	12
Kihasználatlan turisztikai potenciál	1	1	1	1	2	3	9
Településszerkezetet roncsoló lakótelepi beépítések	1	3	2	1	1	1	9
Településszerkezetet roncsoló intézményi beépítések az 1970-80-as évekből	1	3	2	1	1	1	9
Megoldatlan közlekedési csomópont	1	3	3	1	1	0	9
Alacsony szálláshely	0	1	2	1	1	3	8

kapacitás									
Szegregálódo területek	1	1	2	3	1	0	8		
Településszerkezetet roncsoló kereskedelmi célú beépítések, parkoló felületek	1	1	1	1	3	1	8		
Alulhasznosított, barnamezős területek	1	1	1	1	3	1	8		
Legrosszabb szociális mutatókkal rendelkező városrész (Reformátuskovácsháza)	1	1	2	3	1	0	8		

16. táblázat: A városi szintű középtávú tematikus célok és problémák kapcsolatai

7 A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI

A 2021-2027-es új Európai Unió költségvetési időszak nem csupán egy következő fejlesztési periódust ölel fel. A ciklus eleje egybe esett időben a koronavírus járvány kitörésével, majd a nemzetközi energiaválság kitörésével. A klímaválság és az energiahordozók drágulása, a pandémia hatásaként értelmezhető nemzetközi szállítói problémák, vagy a rohamosan emelkedő építőipari árak csupán néhány a felmerülő kockázatok közül, melyekre megoldást kell találni. A fejlesztéspolitika szereplői egyszerre tehát több kihívással is szembesülnek, és a felmerülő problémákra új fejlesztési keretrendszerben kell a megfelelő választ megtalálni. Ennek megfelelően a 2021-2027-es időszakra rendelkezésre álló kohéziós források mellett az Európai Unió által kidolgozott NextGeneration EU program (Európai Helyreállítási Eszköz) is a járvány kedvezőtlen hatásainak csökkentését, az EU megerősítését tűzte ki célul. Az alábbiakban bemutatott kockázatelemzés ezekre az új lehetőségekre és kihívásokra is reflektál.

A kockázatok elemzését a fontosabb kockázati csoportok beazonosításával kezdjük, majd téma specifikus módon – immár a kockázat kezelési stratégia keretében – javaslatokat fogalmazunk meg az egyes kockázati elemek kezelésére. Az egyes kockázatok esetében vizsgáljuk, hogy milyen valószínűséggel és hatással bír a megvalósítás szakaszára. A különböző kockázati tényezőket tematikus csoportokba rendezve Mezőkovácsháza integrált településfejlesztési stratégiájának megvalósítása kapcsán az alábbi kockázati faktorokat azonosíthatjuk be:

- jogi-intézményi kockázatok: a jelzett kockázatok tekintetében a stratégiai program megvalósításra kijelölt intézményi háttér megléte, a hatáskörök megfelelő szétosztása, továbbá a humán kapacitás minősége jelenthetnek kockázatot. Jogi-közbeszerzési kockázat a törvényi, jogszabályi környezet változásaihoz kötődhet, illetve az adott programok kapcsán a közbeszerzési eljárás elhúzódásához, mindezek figyelembe vétele kiemelt fontosságú feladat.
- pénzügyi-gazdasági: az elégtelen finanszírozásból, a bizonytalan makrogazdasági tényezőkből adódó kockázati elemek, az egyes támogatási konstrukciók specifikus jellemzői, a saját forrás előteremtésének kérdései, illetve az adott fejlesztési elem fenntartáshoz kapcsolódó kockázatok egyaránt említhetjük. A növekvő fenntartási költségek (emelkedő energiaárak), ugyancsak ronthatják az önkormányzat pénzügyi pozícióit, kedvezőtlen irányba befolyásolhatják a városi költségvetés egyenlegét.
- műszaki kockázatok: összetett problémahalmaz a tervezés, kivitelezés és fenntartás során felmerülő kockázatokat jelenti.
- társadalmi kockázatok: fontos tényező a stratégia megvalósíthatósága szempontjából a megfelelő együttműködő partnerek kiválasztása, a kapcsolatokat szabályozó szerződések pontos megfogalmazása, valamint a lakosság megfelelő bevonása a tervezési, programozási folyamatba. Jelentős kockázatot rejt a lakosság nem megfelelő szintű tájékoztatása az adott programok tervezéséről, illetve megvalósításáról, a szükséges kommunikáció elmaradása a társadalmi támogatottság meglétét veszélyeztetheti. Különösen igaz ez olyan új

alapelvek esetében, mint például a digitális- és a zöld átállás. Kockázatot jelenthet továbbá a növekvő megélhetési költségek (rezsi, fogyasztási cikkek ára stb.) kapcsán felmerülő egzisztenciális válság, ami akár az elvándorlási hajlam növekedéséhez, akár a gyermekvállalási kedv csökkenéséhez vezethet.

Sorszám	Kockázat megnevezése	Valószínűség (1-5)	Hatás mértéke (1-5)	Kockázatkezelés módja
1.	A jogszabályi környezet kedvezőtlen irányba történő változása	3	4	Az jogszabályi változások folyamatos figyelemmel kísérése. Rugalmas, gyors reakálás a megváltozó jogszabályi környezethez.
2.	Közbeszerzési eljárásokból adódó kockázatok (időbeli elhúzóadások)	3	5	Az eljárásrend szigorú betartása minden érintett részéről. A közbeszerzési dokumentumok megfelelő szakmai előkészítettségének biztosítása.
3.	Hazai illetve Európai Unió fejlesztési források elmaradása	4	5	A forrás lehívás késedelmére való felkészülés (pénzügyi forráskönyvek, cash-flow terv kidolgozása).
4.	A tervezett projektek megvalósítási költsége jóval meghaladja a tervezett mértéket	4	5	Részletes projekttervek, átgondolt műszaki tervek, költségvetések készítése. Tartalékkeret meghatározása.
5.	Nem megfelelő műszaki tervek vagy kivitelezés	3	4	A tervezők és kivitelezők kiválasztása során kiemelt figyelem fordítása a szakmai alkalmasság, megfelelő referenciák meglétére.
6.	Emelkedő fenntartási költségek	5	4	Legmodernebb, költséghatékony technológiák alkalmazása.
7.	Kommunikációs nehézségek fellépése a Stratégia megvalósításában résztvevő szereplők között	2	3	Pontosan meg kell határozni az adott részterületek feladatrendszerét, felelősségi rendszerét, a pontos és világos eljárás rendet.
8.	A projektek, illetve a Stratégia által kitűzött célok, indikátorok nem	2	3	Folyamatos monitoring tevékenység kialakítása, tartalékprojektek kijelölése.

	vagy csak részben teljesülnek			
9.	Kedvezőtlen pénzügyi környezet (magas infláció stb.)	5	5	Pénzügyi tartalék képzése, felkészülés a projekt ütemterv átütemezésére.
10.	Társadalmi szempontok kockázatai: lakossági ellenállás, negatív közvélemény	3	4	Magas szintű partnerség biztosítása. Folyamatos kommunikáció a lakossággal, helyi fórumok szervezése.
11.	Újabb globális pandémia kitörése	4	5	Vészhelyzeti forgatókönyvek kidolgozása felkészülés a projekt ütemterv átütemezésére.

17. táblázat: Kockázatok összefoglaló táblázata

A magvalósítás szakaszában az egyes kockázatok más kivitelezés folyamatára. Fontos megvizsgálni, hogy az egyes kockázatok esetleges bekövetkezése esetén, milyen valószínűséggel és milyen mértékben hathatnak a magvalósítás folyamatára.

Vannak olyan kockázati tényezők, melyeknek nagy a valószínűsége és vele együtt a hatása is jelentős. Ezek a kockázatok jelentik a legnagyobb kihívást, hiszen ezek általában külső tényezők befolyásolják, és általában nem lehet irányítani, csak felkészülni rá. Ilyen kockázati tényező Mezőkovácsháza esetében a jogszabályi környezet változása, a fejlesztések szempontjából kedvezőtlennek mondható pénzügyi környezet, vagy éppen egy újabb pandémiás helyzet kialakulása. A globális gazdasági folyamatokhoz szervesen kapcsolódik a projektek fenntartási költségének további emelkedése, ami elsősorban az energiahordozók világpiaci árának emelkedésére vezethető vissza.

Viszonylag alacsony valószínűségű, ugyanakkor jelentős hatású kockázatként azonosíthatók be a nem megfelelő műszaki tervezés és kivitelezés, a társadalmi kockázatok valamint a közbeszerzési eljárásokból adódó problémák. Alacsony valószínűségű kockázatként a kommunikációs nehézségek, valamint a kitűzött célok és a vállalt indikátor célértékek nem teljesülése került beazonosításra.

8 A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE

8.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

A fejlesztési célok elérését alapjaiban befolyásolja a helyi önkormányzat fejlesztői tudatossága és a fejlesztéseket támogató szabályozási gyakorlata. A megfelelő és támogató hozzáállás hiánya ellehetetleníti, megghiúsíthatja a jelentősebb fejlesztéseket nem csak az állami/Uniós források lehívása, hanem a magántőke befektetései kapcsán is.

Jelen fejezetben olyan önkormányzat által végzett nem beruházási típusú tevékenységek kerülnek összefoglalásra, amelyek támogatják az Integrált Településfejlesztési Stratégiában, valamint más fejlesztési, stratégiai dokumentumokban megjelölt célok teljesülését, amelyekkel az önkormányzat élhet a fejlesztések blokkolásának elkerülése, a hatékony megvalósítás érdekében.

A szabályozási környezet kiszámíthatóvá és megismerhetővé tétele

A stratégia sikeres megvalósításához szükség van az önkormányzat megfelelő jogalkotói és jogalkalmazói magatartására, az átlátható, támogató adminisztratív és szabályozási környezet biztosítására és fenntartására.

Az önkormányzatnak a szabályozásban is egyértelművé kell tenni azokat a célokat és prioritásokat, melyek a település hosszú távú érdekeit szolgálják. A szabályozásnak koncentrálnia kell a helyi gazdasági és társadalmi környezet megfelelő irányú fejlődésének elősegítésére, meg kell határozni a célok megvalósításához szükséges támogató jogi, szabályozási lépéseket, és tudatosan végre is kell hajtani azokat. A tervezett fejlesztési elképzeléseknek megfelelően kell a településrendezési eszközöket, a területek művelési ágait alakítani, szükség esetén azokat módosítani.

Az önkormányzatnak a helyi gazdaság szabályozásában, valamint a gazdasági tevékenységekhez kötött adminisztratív és engedélyezési eljárások során tanúsított kiszámítható és átlátható magatartása csökkenti a gazdasági bizonytalanságot és a befektetések kockázatát. Néhány speciális szabályozási típusú eszköz, amelyekkel a konkrét fejlesztések során élhet a település:

- Az 1997. évi LXXVIII. az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény 30/A. § első bekezdése értelmében „a települési önkormányzat egyes településfejlesztési célok megvalósítására településrendezési szerződést köthet az érintett telek tulajdonosával, illetve a telken beruházni szándékozóval”. A különböző városrehabilitációs célok elérése érdekében a város a jövőben ezzel a lehetőséggel is élhet.
- A tervalku az a városfejlesztési eszköz a helyi önkormányzat kezében, amellyel ösztönözheti a magántőke részvételét a közösségi célú fejlesztési programok megvalósításában ennek kereteit a szabályozási terv, illetve a helyi építési szabályzat soron következő módosításakor helyi rendeletekben megfelelő szigorúsággal rögzíteni kell.
- Mezőkovácsháza város területén a fejlesztési tevékenységek megvalósítása során ezidáig nem volt jellemző a tervalkunak az a formája, amely a fejlesztésekért cserébe az elfogadott szabályozási tervben foglaltaktól való eltérést igényelt volna. Az Önkormányzat határozott törekvése, hogy az eddigiekhez hasonlóan a jövőbeni fejlesztések is illeszkedjenek a

szabályozási tervhez, ugyanakkor nem zárható ki, hogy egyedi, és nagyon indokolt esetben sor kerülhet olyan megállapodásra, mely a szabályozási terv egyes elemeit – nem alapelv szintű rendelkezéseit – érintheti.

További fejlesztési / stratégiai dokumentumok, tanulmányok kidolgozása

A fejlesztési célok megvalósulását az önkormányzat további, részletesebb ágazati tanulmányok, koncepciók, programok kidolgozásával segítheti, amelyek egyben feltételét is jelenthetik az adott tématerületen tervezett fejlesztések támogatási forrásainak lehívásához. Ezek közül megemlíthetők:

Fenntartható Energia és Klíma Akcióprogram (SECAP)

Az energia hatékonyság javítása, megújuló energiaforrások fokozottabb használata érdekében megkezdett tudatos lépéseinek folytatása és ITS-ben is rögzített célok hatékony megvalósítása érdekében az önkormányzatnak lehetősége van Fenntarthatósági Energia Akcióprogram (SEAP) készítésére. A Fenntartható Energia Akcióprogram célja, egy olyan települési szintű energetikai stratégia kidolgozása, amely konkrét intézkedéseket tartalmaz a város fenntartható energia-ellátási rendszerére, az ellátás biztonság növelésére és versenyképességére vonatkozóan. Ennek érdekében törekszik az energiahatékonyság további fokozására, azaz energiafogyasztás csökkentésére az ésszerűség határain belül, a jelenlegi életminőség megtartása mellett, majd az így kapott fogyasztás kielégítésére minél nagyobb arányban megújuló energiaforrások felhasználásával.

Zöld Infrastruktúra Fejlesztési- és Fenntartási Akcióterv (ZIFFA)

A Zöld Infrastruktúra Fejlesztési- és Fenntartási Akcióterv (ZIFFA) célja, hogy a települések Terület-és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) kapcsolódó kiírásaira beadott projektpályázatait támogassa. Elsősorban azzal, hogy egy települési szintű rendszerbe helyezi azokat, segítve a hatékonyság növelését, valamint a helyi önkormányzatok forrásteremtését és költségvetési megtakarításait. Teszi ezt úgy, hogy egyben elősegíti az EU zöld infrastruktúra stratégiájának települési szintű megvalósítását, fejleszti településeink integrált stratégiai tervezési készségeit. A támogatást adó Európai Unió a zöld város programban elsődlegesen a környezetminőség javítását szándékozik ösztönözni az egészségesebb, klímabarát környezet kialakítása céljából. E beavatkozások egyben a vonzerő és a zöld gazdaság fejlesztésének, a népességmegtartás fontos eszközei is.

A 2021-2027-es időszakban a Kohéziós Alapok mellett az úgynevezett Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF) keretében is jelentős források állnak majd rendelkezésre, melyek kifejezetten a zöld és digitális átállást hivatottak elősegíteni. A ZIFFA szerepe ebben az esetben is meghatározó lehet.

Befektetés ösztönzés

A városfejlesztési elképzelések, programok megvalósításának ösztönzéséhez és a beruházók megnyeréséhez a városnak megfelelő befektetés ösztönző politikára, promócióra, tervbemutatókra és városmarketingjének erősítésére van szüksége. Ennek célja a befektetők városba történő vonzása,

megtelepedésük elősegítése, ágazati, vagy területi orientálásuk, valamint információkkal történő ellátásuk. Ennek érdekében szélesíteni szükséges a vállalkozók, befektetők részére nyújtott szolgáltatások körét, s javítani azok színvonalát.

Városmarketing

A kitűzött célok megvalósítása érdekében mind a helyi lakosság és meglévő vállalkozások, mind pedig a potenciális turisták és befektetők irányába kiemelt fontossággal bír városi kommunikáció erősítése. Ennek érdekében szükséges a város marketing és kommunikációs stratégiájának megalkotása, a főbb üzenetek megfogalmazása és erre alapozva a célcsoportok tudatos megszólítása.

Az egyes célcsoportok szükségleteinek, igényeinek megismerése alapján olyan kínálat dolgozható ki, amely a célcsoportok igényeihez leginkább alkalmazkodik. Ugyanakkor az egyes célcsoportok igényei között komoly konfliktusok is lehetnek (pl. ami jó a turistáknak, az zavarhatja a helyi lakosokat; a befektetők vonzása versenyt jelent a már itt lévő vállalkozásoknak, stb.), melyek kezelésére szintén javaslatok tehetők, az eltérő érdekek megfelelő eszközökkel harmonizálhatóak.

Tudatos ingatlan és kapacitásgazdálkodás

Az Önkormányzatnak felesleges, kihasználatlan kapacitásaival, illetve a tevékenység racionalizálás során felszabaduló ingatlanokkal gazdálkodnia kell. Ilyen felszabaduló kapacitás lehet többek között egy funkcióváltás alatt álló, időlegesen használaton kívüli ingatlan, amelyben teret lehet engedni annak közösségi, vagy civil szervezetek által történő időleges hasznosítására (pl. az eladás vagy felújítás megkezdésének időpontjáig). Ugyanilyen módon célszerű a folyamatosan használaton kívüli, az önkormányzat tevékenysége szempontjából funkcióval nem rendelkező ingatlanok hasznosítása. Hasonló módon lehet eljárni más olyan eszközök, erőforrások esetében, amelyek időszakosan hasznosíthatóak, és azokkal mások számára érték teremthető úgy, hogy az önkormányzat számára annak nem jelentkezik közvetlen költsége. Ezzel a jólét pusztá javításán felül többek között támogatható a stratégia megvalósítását is segítő, de önmagukban is jelentőséggel bíró kulturális, vagy közösségi értékek létrejötte.

8.2 Az ITS megvalósítása szervezeti kereteinek meghatározása

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény szabályozásának megfelelően Mezőkovácsházán a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a város Képviselőtestülete rendelkezik. A döntés előkészítési feladatokat a Képviselőtestület mellett működő Városfejlesztési bizottság látja el, mely a Szervezeti és Működési Szabályzat értelmében a megbízott főépítésszel együttműködve kidolgozza és előterjeszti a városfejlesztés szempontjából kiemelten fontos és ellenőrzött övezetekben a telekalakítás, építés előírásait tulajdonosi formától függetlenül, e mellett közreműködik a város-, fürdőfejlesztési koncepciók, programok, tervek kialakításában. A bizottság e feladatkörében figyelemmel kíséri továbbá a város-rekonstrukciót, az ingatlanok hasznosítását. A városfejlesztéssel összefüggő döntések végrehajtása a Polgármesteri Hivatalon belül működő Műszaki iroda feladata. Az iroda feladatkörébe tartozik a településfejlesztés, városrendezés mellett a kommunális közszolgáltatások szervezése, környezetvédelemmel és vízgazdálkodással kapcsolatos tevékenységek, valamint többek között a lakásbérbeadás, lakásértékesítés előkészítése, szervezése, az önkormányzati pályázatok kezelése. A műszaki iroda szakemberei

irodavezetőirányítása mellett látják el feladatukat. Az önkormányzat feladata a város térbeli és gazdasági fejlődését is nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv módosításának kezdeményezése, jóváhagyása. Az önkormányzat képviselő-testülete az általa megalkotott rendeletek és határozatok révén dönt a fenti célok megvalósítása érdekében a rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, elosztásáról, az egyes pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. A képviselőtestület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a képviselőtestület különböző bizottságai is.

Mezőkovácsháza az ITS megvalósítását az Önkormányzat Polgármesteri Hivatalának jelenlegi szervezeti rendszerére támaszkodva kívánja biztosítani. Az önkormányzat településfejlesztési intézményrendszere a korábbi időszak tapasztalatai alapján alkalmas az ITS-ben foglaltak megvalósítására, a 2021-2027 közötti támogatási időszakra tervezett fejlesztések szervezeti hátterének biztosítására. Önálló Városfejlesztő Társaság létrehozását a város továbbra sem tervezi. Az elmúlt évtizedben számos projekt valósult meg a településen, köztük több tízmilliós költségvetéssel bírók. A pályázatok lebonyolításánál elsősorban a Polgármesteri Hivatal Műszaki Irodájának dolgozói működnek közre, karöltve pénzügyi szakemberekkel, illetőleg az egyes projektekkel érintett intézmények dolgozóival. A sikeresen megvalósult pályázatok bizonyítják a pénzügyi és műszaki szakemberekből álló, lebonyolításért felelős csoport rátermettségét és szakértelmét. A speciális területtel rendelkező pályázatok esetében ugyanakkor mindenképpen külső szakemberek bevonására is szükség lehet.

Az ITS megvalósítása során a döntéshozói szintet Mezőkovácsháza Önkormányzatának képviselő-testülete jelenti. Az önkormányzat szervezeti hierarchiájában a városfejlesztés általános irányvonalainak meghatározása a képviselő-testület feladata. A döntés előkészítési feladatokat tématerülettől függően a Polgármesteri Hivatal adott szervezeti egységei végzik. A stratégiai menedzsment feladatokat az ITS készítés során felállított Irányító Csoport egyes tagjai viszik tovább, végzik a megvalósítás során is. A stratégiai menedzsment tagjai: Polgármester, Fejlesztésekért felelős alpolgármester, Jegyző, Főépítész, Képviselő-testületi tagok, szakmai bizottságok vezetői. A Stratégiai menedzsment főbb feladatai:

- A városfejlesztés külső és belső környezetében bekövetkező változások figyelemmel kísérése, szükség szerinti beavatkozások megtétele a célokra gyakorolt hatások mérlegelése révén
- A helyi társadalmi és gazdasági igények, lehetőségek és körülmények változásának nyomon követése, változások szükség szerinti bevezetése az ITS-be
- Az operatív menedzsment feladatokat ellátó szint feladatainak meghatározása és végrehajtásának stratégiai szintű felügyelete, eredmények értékelése, szükség szerinti korrekciók kezdeményezése.
- ITS megvalósítási időszakában – partnerségi egyeztetések irányítása, felügyelete
- Szakmai, stratégiai szinten a településközi együttműködések biztosítása

Az ITS-ben körvonalazott fejlesztések további részletes előkészítésének, majd megvalósításának feladatait az operatív menedzsment szervezet látja el, amely a Műszaki iroda munkacsoportját foglalja magában. Főbb feladatai:

- Döntéshozók részére éves beszámoló készítése az ITS megvalósításáról, időközben változó külső és belső tényezőkről, ennek megfelelően szükséges korrekciókról (pl: fejlesztések prioritás sorrendjében bekövetkező változások, ütemezés, pénzügyi tervezés, stb.)
- Az ITS szükség szerinti felülvizsgálata
- Az ITS megvalósítási fázisában a partnerségi egyeztetések szervezése, előkészítése, anyagainak kidolgozása. Ennek keretében a helyi lakosság tájékoztatására (holnap, helyi újság, helyi rádió, tv) alkalmas információk összeállítása. (évente legalább egyszer, jelentősebb események, változások esetén többször.)
- Adminisztratív feladatok ellátása
- Az ITS-ben foglalt fejlesztési elképzelések részletes előkészítésének koordinációja (szükséges tanulmányok, tervek elkészítése, pályázati dokumentáció összeállítása)
- A tervezett fejlesztések és időközben a stratégiához illeszkedő új projektekhez további forráslehetőségek (EU-s és befektetői, egyéb) felkutatása
- A fejlesztésekhez kapcsolódó beszerzések és közbeszerzések koordinációja
- A megvételre kijelölt ingatlanok megvásárlásához kapcsolódó feladatok ellátása (pl: szerződések előkészítése)
- A terület előkészítési munkák irányítása (bontások, közműépítési munkák elvégzése, ingatlanrendezéssel kapcsolatos feladatok ellátása az építési telkek kialakítása érdekében),
- A közterületek rendezési munkáinak irányítása (tervek elkészítése, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele)
- Az Önkormányzat beruházásában megvalósuló egyes létesítmények (pl. közintézmények, szociális lakás stb.) esetében a beruházói feladatok ellátása (terveztetés, kivitelezési munkák pályáztatása, megrendelése, a munkálatok folyamatos ellenőrzése, az elkészült munkák átvétele)
- A fejlesztések nyomon követése, a vállalt indikátorok teljesítésének figyelemmel kísérése és biztosítása
- A magánvállalkozások építési tevékenységének koordinálása (javasolt funkciók, beépítési formák megvalósulásának elősegítése)
- A fejlesztések mindenkor pénzügyi egyensúlyának biztosítása (a szükséges pénzforrások megszerzése, pályázatok és projektek elkészítése, esetleges bankhitelek felvétele)

8.3 Településközi koordináció, együttműködési javaslatok

Mezőkovácsháza környező településekkel való kapcsolata napi szinten is jelentős (mindenekelőtt Végegyháza, Kunágota). A járási rendszer 2013-as felállításával szerepe markánsabbá vált, a közeli nagyobb városok (Orosháza) vonzáskörzetét leárnyékoló hatása csökkent az adminisztratív besorolás következtében. Mezőkovácsháza közigazgatási, oktatási, egészségügyi intézményei, kiskereskedelmi létesítményei a környező településeket funkcionálisan kiszolgálják. Mezőkovácsháza és a környező települések között, a Dél-Békési Kistérségi Többcélú Társulása tevékenysége révén ugyancsak erős kötődés alakult ki. Az összehangolt térségi együttműködés megőrzése, további erősítése és tématerületi szélesítése a jövőben kiemelt cél.

Intézményesült településközi együttműködések

A Dél-Békési Kistérség Többcélú Társulás a települési önkormányzatok kapcsolat- és együttműködési rendszerének biztosítása érdekében 2004-ben jött létre Mezőkovácsháza központtal. A Társulás a járási rendszer 2013. január 1. felállításával továbbra is működik. Tevékenysége alapvetően a területfejlesztés, egészségügyi és szociális ellátás területére terjed ki. A kistérségi tagtelepülések megegyeznek a járás településeivel.

Mezőkovácsháza tagja a Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási RendszerLétrehozását Célzó Önkormányzati Társulásnak, amely 2006. márciusában alakult, jelenleg 93 tagot számlál. A tagtelepülések közös célja, hogy a Társulás területentalálható bezárt, megfelelő műszaki védelemmel nem rendelkező lakossági hulladéklerakókat rekultiválja, valamint korszerű hulladékgazdálkodási rendszerlétrehozásával, az újrahasznosítást szolgáló szelektív hulladékgyűjtés és komposztálás széleskörű elterjesztésével csökkentse a lerakóhelyekre kerülő hulladékmennyiségét.

Projektszintű településközi együttműködések

Mezőkovácsháza városa kiemelt fontosságúnak tartja a nagyobb térségi hatással bíró projektek esetén a környező településekkel való kooperációt. Ilyen jellegű együttműködésre számos példa mutatkozik a 2007-2013 közötti, valamint a 2014-2020 közötti támogatási időszakból is a térségi szintű intézményi (pl: szociális) szolgáltatások biztosítása révén. A projektszintű együttműködések jelentőségét emeli, hogy Mezőkovácsháza fejlesztései a járás többi települését is érintik a környező településekkel való napi kapcsolatok révén, hiszen a járás lakói a városban veszik igénybe a szolgáltatások egy jelentős részét. Természetesen mindez fordítva is igaz, amennyiben egy járási település projektje a járásközpontot, vagy a járás többi települését is érinti.

Mezőkovácsháza a település térségi szerepköréhez igazodva az ITS megvalósítása során is fenn kívánja tartani, lehetőség szerint erősíteni és szélesíteni a környező településekkel már jelenleg is meglévő, különböző tématerületeket felölelő intézményesült együttműködéseit. A fent említettek szerint továbbra is kiemelt fontosságúnak tartja a térségi hatással bíró projektek esetén a környező településekkel való projekt szintű együttműködéseket.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia végrehajtása során a tervezés során megkezdett térségi egyeztetéseket különböző információs csatornákon keresztül a város továbbra is elvégzi, amelyek biztosítják, hogy a város stratégiai fejlesztési irányai és az ehhez kapcsolódó fejlesztések, beavatkozások összhangban legyenek a járás és a környező települések stratégiáival és tervezett projektjeivel.

8.4 Monitoring rendszer kialakítása

8.4.1 Az output és eredmény indikátorok meghatározása

A stratégia tervezése számos olyan feltevésen alapszik, amelyek a jelenlegi információk birtokában helyesnek és megalapozottnak tűnnek, s így okkal alapozhatjuk rájuk a stratégiai célokat és az azok elérése érdekében hozott intézkedéseket. Ugyanakkor részint a külső és a belső környezet (pl.

gazdasági, szabályozási környezet) folytonos változásai miatt a célok teljesülése, az elvárt eredmények és hatások létrejötte nem tekinthető automatikusnak. A hatásmechanizmusokat számos olyan tényező befolyásolja, amit jelenleg nem vagy csak hiányosan ismerünk, illetve amelyek befolyásolhatósága a stratégia megvalósítását menedzselő szervezet számára erősen korlátozott.

Mindezekből adódóan a stratégia sikeres megvalósítása elképzelhetetlen egy olyan visszacsatolási mechanizmus nélkül, amely alapján a stratégia-alkotási folyamat minden pontján újból és újból beavatkozhatunk, elvégezve a szükséges korrekciókat. E visszacsatolást a monitoring rendszer biztosítja. Alapja a megvalósításra vonatkozó folyamatos adatgyűjtés, információgyűjtés, ami alapján ellenőrizni tudjuk, hogy a kitűzött célok irányába haladnak-e a folyamatok, várható-e a tervezett hatások elérése. Ha ennek során kiderül, hogy a szándékolttól eltérően haladnak a folyamatok, s a célok várhatóan nem, vagy csak részben teljesülnek, akkor a monitoring rendszer feltárja az eltérés okait is, s ezzel lehetőséget teremt a döntéshozók számára, hogy beavatkozzanak a folyamatokba. Az eltérés jellegétől és mértékétől függ a szükséges korrekciós intézkedés, pl. módosítani szükséges a tevékenységek menetét, a stratégia végrehajtásának mikéntjét, a szervezeti kereteket, a feladatokhoz rendelt erőforrásokat. Ha a korrekció a meglévő tervek keretein belül nem végezhető el, akkor a tervek, de végső soron a stratégiai célok korrekciójára is sor kerülhet. E logikából következik, hogy a monitoring rendszer elsődlegesen a stratégiáért felelős menedzsment eszköze a megvalósítás kontrolljában, ami csak akkor tölti be funkcióját, ha azt folyamatosan működtetik.

A stratégia megvalósulásának nyomon követése, ezen belül a célok elérésének megbízható ellenőrzése csak akkor lehetséges, ha biztosított a célok mérhetősége. A 2007-2013-as, valamint a 2014-2020-as támogatási időszak egyik fontos tapasztalata, hogy a célok megvalósításának méréséhez szükséges adatok nem, vagy korlátozottan állnak a települések rendelkezésére, így a stratégia menedzselésének egyik fontos eszköze nem áll a települések rendelkezésére. Mivel a 2021-2027 közötti támogatási időszakban az eredményközpontúság elve miatt az indikátorok és azok célértékeinek szerepe megnő, ezért a stratégiában megfogalmazott valamennyi célhoz objektíven ellenőrizhető mutatókat, indikátorokat rendelünk. A monitoring rendszer hatékony működésének alapja a szakmailag megalapozott indikátorkészlet kialakítása. Az indikátorok meghatározása az alábbi alapelvek mentén történt:

- legyen specifikus, azaz konkrétan az adott célhoz kapcsolódjon
- legyen objektíven mérhető, egyértelmű
- legyen hozzáférhető (beszerzése / előállítása reális költségigényű)
- adjon releváns információt az előrehaladásról a stratégiai menedzsment számára
- egy célhoz több indikátor is kapcsolódhat, de a különböző célok indikátoraikülönbözőek
- az indikátoroknak az adott eredmény vagy output aktuális állapotára kell
- vonatkoznia és alkalmasnak kell lennie az időbeli nyomon követésre

Az indikátorok definícióját az alábbi táblázat összegzi, amelyben egyben azok forrását (mérési módját és gyakoriságát) is meghatározásra kerül. Az indikátorok beszerzése (mérése, előállítása) az operatív menedzsment feladata. Az eredményorientáltság erősítése a 2021—2027 közötti EU-s támogatási időszak kohéziós politikájának egyik kiemelt célja, így az eredmények mérése az előző időszakénál hangsúlyosabban jelenik meg a politika végrehajtásának minden területén. Az alkalmazott indikátorok fajtái:

- **Eredményindikátorok:** Ezen indikátorokat a tematikus célok eredményeinek meghatározásához alkalmaztuk, meghatározásuk során az operatív programok eredményindikátorait vettük alapul.
- **Kimeneti (output) indikátorok:** Az egyes operatív programokban prioritástengelyenként kerültek meghatározásra az output jellegű mutatók. A tervezés során ezeket beépítettük a monitoring mutatók közé.

Az indikátorok a középtávú célok elérését mérik, így eredmény jellegűek. Célértékük meghatározása a várhatóan bevonható források nagyságrendi becslése alapján történt meg, melyet a következő táblázatok mutatnak. Ezzel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a stratégia megvalósításához rendelkezésre álló forrás mennyisége, valamint pl. a támogatásokból elérhető források tematikus (ágazati) összetétele sem ismert, ezért az indikátorok célértékei elsősorban a település törekvéseit szeretnék kifejezni, valamint az ITS végrehajtásának értékelését hivatottak segíteni, nem pedig „vállalásként” értelmezendő értékek. Fontos kihangsúlyozni azt is, hogy a jelenleg rendelkezésre álló anyagok és ismeretek alapján meglehetősen nehézkes az indikátorokhoz tartozó bázisértékek meghatározása és az alapján a célértékek pontosítása. Ezek pótlása, kiegészítése feltétlenül szükséges a későbbiek során az ITS monitorozása, első éves felülvizsgálata során, hiszen a monitoring és értékelési rendszer, így a bázis és célértékek végleges meghatározása akkor lehetséges, ha a stratégiában megfogalmazott projektek műszaki és tartalmi előkészítettsége eljut abba a fázisban, hogy a hozzájuk kapcsolódó eredmények, hatások és outputok azonosíthatóak és számszerűsíthetőek legyenek.

Tematikus cél	Javasolt eredmény indikátor	Mértékegység	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
T1: Egyenlő hozzáférést biztosító minőségi humán- és közösségi szolgáltatási infrastruktúra megteremtése	A fejlesztett közszolgáltatásokkal érintett lakosság	fő	Önkormányzati adatszolgáltatás	Évente
T2: Harmonikus, klímabarát kisvárosi környezet kialakítása	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	Önkormányzati adatszolgáltatás	Évente
T3: Fenntartható, környezetbarát helyi infrastruktúra megteremtése	Becsült üvegházhatású gáz kibocsátások	CO ₂ t/év	Önkormányzati adatszolgáltatás	Évente
T4: Integráló és szolidáris város feltételrendszerének megteremtése	Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	fő	Önkormányzati adatszolgáltatás	Évente
T5: Vállalkozásbarát gazdasági környezet kialakítása	A KMR és a kevésbé fejlett régiók közszféra adatai nélküli számított foglalkoztatási rátáinak (20-64 évesek) különbsége	%	ÁFSZ statisztika, Munkaügyi Központ statisztika	Évente
T6: A „vendégmarasztaló város” infrastrukturális hátterének biztosítása	Idegenforgalmi adóbevételek növekedése	%	KSH, Tourinform	Évente

18. táblázat: Tematikus célok eredményindikátorai

Projektek megnevezése	Javasolt output indikátor	Előzetes tervérték	Indikátor forrása (mérés módja)	Mérés gyakorisága
Akcióterületi projektek				
Táncsics u. 26. alatti ingatlan fejlesztése	Jobb energiahatékonyságú középületek	Nem releváns	m ²	Évente
Táncsics u. 19. alatti ingatlan fejlesztése	Jobb energiahatékonyságú középületek	Nem releváns	m ²	Évente
Települési identitást erősítő helyi közösségépítő programok	Helyi társadalmi akciókban résztvevők száma	Nem releváns	fő	Évente
Hősök tere 6., szolgáltató központ korszerűsítése	Jobb energiahatékonyságú középületek	Nem releváns	m ²	Évente
Zöldfelületek korszerűsítése (Hősök tere)	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	Nem releváns	ha	Évente
Közterületek megújítása (Árpád u., Árpád köz stb.)	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	Nem releváns	ha	Évente
Mozi épületének korszerűsítése	Jobb energiahatékonyságú középületek	Nem releváns	m ²	Évente
Művelődési ház korszerűsítése, funkcióváltással	Jobb energiahatékonyságú középületek	Nem releváns	m ²	Évente
Polgármesteri hivatal informatikai	Fejlesztéssel érintett épület területe	Nem releváns	m ²	Évente

korszerűsítése, villamoshálózat fejlesztése					
Kegyeleti infrastruktúra fejlesztése, temető rendezés, parkrendezés	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	Nem releváns	ha	Évente	
Szálláshely fejlesztése (pl. kemping, ifjúsági tábor)	Létrejött szálláshely kapacitás	Nem releváns	fő	Évente	
Strandfürdő fejlesztése	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	Nem releváns	db	Évente	
Parkerdő megújítása, fejlesztése	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	Nem releváns	ha	Évente	
Barnamezős területek hasznosítása (pl. Vágóhíd)	Támogatott vállalkozások (ebből: mikro-, kis-, közép-, nagyvállalkozás)	Nem releváns	db	Évente	
Ipari park infrastruktúrájának további fejlesztése, épületek teljes felújítása	Támogatott vállalkozások (ebből: mikro-, kis-, közép-, nagyvállalkozás)	Nem releváns	db	Évente	
Szociális ERFÁ típusú épület és infrastrukturális fejlesztések	Az új vagy korszerűsített szociális lakások kapacitása	Nem releváns	fő	Évente	
Szociális ESZA típusú szolgáltatások	Megvalósított megyei és szemléletformáló és tudatosságnövelő programok száma	Nem releváns	db	Évente	
Kulcsprojektek					
Nem releváns	Nem releváns	Nem releváns	Nem releváns	Nem releváns	Nem releváns

Hálózatos projektek				
Belterületi utak korszerűsítése	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	Nem releváns	km	Évente
Külterületi utak építése	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	Nem releváns	km	Évente
Kerékpárút fejlesztés	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	Nem releváns	km	Évente
Vízközmű infrastruktúra fejlesztése	Fejlesztéssel érintett infrastruktúra hossza	Nem releváns	km	Évente
Szennyvíztelep korszerűsítése	Fejlesztéssel terület nagysága	Nem releváns	m2	Évente
Egyéb projektek				
Térségi kulturális programok lebonyolítása	Térségi programok résztvevőinek száma	Nem releváns	fő	Évente
Településmarketing	Településmarketing tevékenységek száma	Nem releváns	db	Évente
Épületek helyi védelem alá helyezése, épület infrastruktúra állagmegóvása	Védetté nyilvánított épületek száma	Nem releváns	db	Évente
Napközi, konyha energetikai, gépészeti korszerűsítés	Jobb energiahatékonyságú középületek	Nem releváns	m2	Évente
Határmenti együttműködési és képzési	Térségi programok résztvevőinek száma	Nem releváns	fő	Évente

programok, pilot projektek					
----------------------------	--	--	--	--	--

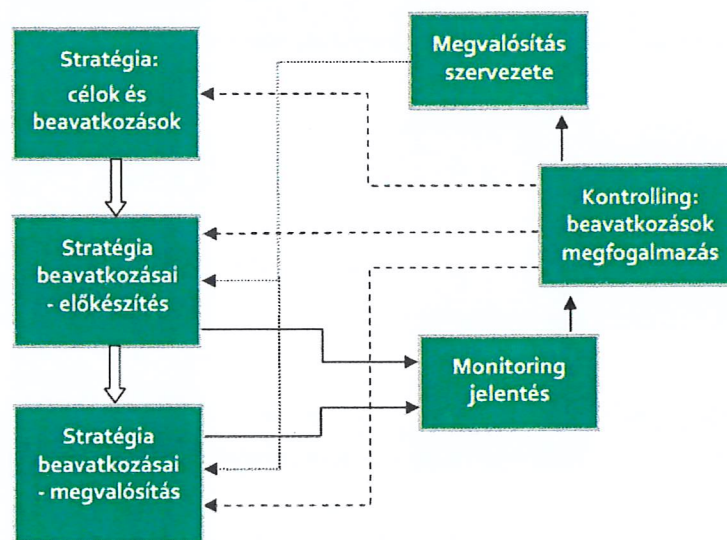
19. táblázat: A fejlesztések (beavatkozások) output indikátorai

8.4.2 A monitoring rendszer működtetési mechanizmusának meghatározása

A monitoring az a programalkotást követő nyomon követési folyamat, amely a program végrehajtásának eredményességét kíséri figyelemmel és visszacsatol a végrehajtás folyamatába, illetve indokolt esetben a program felülvizsgálatát eredményezheti. A monitoring célja, hogy elősegítse a stratégia hatékony megvalósítását, és biztosítsa, hogy változó külső és belső körülmények mellett is megfelelő erőforrások álljanak rendelkezésre a megvalósításhoz. A monitoring elválaszthatatlan a kontrolling fogalmától, amely a monitoring eredményeit felhasználva, szükség szerint és tervezett módon a stratégia megvalósítási folyamataiba, vagy magába a stratégiába avatkozik be. Fontos, tehát a stratégiában kijelölni a program monitoring:

- felelőset
- kivitelezőjét
- gyakoriságát
- formai elvárásait
- a visszacsatolás módját

A monitoring jelentések rendkívül fontos adalékok a program ütemezett (7-éves) felülvizsgálatának megalapozásához, illetve indokolt esetben rendkívüli módosításokat is eredményezhet egy-egy éves jelentés tartalma a programban. A monitoring jelentések az évente készülő akciótervek fontos háttérdokumentuma is, az ott megfogalmazott javaslatokat az akciótervekben is figyelembe kell venni. A monitoring folyamatát az alábbi ábra összegzi.

16. ábra: A monitoring folyamatának összefoglalása (Forrás: Mezőkovácsháza felülvizsgált ITS-e, 2017)

A monitoring tevékenység során keletkező adatokat a település rendszeresen megjelenteti a www.mezokovacsghaza.hu elérhetőségű honlapján, ahol lehetőséget biztosít az észrevételek

visszacsatolására is. Emellett, a monitoring adatokat célzottan megküldi az ITS kialakításában aktívan közreműködő partnerek részére

A monitoring folyamat szervezete:

- Képviselőtestület: a képviselőtestület a monitoring folyamatokkal javaslatokat fogalmaz meg és meghozza a folyamatokkal, illetve a konkrét beavatkozásokkal kapcsolatos döntéseket
- Szakmai Bizottságok: javaslatot tesz a képviselőtestület felé a stratégia megvalósítását érintő folyamatokra és konkrét beavatkozásokra
- Monitoring bizottság: negyedéves rendszerességgel felülvizsgálja a stratégia megvalósításának folyamatát és javaslatokkal él az érintett bizottságok, illetve képviselőtestület felé; megtárgyalja és elfogadja a negyedéves, illetve az éves rendszerességgel készülő monitoring jelentést, valamint javaslatokat fogalmaz meg annak kapcsán; a monitoring bizottság tagjai:
 - Polgármester
 - A testületi bizottsági elnökök
 - Főépítész
 - A településen működő civil szakmai támogató csoport vezetője
 - Egyéb civil szervezetek
 - Stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezet képviselője
- Stratégia megvalósításáért felelős operatív szervezet – monitoring felelős: avégrehajtó szervezeten belül a monitoringért felelős munkatársat kell kijelölni. A munkatárs feladata, hogy negyedéves, illetve éves rendszerességgel elkészítse a megvalósítás folyamatáról szóló jelentést, azt az operatív szervezet vezetőjével egyeztesse, aki a jelentést a monitoringbizottság vezetője felé továbbítja.

A monitoring folyamatával kapcsolatos dokumentumok

- Negyedéves monitoring jelentés: a jelentést az operatív végrehajtó szervezet monitoringért felelős munkatársa készíti és egyezteti a szervezet vezetőjével. A Monitoring Bizottság a jelentést minden esetben elfogadja, és saját hatáskörében döntéseket hoz a megvalósítással kapcsolatban. Szükség szerint – a monitoring bizottság javaslatai alapján – a jelentést az illetékes szakbizottságok, illetve a képviselőtestület is megtárgyalják, és meghozzák a szükséges döntéseket. A jelentés tartalma kiterjed:
 - a beavatkozások előkészítő feladatainak előrehaladására,
 - a beavatkozások megvalósításának előrehaladására,
 - a stratégia megvalósításának előrehaladására; célok megvalósulása,
 - a különböző folyamatokkal kapcsolatos problémák, esetleges szűk keresztmetszetek azonosítására,
 - javaslatok megfogalmazására, amelyek tartalmazzák a felelősök éshatáridők meghatározását is.
- Éves monitoring jelentés: az éves jelentés elkészítéséért, hasonlóan a negyedéves jelentésekhez, az operatív végrehajtó testület felel. Az éves jelentést a Monitoring Bizottság javaslatai alapján az érintett testületi bizottságok, valamint a képviselőtestület minden évben

megtárgyalja, elfogadja, illetve meghozza a szükséges intézkedésekkel kapcsolatos döntéseket. Az éves jelentés tartalma:

- A megvalósítás szervezeti keretei
 - A megvalósítással kapcsolatos tevékenységek, azok előrehaladása és értékelése
 - A megvalósítás folyamatainak javítása érdekében fogantatosított intézkedések leírása és értékelése
 - A stratégiában azonosított számszerűsített indikátorok
 - A megvalósításra fordított pénzügyi források
 - A szervezettel, célokkal és beavatkozásokkal kapcsolatos javaslatok, amelyek tartalmazzák a felelősök és határidők meghatározását is
 - A következő periódusra tervezett tevékenységek és a szükséges szervezeti erőforrások és pénzügyi források meghatározása
 - Melléklet: A negyedéves jelentések összefoglalása és értékelése
- Értékelő lapok: a különböző értékelő lapok szerepe, hogy az egyes tevékenységek kapcsán a tervezett beavatkozások előrehaladása, az azokkal kapcsolatos problémák a lehető legobjektívebb módon megítélhetők legyenek. A formalizált értékelő lapok le kell, fedjék a célokat, a beavatkozásokat, valamint az indikátorokat is. Az értékelő lapok a negyedéves és éves jelentések mellékletét képezik.